תלמוד בבלי · אחרונים · יד דוד

יד דוד על יומא

רבי יוסף דוד זינצהיים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יד דוד על יומא

רבי יוסף דוד זינצהיים

מקור הטקסט: פנינים · רישיון: GNU FDL 1.3

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יד-דוד-על-יומא/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ב: 8
דף ג. 10
דף ג: 10
דף ד. 12
דף ד: 14
דף ה. 14
דף ה: 16
דף ו. 18
דף ו: 20
דף ז. 21
דף ז: 23
דף ח. 24
דף ח: 25
דף ט. 27
דף ט: 28
דף י. 32
דף י: 32
דף יא. 33
דף יא: 34
דף יב. 35
דף יב: 37
דף יג. 38
דף יג: 41
דף יד. 42
דף יד: 44
דף טו. 45
דף טו: 45
דף טז. 46
דף טז: 47
דף יז. 47
דף יז: 47
דף יח. 48
דף יח: 49
דף יט. 50
דף יט: 51
דף כ. 53
דף כ: 54
דף כא. 55
דף כא: 56
דף כב. 57
דף כב: 58
דף כג. 59
דף כג: 60
דף כד. 62
דף כד: 63
דף כה. 64
דף כה: 65
דף כו. 66
דף כו: 67
דף כז. 68
דף כז: 70
דף כח. 71
דף כח: 71
דף כט. 73
דף כט: 74
דף ל. 75
דף ל: 77
דף לא. 78
דף לא: 79
דף לב. 80
דף לב: 81

דף לג 82
דף לג: 84
דף לד 85
דף לד: 86
דף לה 87
דף לה: 87
דף לו 89
דף לו: 90
דף לז 92
דף לז: 93
דף לח 93
דף לח: 94
דף לט 94
דף לט: 95
דף מ 96
דף מ: 97
דף מא 97
דף מא: 97
דף מב 98
דף מב: 99
דף מג 100
דף מג: 101
דף מד 102
דף מד: 102
דף מה 104
דף מה: 105
דף מו 105
דף מו: 107
דף מז 107
דף מז: 108
דף מח 108
דף מח: 108
דף מט 109
דף מט: 110
דף נ 110
דף נ: 112
דף נא 113
דף נא: 113
דף נב 113
דף נב: 114
דף נג 115
דף נג: 117
דף נד 117
דף נד: 118
דף נה 119
דף נה: 119
דף נו 121
דף נו: 121
דף נז 122
דף נז: 123
דף נח 124
דף נח: 125
דף נט 126
דף נט: 127
דף ס 128
דף ס: 129
דף סא 130
דף סא: 131
דף סב 131
דף סב: 132
דף סג 133
דף סג: 133
דף סד 134
דף סד: 135

דף סה. 136
דף סה: 137
דף סו. 137
דף סו: 138
דף סז. 139
דף סז: 140
דף סח. 142
דף סח: 142
דף סט. 143
דף סט: 144
דף ע. 144
דף ע: 146
דף עא. 146
דף עא: 147
דף עב. 147
דף עב: 148
דף עג. 149
דף עג: 150
דף עד. 152
דף עד: 154
דף עה. 155
דף עה: 155
דף עו. 155
דף עו: 157
דף עז. 157
דף עז: 159
דף עח. 161
דף עח: 162
דף עט. 163
דף עט: 164
דף פ. 165
דף פ: 167
דף פא. 168
דף פא: 170
דף פב. 171
דף פב: 172
דף פג. 173
דף פג: 175
דף פד. 175
דף פד: 176
דף פה. 177
דף פה: 179
דף פו. 180
דף פו: 181
דף פז. 182
דף פז: 183
דף פח. 184

דף ב.

מסכת יומא פרק ראשון

שבעת ימים. עיין ע"ז ב' ד"ה לפני עדיהן:

שמא תמות אשתו. והקשה במקום שמואל בשם הגאון מהר"א ברודא זצ"ל דהא בכתובות דף פ"ג כתבו התוספות דמיתה שכיח בנשים דמסתכנות בלידה דא"כ כשמתקנין לו אשה אחרת היינו בתולה וא"כ ליכא גבה סכנת לידה וע"ש שנכנס בדרכים רחוקים לתרץ. ולכאורה י"ל התוספות לא הוצרכו שם לטעם זה דנשים מסתכנות אלא מפני דאמר שם מיתה שכיח מכירה לא שכיח וקשה למה מכירה לא שכיח שמא יעני ותמכור ועניות שכיח יותר ממיתה כמו שכתבו גבי פותחין בנולד בי"ד סימן רל"ח דמיתה נולד ועניות לאו נולד דעניות שכיחא לזה הוצרכו התוספות לומר ניהי דבאנשים עניות שכיחא טפי ממיתה אבל בנשים מיתה שכיחא טפי מעניות אמנם עיין בשיטה מקובצת שם שכתב דכוונת התוספות לבאר דילמא ימות הוא קודם לזה כתבו המיתה דידה דנשים שכיח טפי וא"כ ל"ק מידי. ושוב ראיתי בשער המלך ח"א פ"ח ע"ג שכתב כשיטה מקובצת ע"ש. ומהרצב"י בסימן ק"ו הקשה על הרמב"ם דכאן פסק דלא כר' יהודה ובהלכות תרומות פ"ט כברייתא ה"ז גיטך שעה אחת קודם מותו אסורה לאכול בתרומה מיד והך ברייתא מוקמינן לה כר' יהודה בגיטין כ"ח ע"ש וכבר עמד על כמה קושיות בלחם משנה פ"א דנזירות אמנם משנה זו לא הזכיר ואפשר לומר משום דבנדרים דף ג' אמר רבא סתמא בלא אפטר מן העולם עד שאהי' נזיר כההיא דאומר הרי גיטך שעה אחת קודם מותו משמע דכ"ע מודו בזה דההיא דגט וההיא דנזירות והרא"ש נרגש מזה וכתב דאפילו מאן דפליג בגט מודה בנזירות אמנם הרמב"ם יסבור דסוגיא דנדרים סבר דכ"ע מודה בזה דחיישינן לשמא תמות וכאן עיקר הטעם משום דאין לדבר סוף ועוד י"ל כמ"ש התו' כי גם הפרישה מעלה בעלמא כי ימצאו אחרים וכן אם ימות אשתו ימצאו אחרים. ועיין במהרשא ולהכי כאן לא חששו להכי שמא תמות. ועיין בשער המלך ח"א פ"ח שהאריך לתרץ. ושוב מצאתי בחקרי לב רי"ז שכתב ג"כ לתרץ ע"פ מה שכתב מהרש"א וע"ש שהאריך. ועיין יבמות י"ח ד"ה דילמא אדמייבם וע"ש בחדושי הריטב"א שנדפסו מחדש ולפמ"ש בשם יש מפרשים יש גם כן מקום לתרץ דברי הרמב"ם:

כל מעשיה בכלי אבני'. עיין נידה מ"ט ד"ה כשר למי חטאת:

מאי בירה כו' מקום הי' בהר הבית כי הך פלוגתא דר"י ור"ל איתא נמי בזבחים דף ק"ה דשם גבי פרים הנשרפים דנשרפים בבית הבירה. ועיין בתי"ט פ"ג דפרה ובירושלמי מביא נמי הפלוגתא על הא דתנן בפסחים פ"א שורפין אותו לפני הבירה ואני רואה שינו

דברים בהרמב"ם כי בפרק ז' מהלכות מעשה הקרבנו' כתב והמקום השני בהר הבית ושמו בירה והוא כרבי יוחנן בזבחים ובהלכות פרה פרק ב' כתב ללשכה שהי' מוכנת בעזרה ובית האבן הי' נקראות ולא כתב שהיתה על פני הבירה ומשמע דסבר כר"ל ובפ"ו מהלכות קרבן פסח כתב שורפין אותו לפני הבירה סתם הדברים ולא פירש אי כר"י אי כר"ל והנה מה שכתב בהלכות קרבן פסח י"ל שסמך על מה שהזכיר בהלכות מעשה הקרבנו' כי שם פירש מה הוא בירה אבל בהלכות פרה קשה ואפשר לומר שר"ל אינו חולק על ר"י דמקום הי' ושמו בירה דאל"כ למה צריך לומר הכא ללישכה על פני הבירה פשיטא דבמקדש היתה אלא שהוא מוסיף דכל המקדש ג"כ נקרא בירה בכלל וכיון שכאן פרט הלישכה שהיתה נקראת בית האבן לא הוצרך לפרש היכן היא סמוך לבירה. ושוב ראיתי בשיח יצחק שהאריך בזה בתוס' ד"ה ומ"ש וראיתי בספר דרך הקודש דף ח' שג"כ האריך בזה ושוב בא לידי חזון נחום טהרות וראיתי לו בדף כ"א שכתב כדברי דר"י ור"ל לא נחלקו ושמחתי שכוונתי לדעת גדול. ושוב ראיתי במטה אשר דף קמ"א שגם הוא האריך בזה ורוצה להגיה בדברי הרמב"ם דמעשה הקרבנות ואין צורך. ועיין במטה אפרים בחדושי אחיו דף כ"ה:

בשלמא כולהי קראי בפרה לא מתוקמי' כו' והקשה בסם חיי בדרשות דף ל"ז ע"א דהא במ"ק אמרינן מה פרה מכפרת הרי דפרה מכפרת וא"כ איך אמר דא"א לאוקמי' כולה בפרה משום דלכפר כתב וע"ש במועד קטן דף כ"ח ומה שתירץ שם בסם חיי הוא נכון מאוד על דרך דרוש ולפי פשוטו י"ל דסתם כפרה משמע לשעתו על עבירות אותו הדור ופרה אינה מכפרת אלא על מעשה עגל כי עון עגל שמור לדורת ולהכי שפיר ממעט הגמרא מדכתיב לכפר משמע סתם כפרה לאותו דור:

רש"י כאשר עשה כו' וכתיב קרב אל המזבח וגומר כך צוה לעשות לדורת כצ"ל וכן הגיה בשיח יצחק:

רש"י דלפני העשיה קיום המצוה. הוצרך לזה דלא נפרש מה שאמר הגמרא צוה דקודם עשייה היינו שנכתב בפסוק צוה קודם עשיה ובאמת אי אפשר לפרש כן שהרי בפרה לא נכתב עשיה כלל רק צוה לכן מפרש רשי' צוה דקודם עשיה היינו שלא נאמר מן העשיה עד אחר הצוה אבל ביה"כ כתיב ויעש כאשר צוה א"כ לאחר העשיה נכתב כאשר צוה. ועיין שופרה דיעקב:

תוס' ד"ה וחכמים כו' וסתם מתניתין דהכא ס"ל. עיין שיח יצחק. חקרי לב רי"ח:

באותו הדיבור א"נ התם חששא בעלמא הוא. באורח מישור לנזיר הבין בדברי התוספות דבתירוץ השני סברי דאף למיתה דזמן מועט חיישינן ובחקרי לב דף רי"ח השיג עליו

ופירוש פירש אחר והנ"ל כי כוונתם בתירץ השני למ"ש הריטב"א ביבמות בדף י"ח וז"ל וי"מ דר"מ לא חייש למיתה כשיש בדבר שום הפסד ומשום צורך דבר כגון שלא להפסידה בתרומה וכן גבי בקיעות הנוד לצורך שבת וגבי יום הכיפורים אע"ג [דלאו] צורך הוא מ"מ אין לדבר סוף אבל הכא כיון דאפשר דמיית ואפשר בחליצה למה נביא עצמינו לבית הספק לבטל מצות יבמין ע"ש ואפשר כי קרוב לזה כוונתם בתירץ השני דוודאי מעיקר הדין אין חוששין למיתה כלל ולהכי מקילינן כשיש שום הפסד וצורך אבל בלא"ה מחמירינן וחוששין בין לזמן מועט בין לזמן מרובה וגבי יבמין אע"ג דאין צורך מ"מ אין איסור רק חששא בעלמא ולהכי לחד חיישינן לתרי לא חיישינן אבל כאן כיון דאין צורך וכפרת כל ישראל ראוי לחוש אפילו לכמה אלא דאין לדבר סוף ומה שהקשה מהרש"א למה שתירצו התוספות דלענין טומאה אין חשש שכבר נמצאים אחרים א"כ גבי אשם נמי חששא הוא דהא אפשר ליקח אחר י"ל דהתוספות סוברים כמ"ש בתוספות ישנים ד"ה שמא תמות דאשה הוי לעיכובא א"כ אי אפשר ליקח אחר כשתמות אשתו ויעבוד בלא אשה וכ"כ בשיח יצחק אמנם מה שכתב שכן משמע מדברי הרמב"ם בפ"א דעבודת יוה"כ לדידי אדרבה משמע עיכובא שהרי כתב הכל עשוי בכה"ג נשוי והרי כה"ג וודאי לעיכובא הוא וא"כ נשוי נמי לעיכובא הוא ושוב ראיתי לבעל חקרי לב בסימן קי"ז שהאריך אי נשוי אשה לעיכובא אבל מדברי הרמב"ם לא העיר כלום. ועיין על התוספות שער המלך ח"א פ"ח ע"ב. חקרי לב רי"ז רי"ח ר"כ רמ"ג רנ"א שופרא דיעקב:

תוס' ד"ה שכל מעשיה כו' דוקא באלו ז' ימים של קודם שריפה כצ"ל וכן הגיה בשיח יצחק:

תוס' ישנים ד"ה שמא. חקרי לב רמ"ג:

דף ב:

ואימא ציווי דקרבנות דכתיב ביום צוותו והקשה במטה אשר דף קמ"א אמאי לא הביא רישא דקרא דכתיב אשר צוה ה' את משה בהר סיני ולא הי' יכול לתרץ אין דנין צוותו מצוו' דהשתא הוה צוה מצוה והניח בצ"ע ואפשר לומר דכאשר ציוה הוא ציוה דלאחר עשיה ולכן לא דנין ממנו אבל ביום צוותו קאי על תחילת הציווי וא"כ הוה קודם לעשיה ולכן מקשה ממנו ושוב מצאתי כן בשופרא דיעקב:

מי ידעינן הי כהן מתרמי ופירש"י הלא ע"י פיוס הי' עובדין והקשה בלשון ערומים דף פ' הא הפייסת לא הי' אלא מדרבנן וא"כ מאי מתרץ הגמרא דאי אפשר לומר כפרה

דקרבנות כיון שהי' ע"י פיוס הא מן התורה לא הוה פייסות ותו דרשי' סותר עצמו דהרי בקרבן יחיד מיירי כמ"ש רשי' וכתב דהוה ע"י פיוס ולקמן דף כ"ו פירש"י אם רצה כהן יחידי להקריב הכל בלא פייס בקרבן יחיד רשאי הרי דלא הי' פייס בקרבן יחיד והרבה תרוצים ראיתי בזה ולא מצאתי בהם כדי שביעה והנה מה דפשיטא ליה לבעל לשון ערומים דהפייסות לא הי' מן התורה הנה הרמב"ם דמנה חילוק המשמרות מצות עשה עיין בסימן ל"ו אולי גם הפייסות בכלל זה ואף להרמב"ן דכתב דלא הוי מצות עשה מ"מ נראה מדבריו דהי' מדברי קבלה ואולי מזמן משה ובלי ספק דפייס ג"כ קבלה ממשה כעין הלכה למשה מסיני ומה שנראה בפרק שני שתקנה אחרונה היתה היינו לתרומת הדשן אבל לשאר עבודת כבר הי' מזמן קדום אלא דאמרינן לקמן ריש פרק ב' מ"ט לא תקינו ליה רבנן פייסות לתרומת הדשן וכן אמר שם עוד והרי אברים ופדרים דמדרבנן ותקינו ליה רבנן פייס משמע דהכל מדרבנן הוא ובע"כ צ"ל דרשי' לא נקט כן אלא לפי שבאמת בפייס הי' אבל אי גם בלא פייס הי' אלא כל הקודם זכה נמי לא ידעינן הי כהן מתרמי דהרי כל הקודם זכה ולפ"ז בע"כ צ"ל כמ"ש התי"ט והמשנה למלך בפ"ד מהלכות תמידין ומוספין דבקרבנות יחיד כל הקודם זכה דאי ס"ד דבבעלים תליא מילתא הרי ידעינן איזה כהן מתרמי דהיינו לאיזה כהן שירצה ליתן צריך פרישה אלא וודאי כל הקודם זכה ובחקרי לב דף יו"ד נתעצם מאוד לומר דבבעלים תליא ליתן לכל מי שירצה ואין בדבריו הכרח ובפרט מה שכתב בדברי הרמב"ם גבי כהן נותנו לאנשי המשמר שפרושו אחד מאנשי המשמר אין נראה כן. אלא סתמא שנותנו לכל אנשי המשמור ואין לו זכות ליתן למי שירצה ולסתירת דברי רשי' נראה כי דוקא בקדשים קלים שעיקרו לבעלים ואין בהם כפרה בזה לא הי' פייסו' אבל בקדשי קדשים דלכפרה הם ואין לבעלים בהם כלום הרי הם כקרבנות צבור ובעינן פייס והרי אף בחטאת גבי כהן בעינן לימוד דמכפר ע"י עצמו כדאיתא במנחות דף ע"ג. ועיין ברמב"ם פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה ז' וכאן מדבר בקדשי קדשים מדכתיב בהו כפרה וכפר עליו ולכן כתב רשי' דבעי פייס כי דוקא בקדשים קלים לא בעי פייס ואם נאמר כסברת בעל חקרי לב דבבעלים תליא בוודאי הסברא דזה דוקא בקדשים קלים כי כולו לבעלים מלבד המורם מהם וגם העור ולכן יש לו זכות ליתן לכל כהן שירצה אבל קדשי קדשים שאין לבעלים בהם זכות כלל לא בעור ולא בבשר מהיכי תיתי יהי' לו זכות ליתנו לכל כהן שירצה.

ועיין בשיח יצחק ובלשון ערומים בארוכה חקרי לב. אדמת קדש ח"ב דף קי"ט:

לא הזה כתיב כזה הרא"ם בסוף פ' צו כתב כי לדרשות חז"ל כי לעשות לכפר הוא על פרה ויוה"כ א"כ רישא דקרא כאשר עשה ביום זה דבק למעלה עם שבעת ימים ומאמר

צוה ה' לעשות כו' מאמר בפני עצמו שהשם צוה לעשות מעשה פרה ויוה"כ ע"י פרישת ז' ימים ובקרבן אהרן הקשה עליו ובאמת מדברי רשי' דלעיל ד"ה כאשר עשה מוכיח דצוה ה' קאי על אשר עשה כמ"ש בקרבן אהרן ותו קשה דא"כ מה קאמר כאן הזה כזה הא הזה לא קאי כלל על למטה ורק דבוק למעלה לכן נראה דגם הרא"ם מודה כמ"ש רש"י דעיקר הלימוד כאשר עשה ביום זה צוה לדורת רק באשר שפירש ראשון שפירש"י בחומש כאשר עשה ביום זה אינו דבק כלל לשלפניו ורק אלמטה קאי לזה כתב לדרשת חז"ל כאשר עשה אלמעלה קאי וצוה ה' מאמר נפרד אבל לעולם עיקר פרושו ג"כ כמו שהי' במלואים צוה ה' לעשות לכפר וא"כ שפיר ילפינן מהזה דצריך להיות הכל כמלואים ושוב ראיתי בקהלת יעקב בדרשות דף ל"ב ע"ד שהקשה על הרא"ם מכאן ולא תירץ כלום:

דף ג.

תוספות ד"ה פז"ר קש"ב כו' ועוד בפ"ק דחגיגה תניא ושמחת לרבות כל מיני שמחה נראה דהתוספות ס"ל דמה שאמר לרבות כל מיני שמחה היינו בכל דבר כמו שאמרו בפסחים בכסות נקיה ויין ישן והכריחו כן דבע"כ צ"ל דמדאורייתא יוצאין דהא בשבת אי אפשר בענין אחר שהרי אין יוצאין במה שנשחט מאתמול וע"כ צ"ל דיוצאין מדאורייתא בכסות ויין וה"ה בשאר הימים מן התורה יוצאין וכיון דמן התורה יוצאין לא שייך ביה לינה אבל מודה התוספות דמדרבנן חייב כשאפשר ויכול לקיים זביחה בשעת שמחה אבל עכ"פ מוכח כשם דבשבת יוצאין בכסות ויין כך בכל הרגל אמנם בפסחים צ"ה סברי התוספות דניהי דבשבת יוצאין לפי שאי אפשר בענין אחר אבל בשאר הרגל אין יוצאין בכסות ויין וכ"כ בפסחים ק"ט דבזמן המקדש בעי דוקא בשר וס"ל להתוספות דמדאורייתא הוא ולא כמ"ש כאן דמדרבנן הוא ומה שאמרו בחגיגה ח' מכאן אמרו ישראל יוצאין בנדרים ונדבות לפי שיטתם דהכא הכי פרושו כיון דאמרינן לרבות כל מיני שמחה אפילו כסות ויין א"כ פשיטא דיוצאים נמי בנדרים ונדבות אבל לא שעיקר השמחה הוא דוקא בבשר שלמים ואעפ"כ ממעט עופות ומנחות שאין בהם שמחה כמו בבשר וגם אפשר אסמכתא בעלמא היא וכמ"ש. ועיין בשיח יצחק שהאריך בזה:

דף ג:

קח לך משלך כו' קיחות דעלמא ויקחו לך סמים והקשה בחקרי לב דף רמ"ה ע"ד למ"ד קח לך משלך גבי קטרת הסמים ושמן המשחה הי' משל משה והא כתיב והנשיאי' הביאו

את הבושם לשמן המשחה ולקטרת הסמים הרי דנשיאים התנדבו כמו שפרש"י בחומש ולכאורא קושיא עצומ' היא אמנם נראה לע"ד דהך מ"ד דס"ל משלך ס"ל כדאיתא לקמן דף ע"ה כי נשיאים ממש הי' עננים והם הביאו הבושם למשה ובזה ניחא לי מה דאמרינן שם והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר מדבר שירד להם בבקר בבקר מלמד שירד להם לישראל עם המן אבנים טובות ומרגליות וקשה לא אמר ג"כ שירד להם לישראל בושם שהרי מנשיאים למד כמו שאמר אח"כ והנשיאים הביאו את אבני השוהם והרי כתיב נמי את הבושם אלא וודאי צ"ל דהך מ"ד ס"ל כמ"ש קח לך משלך וא"כ האבנים טובות ירדו עם המן לכל ישראל אבל הבושם לא הביאו הנשיאים אלא למשה כי הי' צריך לו ושמן למאור אע"ג דהי' יכולין להביא נדבה דלא כתיב ביה לך מ"מ כיון שהשמן למשחה הי' צריך למשה הביאו אליו כל השמן ותו דהשמן לא הי' אפשר לירד עם המן שהרי הי' מתקלקל ומה"ט נמי ניחא דהוציאו קרא מפשטו לומר נשיאים ממש מכח קושיא הנ"ל דא"א לומר הנשיאים הביאו כיון דכתיב לך אבל קשה הא ב"פ ויקהל כתיב קחו מאתכם וכתיב אח"כ בשמים לשמן המשחה ולקטרת וצ"ל דכך אמר משה הקב"ה אמר לי קחו מאתכם דהיינו קצת מישראל וקצת משלי:

רב אשי אמר דנין פר לחטאת ואיל לעולה מפר לחטאת ואיל לעולה והקשה בצרור הכסף דף קל"ב דהא אינו דומה דהכי פר והתם עגל וכה"ג הקשו התוספות במנחות דף מ"ה והניח בצ"ע ולע"ד לא קשיא דעכ"פ בזה שווים דהוה חטאת ועולה לאפוקי ר"ה ועצרת דאינן דומין כלל כיון דתרוייהו עולות וא"כ מסתברא יותר ללמד של יוה"כ:

ר' יוחנן מתני חדא. משנה למלך פ"ב דפרה ה"ב:

והא אנן תנן שבעת ימים והקשה בכללי שמואל דף כ"ט ע"ב ע"ג דלמה לא הקשה תיכף דרבי יוחנן אדר' יוחנן גופא ואפשר לומר כי לעיל ר' יוחנן על מתניתין דמסכת פרה אמר דרשא שלו כמו שאמר מנה"מ ואפשר לומר דלפרושי דמתניתין דרש לעשות זה מעשה פרה וליה לא ס"ל אלא דלא הי' פרישה בפרה ולכן מקשי ממתניתין דהרי ר"י ס"ל בכל מקום הלכה כסתם משנה וכשתירץ מעלה בעלמא ומודה ר"י בפרישה מעתה שפיר הקשה דהא משמע מאידך דרבי יוחנן דשוים הם פרישת פרה ופרישת יוה"כ ואיך אמרת דחד מעלה וחד נפקא מקרא הא שניהם למד מקרא:

מהיכי ילפית ממלואים אי מה מלואים כו' והקשה בספר עבודת ישראל דף כ"ט דאיך אפשר דלא מעכב והלא אם יקחו אחר אינו מורגל בעבודה ולא למד חפינת הקטרת וגם שמא תמצא אשתו ספק נדה ולע"ד לא קשה כלל שהרי כתבו התוספות במתניתין דוודאי ימצאו הרבה שיהי' ראוים לעבודה וכוונתם בלי ספק דברבוי הכהנים בוודאי ימצאו מי

שהוא רגיל בעבודה וילמדו חפינת הקטרת וגם שפרשו מנשותיהם או שלא מצאו ספק נידה וזה פשוט. ועיין לימודי ה' י"ג. ועיין בחקרי לב סימן קט"ו שנסתפק אם נטמא כה"ג בראש השנה באופן דיודעין דאי אפשר לעבוד ביוה"כ אי צריך פרישה ע"ש ולא ידעתי מקום הספק דוודאי בכהן העובד ביוה"כ תליא ולא בכה"ג:

רש"י כביכול כו' כאלו אי אפשר לומר וכן כל כביכול שבגמרא מר"ן מהריק"א בכלליו הגיה במקום אי אפשר כאלו אפשר עיין שם בדף י"ד. וביבין שמועה כתב לקיים הנוסחא כיון שאינו דבר הנוגע למעלה ואחר המחילה רבה דבריו לא נראה שהרי רש"י אמר וכן כל כביכול שבגמרא:

תוס' ר"י בן בתירא. עיין מ"ש ביבמות ע"ד:

בשלמא לדידי דילפית ממלואים. חקרי לב רצ"ג ע"ב:

דף ד.

רש"י ד"ה מכל החטאת כו' ואני שמעתי אפר של משה לא כלה דברי רש"י מגומגמין דמשמע דבא לחלוק על מה שפירש בפירוש הראשון מכל החטאת והא אי אפשר דהרי להדיא תנן בפ"ג דפרה לא מצא משבע עושין משש כו' ועיין בשיח יצחק שהאריך בזה ובתועפת ראם דף צ"ח ובחזון נחום שם ואפשר לומר דקשה איך נקט מילתא פסיקתא מכל החטאת דילמא בזמן מהזמנים לא ימצא שם חטאת עוד רק מן האחרונה ולזה אמר רשי' ואני שמעתי דשל משה לא כלה וא"כ שפיר יצדק אמרו ומזין עליו כי עכ"פ הי' שם אותו של משה אבל גם לפי אני שמעתי מודה דאם הי' שם אחרת הי' מזין עליו מכולם:

תוס' ד"ה נכנסו כו'. מדברי תוספות אלו נראה בבירור דס"ל דהך דרשא דלעשות לכפר אסמכתא בעלמא היא ואין לומר שעיקר כוונת התוספות על הזאה דהוה אסמכתא אבל הפרישה שפיר הוה מדאורייתא וכמו שנראה דעת הרמב"ם שהרי התוספות נתנו טעם דהוי אסמכתא דאפשר לפרש הפסוק לפי פשוטו כמו שפירש"י בחומש דהכל קאי על מלואים כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות כל שבעת הימים ואם נפרש הפסוק כך א"כ הרי לא נזכר מפרישת יה"כ בזה הפסוק וכן נראה ממה שכתבו במתני' ד"ה וחכמים דהאי חששא בעלמא דימצאו אחרים ואי הוה מדאורייתא לא שייך לומר חששא בעלמא כיון דהוה מדאורייתא אע"ג דאינו מעכב מ"מ הוה לנו לחוש אלא וודאי דהתוס' ס"ל דהוה אסמכתא בעלמא. וכ"נ מדברי רשי' בחומש מדהביא פשוטו של מקרא ואח"כ דרשת רז"ל אלו הוה ס"ל דדרשה גמורה היא לא הוה מביא פשוטו של מקרא כיון שהוא נגד הדין. אמנם כיון שחז"ל מודים בפשוטו של מקרא דהדרשא אסמכתא בעלמא

לכך הביא רשי' פשוטו של מקרא כדרכו. והפר"ח במים חיים בביאורו לרמב"ם הלכות עבודת יוה"כ הביא ראי' שהוא אסמכתא מדאמרינן בסמוך בזאת יבא אהרן אל הקודש במה שאמר בענין ע"ש וכוונתו נראה דהך דרשא ע"כ אסמכתא בעלמא היא ה"נ שאר דרשות אסמכתא בעלמא הן. ובחקרי לב סימן קי"ב הרבה להקשות על הפר"ח ולענ"ד כוונתו כמו שכתבתי והפר"ח הביא ראי' שהוא מן התורה מדאמרינן גבי פרה מעלה ש"מ דגבי יוה"כ דאורייתא הוא. ובהורמנותא דמר ניהי רבה לדעתי הקלושה אין הכרח מזה דבוודאי גבי יוה"כ מדרבנן הוא ואסמכוהו אקרא ומחמת טעם הוא אבל גבי פרה הוא בלי טעם כלל רק מחמת מעלה כמו שעשה מעלות בפרה לפי שבטבול יום היתה נעשית עוד הביא הפר"ח ראי' מדהקשה ר"ל אי מה מלואים כל הכתוב בהן מעכב בהן ומדשתק ר"י ש"מ דהודה לקושיא זו וגם בזו י"ל אדרבה דלא מצינו שחזר בו רבי יוחנן ותניא נמי כוותיה ודוחק לומר דהך ברייתא ס"ל דמלואים כל הכתוב אינו מעכב וא"כ קשה קושיית ר"ל ובע"כ צ"ל דרק אסמכתא היא ולא חש להשיב באופן דבוודאי פשטות דברי התוס' מורים דהוה מדרבנן או לכל הפחות דספוקי מספקא להו ועיין בחקרי לב סימן קי"ב בארוכה וביד מלאכי סימן י"ט:

תוס' ד"ה הזאה. חקרי לב רל"ג:

תוס' ד"ה תניא כוותיה דר"ל כו' דילמא עד כאן לא קאמר ר' יוסי הגלילי אלא בסיני לפי מה שפירש"י בסמוך דר' נתן ור' מתיא בן חרש נמי כר' יוסי הגלילי ס"ל אלא שהם חולקים בזה על ר' יוסי הגלילי וסוברים דלא ילפינן לדורות מסיני א"כ בע"כ צ"ל דריה"ג סבר דילפינן לדורות מסיני לענין הפרשה וכן הקשה בקהלות יעקב בדרשות דף כ"ג ע"ד ואפשר התוספות אינם מפרשים כפרש"י או שרשי' פירש כן לפי מה שרוצה התלמוד לומר דריה"ג ור"ע נחלקו בזה אי ילפינן דורת מסיני אבל התוספות הקשו מנל"ן לתלמודא לומר כן דריה"ג טעמי' משום פרישה הוה דוודאי אלו הוה משום פרישה צריך ז' ימים כמו מלואים אבל לא הי' הטעם כלל משום פרישה אלא או כר' נתן למרק או כר' מתיא בן חרש לאיים ובתחלה מפרש הברייתא עיקר המחלוקת שבין ריה"ג ור"ע אי הי' קודם מתן תורה או לאחר מתן תורה אלא שיקשה אם הי' קודם מתן תורה א"כ לכאורא משמע דהי' משום פרישה וא"כ שבעה לבעי לזה אמרו לא בא הכתוב כו' כלומר לא תטעי שהטעם משום פרישה אלא משום למרק או לאיים וריה"ג ג"כ סבר כחד מהנך תנאי ר' נתן או ר' מתיא וא"כ אתיא שפיר דלא הי' רק ששה ימים ולפי מה שרוצה הגמרא לומר דלריה"ג באמת הי' משום פרישה צ"ל דהך פרישה קיל משאר פרישה כיון

שכבר הי' משה קדוש ופרוש אבל לפי קושיות התוספות אין מחלוקת בין ריה"ג לר"ע ור' מתיא. ועיין חקרי לב רל"ג:
באותו הדיבור וי"ל כיון דאשכחן דר"א דאמור בסמוך עיין בספר קול בן לוי דף ה' ע"א מה שהקשה ממסכת תענית:

דף ד:

ור"ע סבר לה כר' יוסי דאמר בשבעה בחודש נתנה תורה והקשה בחקרי לב רל"ה הא בשבת מוקמינן לר' יוסי דלא כאחרים ואלו בסוכה נ"ד מוקי הגמרא ר"ע כאחרים. ועיין מ"ש בפסחים נ"ח ובשבת שם כי לע"ד תרי תנאי אליבא דר"ע וכבר הארכתי במקומות אחרים:
בשלמא לר"ע היינו דמשכחת. עיין שבת פ"ט ד"ה לסוף:
מסייע ליה לר"א עיין קהלת יעקב בדרשות דף כ"ד:
דבר המעכב לדורות מעכב כו' והקשה בקהלת יעקב דף ל"ג הא כתיב בקרא ושמרתם את משמרת ה' ולא תמותו ותירץ עם מה שכתב הרמב"ן כי ושמרתם הוא צוה לדורות שלא יניחו העבודה ויצאו אלא שהקשה הא בשבעת הימים לא הי' העבודה בהם אלא במשה והניח בצ"ע ואפשר לומר לדעת הרמב"ן כי ושמרתם הוא מאמר בפני עצמו ולא קאי אדסמיך ליה ועוד י"ל כי אע"פ שלא הי' עובדים בז' ימי המלואים מ"מ לפי מה שכתבו בעלי הפשוט הי' הדבר כדי שילמדו העבודה א"כ היה כמו שעבדו הם והי' מוזהרים שלא לצאת בשעת העבודה בעונש מיתה. ועיין באבן עזרא:
רש"י קול לו קול אליו לשון ערומים בלשונת הרא"ם וי"ו תועפת ראם י"ב. שנות חיים ק"ט:
תוס' ד"ה מסייע ליה עיין קהלת יעקב בדרשות דף כ"ג ולא הבנתי קושייתו מה שהקשה דהתוס' סותרים מה שכתבו לעיל בד"ה תניא כוותיה דר"ל חדא דהתוספות לא הקשו רק על הגמרא אבל בוודאי הגמר' אינו סובר כן ועוד גם לפי קושייתם ע"כ ריה"ג ור"נ ור' מתיא סוברים דהי' לאחר מתן תורה ודלא כרבי אליעזר:

דף ה.

נתרבה יום אחד ונמשח שבעה מניין. הרמב"ם פ"ד מהלכות כלי המקדש כתב דאם עבד קודם שנמשח כל שבעה או קודם שנתרבה בבגדים כל שבעה עבודתו כשרה והראב"ד הבין מזה דהרמב"ם לאו בעבודת יוה"כ קמיירי אלא בכל העבודה אף בשאר ימות השנה ודוקא דיעבד כשר אם עבד ולא פסל משום מרובה בגדים אבל לכתחילה לא יעבוד אם

אינו משוח או נתרבה שבעה לזה השיג עליו הראב"ד דמשמע מסוגיין דדוקא לעבודת יוה"כ בעינן לכתחילה שבעה אבל בשאר ימות השנה עובד לכתחילה בשמנה בגדים והנה וודאי סוגיין כהראב"ד מוכח דהרי הך קרא ביה"כ כתיב ותו דהרי בת"כ פרשת אמור על פסוק וכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו דריש דאפילו נמשח או נתרבה כל מצות כהן גדול עליו וכשם דהתם כל מצות כהן גדול עליו ואין חילוק בין לכתחילה לדיעבד א"כ ה"ה לענין עבודה והרמב"ם יסבור דהתם שאני דלחומרא הואי שמצוה בכל מצות כה"ג אבל לקולא שיהי' עובד בשמנה בגדים לא אמנם מהר"י קורקס כתב דאף הרמב"ם אינו חולק על הראב"ד וכוונת הרמב"ם דוקא על עבודת יוה"כ וראיתי בספר פני יהושע בליקוטים שבסוף הספר הקשה על הרמב"ם דהא מסוגין משמע דאחד מהן בעי שבעה או משיחה או ריבוי וא"כ מנל"יה להרמב"ם להכשיר אפילו ביום אחד וי"ל דהרמב"ם ס"ל כתירץ השני דמשיחה שבעה ילפינן מריבוי שבעה וא"כ כיון דבפסוק אחד נאמר שבעה וכאן לא נזכר כלל מענין שבעה בע"כ צ"ל דחד לכתחילה והך דהכא דיעבד דמה"ת לחלק ונאמר דעכ"פ צריך באחד מהן שבעה כיון דלא נזכר בפסוק הזה שבעה כלל למה לן להמציא דבאחד צריך שבעה ותו דוודאי כי היכא דדרשינן בפרשת אמור מכל מקום היינו אפילו אחד מהם אינו שבעה ה"ה דדרשינן כן בפרשת אחרי מות דמ"ש אם פירוש הפסוק כך הוא באמור כך הוא באחרי ועיין ברמב"ן פ' אחרי וכנראה שאישתמיטתי' להרב פני יהושע ועיין צדה לדרך ומ"ש דאישתמיטתיה להרמב"ן סוגיין דהכי דמשיחה ז' אינו מעכב דמוכח דמשיחה יום אחד מעכב דאי אינו מעכב כלל למה לן למעוטי משיחה שבעה ולכאורא י"ל דהרמב"ן סובר דבעי עכ"פ מלוי שבעה אם אינו משוח כלל ולהכי מרבינן משיחה יום אחד אע"פ שלא נתמלא שבעה רק יום אחד אבל אם יתמלא שבעה אע"פ שלא נמשח כלל כשר אמנם זה יצדק לתירץ השני שבגמרא אבל לתירוץ הראשון מדאיצטריך קרא למעוטי קשה דילמא באמת לא בעי משיחה ז' אפילו לכתחילה רק מלוי שבעה והא דממעטין מאשר ימשח הוא אפילו כשלא נתרבה כלל אמנם אפשר לומר מדקאי במשיחה ממעט משיחה אע"פ שלא נעשה המשיחה כהלכתה ותו דאי אפשר לומר כשלא נתרבה כלל דהרי בע"כ נתרבה בשעת עבודה שצריך לשמש בשמנה בגדים כי יום אחד בוודאי לאו דוקא שהרי משיחה וודאי אינו כל היום. ועיין בשיח יצחק ובמרכבת המשנה פ"ד דכלי המקדש הי"ב בחלק ג'. ובחקרי לב סימן קי"ד בארוכה:

תוס' ד"ה איתקש משיחה לריבוי. קרבן אהרן דף רכ"ז:

דף ה:

כשהוא אומר וזה הדבר להביא מכנסיים. עיין זבחים כ"ג ד"ה אי מה זר. סנהדרין פ"ג ד"ה אין בגדיהן:

אמר אביי בכתונת ומצנפת דכ"ע לא פליגי מדברי רשי' בכל הסוגיא נראה שהלבישה הי' מצנפת קודם לאבנט בין לאחין בין לבניו כמ"ש רשי' לקמן בד"ה לא צריכה דאקדים שהלבישם כל הבגדים ואח"כ האבנט אמנם זה דוקא למ"ד אהרן ובניו בבת אחת אבל למ"ד אהרן ואח"כ בניו משמע שהוא כמו שנאמר בעשיה והי' אבנט ואח"כ מצנפת והרמב"ם כתב בפ"י מהלכות כלי המקדש כיצד סדר לבישה לובש המכנסיים ואח"כ הכתונת ואח"כ חוגר את האבנט ואח"כ צונף במצנפת הרי דאבנט קודם למצנפת אלא דהרמב"ם פסק דאבנטו של כהן הדיוט הא כלאים והוא של כה"ג א"כ צ"ל כמ"ד אהרן ואח"כ בניו ולפמ"ש רש"י הרי להך מ"ד אבנט קודם למצנפת וכן מבואר מדברי הרמב"ן בפרושו לתורה ב"פ תצוה וב"פ צו שכל פעם הי' לובש תיכף האבנט עם הכתונת וגם נראה שפסק כמ"ד אבנט אהרן ואח"כ בניו אלא שקשה מהא דאיתא בסנהדרין דף מ"ט ולאפוקי מהא דתנן כו' ההדיוט משמש בד' כתונת ומכנסיים מצנפת ואבנט דבאמת הוא שלא כסדר דמכנסיים קודמים לכתונת ומשמע הא מצנפת ואבנט כסדר הוא והרי לדעת הרמב"ם והרמב"ן אבנט קודם למצנפת וכן לרשי' להך מ"ד אהרן ואח"כ בניו אבנט קודם וא"כ כשם שנתן טעם למה שנה התנא כתונת קודם למכנסיים כן הי' לו ליתן טעם למה שנה מצנפת קודם לאבנט ודוחק לומר דסוגיא דהתם אזלא דלא כהלכתא כמ"ד אהרן ובניו בבת אחת וא"כ באמת מצנפת קודם לאבנט שהרי למ"ד אבנטו של כהן הדיוט לא זהו של כה"ג ואנן קיימ"ל אבנטו של כהן הדיוט זהו של כה"ג וצ"ל דוודאי הגמרא צריך ליתן טעם למה לא נקט התנא הכל כסדר וכיון שנתן טעם למכנסים וכתונת לא הוצרך ליתן טעם למצנפת ואבנט שהרי זה מבואר בכתוב שהאבנט קודם שהרי כתיב בפ' צו וילבישם כתונת ויחגור אותם אבנט ויחבוש להם מגבעות וכן גבי אהרן כתיב ויתן עליו את הכתונת ויחגור אותו באבנט וכן גבי צוואה בפ' תצוה מבואר כן וחגרת אותם אבנט וחבשת להם מגבעות הרי דבכל מקום אבנט קודם למצנפת בין בצוואה בין בעשיה ולפי שהוא דבר מבואר לכך נקט התנא שלא כסדר כיון דליכא מקום לטעות להורת דגם מכנסיים וכתונת שלא כסדר אלא דלפ"ז קשה איך פירש"י דלמ"ד אהרן ובניו בבת אחת הי' מצנפת קודם לאבנט ואיך אפשר לומר כן הא בכתוב מבואר דאבנט קודם למצנפת ועוד מדקאמר הגמרא בכתונת ומצנפת דכ"ע לא פליגי והרי פלוגתא היא במצנפת אי קודם לאבנט או אבנט קודם אע"ג דבזה יש לתרץ דפליגי דקאמר היינו לענין

אהרן ובניו אבל משאר פלוגתא לא מיירי ובוודאי שלולא דברי רשי' י"ל שגם למ"ד אהרן ובניו בבת אחת לא לבש אהרן המצנפת עד שלבש האבנט וכן הי' סדר הלבישה תחלה אהרן מכנסיים וכתונת ואח"כ בניו מכנסיי' וכתונת ואח"כ חגרו כולם אבנטים אהרן ובניו ואח"כ לבשו המצנפת וא"כ עיקר הפלוגתא אם אהרן המתין עם האבנט עד שלבשו בניו מכנסיים וכתונת או חגר תיכף אחר הכתונת האבנט אבל מצנפת וודאי הי' אחר האבנט אבל לרשי' קשה דבכל הפסוקים משמע דאבנט קודם למצנפת ואפשר דהזקיקו לרשי' לומר כן מדכתיב בצוואה מצנפת בתחילה גבי אהרן ואח"כ וחגרת אותם אבנט אהרן ובניו משמע דמצנפת בתחלה גבי אהרן ותו מדקאמר בכתונת ומצנפת דכ"ע לא פליגי דאהרן ואח"כ בניו ולמה אמר במצנפת אהרן ואח"כ בניו הלא כמו דבאבנט קרי בבת אחת אע"ג דאקדים אהרן לבניו א"כ מצנפת נמי כן היתה שלא הי' דבר מפסיק בין מצנפת אהרן למצנפת בניו ולכן הוצרך רש"י לומר דלבש המצנפת קודם שלבשו בניו המכנסיים וא"כ שפיר הוה בזה אחר זה ולפ"ז י"ל כי דוקא לאותו שעה היתה באהרן כדי שיהי' כולם לובשים האבנטים כאחת אבל לא ידעתי מי הכריחו לרש"י לומר דגם בניו הי' לובשים המצנפת תחלה כיון דמבואר בכתוב להיפך ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר כי מצנפת שכתב רש"י גבי בניו הוא ט"ס וצ"ל הלביש בניו מכנסיים וכתונת ואח"כ נטל האבנטים ואם נקיים הגירסא ברש"י י"ל על צד הדוחק כי ס"ל דמשמעות הפסוק כי ע"י החגירה של האבנט הי' נגמר הלבישה וגמר הלבישה ע"י האבנט הי' צריך באותו פעם שיהי' כאחד לפיכך הוצרכו ללבוש המצנפת קודם ועכ"פ לפי דברי הרמב"ם והרמב"ן האבנט קודם למצנפת וכן לרש"י למ"ד אהרן ואח"כ בניו כמו שכתב להדיא וכ"כ מהר"י אברבנאל ב"פ תצוה כי אין ספק כי אהרן לבש תיכף האבנט על הכתונת ואח"כ שאר הבגדים. וראיתי להרב שאגת ארי' בסימן כ"ט דפשיטא לי' להרמב"ם דהי' לובש מצנפת קודם לאבנט כיון דאבנט הי' כלאים א"כ צריך ללבוש בסוף אחר המצנפת ולפיכך הקדים התנא מצנפת לאבנט ולדעת הרמב"ם דאיכא קפידה בכלאים במקדש הי' יכול להלביש מצנפת ואבנט לאיזה מהן שירצה קודם ואחר המחילה אישתמיטתי' לי' דברי הרמב"ם בפ"י דכלי המקדש שכתבתי דאף שהי' כלאים הי' צריך ללבשו תחלה ואף הראב"ד סבר דקפידא איכא לפחות למ"ד אהרן ואח"כ בניו וכמ"ש רש"י את זה כתבתי בשנת תקצ"ו בבוא לידי ספר שאגת ארי' ואח"כ בא לידי שיח יצחק וראיתי בשם הריטב"א שהרגיש על רש"י ונראה שפירש כמו שכתבתי ומה שהביא ראי' מן הירושלמי דקאמר ציץ ומצנפת של אהרן קודם לאבנטו של בניו אדרבה י"ל דסבר כהך מ"ד אהרן

ואח"כ בניו והוא לבש על הסדר וקאמר קודם לאבנטו של בניו מדכתיב וחגרת אותם אבנט להכי נקט אבנט ועיין מה שכתב בקרבן העדה:

רש"י ד"ה זה קרבן. עיין חקרי לב רמ"ב:

תוס' ד"ה להביא מכנסיים כו' י"ל היינו המזבח כו' ולא כתיב לשרת ה"א כו' דבריהם תמוהים שהרי הגמרא שם בזבחי' הקשה אביאה רקנית הא לשרת כתיב והרי אי לא לשרת נאמר קאמר הגמרא ומזה הכריחו באמת התוספות בסנהדרן מקושיות הגמרא בזבחים והרי לשרת כתיב וכן נראה מדברי הר"ש וצ"ל לדעתם דקושיות הגמרא היא דנכתוב לשרת אצל המזבח וכך נכתוב בבואם אל אהל מועד ירחצו מים או אל המזבח לשרת אבל בגשתם ואין לטעות דלשרת על אוהל מועד נמי קאי דהא כתיב ירחצו מים ולא ימותו ועיין שער המלך ח"ג ל"ז ע"א. יצחק ירנן ק"ו ע"א שהקשה כמו שהקשתי. ידי משה קמ"ז ע"ד. ועיין רמב"ן בהשגותיו לא תעשה ס"ט:

דף ו.

ולמ"ד אהרן ואח"כ בניו. משנה למלך פ"ח דכלי המקדש ה"ב:

למה מפרישין כדאמרינן אי לרבי יוחנן כו' והקשה בשיח יצחק מאי קמתמה דילמא לא ידע מהא דר' יוחנן ור"ל ואפשר דזה הפלפל הי' בין אמוראי בתראי בישיבת רב אשי והם ידעו מר"י ור"ל לכך הקשה שפיר כדקאמרינן:

מביתו למה. רשב"ץ ח"ג סימן קל"ה קל"ו קל"ז ובח"ב שם סימן רי"ט:

שמא תמצא אשתו ספק נדה כו'. בירושלמי אמרו משום בן בתירה שמא יבא על אשה נידה ופריך וכי ישראל חשודין על הנידה ומתרץ כההיא דתנן הי' משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ולכאורא תלמודא דידן דלא אמר הכי כדאמר בירושלמי פליג על הירושלמי וכן נראה מדברי התוספות ביומא דף ט"ו ד"ה אמר רב שהקשו למה לא מוקי באותיום ותירצו דלא שכיח אמנם לא ידעתי למה לא יהי' שכיח לטמא בשעת תשמיש ממש כמו אחר תשמיש בשלמא אאותיום שפיר תירצו התוספות דלא שכיח דהרי שם אמר משל לשמש ועד וזה לקינוח ואפשר זה לא שכיח שבאותו שיעור הסמוך תקנח ולא תבדוק כי רגיל יותר לבדוק וא"כ ליכא אותיום אבל בשעת תשמיש למה לא שכיח גם קשה דתלמודא דידן יחלוק עם הירושלמי בדברי ר"י בן בתירה עצמו ולכן הנראה כי ר"י בן בתירה סתם אמר שמא יבא על הנידה והירושלמי מפרש דבשעת תשמיש קמיירי ולא באותיום דלא שכיח ותלמודא דידן משמיע לן דאפילו לאחר זמן חיישינן דאפילו לספק חיישינן ולהכי הרמב"ם סתם שמא תמצא אשתו נדה והוא כלישנא דר"י בן

בתירה ויכולין לפרש וודאי נידה או ספק נידה וכן נראה מן הפר"ח במים חיים בביאורו להרמב"ם. ועיין בפני יהושע בליקוטים ובשיח יצחק. ועיין בעבודת ישראל כ"ט ע"א:

דמריש ליה שעה אחד סמוך לשקיעת החמה. תבואת שור קי"ד:

רשי' ד"ה לא צריכי להקדים. עיין מה שהארכתי לעיל בסמוך:

רש"י ד"ה אלא כו' כדקתני ואח"כ מטמא מעת לעת ואינו מטמא את בועלה כצ"ל. וכן הוא במשנה שם בנידה:

רשי' ד"ה כבעל קרי כמגע שרץ. כאן נפל טעות בקצת דבורי רשי' בש"ס דפוס פ"פ וצ"ל לטבול ביום שביעי אלמא טובל ביום והוא סוף דבור ומתחיל הדיבור לא לטומאתן בעל קרי כו':

רשי' ד"ה האי טומאת שבעה כתיב ביה ותהי נדתה עליו וטמא שבעת ימים כצ"ל:

תוס' ד"ה מביתו למה כו' הוה ליה למימר שיפרשוהו למחילה אחת בהר הבית. בשער המלך ח"ג דף ל"ה ע"ד השיג מכאן על מה שכתב בחנוכת הבית דף י"ג והביאו בדרך הקדש דמחילת תחת הר הביח הפתוחות להר הבית יש להם קדושת הר הבית לדעת התוס' דא"כ איך פירשו שיפרשו למחילה הא בעל קרי אסור לכתחילה אף בהר הבית ואיך יכול לשמש שם אלא וודאי דמחילות אין להם קדושת הר הבית ע"ש ואם כי אין השגה על בעל חנוכת הבית כי אין יכולין להקשות מתוספות דיומא שהם מהר"ם מרויטנבורג לתוספות אחרים הקודמים כידוע מ"מ כאן אין סתירה כלל שהרי אף בעל חנוכת הבית לא אמר אלא בפתוחות להר הבית דבתר פתיחתן אזלינן אבל בפתוחות לחול וודאי אף הרב בעל חנוכת הבית סבר דדינן כחול ובעל קרי מותר בהן וכן מוכח מהגמרא דפסחים כמ"ש בעל חנוכת הבית להדיא ע"ש ואין לומר דבפתוחות לחול לא מהני פרישה הא ליתא דלמה לא מהני אי משום דדינן כחול הא אף בפתוחות להר הבית ס"ל להרב שער המלך דדינן כחול ואפ"ה מהני פרישה לשם ואדרבה בהכי ניחא מה שכתב בשיח יצחק דהתוס' דנקטו מחילה תחת הר הבית מילתא פסיקתא נקטו דמשכחת לה נמי במחיל' שתחת העזרה ופתוחה להר הבית אמנם לדעת הרב חנוכת הבית התוספות דוקא נקטו דמחילה תחת העזרה פתוחה להר הבית דין הר הבית יש לה ובעל קרי אסור שם וא"ל תחת העזרה ופתוחה לחול זה לא שכיח דהעזרה רחוק מן החול אבל הר הבית שהוא סמוך לחול שכיח פתוח לחול. ועיין תולדת יצחק. ועיין בתוספות ישנים:

דף ו:

אלא לאו לטבילתן והקשה בשער המלך דף ע"א ע"ד בח"ג דלמאי דהוה ס"ד לטבילתן למה לא עריב ותני בעל קרי ובועל נידה כשרץ וטמא מת ותירץ ע"פ מה שתירץ מהרש"א בפסחים ע"ש וכאן לא קשיא דוודאי מאי דמשני לטבילתן הוא דוקא על הסיפא לענין בועל נידה אבל ברישא גבי בעל קרי אשמעינן נמי דבעל קרי מטמא באונס כמו שרץ כדתירץ נמי בפסחים ואי הוה עריב ה"א דוקא לטבילה שוין ולא לאונס ואף דרישא אינו דומה לסיפה כבר תירץ בפסחים מידי אריא הא כדאית' והא כדאיתא ותו דבשלמה בפסים הדמיון ברישא אינו ענין כלל לסיפא כי שם המתנות אינם שוים אבל הכא רישא וסיפא שוים לענין טבילתן ביום ונוסף שיווי בעל קרי לשרץ לענין אונס

זאת אומרת טומאה הותרה בצבור. עיין זבחים ל"ג ד"ה הגה מכלל דתרווייהו מנחות ט"ו ד"ה ר' יהודה:

איתמר טומאת מת. נחפה בכסף י"ח ע"ב:

טומאה דחוי' שאגת ארי' סימן ל"ח. גמרא ותוספות שמחת י"ט קפ"ב ע"ב:

היכא דאיכא טהורים וטמאים. עיין ב"ק ק"י ד"ה דאיכא. ידי משה ק"נ קנ"א.

כי פליגי לאהדורי והקשה בקרית מלך רב ח"א דף וי"ו ע"ד בין ללישנא קמא בין ללישנא בתרא למה לא נהדר אטהורים כמו דקיימ"ל בשבת אצל פקוח נפש דמאכילין אותו הקל הקל תחלה ואפשר דשאני היא חילול שבת ואיסורים מעבודה במקדש דכדי שלא יבטל עבודה הותרה אפילו דאין צריך להדורי כי אם רואים שיהדרו אולי יבטלו מכל וכל משא"כ חולה הוא ע"פ גדולים ולא חיישינן להכי ובהכי ניחא מה שהקשה בספר קהלת יעקב אלגאזי דף ב' ע"ב למה בשבות במקדש אסור היכא דאפשר בענין אחר כמו שכתב הכ"מ דאין לוקחין אבוקות בליל שבת כי אם בנרות הדלוקין מבעוד יום ולפמ"ש י"ל דגבי עבודה ממש לא רצו להחמיר כיון דחששו שמא יבטל משא"כ גבי שבותם היכא דלא נוגע לעיקר העבודה לא חשו וגזרו היכא דאפשר בעניין אחר:

תוס' ד"ה שמטמא כו' כאן חזר בו רש"י עיין בשער המלך ח"ג דף ע' שכתב להשוות דעת רש"י וע"ש בארוכה על כל דברי התו' ומהרש"א:

בא"ד ומה זב שאינו מטמא בביאה עושה משכב ומושב אבן המנוגעת ומצורע כו'. בגמרא שם ליתא מצורע אלא אבן המנוגעת אלא דהתוס' מעצמם אמרו כן דמצורע ג"כ נלמד מהך ק"ו. ועיין בהראב"ד סוף פ"ג מהלכות טומאת צרעת ובשער המלך הקשה נימא מת יוכיח שמטמא בביאה ואפ"ה אינו עושה משכב ומושב. ואפשר לומר כיון דטומאו'

ביאה דמצורע וטומאת אוהל דמת אינם שווים כי טומאת אוהל חמורה בכמה דינים לא שייך יוכיח בזה אע"פ שהוא חמור. ועיין עוד בשער המלך ח"ג דף ע"א:

תוס' ד"ה רב תחליפא כו' וכיון דהתם לענין פסח מיירי כו' כיון דלאו כל ישראל מייתי פסח בשותפות כו' במנחות דף ט"ו ד"ה ר' יהודה כתבו אע"ג דר"י סבר טומאה הותרה הוצרך לומר שאין קרבן צבור חלוק כיון דהפסח נאכל ומשמע מדבריהם דהיכא דהוה קרבן הנאכל לא אמרינן הותרה ואפילו בפסח שנאכל ולא הוה כשאר קרבנות צבור הנקרבים בטומאה ואין נאכלין מ"מ כיון דאפשר למיכל בטהרה למה נאכל בטומאה ולפ"ז לא הוה צריך התוספות לומר דפסח הוה כקרבן יחיד לענין זה אלא משום אכילה מקפדינן ונראה דהתוספות דהכא לא ס"ל כמו שכתבו שם במנחות ועיין בארוכה בשער המלך דף מ' פ"א וקהלת יעקב דף ב' ע"ג. יצחק ירנן ק"ה:

תוס' זב וזבה. מרכבת המשנה ח"ג פ"ו דמקואות ה"ו:

דף ז.

הי' עומד ומקריב מנחת העומר כו' קתני מיהת אומר ומביאין אחרת תחתי' מכאן הביא ראי' בשבות יעקב ח"ר דאם התחיל במצוה ואח"כ נזדמן לו יותר מן המובחר א"צ להפסיק אלא גומר דאל"כ מאי ראי' מייתי דטומאה דחוי' דילמא לעולם אין צריך לחזור אחר משמרה אחרת או בית אב אחר אבל אם אפשר לעשותו בטהרה באותו בית אב וודאי דהוה עכ"פ מצו' מן המובחר אלא וודאי משום מצוה מן המובחר אין לבזו' מצוה שהתחיל בה לפיכך בע"כ צ"ל כאן הטעם משום דטומא' דחויה היא ע"ש והנה אף אם נקבל ראי' זו הנה היא טובה אם נפרש דרב ששת הביא ראי' אף ללישנא קמא דהיכא דאיכא טהורים וטמאים באותו בית אב כ"ע לא פליגי דטהורי' עבדי ופליגי רק להדורי אחר בית אב אחרינא וע"ז שפיר יצדק ראיות הרב דלא מייתי רב ששת ראי' אמנם י"ל דראיות רב ששת הוא רק ללישנא בתרא דאפי' היכא דאיכא טהורים וטמאים בההיא בית אב סבר רב נחמן דלא מהדרינן אטהורים וא"כ שפיר הביא רב ששת ראי' אמנם אי נאמר עכ"פ דינו של הרב שבות יעקב מוכרח דהרי לרב נחמן לא מהדרינן אטהורים אפילו לקיים מצוה מן המובחר ולרב ששת נמי דמהדרינן הוי משום דטומאה דחוי' אבל בשאר מצות דלא שייך זה משום מצוה מן המובחר לבד לא צריכין להדורי וכ"ש להפסיק ובאמת אני תמה שלא הביא הרב שבות יעקב ראי' זו הפשוטה ואפשר לומר משום די"ל דבאמת בזו פליגי הני תרתי לישנא וללישנא קמא רב נחמן מודה אם יש כהן טהור באותו בית אב משום מצוה מן המובחר ומהר"צבי בסימן מ"ה השיג עליו

דאף אם נלמד מכאן היינו היכא שעוסק כבר במצוה והתחיל בה אבל בנדון שלו דלא הוי אלא הכנה בעלמא מנין לנו והרב שבות יעקב בח"ב סימן ל' חזר והשיב דאף הכנה התחלה מקרי כההיא דסימן רל"ג ע"ש ואין זה מספיק דניהי דשם התחלה מקרי אעפ"כ אין ללמוד מכאן שכבר עוסק ממש לדבר אחר דמקרי רק התחלה אבל לא התחיל בה ממש ונראה שלזה נתכוון הרב שער יוסף בשו"ת סימן ח' דף כ"ה אלא שיש טעות הדפוס הרבה בדבריו. ועוד השיג מהר"צבי דאם כן הוא משום מצוה מן המובחר א"כ גם בכהן נאמר כן ואדרבה טומאת הגוף חמורה שהיא בכרת וטומאת בשר בלאו ועל זה השיב הרב שבות יעקב דבשלמא במנחה שייך שפיר לעשות מצוה מן המובחר אבל גבי כהן לבייש פני גבר לא טוב לבייש אותו בית אב או אותו משמר משום מצוה מן המובחר אי לאו דטומאה דחוי' היא ולפי דעתי סברא זו דבושה אפשר לדחות שהרי ללישנא קמא ר"נ אע"ג דסבר דטומאה הותרה מ"מ אי איכא טהורים באותו בית אב מהדרינן ובוודאי בכל ענין מיירי אע"ג שכבר פייסו ואחר הפיוס נטמא דחינן להו ולא חיישינן לבושה וראיתי להרב שער יוסף שצדק בדינו להרב שבות יעקב דע"כ הך סברא דבושה מוכרחת אף למהר"צבי דאל"כ א"כ ללישנא קמא למה לא מהדרינן אחר בית אב אחר או משמר אחר אם נחוש למצוה מן המובחר וא"כ הי' מוכח דלא חיישינן למצוה מן המובחר ולע"ד אחר המחילה רבה אין מכאן ראי' דלהדר אחר בית אב אחר או משמר אין זה מצוה מן המובחר וכן מוכיחים דברי הרב שבו' יעקב עצמם דכיון דמצוה באותו בית אב ובאותו משמר מאי חזית דזה מצוה מן המובחר הטהרה דילמא זה מן המובחר מקרי להיות אותו בית אב ואותו משמר אע"ג דזה דאורייתא וזה דרבנן מי שיקל במאזנים ומ"ש מהר"צבי דטומאת הגוף חמורה השיג עליו בשבות יעקב ח"ב דאישתמיטתי' ליה סוגיא דחולין דאמרינן מאי חזית דטומאת הגוף חמורה דילמא טומאת בשר חמורה דלית ליה טהרה במקוה. ועיין מ"ש בשער יוסף ועיין יבמות ל"ג ד"ה אמר ר' יוסי וכפי הנראה מדברי התוספות שם כוונת הגמרא דאין לחוש אם זה חמור אם זה ג"כ חמור ע"ש וא"כ שפיר כתב מהר"צבי דמנלי"ה לרב נחמן לחלק בין טומאות הגוף לטומאת בשר כיון שמצינו בטומאת בשר ויש ג"כ סברא שטומאת הגוף חמורה מנ"ל לחלק עוד השיג מהר"צבי דהרי לתרוצא דר"נ דמודה היכא דאיכא שרים לאכילה אבל היכא דליכא שרים לאכילה מודה דמקריב ואינו מביא אחרת וכתב בשבות יעקב ח"ב כיון דליכא שרים לאכילה וטומאה הותרה לא הוי מצוה מן המובחר כלל ומדבריו משמע דדוקא כיון דנדחה מאכילה שייך מצוה מן המובחר אבל היכא דליכא אכילה לא וזה יצדק

לפי פירש"י אמנם לפי הנראה מהתוספת דמנחות גם בפסח מודה רב נחמן אע"ג דנאכל ואע"ג דמקיימין המצוה כמ"ש לעיל ועיין בשער יוסף:

היה מקריב מנחת פרים ואלים ונטמאת עיין לקמן ט"ו ד"ה תחלתן:

דם שנטמא וזרקו כו' והקשה בשיח יצחק דמאי מקשה הא בסיפא דהך ברייתא בזבחים מ"ה ומנחות כ"ה מסיים בה בד"א ביחיד אבל בצבור בין שוגגין בין מזידן הורצה ונ"ל דהמקשה הוה סבר דלעולם דמיירי בקרבן צבור והיינו באילו של אהרן דדמיא לקרבן יחיד וזה המקשן לא הי' יודע תרוצא דלעיל דמודה ר"נ באילו של אהרן ומתרץ לו דביחיד ממש מיירי וה"ה דהוה מצי לתרוצי באילו של אהרן דמודה רב נחמן אלא דעדיפא משני ועכ"פ עדיף יותר לומר דהמקשן לא הי' יודע דמודה רב נחמן באילו של אהרן מלומר דלא הי' יודע סיפא דברייתא. שוב ראיתי בזכרון יוסף דף י"ג כתב שהמקשן לא הי' יודע הסיפא וע"ש:

מיתיביה ונשא אהרן. גמרא ורשי' קרבן אהרן נ"ב:

רש"י בין בצבור. שער המלך ח"ג ל"ט ע"ג:

תוס' ד"ה כיון. קהלת יעקב ב' ע"ב:

תוס' ד"ה על הדם. שער המלך ח"ג ל"ט:

תוס' ד"ה אם עון פגול. קרבן אהרן נ"ב:

דף ז:

ציץ בין עודו על מצחו. שאגת ארי סימן ל"ח:

אינה על מצחו אינה מרצה. זבחים צ"ב ד"ה שלנה:

תמיד שלא ישיח דעתו. ע"ל ס"ח ד"ה בגדו:

תוס' ד"ה מכלל. עיין שער המלך ח"ג דף ל"ט ובשיח יצחק:

באותו הדיבור וא"ת והא אמר לעיל גבי הי' עומד ומקריב מנחת פרים והקשה בשער המלך דלמה לא הקשה תוספות מהך דמנחת העומר דהביא תלמודא לעיל קודם מנחת פרים ואין לומר דהתם הוה טעמא משום שיש שירים לאכילה דהא תינח לרב נחמן אבל לרב ששת הא לית ליה הך סברא וכפי הנראה מספר שיח יצחק נראה שרוצה לומר דוודאי גם רב ששת ס"ל הך חלוקא דאיכא שרים לענין דמהדרן אחר אחרת אע"ג דהוה קרבן צבור וציץ מרצה אבל הוה ס"ד דלמ"ד הותרה הותרה לגמרי והוא דוחק ואפשר לומר דבע"כ רב ששת לא ידע מהך פלוגתא דתנאי דאל"כ מאי סיעתא מהך ברייתא די"ל דאתיא כר"ש ור"נ סבר כר' יהודה ולכן לא הוקשה לו מריצוי דבאמת גם ביה"כ צריך להביא אחרת כי לא הי' יודע מר"ש ובכל ענין הי' סבור דצריך להביא אחרת כי ריצוי

הציץ לא מהני לכתחילה אבל לפי האמת אחר דתירץ לו רב נחמן הואיל ואיכא שרים לאכילה גם הוא סבר הך סברא לענין דלא יקשה עליו דהא הציץ מרצה:

דף ח.

אחד זה ואחד זה מזין עליו כל שבעה הרמב"ם פסק גבי יה"כ בג' ו"ז ובפרה כל שבעה כר"ח סגן הכהנים. ועיין בכ"מ והקשה בחקרי לב דף רל"ג דהא לעיל דף ד' מקשה ר"י לר"ל מהא דתניא זה וזה מזין עליו כל שבעה ומשמע דכן הלכה וגם י"ל לא נחלק אלא מטעם דהוא מעלה בעלמא ע"ש ולע"ד ל"ק דרבי יוחנן הכי מקשה דבשלמא אי ילפינן עיקר פרישה ממלואים הנך תנאי בהא פליגי דר"מ סבר כיון דילפינן עיקר פרישה ממלואים גם הזאה ילפינן ממלואים ושאר תנאי סברי ניהי דעיקר פרישה יליף ממלואים אבל הזאה לא יליף ממלואים רק אמרינן מעלה בעלמא אבל לדידך דלא ילפת ממלואים א"כ שבעה מנל"ן והשיב לו ד"ז נמי מעלה הוא. ורשי' כתב כאן ור' יוסי סבר טומאה הותרה בצבור דלא מחמרי בה אלא למעלה בעלמא דילפינן ממלואים ולכאורא קשה דהא מאן דאמר לעיל מעלה בעלמא הוא ר"ל והוא לא יליף ממלואים אלא מסיני ואפשר דרשי' כתב כן אליבא דר' יוחנן וכאשר כתבתי דניהי דילפינן פרישה ממלואים הזאה לא ילפינן מספר הימים אלא למעלה בעלמא אמרינן כשם דהי' שם הזאה הכי נמי הזאה אבל מספר הימים לא למדנו וזה שכתב רשי' דילפינן ממלואים היינו על הזאה גופיה וראיתי בשיח יצחק הביא בשם י"א דסוגיא זו למאן דלא יליף ממלואים אבל למאן דיליף ממלואים בעינן כל ז' דגזירות הכתוב הוא והדברים תמוהים דא"כ איך ר"ח פליג ור"י וסברי דסגי ב"ג וז' ואפשר לומר דהנך י"א סברי דכיון דלעיל אמרינן תניא כוותיה דר"ל א"כ פלוגתא דתנאי היא וא"כ הנך תנאי דלא בעי ז' לא גמרי ממלואים ולהכי לא בעי ז' אבל קשה להנך י"א דהא ר' יוסי סבר בז' נתנה תורה וסבר כר"ע דלעיל ולא כריה"ג וא"כ אי אפשר למילף מסיני כי לא הי' פרישה שם כי הי' קודם עשרת הדברות הקריאה אל משה ביום השביעי וא"כ כיון דליכא למילף מסיני בע"כ צריך ללמוד ממלואים וא"כ קשה כיון דילפינן ממלואי' איך אמר ר' יוסי דסגי בג' וז' ולפי מ"ש לעיל דמאן דמפיק מבזאת יבא אהרן אל הקודש הוי רק אסמכתא בעלמא י"ל דגם רבי יוסי לא מפיק ליה מן לעשות לכפר אלא ממלואים ואפשר להלום זה בלשון רש"י דכתב למעלה בעלמא דילפינן ממלואים דלמאי הוצרך לכתוב כן אלא כוונתו שלא נקשה כיון דר' יוסי לא יליף מלעשות לכפר דא"כ הוה בעי כל ז' א"כ מהיכן יליף דאי מסיני אי אפשר כיון

דסבר דהוה קודם מתן תורה לזה כתב דאעפ"כ ילפינן פרישה ממלואים וכוונתו של רש"י דמבזאת יבא אהרן אל הקדש ילפינן:

דף ח:

מתקיף לה ר"י בר חנינא בשלמא ראשון שמא ג' בתוספות לעיל דף ד' כתבו לחד תירוצא דר"י בר חנינא סבר כר"ל דלא ילפינן ממלואים דאי ילפינן ממלואים אף בד' בעי הזאה ולא צריכין לטעמא כלל דגזירת הכתוב הוא וזה נראה דעת י"א שכתבו המאירי שהבאתי לעיל. ולפ"ז יש לדקדק לרבא דאמר הלכך כה"ג ביוה"כ דמשמע מזה דגם הוא סבר כר"ל ולא כר"י דגמר ממלואים והוא דוחק לומר דרבא בתרא פסק נגד הכלל דבכל מקום הלכה כר"י לגבי ר"ל והא רבא גופיה הא דאמר ביבמות ל"ו הלכה כר"ל בהני תלת (ודוחק לומר משום דר"י ב"ח קאי כוותיה) לפיכך צ"ל הא דקאמר הילכך לאו טעמא דידיה קאמר אלא למאן דסבר כר"ל. ובזה לכאורה יש לתרץ מה שהקשה בשער המלך ח"ג דף נ"ג ובחקרי לב דף רל"ג דלמה פסק הרמב"ם גבי כה"ג ביוה"כ דהיה רק הזאה בג' וז' הא לפי דברי רבא היה הזאה כל ז'. אולם לפמ"ש דרבא לאו טעמא דנפשיה קאמר אלא טעמא דריב"ח ממילא נמי נוכל לומר דאמר כן למאן דבעי הזאה כל ז' וליה לס"ל אמנם בזה חלוק הרמב"ם על התוספות וס"ל דאף למאן דיליף ממלואים רק פרישה ילפינן ולא הזאה כל ז' אבל עכ"פ רבא לאו טעמא דנפשיה קאמר אלא לריב"ח כמו שצריכין לומר לשיטת התוספות דלעיל. ועיין מה שתירץ בשער המלך דהרמב"ם מפרש בדברי רבא דלא משום רביעי הוא אלא משום ג' וז' עצמו כשחל בשבת גם בחקרי לב בתחלה רצה לומר כן אלא שאח"כ בקש חשבונות כיון דאף בימי הראיה ר"ה לא חל באד"ו א"כ אין בידינו לתקן ובאמת מאן מכריע דרבא סבר כן דהלא פלוגתא דתנאי ואמוראי הוא אי היה חוששין לאד"ו בזמן שהיו מקדשין ע"פ הראיה. וגם לא הבנתי עיקר דבריו דמי אמר שיתקן הלא רבא אמר דלאו בדידן תליא ובוודאי מפני זה שיהיה הזאה כל ז' לא היה מעברים ולא מחסרים שום חודש. ועיין בשער המלך דף מ' שהקשה לפי מה שכתבו התוספות לעיל דף ויו ד"ה אמר רב תחליפא דרבא ס"ל טומאה הותרה בציבור לבר מפסח והרי הגמרא קאמר לעיל ותסברא אי טומאה הותרה בציבור הזאה כלל למה לי הרי למאן דס"ל טומאה הותרה לא היה הזאה כלל וא"כ איך אמר רבא כאן דהוה הזאה. ולפמ"ש דרבא לא אליבא דידיה קאמר אלא אליבא דריב"ח ל"ק מידי ואין להקשות דהרי התוספות תירצו כן לעיל מפני הקושי דאמר רבא זאת אומרת טומאה הותרה בצבור דבתירוץ הראשון תירצו זאת אומרת וליה לא ס"ל דזה נראה להם דוחק

ולפיכך תירצו דס"ל. ואכתי מה הרויחו הא עכ"פ בכאן צ"ל דהא דאמר רבא הלכך לא ס"ל י"ל דכאן בלא"ה מוכרחים אנו לומר כן דהא רבא בע"כ סבר כרבי יוחנן דילפינן ממלואים ובלא"ה בעי הזאה דגמרינן ממלואים ולא בעי טעמא וא"כ בע"כ בשיטת ר"י ב"ח אמר וא"כ התוספות בדף ויו בתרוצם השני אזלו בשיטת התירץ ראשון שכתבו בדף ד'. ועיין עבודת ישראל דף ל"ה ל"ו:

הזאה כל שבעה מי איכא כו' לבר משבת. והקשה בשער המלך ח"א דף פ"ו לפי מה שכתב הר"ן לחלק בין שופר ומגילה דגזרינן שמא יעבירנו ומילה לא גזרינן דשופר ומגילה הכל טרודים ואין מי שיזכור. אבל מילה אין הכל טרודים ויש מי שיזכור וא"כ למה כאן אסור הזאה הרי אין הכל טרודים ומ"ש לתרץ דהזאה יש איסור מוקצה מלבד גזירת שמא יעבירנו אלא דבפסח לא רצו לאסרו משום מוקצה כיון דהוא מן התורה אמנם כאן דהוא מעלה בעלמא גזרו משום מוקצה באמת יש פנים לזה בגמרא שם דאמר מכדי טלטול בעלמא היא תדחי שבת מפני פסח ומשני שמא יעבירנו ומשמע וודאי דהטלטול גופיה אסור דאמר תדחי שבת מפני הפסח משמע דוקא מפני הפסח הא בלא"ה אסיר מפני הטלטול דהרי קרי ליה דחיה. אמנם בלא"ה יש לומר דבוודאי במילה לעולם אין טרודין א"כ לא שייך למגזר אבל גבי הזאה דפסח דבאמת טרודים הם והוצרכו למגזר לא רצו לפלוג בין הזאה להזאה וגזרו בכל הזאה שלא תחלוק. ועיין ביצחק ירנן דף ע"ד ועיין לעיל בתוספות דף ד' ד"ה הזאה ועיין לימודי ה' לימוד ע"ג ולקמן דף י"ד:

כל אימת דמתרמי תלתא בתשרי מפרשינן ליה וכתב רשי' אע"ג דלא הוה רביעי שלו בשבת ונמצא הזאתו בטלה שני ימים ומקשים העולם דלמה כתב רש"י שני ימים הלא שלשה ימים הם דאם ג' בשבת א"כ בטל ג' וד' וגם הזאת שביעי לא הוה כלום דהזאת שביעי בלא ג' אינו מועיל והרבה טרחו ליישב קושיא זו. ועיין במקום שמואל שער התרוצים ובשאגת ארי' וקול שחל דפוס סאלוניקי דף ט"ו ובשיח יצחק הביא קושיא זו בשם אמרי צרופה ולע"ד אף למ"ד שמזין עליו כל שבעה בע"כ משום מעלה בעלמא ולא משום טהרה לבד דאי משום טהרה לבד כדקאמר ר' יוסי בר חנינא הא וודאי למאי צריכה בכל יום ב"ג ושביעי סגי דאי משום דנטמא מקודם מה בכך הא אפילו טמא כמה ימים בהזאה ג' וז' נטהר הוא אלא ע"כ למ"ד ז' עיקר הטעם משום מעלה והוא דהוצרך ריב"ח לתת טעם משום טהרה הוא כדי דלא לשווייהו מילתא דרבנן כחוכא ואטלולא כי בוודאי עיקר הזאה זכר למלואים אבל עכ"פ מה ענין הזאה אם אין לו מקום לטהרה וכן הוצרך ריב"ח ליתן טעם דעולה בכל יום ג"כ לטהר אם נטמא מקודם אמנם ברביעי דאין לו מקום לטהרה כלל לא רצו לתקן משום מעלה לבד כמ"ש דלא לשווייהו מילתא

דרבנן כחוכא ואטלולא לזה שפיר כתב רש"י דהזאתו בטלה ב' ימים היינו בטלה לגמרי משא"כ הזאת שביעי אי חל ג' בשבת ניהי דאינו עולה הזאת שביעי לטהרה עכ"פ עולה משום מעלה ואין לומר כיון דאין עולה משום טהרה הרי משום מעלה לבד לא תקנו הא ליתא דדוקא רביעי דבשום שנה אין עולה לטהרה הא שאר כל הימים דבכמה שנים עולים ג"כ לטהרה שפיר תקנו בכל יום הזאה כיון דעולה כמה פעמים לטהרה ג"כ חוץ מרביעי שאינו עולה לטהרה בשום פעם. ועיין מה שתירץ בעיון יעקב:

רש"י ד"ה הנחתומין כו' להעלות לירושלים ולפדותו כצ"ל:

תוס' ד"ה דאי רבי חנינא כו' ולא נהירא כדמשמע לקמן סוף פרק ב' והוא בדף כ"ה וע"ש במהרש"א ומ"ש בשער המלך ח"ג דף ל"ה ע"ד:

תוס' ד"ה תנן הנחתומין כו' נראה לפרש מתניתין דהכא בנחתום עם הארץ העושה בטהרה שמשכיר גבל חבר אבל הר"ש מוקי בנחתום חבר ומהרש"א כתב דדברי התוספות לקוחים מדברי הר"ש ובוודאי בהא מחולקי' דהר"ש מוקי בנחתום חבר והתוספות בעם הארץ שהשכיר לו גבל חבר וכן כתב בידי אלי' דף נ"ה:

באותו הדיבור אבל לחבר שרי ומתניתין בנחתום חבר שמוכר לחבר עסקינן דבריהם סתרי למה שכתבו לעיל דבנחתום עם הארץ המשכיר גבל חבר מיירי וא"כ איך כתבו כאן דבנחתום חבר מיירי. ובשיח יצחק כתב כי התוספות לא דייקי בלשונם. אמנם בידי אלי' דף נ"ה כתב שצריך להגיה ומתניתין בנחתום המוכר לחבר עסקינן וכן נראה:

דף ט.

מעשר ראשון ומעשר עני נמי לא המוציא מחברו עליו הראי' אלא מעשר שני הר"ן בנדרים דף ז' הקשה מסוגיא זו על הרמב"ן ורשב"א שפסקו ספק ממון עניים לחומרא דספיקא דאיסורא הוא כי היכא דקשיה ליה ממעשר שני תקשי ליה נמי ממעשר עני אלא וודאי דספיקא דממון עניים לא מקרי ספיקא דאיסורא אלא ספיקא דממונא ולקולא. ועיין בספר עדות ביעקב דף קס"ט מה שתירץ לקושיות הר"ן ולע"ד כיון דכמה פעמים הקילו בדמאי אמרינן רוב עם הארץ מעשרן הן וכתבו התוספות בכתובות דף כ"ד דכ"ע הכי ס"ל בין אביי בין רבא רק לפעמים מחמירן ע"ש וא"כ כיון דלכ"ע רוב עם הארץ מעשרין להכי גרע משאר ספק ולא רצו להחמיר במעשר עני דאית בהו פסידא רק במעשר שני דלית ליה פסידא. ועיין בתוספות יבמות דף קי"ד ד"ה אמר ר' יוחנן ושוב ראיתי באדמת קודש ח"א דף ל"ז כתב ג"כ כמו שכתבתי אלא דתליא בפלוגתא דאביי ורבא וסוגיא דהכא כרבא ואשתמיטתיה ליה אחר המחילה דברי התוספות דכתובות כי אין חולק

דרוב עם הארץ מעשרין הן עוד אפשר לומר כי בנדרים דף פ"ד ובמכות י"ח אמר אביי דרבנן ור"א נחלקו אי עם הארץ חשודין על מעשר עני ורבנן סברי כי עם הארץ חשודין על מעשר עני אמנם לפי מה שפירש הרע"ב סבר הירושלמי דגם לרבנן לא נחשדו על מעשר עני וכן דעת הרמב"ם בפ"ט מהלכות מעשר. ועיין בתי"ט פ"ד דדמאי וכבר הקשה עליו המגיה למה פסק כירושלמי אמנם אלו נאמר בשיטת הרשב"א והרמב"ן מכח קושית הר"ן צ"ל דסוגיא דידן סבר כירושלמי דלא נחשדו והא דקאמר המוציא מחברו עליו הראי' לרווחא דמילתא אמרו כן דומי' דמעשר ראשון דהוצרך לומר כן אבל באמת לא נחשדו על מעשר עני ולפיכך פסק הרמב"ם כסוגיא דידן. ועיין בקהלת יעקב בדרשות דף ב' ע"ד שתמה על קושיות הר"ן דוודאי בשאר מעשר עני ניחא רק על נחתומין הא דקשי' לי' ולא ידעתי מה תמיה דאכתי לא יצדק המוציא מחברו עליו הראי' כיון דספק איסורא הוא ועיין בדברי אמת בשו"ת כ"ח ע"א מ"א ע"ג. בית הלוי על דיני מגו דף ק' ק"א. ועיין מה שכתבתי בנדרים:

תוס' ד"ה מעשר. עיין משנה למלך פ"ט דמעשר ה"ב ובשער המלך ח"ג דף ל':

תוס' ישנים ד"ה ולא שמשו. חקרי לב רמ"ג:

דף ט:

מפני שהי' בו שנאת חנם. עיין ב"מ ל' ד"ה לא חרב':

לאו היינו טעמא אי סליקו כולהי בימי עזרא לא שריא שכינה דכתיב יפת קשה דבמגילה ט' אמר רשב"ג אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יוונית ואמר ר"י הטעם משום דכתיב יפת יפיפתו של יפת ישכון באהלי שם ואמר רבי יוחנן הלכה כרשב"ג וא"כ כיון דפסק כרשב"ג איך אמר הכא דרשא אחריתא וכן הקשה בחקרי לב דף רס"ד וצ"ל דתרווייהו נפקא. ועיין במדרש רבה פרשת נח דשם אמר ר"ל דיתגיירו גרים מיפת ויבואו באהלי שם ואח"כ אמר המדרש הך דרשא דהכי ואפשר דהא נמי ר"ל ולפיכך כי אתא ר"ל לקמי' דרבי יוחנן כמ"ש רשי' אמר ליה לשיטתך לאו היינו טעמא דאי נמי סליקית כולהי. אבל ר' יוחנן גופיה לא ס"ל הכי:

תוס' ד"ה ר"א דמארי דארעא דישראל. רצוף אהבה:

ממחו' הרב מהו' הירש א"ב זצ"ל מווירמש

אמר ר' יוחנן בן תורתא מפני מה חרבה שילה מפני שהי' בה ב' דברים ג"ע ובזיון קדשים גילוי עריות דכתיב ועלי זקן מאוד כו' אשר ישכבון את הנשים ואע"ג דאמר ר' שמואל ב"נ א"ר יונתן כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה מתוך ששיהו את קינהם מעלה

עליהם הכתוב כאלו שכבום ביזוי קדשים דכתיב גם בטרם יקטירון את החלב כו' כך היא הגירסא בעין יעקב ובילקוט שמואל הביא הגמרא בגירסא אחרת וז"ל אר"י בן תורתא מ"מ חרבה שילה מפני שהי' בה ב' דברים ג"ע ובז"ק גילוי עריות דכתיב ועלי זקן מאוד כו' אשר את הנשים כו' ואע"ג דארשב"נ אר"י כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה בזיון קדשים מיהא הוי. דכתיב גם בטרם יקטירון כו'. ולפ"ז משמע דהדר ביה מגילוי עריות כלל וזה תמוה מאוד. עוד הקשה מהרש"א בפסחים סוף פרק מקום שנהגו אמרי' ד' צווחות צווחה העזרה ראשונה צאו מכאן בני עלי שטימאו את היכל ה' ופירשי' שטימאו דכתיב אשר ישכבון את הנשים והקשה מהרש"א דה"ל לפרש שטימאו שמכבדים את עצמן ומחללים קדשי שמים כמו גבי ישששכר איש כפר ברקאי ותירץ דעדיפא נקט אשר ישכבון את הנשים היא עבירה חמורה מבזיון קדשים כו' ומדברי הירושלמי נראה איפכא דבזיון קדשים יותר חמורה דבפ"ק דסוטה בירושלמי הכי איתא ועלי זקן מאוד כו' מתוך ששהו את קיניהן לטהר לבעליהן מעלה עליהם הכתוב כאלו שכבום אר"ח הרי הכתוב מקנטרן למה תבעטון בזבחי ובמנחות ואי תימא דיש כאן עבירה ממש ששכבו עם הנשים מבריחן מעבירה חמורה ג"ע ומקנטרן בעבירה קלה בזיון קדשים אלא מתוך ששהו כו' הרי מבואר דעבירות בזיון קדשים גבי בני עלי היתה יותר חמורה מעבירת ששהו את קיניהן כו' ונראה ליישב הכל על נכון. דבב"ק דף י"ב גרסינן ומעלה מעל ב"ה לרבות קדשים קלים שהן ממונו דברי ר"י הגלילי והתנן המקדש בחלקו בין ק"ק בין קדשים קלים אינ' מקודשת לומא דלא כריה"ג אפילו תימא רי"הג כי קאמר ריה"ג מחיים הוא דהוה ממון בעלים אבל לאחר שחיטה אפילו ריה"ג מודה כי קא זכי משלחן גבוה קזכי ומחיים מי אמר והתנן בכור מוכרין אותו תם חי ולא שחט כו' ואר' נחמן בר אבוה לא שנו אלא בכור בזמן הזה דלא חזיא להקרבה ואית להו לכהנים זכיה בגווייהו מחיים אבל בזמן שבהמ"ק דחזי' להקרבה לא ואיתבי' רבא לר"נ ומעלה מעל ב"ה לרבות קדשים קלים שהן ממונו ואם איתא לישני הא ריה"ג ור"נ דאמר כרבנן א"ל מתנות כהונה קאמרת שאני מתנות כהונה כי קא זכי משלחן גבוה קא זכי ופירש"י כי קאמר ריה"ג דמקיים הוה ממון בעלים דוקא בשלמים דבעלים לאו משלחן גבוה קזכי אבל במתנות כהונה כמו חזה ושוק ובכור מודה ריה"ג ולפירושו משמע דדוקא מחיים הא דאיכא חילוק בין מתנת כהונה לבעלים דבעלים מחיים לאו משלחן גבוה קאזכי אבל לאחר שחיטה אין חילוק דאפי' בעלים משלחן גבוה קאזכי וכן פירש"י בהדיא בקידושין דף כ"ב וז"ל כי קא זכי בין כהנים בחזה ושוק שלהן בין בעלים בבשר משלחן גבוה קאזכי דהקרבות אימורין וזריקת דם מתיר הבשר כו' אבל התוספות כתבו דחלק

בעלים בבשר אפילו לאחר שחיטה נמי ממון בעלים הוא בין לקדש בו את האשה בין לכל דבר דלשון המקדש בחלקו לא שייך אלא בכהנים אבל בבעלים לא שייך חלק דכל הבשר שלהן והא דאמר לעיל כי קאמר ר' יוסי מחיים אבל לאחר שחיטה מודה לא הוי כפי המסקנא דהכא ולבסוף לא גרסינן אמר ליה מתנות כהונה כו' אלא גרסינן אלא מתנות כהונה קאמרת דהדר בי' משינויא קמא דמחלק בין מחיים לאחר שחיטה כו' ע"ש בתוספות ד"ה ומחיים מי אמר וד"ה ואם איתא כו' והנה בשמואל כתיב וזה משפט הכהנים כו' ופירש"י וזה חק שקבעו להם הכהנים לעצמם שלקחו יותר ממה שראוי להם במתנות כהונה והנה באמת לא הי' כאן גבי בני עלי גזלה או חמס שלקחו בעל כרחן של מביאי קרבן שלא בטובתן יותר ממה שראוי להן שהרי הכתוב אומר ויאמר האיש קטר יקטירון את החלב וקח לך כאשר תאווה נפשיך הרי מוכח שרצו ליתן להם כל מה שתבע' רק שהי' רוצים להמתין עד אחר הקטרת האימורין ועוד דהרי עלי הכהן בתוכחתו אמר להם אם יחטא איש לאיש ופללו אלקי' כו' ואם הי' לוקחין דרך גזילה הרי הי' כאן גם חטא איש לאיש כו' ובזה נראה ליישב פשט הפסוקים בשמואל הכל כהוגן ויביא באר"ה. דכך כתיב ומשפט הכהנים את העם כל איש זובח זבח ובא כו' גם בטרם יקטירון את החלב כו' ואמר לאיש הזובח תנה בשר לצלות כו' ויאמר אליו האיש קטר יקטירון כיום החלב וקח לך כאשר תאוה נפשך ואמר לו כי עתה תתן ואם לא לקחתי בחזקה ותהי חטאת נערים גדולה את פני ה' וכו'. ואמרתי לישב וללמד זכות לבני עלי כל מה דאפשר דבני עלי ובעלי הקרבן פליגי בדינא דבחולין דף ק"ל גרסינן אמר ר' חסדא המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור מלשלם מ"ט דכתיב וזה יהי' משפט הכהנים כו'. ופירשי' בעודן קיימת חייב ליתן לכהן אבל אינו קימת לא ואיבעית אימא משום דהוה ממון שאין לו תובעין. ונ"מ בין הני תרי טעמים דלמ"ד משום ממון שאין לו תובעים בדיני שמים מיהא חייב ולמ"ד משום וזה אפילו בדיני שמים נמי לא לחייב כו'. והנה לשיטת רשי' לעיל דאפילו חלק בעלים בשלמים לאחר שחיטה נמי משלחן גבוה קא זכי ואין לבעלים שום חלק עד אחר הקטרת אימורין ויצא לנו דין חדש דאם אכל אחד חלק בעלים לאחר שחיטה אי אמרת גבי כהנים דפטור הייתי יכול לומר גם כאן דפטור אבל באמת זה אינו דפסוק וזה לא מתוקם כלל גבי בעלים דבהדיא כתיב וזה יהי' משפט הכהנים ולא בעלים. אבל אי אמרת הטעם משום ממון שאין לו תובעים גם חלק בעלים קודם הקטרת אמורין דלא זכתה להן התורה כלל הוי ג"כ אין לו תובעין רק עכ"פ בדיני שמים מיהא חייב וזה הוא סדורן של פסוקים. ומשפט הכהנים מאת העם פירש דבני עלי חכמים היה דוודאי מתנות כהונה שהם חזה ושוק לא רצו ליקח

קודם הקטרת אימורין דזיל קרי ביי רב הוא דלא זכתה להן התורה משלחן גבוה עד אחר הקטרה אבל ההוספה שנתנו להם בעלי הקרבן מחלקם אותו ההוספה הי' מחלק בעלים ובא נער הכהן ואמר תנה בשר לצלות מחלקך קודם הקטרה דסבירא להו לדידן כפירש התוספות דגבי בעלים לא שייך משלחן גבוה קא זכי וא"כ אתם הבעלים תוכלו ליתן במתנה קודם הקטרה ויאמר אליו האיש קטר יקטירון החלב כו' פירש דסבירא לן לדידן כפירש"י דחלק בעלים לאחר שחיטה נמי משלחן גבוה קא זכי וא"כ אין לבעלים שייכת בקרבן כלל קודם הקטרה ואין אנו יכולין ליתן במתנה ויאמר אליו הכהן לא כי אתה תתן פירש ממ"נ אי סבירא לכו דאין לבעלים כלל קודם הקטרה וא"כ מי שאכל חלק בעלים קודם הקטרה נמי פטור משום דהוה ממון שאין לו תובעין וא"כ לקחתי בחזקה וא"כ פטור כלל ולכך מסיים הכתוב ותהי חטאת הנערים גדולה את פני ד' דייקא דעכ"פ אפילו לפי שיטתם עכ"פ בדיני שמים מיהא חייב וק"ל:

והנה הרי"ף כתב בע"י הטעם ששהו את קיני הנשים הי' שהי' להוטים אחר מתנותיהם וכשהי' יולדת מביאה קן תורים או בני יונה שאין לכהן חלק כ"כ הי' מקדימים הקדמות מן בהמות שהי' להם חלק רב וזה הוא קושיא גדולה על בני עלי דהרי לפי שיטתם הי' יכולים ליטול מן הבהמה מחלק בעלים קודם הקטרה וא"כ הי' יכולים להקריב קיני נשים ולא הוצרכו להשהות אותם דהרי מ' החלק שהי' להם בקרבנות בהמה הרי כנגד זה הי' להם ג"כ חטאת העוף ואותו הוספ' שנטלו גבי בהמה יותר ממה שראוי' להם הי' יכולים ליקח תיכף לאחר שחיטה ואפי' לפי שיטת' חטאו ממ"נ ובזה עולים הגירסת הילקוט כהוגן דהוא גם כפי' הגמרא שלנו דעל שלקחו מחלק בעלים קודם הקטרה לא הי' להם חטא כל כך דמצו למימר הדין עמנו כפירש התוספות דבעלים לאו משלחן גבוה קא זכי ואם כן יכולים ליקח מחלק בעלים קודם הקטרה אבל השתא ששהו את קיני הנשים כדי ליטול מחלקם מבהמה ואם כדעתם דמצו ליקח התוספות שלהם קודם הקטרה לא הי' צריכים להשהות את הנשים וזה פירש הגמרא ואע"ג דאר"ש ב"נ אר"י לא חטאו כו' מיהא מעלה עליהם הכתוב והשתא בזיון קדשים נמי הוי כדלעיל וזה פירש הילקוט ואע"ג דארשב"נ אר"י לא חטאו כו' בזיון קדשים מיהא הוי במה שלקחו קודם הקטרה ובע"כ צ"ל שהי' יכולים ליקח מחלק בעלים קודם הקטרה וא"כ חטאו נמי במה ששהו את קיניהם שלא הי' צריכים להשהות הנשים וק"ל ובזה עולים דברי המהרש"א בפסחים כהוגן דשפיר צווחה עזרה דוקא על אשר ישכבון את הנשים דעל בזיון קדשי' לחוד הוה אמרי' דיכולים ליטול קודם הקטרה אבל מכח ששהו את קיניהן מוכח שחטאו ב"ב דברים לפי סברתם ודעתם ודו"ק. ע"כ:

דף י.

רסן זו אקטיספן. גיטין וי"ו ד"ה ומבי ארדשיר
אינו יודע אם ננוה העיר הגדולה. רצוף אהבה:
תוס' ד"ה לשכת פרהדרן כו'. ועיין בתוספות ישנים שכתבו דבקדש היתה וכוונתם בהר הבית והביאו ראי' לזה מהא דתנן כבש הי' עושים מהר המשחה להר הבית וא"כ בע"כ דרך הר הבית הי' יוצאים ואי בחול הי' חוץ להר הבית מה הי' צריכין לילך דרך הר הבית ועוד הביאו ראי' משער המזרחי שבו הי' יוצאין וא"כ בע"כ דרך הר הבית הי' יוצאין ואי בחול הוה חוץ להר הבית איך הי' יכולין לצאת דרך שער הבית ואם נאמר דכוונת התוספות דבקדש היינו בעזרה על זה לא הביאו ראי' כלל דאין מוכח דבעזרה הוה דילמא בהר הבית וכ"כ בשיח יצחק ובמטה אפרי' בחדושי אחיו דף כ"ה הבין דכוונת התוספות דבעזרה הוה והתוספות חולקים עם תוספות ישנים והתוספות קאי אליבא דר"י. ותוספות ישנים קאי אליבא דר"ל ואי אפשר לפרש כן כאשר כתבתי ותו דאף לרבי יוחנן י"ל דהי' בעזרה דהרי קאמר על פני הבירה צפונה מזרחי וא"כ י"ל שהי' בעזרה סמוך להר הבית למקום ששמו בירה וכן לר"ל י"ל שהיתה בעזרה שהרי כל המקדש הי' שמו בירה. ועמ"ש בתחלת המסכת"א ומ"ש בזה לעיל בשיח יצחק. ועיין תולדת יצחק מ"ש על התוספות:

דף י:

אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב והקשה בשמחת י"ט דף יו"ד הא בנדרים מ"ד גבי הפקר מקשה הגמרא ג"כ אם מן התורה לא הוי הפקר אתי לאפרושי ותירץ דמפריש מניה וביה וכתב הרא"ש דיותר חשו חכמים שלא לשכח תורת הפקר משחשו להפריש מן החייב על הפטור וא"כ ה"נ נימא לעולם מדרבנן ומפריש מניה וביה וחשו חכמים יותר שלא לטעות בית אטו סוכה משחשו להפריש מן החייב על על הפטור ולע"ד אין לדמות גזירת חכמים זו לזו התם מדמתרץ תלמודא הכי בוודאי סברא נכונה היא שלא לשכח תורת הפקר אבל הכי ס"ל לתלמודא דוודאי למגזר בית אטו סוכה דכ"ע ידעו ההפרש שיש בין בית לסוכה וא"כ יותר איכא למיחש לאפרושי מן החייב על הפטור או איפכא ועיין בכורת כ"ו תוספות ד"ה דילמא:

דף יא.

חוץ משער נקנור שלפנים ממנו לשכת פלהדרן. עיין ברמב"ם פ"ו דהלכות ס"ת ומזוזה ה"ו בכ"מ שכתב שהרמב"ם הי' לו גירסא אחרת בגמרא ובהר"ד ערמעה שהגיה בדברי הרמב"ם:

אחד שערי מדינות ואחד שערי עיירות. והקשה במעדני המלך דה"ל להקדים עיירות למדינה דהוה לא זו אף זו ובשיח יצחק תירץ דעיר פרוצה היא ואחר המחילה לא נהירא דוודאי כרך סתמא מוקף כמ"ש התי"ט בפ"א דמגילה ובפ"ט דברכות אבל עיר לפעמים פרוצה לפעמים מוקפת והכי מוכח מדתנן בפ"ד דערובין הולכוה לעיר אחרת ופירשו שם קצת פוסקים דדוקא מוקפת מיירי הרי לפעמים מצינו עיר סתם אע"ג דמוקפת ולכן נראה דלא מבעי' שערי מדינות דמן הסתם רחוקים מן הבתים בעי מזוזה אלא אפילו שערי עיירות שמן הסתם סמוכה לבתים וה"א דמזוזות הבתים פוטרה אפ"ה חייבת ועיין על הסוגיא מרכבת המשנה ח"ב פ"ו דס"ת ומזוזה הלכה ז' והלכה ט':

והתני' רפת בקר פטורה והקשה בשיח יצחק דילמא היינו טעמא דפטורה משום זוהמא ולע"ד לא קשיא דאם הטעם משום זוהמא א"כ אפילו נשים מתקשטות בו נמי תהי' פטור ורב יהודה ידע מאידך ברייתא דקתני גבי רפת בקר ושהנשים מתקשטות בו חייבת וא"כ בע"כ צ"ל דרפת בקר לא חשוב נפיש זוהמא כמו בית הכסא ולפיכך חייב אמנם לפי מה שכתב מהרש"א דהא דקתני ושהנשים מקשטות בו חייב לא קאי לרפת בקר הדרה קושיא למקומה אמנם וודאי דברי המהרש"א דחוקים טובא ואין אנו צריכין לדחוקי בכך כי בוודאי התוספות לא כיוונו אלא מסתמא ברפת בקר אין דרכן לרחוץ ולא לקשט אבל אעפ"כ דרכן לפעמים לרחוץ ולקשט אפילו ברפת אבל ודאי היכא דקתני סתמא רפת בקר וודאי באין רוחצת ומתקשטות מיירי והב"ח בסימן רפ"ו נראה שהבין כדברי מהרש"א והקשה על הרמב"ם שפסק רפת בקר אם הנשים מתקשטות חייבת דהא ברפת אין מתקשטות וכתב שהרמב"ם חולק בזה על התוספות וסובר דאע"ג דאין רוחצת מתקשטות ולפמ"ש אין צורך דהתוספות והרמב"ם בחדא שיטה אזלי דודאי כל היכא דקתני רפת בקר בסתמא מיירי באין רוחצת ומתקשטות כיון דלא שכיח כל כך אבל עכ"פ לפעמים ג"כ רוחצת ומתקשטות:

לדידי נמי סתמא תנאי היא הרמב"ם בפ"ו דמזוזה פסק דסתמא פטור ואם הנשים מקשטות חייבים ונ"ל דסבר דרב כהנא דהכא תלמידו דרב יהודה הוה מדתני קמיה וא"כ אין הלכה כתלמיד במקום הרב והלכה כרב יהודה ורב יהודה בע"כ מדלא רצה לאוקמיה פלוגתא בסתמא ש"מ דדעתו דסתמא פטור ולפיכך אע"ג דאתותב במה שאמר סתמא

לדברי הכל פטור כיון דחזינן דדעת עצמו הוא דפטור נקטינן כהך ברייתא דס"ל הכי אמנם במתקשטות דמודה רב יהודה דיש פלוגתא ולא גלה דעתו הלכה כמאן ורב כהנא סבר בוודאי דחייב אליבא דכ"ע בוודאי כרב כהנה נקטינן דסברתו הוא דמתקשטות חייב דהרי לא מצינו רב יהודה דחולק על זה אלא דתליא בפלוגתא דתנאי:

דף יא:

בית שער כו'. עיין מרכבת המשנה פ"ו דמזוזה הלכה ז' הלכה ט':

יכול שאני מרבה אף הר הבית שהרי סביב מקורה הי' וראוי לדירה כן כתב בשיח יצחק ולא ידעתי מאי דוחקי' לכך שהרי אם הלשכות והעזרות הי' חייבים הר הבית אע"פ שאין מקורה חייב דלא גרע מחצר דעלמא שאינו מקורה ועיר ומדינה שאינו מקורה דאפ"ה חייבים כיון שפתוחים להם בתי דירה וזה פשוט:

ואימא הכי נמי אמר קרא למען ירבו ימיכם והקשה בקהלת יעקב אלגאזי דף מ"ד ע"ד דלמאי איצטריך לומר משום דכתיב למען ירבו ימיכם נימא דהך ברייתא כרבנן דר' אלעאי אתיא דבחולין ריש פרק ראשית הגז סבירא להו דלא ממעטין בשום מקום שותפות ישראל ומה שתירץ דכיון דסתמא קתני בית השותפין משמע שאחד דר בה הא וודאי לפי פשוטו לא משמע הכי אלא דשניהם דרין בה מלבד מה שיש להשיג עוד על דבריו והנה בפר"ח בליקוטי י"ד סימן רצ"ה הקשה בסוגיא דברכות פרק מי שמתו דאמר דה"א נשים אין חייבת במזוזה דאתקש לת"ת וכן בקדושין אמרינן הכי בסוגיא דמ"ע שהז"ג ולמה לא אמר משום דהא דכתיב ביתך ולא ביתה ותירץ דבאמת הי' הגמרא יכול לומר כן אלא דהא עדיפא ליה אמנם כאן אמר זה הטעם משום ביתך דזה הטעם עולה לתרווייהו לאשה ולשותפין ביתך ולא ביתה ביתך ולא בתיהם מעתה ל"ק קושיות הרב קהלת יעקב כיון דהגמרא רוצה ליתן טעם אחד לשניהם כדמוכח בלא"ה מכח קושי' הפר"ח מש"ה הוצרך לומר כן גבי שותפות דאי הוה אמר גבי שותפות מטעם רבנן דר' אלעאי הי' צריך ליתן טעם גבי אשה או דאיתקש לת"ת או משום ביתך לפיכך נקט טעם דשווייהו לתרווייהו. ועיין בשבת דף ל"ב ובברכות שם שכתבו התוספות דגבי תלמוד תורה איכא מיעוט ולכן לא מרבינן מלמען ירבו ימיכם אבל מזוזה דליכא מיעוט אלא היקש לא מרבינן וכוונתם דליכא מיעוט כיון דביתך מוקמינן ליה לדרך ביאתך וכ"כ בשונה הלכות דף ט' וא"ל דמנל"ן לאוקמיה לדרך ביאתך דילמא למעט נשים דכיון דיכולין לקיים למען ירבו ימיכם ולאוקמי' ביאתך על לימוד אחר הכי עדיף ועיין עוד שם בשונה הלכות דהיכא הוה ס"ד למעט ביתך ולא ביתה דהיכי נכתוב הא לא מצי למכתב

ביתה ופשוט הוא כמ"ש שם בשונה הלכות דכוונת תלמודא דה"ל למכתב על מזוזת הבית כמ"ש ובשיח יצחק האריך מאוד בדברי התוספות ולע"ד הקלושה אחר המחילה לא העלה בידו דבר ברור ועוד י"ל בכוונת התוספות מדנקרא ביתֶך ולא ביתָך:

דף יב.

ת"ק סבר ירושלים לא נתחלק לשבטים כו'. בחקרי לב דף ת"ב תליא בהך פלוגתא הא דתנן בשקלים פ"ד חומת העיר ומגדלותיה וכל צרכי העיר באין משירי הלשכה דהך מתניתן לא אתיא אלא כמ"ד ירושלים לא נתחלקה לשבטים וא"כ היה לכל ישראל חלק בה ולכן שפיר דאתי משירי הלשכה ואולם למ"ד נתחלקה לשבטים וא"כ למה באים משירי הלשכה מה עדיפות ירושלים משאר עיירות וכבר הקשה לו עצמו דהא רבי יהודה סבר נתחלקה והרי שם בקידושין נ"ג מוכח דאתיא כרבי יהודה. ולפיכך נראה דלא תליא בהא כלל דהרי אפי' נתחלקה חומת העיר היה לשמירות המקדש. וכן המגדלים וכן שאר צרכי העיר היה ג"כ לצורך עולי רגלים כמו לאנשי ירושלים לפיכך היה באים משירי הלשכה ובחומה יש עוד סברא שהיה לכל ישראל צורך בה שהרי אם נפלו מחיצות אסור לאכול מעשר שני שם כמבואר בב"מ דף נ"ג ובמכות דף כ'. אמנם עיין להרמב"ם פ"ו מהלכות בית הבחירה דין ט"ו ובמה שרמז שם המשנה למלך דמשמע דבזמן המקדש לא נהוג זה ע"ש ועכ"פ היה לשמירות המקדש וכן להגן מפני האויבים וזה מוטל על כל ישראל. ועיין בדרך הקודש דף ח' שהקשה מהא דסוף סנהדרין אי עיר אחת נתחלקה לב' שבטים ועיין בחזון נחום טהרות דף כ"א שהאריך בזה ע"ש. ועיין זבחים נ"א ד"ה תן לו יסוד:

רצועה יוצאה מחלקו של יהודה. עיין זבחים נ"ד ד"ה רב:

ומתקינין לו כהן אחר חחתיו. מרכבת המשנה ח"ג פ"ד דכלי המקדש הי"ב:

אירע בו פסול אחר תמיד של שחר במה מחנכין אותו מכאן הביא המשנה למלך ראיה בפ"ח דכלי המקדש הט"ו למה שכתב הרמב"ן בפירוש התורה דכשם דכתונת של כה"ג היה משבצות כך של כהן הדיוט הי' משבצות דאיס"ד דיש חילוק ושל כהן הדיוט לא היה משבצות וכמו שסבר אבן עזרא א"כ י"ל במה מחנכין אותו שהרי כתנות של כהן הדיוט לא היה משבצות ואפשר לומר לדעת האבן עזרא דכתונת של כהן גדול ביום הכפורים נמי לא הי' משבצות שהרי לא כתיב ביה רק כתונת בד ולא משבצות ומה שהביא המשנה למלך ראיה מהא דאמרינן אין בין כהן הגדול לכהן הדיוט אלא אבנט אפשר לומר דהחילוק קאי על המין שממנו נעשה הבגדים דבזה לא היה חלוקים אבל

אופן עשייתם היה חלוקים וכמו שכתבו התוספות לקמן בסמוך גבי מצנפת וכן י"ל דאפילו כתנות של יה"כ של כה"ג היה שוה לכהן הדיוט אין זה חינוך כמ"ש התוס' הן אמת שמדברי רש"י ד"ה במה מחנכין קצת נראה דלא בעינן רק היכר וכיון שהיה היכר סגי. אמנם התוספות בוודאי ס"ל דבהיכר לא סגי דא"כ לא תירצוום דעכ"פ היה היכר אלא חנוך ממש בעינן. ועיין מנחות ע"ח ד"ה אחת:

לובש שמנה ומהפך בצנורא. בחקרי לב דף ר"מ הקשה מכאן על הרמב"ן בפירוש התורה באחרי מות שכתב דכהן אחר המשמש לא בעי משיחה וכשר בריבוי בגדים דא"כ מאי בעי במה מחנכין לימא בריבוי בגדים וכ"ת דהיינו דמתרץ לובש שמנה דא"כ מאי צריך לומר ומהפך בצינורא לימא סתם דמחנכין אותו בריבוי בגדים שהרי א"צ שיעשה עבודה בריבוי בגדים שהרי להרמב"ם היה אסור לעבוד כל שבעה. ואף להראב"ד דחולק מ"מ לא היה הכרחי לעבוד ע"ש ובאמת שאין זה הכרח די"ל דוודאי אם לבשו כמצותו כל שבעה לשם ריבוי בגדים א"צ או אינו רשאי לעבוד בהם משא"כ אם לובשים לשעה ולא מקיים ריבוי שבעה צריך שיעבוד ואולם אין אנו צריכין לכל זה דאין כוונת הרמב"ן כלל לחינוך ולומר דהבגדים הם לחינוך אלא כלפי מ"ש רשי' שמרובה בגדים כשר מימות יאשיה ואילך שלא הי' שמן המשחה ופירש הרמב"ן דלאו דוקא אלא אף קודם לזה כשר לזה הביא ראי' מכהן שמתקינן ביום הכפורים שהוא משמש ברבוי בגדים בלא משיחה אבל מענין החנוך לא מיירי ומודה הרמב"ן או שעבודתו מחנכו או דמהפך בצנורא ולפי מה שהבין בעל חקרי לב בדברי הרמב"ן הי' לו להקשות תיכף כדאמר הגמרא מחנכין אותו בתמיד של שחר למה צריך לומר בתמיד של שחר תיפוק ליה דהי' לבוש שמנה בגדים בשעת התמיד וא"כ אין מוכרח כלל דהרמב"ן חולק על הראב"ד. ואפשר גם הרמב"ן מודה דההתקה בפה עולה במקום המשיחה והריבוי וזה נלמד מוכפר הכהן. ולפ"ז מתורץ מה שהקשה עוד על הראב"ד דעכ"פ מתרבה בריבוי בגדים דכוונת הראב"ד אינו כלל לחנוך אלא למשיחה וריבוי שבעה וכמ"ש ועיין עוד בסמוך:

זר שהפך בצנורא. משנה למלך פ"ו דתמידים ה"א.

תוס' ד"ה במה מחנכו בחקרי לב דף ר"מ ע"ד הבין מדברי התוספות אלו דבבית ראשון הי' צריך משיחה דוקא ולא קשיא ליה לגמרא אלא מבית שני שלא הי' שמן המשחה במה מחנכין והקשה על זה הא ריבוי הוה בבית שני כמו משוח בשמן בבית ראשון ובריבוי פעם אחד סגי ע"ש ולא ידעתי למה קשה ליה טפי אדברי תוספות ישנים מעל דברי הרמב"ם שהרי להדיא מבואר מדברי הרמב"ם שאם נתרבה פעם אחד כשר וא"כ מה מקשה הכא במה מחנכין ובע"כ צ"ל כמ"ש לעיל דהרמב"ם לא כתב אלא דעבודתו

כשרה אבל חנוך לא מקרי לכתחילה וצריך לחנכו בעבודה אחת מהעבודת וכמו שסובר הרמב"ם כן יסבורו הת"י אמנם אף שבעל חקרי לב הביא בשם רש"י ותוספות הרא"ש בנזיר דסברי דהי' מושחין אין ראי' מדברי תוספות ישנים דהכי סברי די"ל דכוונתם הוא מאי מקשה הגמרא במה מחנכין דילמא במשיחה לזה תרצו דהרי בבית שני לא הי' שמן וע"כ צ"ל דדבר אחר מחנכו וא"כ ה"ה בבית ראשון וזה הכרח הרמב"ן עצמו בפירוש התורה ואפשר זה ג"כ כוונת הריטב"א אלא שאין בידי ספר הריטב"א לעיין לשונו ממש:

דף יב:

עבודתו מחנכו מי לא תניא. הרמב"ם פסק דעבודתו מחנכו ועיין בכ"מ ובלחם משנה ובעבוד' ישראל דף ל"א ומה שהקשה בעבודת ישראל למה פסק הרמב"ם בין קודם לתמיד של שחר בין אחר תמיד של שחר עבודה מחנכתו והרי קודם תמיד של שחר שפיר יכולין לחנכו בתמיד ולע"ד לא קשה חדא כיון דמוכח מרב פפא דעבודה מחנך בלא שמנה בגדים דאפילו עבודת היום מחנך א"כ פשיטא דעבודת התמיד מחנך ואפילו אי נאמר דאף דמאן דאמר דעבודה מחנך כל היכא דאפשר לחנך בשמנה בגדים עדיף (אלא שלא רצה לומר דמהפך בצנורא) מ"מ הא פשיטא דכל עבודת אין כשרות אלא בכה"ג א"כ כשאירע פסול בראשון קודם לתמיד ממילא השני מחונך בשמנה בגדים ובעבודה דהא אי אפשר להקריב התמיד בלי שמנה בגדים וא"כ לא צריך הרמב"ם לפרש וודאי אלו הי' אפשר להקריב התמיד בכהן אחר הי' צריך לפרש שכה"ג יקריב התמיד כדי שילבש שמנה בגדים אבל כיון שזה מבואר א"צ לפרש כנ"ל ודע שמה שאמר בגמרא קודם לתמיד לאו דוקא קודם קרבן התמיד אלא עבודת התמיד של כל יום דהיינו הקטרת והטבת הנרות שכולם הי' בשמנה בגדים וזה פשוט:

לא נחלקו אלא באבנטו של כהן הדיוט בין בשאר ימות השנה בין ביוה"כ לפי מה שכתב הרמב"ם דשלא בשעת עבודה אסורים ללבוש כלאים א"כ מה אמר באבנטו דכהן הדיוט בין ביוה"כ בין בשאר ימות השנה דמאי שייכות באבנטו דכהן הדיוט ביוה"כ הא כיון דכל עבודת יוה"כ אין כשרות אלא בכה"ג א"כ כהן הדיוט לא הי' עושה עבודה ואסור ללבוש האבנט אלא וודאי כמ"ש הרמב"ן במלחמות דהי' עבודת דהא כהנים הדיוטים יכולים לעשות ביוה"כ וא"כ הי' צריכים ללבוש האבנט. ועוד אכתוב מזה אי"ה:

על בשרו מה ת"ל ילבש שער המלך ח"ג ל"ו ע"ד:

בגדי כה"ג ביוה"כ כשרים לכהן הדיוט עיין סוכה ה' ד"ה ואל יוכיח:

ילבש לרבות את השחקים. משנה למלך ח"ב דתמידין ה"י (ד"ה ומ"ש מר"ן) מרכבת המשנה ח"ג שם. חזון עובדיה פ"ח:

ראשון חוזר לעבודתו. כנסת יחזקאל דף י"ט. מלכי בקדש קנ"ו. פרי האדמה ח"ג דף מ"ח. לשון לימודים חא"ח דף מ"א זרע אברהם חח"מ ק"מ קמ"א. אדמת קדש ח"ב ג' ע"ד. עבודת ישראל דף ל"ב בארוכה מלך שלם ח"ב כ"ז ע"א ע"ב. ועיין בסליחות אשכנזים עם פירש המסביר בתחילתו תשובה מהר"ב ר"י מילר. ר' אהרן ששון קפ"א.

תוס' ד"ה כהן הגדול כו' טעמא משום מעלין בקדש תיפוק ליה. והקשה במקום שמואל שער התרוצים דהא כתבו התוספות בסמוך דנ"מ לפרנס הממונה על הצבור וא"כ בזה לא שייך מחוסר בגדים וא"כ צריך לטעם מעלין בקדש ולא מורידין ע"ש ואפשר לומר דהא עיקר פלוגתא דר"מ ור' יוסי הוא אם לכתחילה ראוי לעבוד בשמנה בגדים או לא משום איבה הא בשאר דברים לא נחלקו ואם כן גם זה שאמר הלכה כר' יוסי לענין זה בפרנס הממונה על הצבור אם השני ראוי לאותו מינוי עצמו בחיי הראשון אבל הא דמעלין בקודש ולא מורידין פשיטא הוא ולא מכאן ילפינן ועוד דלא ה"ל לר' יוסי ליתן טעם דנתן מקום לטעות דה"א דוקא לכתחילה אינו עובד בד' בגדים משום מעלין ובוודאי מטעם זה לא מפסל בדיעבד ה"ל לומר משום מחוסר בגדים דעבודתו פסולה דיעבד:

באותו הדיבור וי"ל דכה"ג מתמנה בפה ומסתלק בפה כלומר דצ"ל דה"א דכיון דמתמנה מסתלק ג"כ והא דשני אין לו דין כה"ג כלל ואפילו ב"ד בגדים כשר קמ"ל דמעלין בקודש ממילא יש לו דין כה"ג וכיון דיש לו דין כה"ג פשיטא אם עבד ב"ד בגדים עבודתו פסולה ומ"ש דמתמנה בפה היינו להיות לו דין כה"ג ממילא. אמנם אח"כ צריך משיחה או ריבוי וקודם משיחה או ריבוי אין לו דין כה"ג אבל עכ"פ כה"ג הוא שאין יכולין לסלקו וענין המינו שכתבו התוספות אע"פ שצריך שיהי' הכה"ג מאחיו בנוי בחכמה בעושר מ"מ הי' צריך שיהי' מי שיברור מכל הכהנים ובדיעבד אם בררו מי שאין בו כל המעלות האלו גם כן כשר. ובחקרי לב סימן קכ"ד האריך בזה ע"ש. ועיין שער יוסף ק"ח:

תוס' ישנים ד"ה שני. חקרי לב רמ"ב מרכבת המשנה ח"ג פט"ו דשגגות ה"ז:

דף יג.

הלכה כר' יוסי. ראיתי בחדושי הריטב"א במגילה שנדפסו מחדש בדף ט' שכתב דכיון דאסיקנא התם דמתניתן רבי היא ונסב לה אליבא דתנאי קיימ"ל כסתם מתניתין שראה רבי דבריו של ר"מ ואע"ג דבעלמא קיימ"ל דר"מ ור' יוסי הלכה כר"י והביאו ג"כ בלשון לימודים בא"ח דף מ"א והדברים מתמיהים שהרי ר' יוחנן אמר הכי דהלכה כר' יוסי

ובוודאי גם ר"י ידע דסתם רבי כר"מ ואפ"ה פסק הלכתא הכי ולמה פסק הריטב"א דלא כר' יוחנן ולא כרב הן אמת על ר"י גופי' קשה הא פסק הלכה כסתם משנה וא"כ למה פסק נגד הסתם ולזה י"ל כמ"ש בלשון לימודים דר"י סבר דמתניתין בדאורייתא קתני בדרבנן לא קתני וזה דעת התוספות בביצה וכן נראה קצת דעת הרשב"א בחדושיו למגילה. אמנם הגמרא דמגילה לא סבר הכי אלא דאין בין בדרבנן נמי קתני ולהכי צריך לאוקמיה מתניתין דלא כר' יוסי גם להרב המאירי בחדושי מגילה ראיתי שכתב דהלכה כסתם מתניתין בדיעבד אבל לכתחילה לא יקריב משום איבה וגם זה תמוה דמאי צ"ל הלכה כסתם מתניתין בדיעבד הא בדיעבד אין חולק דאף רבי יוסי מודה ורק לכתחילה פליגי ואפשר לומר לדעת הריטב"א כיון דסתם גמרא חולק על רבי יוחנן דרבי יוחנן מוקי מתניתין בדאורייתא וסתם גמרא מוקי אפילו במדרבנן א"כ ס"ל הלכתא דלא כרבי יוחנן וכסתם מתניתין דאפילו לכתחילה וצ"ע. ועיין גמרא ותוספות. שער יוסף ק"ז ק"ח חוות יאיר סימן קכ"ד יבין שמועה ק"י ע"ב רוח אליה בדרשות ט"ו ע"ג. למנצח לדוד ל"א ע"ג ולהלן. עבודת ישראל ל"ג ל"ד זרע יצחק אש דת מ"ח ע"ג יצחק ירנן ק"י ע"ד:

רבי יהודה אומר אף אשה אחרת מתקנין לו. עיין כל הסוגיא בארוכה. מרכבת המשנה ח"ג פ"ט דתרומת ה"ח:

ורבנן הא חיישי. חקרי לב ריי"ח:

טומאה שכיח מיתה לא שכיח. חקרי לב ריי"ז. ועיין שמן המאור בח"מ נ"ד ע"ב:

ורבנן נימרו אינהו לנפשייהו. והקשה במקום שמואל למה לא פריך זה על מתני' תיכף וגם על רשי' הקשה דמפרש כיון דאמרי אי איכא למיחש חיישינן נמי למיתה דתרתי למה הוצרך רשי' לכך הלא הפי' כפשוטו ובימי חורפי אמרתי דלכאורה יש לפרש בדברי רבנן דהכי קאמרי לדידך דחייש למיתה א"כ אין לדבר סוף דילמא האחד מהם יטמא והאחר תמות אשתו או יטמא אחד מהם וימות האחר. אבל וודאי לדבר אחד שיארע שני פעמים לא חיישינן אבל השתא דאמר למיתה דתרי חיישי' וא"כ הפי' דאין לדבר סוף הוא דאפילו דבר אחד חיישי' שיארע שני פעמים מקשה שפיר ורבנן נימרו אינהו לנפשייהו דגבי טומאה נמי ניחוש כמו במיתה וזה שהוצרך רשי' לפרש. אמנם לפי פשוטו י"ל דכן דרך הש"ס לפרש תחלה דברי המשנה ואח"כ להקשות ורשי' דייק הלשון דנימרו אינהו לנפשייהו מכח דאמרי אין לדבר סוף כי בלא"ה וודאי לא קשיא די"ל דלטומאה דתרי לא חיישי'. אבל השתא דלמיתה דתרי חיישי לטומאה דתרי נמו חיישינן. ועוד י"ל לפמ"ש התוס' במשנה דרבנן לזמן מרובה חוששין למיתה דחד ולא לתרי. אבל הקשה לרבי יהודא כיון דחיישי' לזמן מועט משום מעלה א"כ גם לתרי ותלת ניחוש וא"כ לא

קשה כלל נימרו אינהו לנפשייהו דטומאה הוה כמו מיתה לזמן מרובה דלא חיישינן לתרי. אמנם השתא דאמר שפיר קאמרו רבנן ותירץ למיתה דחדא חיישינן וקשה דמה תירץ הוא זה הלא גם רבנן ידעו זה אלא דקושייתם כמ"ש וצ"ל דהכי קאמר דבאמת אינו מחלק רבי יהודא בין זמן מועט לזמן מרובה דבכל ענין לחדא חיישינן לתרי לא חיישינן ועל זה השיבו רבנן א"כ אין לדבר סוף דאי חיישינן לתרי נמי חיישינן דבכל מה דחיישינן חיישינן לתרי נמי (וה"ה לזמן מרובה נמי) א"כ שפיר מקשה אפילו טומאה נמי ועיין שער המלך ח"א פ"ז פ"ח ובחקרי לב ריז. ומ"ש בד"ה וחכמים:

בית אחד הוא בונה ואין בונה שני בתים. כדרשא זו מצינו בכמה מקומות שופר אחד ולא שני שופרות ספר אחד וכהנה רבות והקשה בגט מקושר שבספר נאות יעקב הא בבכורות גבי נמצא מכוון בין שתי עיירות דרש ר"א הקרובה ואפילו הקרובות ולפי פשוטא י"ל דלא ניחא לתלמודא למימר דרבנן ורבי יהודא סברי תרוייהו כר"א ואע"ג דיש לומר דלשיטת ר"י השיבו דסבר בית ואפילו ב' בתים אבל לדידהו בלא"ה לא סגי בתקנתא דדריש בית אחד זהו דוחק ולכן לא ניחא לתלמודא למימר הכי ותירץ בגווני דס"ל כולהי בית אחד ומלבד כל זה אפשר לומר דבכל מקום דדרשינן הכי מלשון יחיד למעט שנים אי הוה כתבה התורה בלשון רבים לא הוי אתי למיטעי דצריך דוקא שנים אלא דהתורה כתבה בלשון רבים להורות דשנים לא מעכב וא"כ בע"כ מדכתבה התורה בלשון יחיד להורות דשנים מעכבם או לכתחילה אין ליקח שנים אבל גבי קרובות אי הוה כתבה התורה קרובות בוודאי שתי עיירות מכוונות ממש לא שכיחי ואפילו למ"ד אפשר לצמצם וא"כ ה"א דצריך למדוד לכל העיירות דוקא אפילו אינן מכוונות כי בוודאי פשטא דקרא הכי משמע אם כתיב העיירות הקרובות אל החלל שצריך למדוד על כל העיירות וכיון דלא מצי למיכתב עיירות קרובות נמי אין ראיה וגבי אתרוג נמי בסוכה דף ל"ה אי הוה אמרינן פלפלין בע"כ היה צריך ליקח יותר מן האחד דאחד לא היה מנכר לקיחתה וא"כ הי' לו למכתוב פירות עץ הדר וגבי שופר י"ל כיון דכתיב כמה פעמים שופר היה יוכל לכתוב באחד שופר ובאחד שופרות לאשמעינן דלא בעי אלא אחד וגם שנים אינם מעכבים וגבי ספר דרשינן מספר דמיותר הוא אע"ג דצריכין לשאר דרשות נמי מ"מ הי מנייהו מפקת וכן על דרך זה יש לתרץ בכולם. ועיין משנה למלך פ"ג דהלכות עבדים הי"א דהקשה דלמה גבי עבד נרצע נמי לא דרשינן דאם יש להאדון שני נשים אינו נרצע דכתיב אהבתי את אדוני ואת ביתו ולא שני בתים ותירץ דשאני הכי דאיכא טעם דדרשינן הכי כדי שיהי' לבו פנוי אבל גבי עבד מה"ת נמעט ב' בתים. ועוד תירץ ע"ש ובספר נאות יעקב הרבה להקשות עליו דהא בכל הני דאמרינן חד ולא

שנים ומה טעם איכא ובפרט הוא דמקשה לקמן ביבמות הבאות מבית אחד לא יתיבמו מאי טעם איכא שלא יתיבמו. ואין זה כל כך תימא דוודאי בכולן יכולין ליתן טעם גבי יבמה משום דהרי אשת אח היא וכיון דשנים הם מי מפיס איזה אסורה ואיזה מותרת מאי חזית דעביד איסורא בהאי דילמא בהאי גבי שופר י"ל דתרי קלא לא משתמעי וכ"כ התוספות בר"ה גבי גט דלא ידעינן באיזה ספר מגרש ועוד הרבה להקשות על המשנה למלך. ועיין בברכי יוסף א"ח קס"ט בארוכה על זה. ובענין ב' נשים לכה"ג בפלוגתא דהרמב"ם והראב"ד הארכתי במקום אחר. ועיין בנאות יעקב שם ובברכי יוסף באבן עזר קי"ח ודרך המלך ק"ח ע"ג. מלך שלם ח"ב כ"ז ע"ב. מגדנות נתן מ"ג. מקום שמואל בשו"ת סימן י"ג. יצחק ירנן פ"ב ע"ב חקרי לב סימן קי"ז:

ודילמא לא מייתי אלא חדא מנייהו וה"ל שני בתים. עיין שער המלך ח"ב צ"ח ע"ד. ועיין שאגת ארי' דף פ"א:

רש"י כל ימי חיי פלוני. עיין דברי אמת בקונטרסים דף א' ע"ג:

תוס' ישנים ד"ה מיתה. עיין חקרי לב רי"ח:

ת"י ד"ה דעבדינן חקרי לב רי"ח:

ת"י ד"ה ולא שני בתים ומה שכתב וישא לו יהוידע נשים שתים. דבריהם כדברי הראב"ד בהשגות שהקשה על הרמב"ם מהך קרא ובאמת פשטא דקרא משמע שיהוידע השיא ליואש ב' נשים ולא קאי על יהוידע כלל. ועיין במה שציינתי בגמרא. ועיין בברכי יוסף א"ע דף קי"ח מה שתירץ בשם בנו:

דף יג:

קדים איהו ואזול לבית הכנסת עיין דברי אמת קונטרסים דף א' ודף ג' ודף ק"י. נחפה בכסף נ"ד ע"א שער המלך ח"ב צ"ד ע"ג. ועיין שאגת ארי' פ"א:

היה עומד ומקריב ע"ג מזבח ושמע שמת לו מת. בברכי יוסף א"ח דף למד תלה לכאורא פלוגתא דר' יהודה ור' יוסי בהא אי אמרינן הואיל ואשתרי אשתרי והקשה מזה למה שנחלקו בערובין ס"פ כל גגות גבי מחיצה שנפל בשבת דהתם איפכא שמעינן להו. ועיין מה שכתבתי שם בסוגיא דערובין בפלוגתא דרב ושמואל שהקשה הרב נחפה בכסף כיוצא בזה וכאן נ"ל דלא דמי כלל דאשתרי אשתרי שייך בדבר הרשות אבל הכא איסורא איכא שהרי בלא אנינות אסור להניח עבודה ולצאת ולדעת הרמב"ן חייב מיתה וכיון שכן וודאי דכל כמה דאפשר להתירו שיגמור צריך שיגמור אם אין איסור בדבר דמחלל עבודה או דרבנן דגזרו רבנן מפני טעם אחר. ועיין בשבות יעקב חלק ראשון סימן ז'

שרוצה ללמוד לענין תפלה מסוגיא דהכא ולפמש"כ יש לדחות דהכא חיובא שלא לפסוק משא"כ בתפלה י"ל דקילא. ועיין מה שכתב בברכי יוסף דף ל"א. ועיין במכתם לדוד סימן נ"ב מחי"ד קרוב לשאלת הרב שבות יעקב. ועיין על הסוגיא מגילת ספר לאוין קנ"ז גט מקושר בנאות יעקב א' ע"ב. משנה למלך פ"ב דביאת מקדש ה"ו. ועיין בבעל המאור שהסכים לפרש"י דבכהן הדיוט מיירי:

תוס' ד"ה ולחדא. עיין שער המלך ח"ב נ"ג ע"ד נ"ה ע"ב:

תוס' ד"ה דילמא. מרכבת המשנה ח"ג פ"ט דתרומות:

תוס' ד"ה הי' עומד ומקריב. מרכבת המשנה ח"ב פ"ב דביאת המקדש ה"ה:

דף יד.

ומי גזר ר' יהודה שמא יאכל והתנן ר' יהודה כו' הא וודאי דביה"כ עצמו לא גזרינן לענין עבודה שיאכל דהא לא סגי בלא"ה דצריך שיעבוד וא"כ אף אי גזרינן שמא יאכל ביה"כ ולאסור ליגע באוכלין כמו שנראה לכאורא דעת הר"ן והרב המגיד שהביא המג"א ס"ס תרי"ב מ"מ גבי כה"ג לא שייך למגזר בעבודה ביוה"כ אלא דקשיא ליה דניהי דבכל יוה"כ לא גזרינן מחמת יה"כ עצמו כיון דכל אונן אסור להקריב משום שמא יאכל למה הוציא מדין זה כה"ג ביוה"כ וה"ל למימר דאם מתה אשתו לא יעבוד ויעבוד אחר וא"כ למה מתקינין אשה אחרת והוה סבר רב אדא בר אהבה דלית לן לפלוגי בגזירה זו דאונן בין שאר הימים ליוה"כ ועל זה תירץ באמת דאדרבה כיון דביוה"כ בלא"ה הי' לן למגזר אלא כיון דכ"ע פרושים מאכילה לא גזרו לענין עבודה וא"כ ה"ה באונן נמי דאם נגזור הוה כחוכא ואטלולא דמשום יוה"כ גופיה לא גזרו ומשום אנינות גזרו ולפ"ז אין ראי' כלל מכאן דלא גזרו שלא ליגע באוכלין ביוה"כ דדוקא גבי כה"ג כיון דלא סגי ובלא"ה לא גזרו ומש"ה לא גזרו נמי משום אנינות ומה שהקשה מהר"צבי סימן קנ"ז וכי לא ידע דאין איסור ליגע באוכלין לא ידעתי למה פשיטא לו כל כך וכנראה שלא נזכר מתשובת תרומת הדשן שהביא הש"ע בסימן תרי"ב וע"ש בפ"ח ובמג"א ומה שהקשה והרי כל הקרבנות שכה"ג מקריב הם קרבנות דלאו בר אכילה רק למזבח וא"כ כל השנה יהי' אסור להקריב עולות ולפמ"ש ל"ק כלל דוודאי כל שעבודתו בכך לא נגזור רק קושייתו הי' דלא נפליג באונן אף גם לפי שיטתו ל"ק דוודאי ממה שהוא מקריב לא גזרינן וכי יכול לאכול בשעת הקרבה אלא וודאי החשש כיון שמקריב אחר הקרבה יאכל כשאר כהנים שאוכלים אחר הקרבה והרי שם אף ביה"כ שלמים שנאכלים לשני ימים ולילה אחד נמצאים במקדש והרי איכא למגזר שמא יאכל ועיין עוד בחזון עובדיה דף ב'

שהאריך בזה ולימודי ה' לימוד ר"ד שהאריך ג"כ בזה. ובשער המלך ח"ג דף מ"ו ע"ב ועיין בקונטרס טוב עין הנדפס מחדש דף נ"ה נ"ו:

וכה"ג מי חיילא אנינות. עיין משנה למלך פ"ב דביאת מקדש ה"ו ופ"ג דאבלות ה"י שער המלך ח"ג מ"ו ע"ב. יצחק ירנן קכ"ז:

אטרודי מי לא מטרד ופירש"י דבקדשים בעינן שמחה וגדולה דכתיב לך נתתים למשחה מהר"צבי בסימן קנ"ז הרבה להקשות על רש"י אטו מי שטבעו ספינתו בים וצער אחר יהי' אסור לאכול בקדשים וכן הקשה בתוספות ישנים ועוד כמה קושיות ומה שהקשה עוד מהר"צבי עיין מה שכתבתי בסמוך ונראה דאין כוונת רש"י דמשום צער בלבד אסור אלא העיקר בוודאי משום אנינות דכבר כתב במשנה למלך דאע"ג דאין אנינות נוהג בי"ט אסור לאכול בקדשים והביא ראי' מסוגיא דהכא ועיין בשער המלך ח"ג דף מ"ו דכתב דהראי' דוקא לדעת רש"י אבל לפי מה שפירשו בתוספות ישנים אין ראיה כלל וא"כ י"ל דבוודאי בצער אחר מה"ת יהי' אסור בקדשים אבל באונן כיון דהתורה אסרה באכילות קדשים משום צער וא"כ בי"ט אף דאין אנינות נוהג בי"ט משום י"ט לענין אכילת קדשים כיון דטעמא משום צער לא פקע בי"ט וזה שכתב רש"י דאטרודי מטרד הוא להשוות זה שמתו אשתו לשאר אונן שאסרה תורה באכילת קדשים בין בי"ט בין בחול ובע"כ משום צער וא"כ זה נמי דאע"ג דלאו דין אונן גמור יש לו לאסור כמו שאר אונן בי"ט שאין לו דין אונן ומעתה אין קושיא לרש"י משאר צער דבאונן גזירות הכתוב אבל לא בשאר צער. ועיין ביצחק ירנן קכ"ז מה שהשיג על שער המלך:

כל ז' הימים הוא זורק את הדם ומקטיר את הקטרת. עיין בעבודת ישראל דף מ"ז ע"ב שהקשה לפמ"ש הכ"מ בפ"א דעבודת יה"כ בשם הרי"טבא דמן התורה דוקא עבודת היום בכה"ג ושאר עבודת כשר אפי' בכהן הדיוט ורק מדרבנן בעי דוקא כה"ג א"כ למה הי' מטריחין כה"ג כל שבעה כיון דכשר בכהן הדיוט וזו אינו קושיא לע"ד דעכ"פ מדרבנן הוא בכה"ג וא"כ כיון שהוא צריך לעשות עכ"פ צריך שיהי' מורגל בה ואם לא יהי' רגיל בה איך יעבוד וראיתי לו שם שכתב שדברי הרי"טבא אלו מיסוד הרשב"א בשם הרמב"ן ובאמת הרמב"ן כתב להיפך במלחמות שהרי כתב ששחיטת התמיד אע"פ שלא מצינו שחיטה שפסולה אפילו בזו (נ"ל שצ"ל בזו [לוח הטעות: בזר]) מ"מ הוא נעשית בכ"ג שהיא מסדר היום ואין צ"ל זריקה והעלאה שאין כשרות אלא בו ע"כ הרי מבואר דס"ל דדוקא שחיטה אין בו פסול אבל זריקה והעלאה משמע דפסול:

לימא מתניתין דלא כר"ע. עיין לימודי ה' לימוד ע"ג שהקשה דילמא סבר מתניתין כר"י וכל שבעה לבר מ"ג וז' כמו דמשני לעיל שבעה לבר משבת. ובוודאי התירוץ פשוט כמ"ש

הוא דעל אחד לא קפדינן אבל על שנים וודאי קפדינן ולא יצדק כל שבעה ועיין בתי"ט [לוח הטעות: ועיין בתוס' ישינים] וכוונת קושייתם וודאי נראה כמו שהבינו בספר שיח יצחק ולשון לימודים דילמא האי תנא לית להו הזאה כלל דס"ל דטומאה הותרה בצבור ומה שתירצו אין לו מובן ובשיח יצחק הגיה ואפשר לומר בכוונתם דכיון דר"ע סבר זה הי' קודם עשרת הדברות וליכא למילף מסיני א"כ בע"כ ממלואים ילפינן וא"כ הזאה גזרות הכתוב הוא לר"ע וכמו שהביא המאירי בשם י"א והארכתי בזה לעיל ואע"ג דלר' יוסי אע"ג דהוא נמי לומד פרישה ממלואים אעפ"כ המספר אינו לומד ממלואים עכ"פ סובר דג' וז' בעי וכמ"ש רש"י לעיל אליבא דר' יוסי דזה יליף ממלואים א"כ לר"ע נמי לפחות ג' וז' בעי וא"כ איך אמר כל שבעה:

נתכוון להזות על הבהמה והזה על האדם. עיין בריש מ"ס פרה ומ"ש שם. מרכבת משנה ח"א פט"ו דפרה ה"ח:

ה"מ אגבא דגברי אבל במנא בעי שיעור עיין זבחים ע"ה הג"ה המתחלת הזאה כל שהוא ושם בדף פ' ד"ה כגון שנתערב:

תוס' ד"ה למזה. מרכבת המשנה ח"א פי"ד דפרה ה"י:

תוס' ד"ה אלא מאי מזה נושא. לשון ערומים בלשונת הרא"ם כ"ד ע"ג מנחת בכורים דף ס"ג:

דף יד:

אלמא קטרת ברישא והדר נרות. עיין על הסוגיא בארוכה בספר עבודת ישראל פ"ב פ"ג פ"ד:

מאן תנא תמיד ר"ש איש המצפה. עיין ערובין ע"ט ד"ה מאן תנא ובתוספות ישנים כאן:

מאן תנא סדר יומא ר"ש איש המצפה עיין לקמן כ"ו ד"ה דתנן:

תוס' ד"ה אמר אביי עבודת ישראל דף פ"ב:

בשם מחו' הרב מו"ה הירש א"ב זצ"ל מווירמש

ר' יהודה אומר כה"ג אונן אינו מקריב כל היום וא"ר טעמי' גזרינן שמא יאכל א"ל רב אבא לרבא ומי גזר רבי יהודה שמא יאכל כו' ע"ש הסוגיא ובש"ע א"ח בסימן תרי"ב בהגה מותר ליגע ביוה"כ באוכלין ולא חיישי' שמא יאכל כו'. והקשה במג"א סק"ו ובהר"ן משמע דאסור ליגע באוכלין הא מסוגיא דיומא מוכח דלא גזרינן כו'. ועוד הקשה אמאי לא פריך בפשיטות בכל יוה"כ האיך מקריב קרבנות ולא חיישינן שמא יאכל. ונראה ליישב דהא יש לדקדק מאי פריך הגמרא מיוה"כ דילמא שאני יוה"כ דכל עבודת היום

אינן כשרות אלא בכה"ג ומשום גזירה דרבנן לא עקרינן עשה דאורייתא משא"כ היכא דליכא מצוה בהקרבת כה"ג גזרי' שפיר שמא יאכל אלא בוודאי דקושיות המקשן הכי א"ר יהודה קאי דאיהו מוסיף אתקנתא דת"ק אמר דמתקי' ליה כהן אחר ורבי יהודה מוסיף לתקן אפי' אשה אחרת וא"כ אם ר' יהודה בא לתקן כל החששות הרי יש עוד חששא שמא יאכל ולכך מתרץ התם גבי יוה"כ בע"כ צריך לומר דכולי עלמא לא אכלי ולא חיישינן דא"כ אפילו בתקנת הת"ק לא סבר דמתקינן לו כהן אחר והרי יש חששת שמא יאכל אלא בע"כ דלא גזרינן גבי כה"ג ביוה"כ שמא יאכל א"כ גבי כה"ג הראשון נמי לא חיישינן אבל לעולם יש לומר דבשאר אדם חיישינן לכך ודו"ק ע"כ:

דף טו.

ל"ק הא רבנן הא אבא שאול הרמב"ם פסק כרבנן ולא כאבא שאול ומהר"ם דילונזאנו בעבודת מקדש שבספר שתי ידות דף ס' כתב שראוי לפסוק כאבא שאול וכן יסד בסד' עבודה שלו. וכן כתב הרב יעבץ בסידור שלו עמודי שמים ויסד כן בסדר עבודה ובאמת אין אני רואה שום הכרע לזה כיון דהמשנה סתם פעם הכי ופעם הכי אם לא שנאמר דסתמא דתמיד עדיפא כיון שכל המסכתא נסתמ' בלי מחלוק' וכשיבא מורה צדק יורינו. ועיין בעבודת ישראל דף פ"ד:

בעידן הדלקה תהא מקטר קטרת הכי נמי בעידן הטבה תהא מקטר קטרת. עיין בשתי ידות דף נ"ה ע"ב. ובדף ס"ב ע"א:

תוס' ד"ה אימא סיפא. בשיח יצחק רצה לתרץ דהפיוס לא נשנה על הסדר וכמו שכתב הרע"ב בפ"ג דתמיד ודברי הרע"ב שם תמוהים בלא"ה כמ"ש התי"ט וע"ש חזון נחום. גם הרמב"ם לס"ל כן:

דף טו:

מ"ש דיהיב צפונית מזרחית ברישי'. עיין זבחים נ"א ד"ה אשר פתח:

תוס' ד"ה ואחת לשכת בית המוקד כו' וכפרושו משמע בשבת בוודאי התוספות כיוונו לה"א דגמרא שם אע"ג דהגמרא פריך אי הכי אפילו בשבת נמי ומכח זה מסיק דכהנים זריזים הם עכ"פ ראייתם הוא איך הי' יכול לומר אפילו במדורת בית המוקד כיון דלא הוה רק צורך כהנים אי אפשר למעט ממושבותיכם לזה הוצרכו לומר כיון דבעזרה הוה הי' רוצה לומר שם לפי ה"א דלא נקרא מושבותיכם אע"פ שהוא לצורך ומ"ש לדעת רש"י דשניהם הי' לצורך כהנים אע"פ שרש"י לא כתב כן אלא בבית המוקד הגדול י"ל דוודאי

בית המוקד הקטן יותר מסתבר דהיה לצורך כהנים כיון שהוא סמוך לבית הטבילה כמ"ש המפרש שם במידות ודעת רש"י לפי ה"א דבגמרא שם בשבת דוקא בגדול היו מבעירים שהיה בעזרה אבל בקטן שהי' בחול לא אבל לפי האמת שם דכהנים זריזים הם אף בקטן י"ל דשייך האי טעמא דהא אפילו גבי פסח רצה הגמרא לומר דבני חבורה זריזים הם. ועיין עירובין ק"ב פסחים פ"ה:

תוס' ד"ה אמר להם הממונה כו'. פירש"י הסגן וליתא. בשיח יצחק תמה דהא בסנהדרין י"ט אמר הגמרא ש"מ היינו ממונה היינו סגן ע"ש אמנם בסוטה מ"ב קאמר הגמרא ש"מ ממונה לאו היינו סגן וכבר הקשו התוספות שם סתירת הסוגיא דסוטה לסוגיא דסנהדרין ושם סוברים כפרש"י שכך כתבו להדיא דהך דהכא היינו סגן ותירצו ע"ש אמנם התוספות דהכא שהם מהר"ם מרויטנבורג מכח סתירה זו סברי דבוודאי בכל מקום ממונה לאו היינו סגן אלא לפעמים מצינו דנקרא סגן ממונה ופעמים מצינו דלא נקרא ושני הסוגיאות דסנהדרין עולה בקנה אחד רק השגות התוספות על רש"י מן הירושלמי דניהי דכמה פעמים סגן ממונה חד הוא מ"מ מדלא חשיב הך בהדייה ש"מ דהכא לאו היינו הסגן ואדרבה התוספות סברי כי הבבלי וירושלמי כחדא אזלי לפעמי' ממונה סגן ולפעמים ממונה לאו סגן בהכרח מן שתי סוגיאות סנהדרין וסוטה:

תוס' ד"ה ניתיב דרומית מזרחית. עיין בת"ח למהרח"ש ח"ג דף ח' ע"ב ועיין בדרך ימין:

דף טז.

מידות ר"א בן יעקב היא. עיין זבחים נ"ט ד"ה שיהא צפון:

הא איכא פלוגתא דאמתא דמתכסי ליה פתחא. עיין פסחים נ"ה ד"ה גב ההרמאי:

הא מני רבי יהודה היא עיין לקמן למד ד"ה ר' יהודה:

רשי' ושלחה אמה וכו' וארוכה בכל רוחב ההר. וכתב בשיח יצחק דלא הבין מי הכריחו לפרש כן דדי לנו שיהא ארוכה עשר אמות כרוחב הפתח. דבזה נמי איכסי שער המזרח שכנגדה ע"ש ולא ידעתי מהיכא בריא ליה דהי' חומה בעזרת נשים לצד החיל ושהי' שם פתח הלא לא מצינו כלל פתח לעזרת נשים לצד החיל ומשמע דפרוצה הי' אלא שהי' שם מעלות וזה הי' הסימן וכיון דלא הי' שם פתח רק פרוצה היתה פשיטא שהי' צריך המעלה להיות על פני כל הרוחב מצפון לדרום ואפילו לפי מ"ש הרמב"ם דעזרת נשים היתה מוקפת גזוטרא אח"כ אפשר לרוח מזרחית לא היה כדי שיהי' ריווח לנכנסים ומכ"ש לפי מה שפירשו שאר המפרשים דהיתה פרוצה. ועיין בחנוכת הבית דף ח' וגם בתוי"ט לא צייר שום חומה ולא שער לעזרת נשים אבל בש"ס דפ"פ בציור אשר שם צייר

שער בעזרת נשים מצד מזרח. ולא ידעתי מנ"ל ומה שאמר במפתח מפרק דמדות משנה א' היינו לענין רוחב קל"ה אבל מן השער לא נזכר שם כלום ולא מצאתי דבר מזה ואלו היה שם שער היה המשנה מזכירו כמו שהזכירה כל השערים:
ת"י ד"ה ותנן. מרכבת המשנה ח"ג פ"ו דביח הבחירה ה"י:

דף טז:

ואי ס"ד מידות ר' יהודה היא. עיין זבחים נ"ח ד"ה ר' יוסי:
רש"י ד"ה והמותר פר"ח במים חיים ג' ע"ב:
תוס' ד"ה מן השלחנות. עיין לקמן י"ח ד"ה ששם:

דף יז.

האי לישכה אקצוי מקציא. עיין בארוכה בעל המאור. ועיין בחנוכת הבית דף י"א:
תוס' ד"ה ומר קחשיב דרך שמאל. חנוכת הבית דף י"א ע"ב:

דף יז:

רבי אומר מחצה לאהרן ומחצה לבניו. עיין בת"כ פ' אמור ומשמע שם דהא דזכה אהרן היינו מלו ופירש הרב קרבן אהרן דאי לא הוה כתיב לו הוא אמרינן דהא דכתיב לאהרן ובניו היינו לאהרן שיזכה בו לבניו. ולפי הגמרא לא משמע כן דהרי מע"ז דף יו"ד גבי קטיע בר שלום דאמר לר"ע וחביריו וקאמר מחצה לר"ע ומחצה לחביריו וא"כ נמי נימא לר"ע שיזכה בו לחביריו ואין לר"ע בו כלום. וכן מוכח נמי בסנהדרן דף כ"א וב"ב דף קמ"ג ואין לומר דזו דת"כ אליבא דרבנן והגמרא פסק כרבי דמנאלן דרבי חולק בזה וסבר ג"כ דהלימוד הוא מלו וצ"ל דהגמרא סבר מדלא הזכיר רבי בדבריו לו דמלאהרן ובניו לבדו מפקא לי' ולו לדרשא אחריתא אתא והרמב"ם בסוף פ"ד דתמידין פסק כר' ועיין שם בל"מ ובאמת י"ל דהרמב"ם פסק כרבא ואע"ג דאסיקו בקושיא כבר ידוע שכל קושיא יש לו תירץ ובפרט דמצינו בב"ב ובסנהדרן ובע"ז דסתם גמרא נקט כרבי ואפשר לומר דהא דאמר כולה רבי וסבר לה כר"י אין כוונתו על רבי גופא דוודאי רבי גופא ס"ל כרבנן דר"י לא על ת"ק דרבי דאמר פעמי' כשיש משמר המתעכב וחמש כשאין משמר המתעכב ואתי רבי למימר לעולם אפילו כשיש משמור המתעכב אין פחות מחמש דרבי סבר כרבנן וא"כ אפילו יש משמר מתעכב נוטל חמש אבל כשאין משמר מתעכב בוודאי נוטל שש והך לעולם על משמר המתעכב קאי דאין פוחת לעולם מחמש אבל יותר אפשר דיטול אלא שהמקשה הבין דמה שאמר רבא וסבירא ליה כר' יהודה על רבי גופיה קאמר

ולפיכך הניח בקושיא. ועיין במרכבת המשנה ח"ג פ"ד דתמידין שהאריך מאוד בסוגיא זו יע"ש:

דף יח.

ומאי ארבע או חמש. עיין על הסוגיא כולה. מרכבת המשנה ח"ג פ"ד דתמידין:

וקורין לפניו בסדר היום. עיין עבודת ישראל מ"ו ע"א ע"ב:

ומי מוקמינן בכה"ג והתניא הכה"ג. והקשה בחקרי לב סימן כ"א דף ל"ז דהא קיימ"ל דבן הכה"ג יורש במקום אביו ולכאורה י"ל דוודאי צריך עכ"פ שיהיה בו כל המעלות הללו ואינו יורש בלא"ה אבל אם יש בו כל המעלות הללו אע"פ שיש אחרים הוא קודם ומ"ש הרמב"ם בפ"ד מכלי המקדש אם ממלא מקומו בחכמה וביראה אע"פ שאינו כמותו בחכמה היינו ג"כ בלא נמצא אחר שגדול ממנו יותר אבל אי נמצא אחד שגדול ממנו יותר אותו אחד מוקמינן אמנם אין לומר כמו שצידד שם בעל חקרי לב דהגמרא לא אמר צריך שיהי' מכל אחיו היינו בממנין אותו אבל ביורש הקם תחת אביו לא הא ליתא דא"כ מאי מקשה הגמרא ומי מוקמינן בכה"ג נימא ביורש מיירי דהוה צריכין לכך ולפי פשוטן של דברים שיהי' גדול מאחיו רוב אחיו קאמר ולאו דוקא כולהי ולהכי ביורש אע"פ דנמצא איזה גדולים יותר לא איכפת לן אבל בממנין ממנין בוודאי היותר גדול ומה שהקשה מחוניו בסוף מנחות בוודאי שמעון הצדיק לא עשה שלא כדין להעמיד עם הארץ והגמרא שם בלא"ה תמוה ושם אי"ה נדבר מזה:

הכהן הגדול מאחיו שיהי' גדול מאחיו וכתב במשכנות יעקב דף קס"ג מדכתיב והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו משמע דכבר קודם שיוצק על ראשו שמן המשחה הי' גדול דאל"כ לכתוב והכהן אשר יוצק על ראשו גדול מאחיו ובמדרש פ' אמור אמר למה נקרא שמו גדול שהי' גדול כו' והקשה היפ"ת דמאי קושיא דהוה נקרא גדול לפי שהי' הראש של שאר כהנים ונראה שהמדרש נתכוון למה שכתב במשכנות יעקב דהל"ל לכתוב הגדול אחר אשר יוצק על ראשו ועיין שם ביפ"ת מה שהוכיח דלא הוי לעיכובא ומה שכתב בשנות חיים קל"ז לא ידעתי במה נסתפקו דאם הוא לעיכובא ופסול א"כ כל עבודת יה"כ שהי' בכהנים כאלו הי' פסול והרי הי' כהנים שלא הי' יכולים אפילו לקרות והי' צריכים לקרות לפניהם וכמו שאמר זכרי' פעמים הרבה קריתי לפניו וא"כ היה עבודתם פסולה וזה לא ניתן לאמור ולפמ"ש אפשר לומר דהגדול לא קאי אלא על אשר ימשח אבל לא אשר ימלא ידו תחת אביו:

תרקבא דדינרא עייליה ליה מרתא בת בייתוס. עיין שנות חיים דף קל"ז:

אין מאכילין אותו לא אביי ואמרי לה אבבא ומדלא חילק אגבי וכל הני דבסמוך גבי זב צ"ל כמו שכתבו בתוספות ישנים דדוקא גבי זב מחמרינן בכל הני אבל בכה"ג לא וכן נראה מדברי רש"י בסמוך שכתב אין מאכילין אותו בימי בדיקתו ומשמע דווקא דאזב קאי אמנם הרמב"ם כתב נמי חלב חם וכיוצא בהן נראה שסבר דלהכי הביא הגמרא כאן הך דזב ללמוד ממנו ליוה"כ לכה"ג וכ"נ מן הירושלמי ועכ"פ אין קושיא על התוספות כי בוודאי פשטא דגמרא דידן נראה דדוקא אזב קאי ולא אכה"ג ולא ידעתי למה הניח בשיח יצחק דברי התוספות בצ"ע:

רש"י ד"ה אי הכי דמציעתא רבי היא כו' משום דלכאורא יש לומר דקושיות הגמרא אם מציעתא רבי א"כ מה לשון אומרת רבי אומר דהלא מקודם לזה נמי רבי היא אמנם זו אינו קושי' די"ל דמה שאמר כולה רבי היא היינו דת"ק נמי סבר כר' דמחצה לאהרן ומחצה לבניו ולא כאביי דאמר דרבנן סברי פחות מפלגא וא"כ ל"ק כלל אמאי אמר רבי אמר לכן כתב רשי' דהקושי' היא מדאמר לעולם חמש דמדאמרי' מציעתא נמי רבי וצ"ל ע"כ ארבע במשמר המתעכב וחמש באינו מתעכב א"כ איך יחלוק רבי על זה ואמר לעולם חמש וזה אי אפשר. ועיין תולדת יצחק וש"י:

דף יח:

לא ישא אשה במדינה זו. עיין בגט פשוט סימן קי"ט ומה שהשיג עליו בבית דינו של שלמה דף קי"ט ע"ד:

יחוד בעלמא הוה מיחדי. עיין משנה למלך פכ"א דאיסורי ביאה הכ"ח דרך המלך ב' ע"ג ק"ז ע"ב:

מסרוהו זקני ב"ד לזקני כהונה בעי חיי חי"ד דף קי"א. אש דת דף ס' מקראי קדש דף ע"ה ע"א. עבודת ישראל ל"ז:

והעלוהו לעליית בית אבטינס והשביעוהו לכאורא משמע דזה הי' מעשה השבועה בתחילת הפרישה והרי משמע דלמדו סדר חפינה ובוודאי כל ז' הימים הי' מרגילין אותו כמו שהי' מרגילין אותו בשאר עבודת אבל הרמב"ם כתב בפ"א דעבודת יוה"כ דבערב יו"כ הי' משביעין אותו ונראה משום דנקטה אחר עי"ה שחרית מעמידין אותו בשער המזרח משמע דבעיה"כ הי' ולפ"ז קשה באמת למה לא הי' מלמדין אותו החפינה כל ז' ואפילו אם נאמר כמ"ש הרמב"ם בפירוש המשנה דמתניתין סובר דחפינה מעבודת קשות ואין הלכה כן מ"מ עכ"פ למתניתין דסובר דעבוד' קשה בוודאי הי' מלמדין כל שבעה וא"כ העלוהו לבית אבטינס בראשון הי' לפרישתו וא"כ השבועה נמי הי' כן וצ"ע:

משביעין אנו עליך. כבר האריכו האחרונים הרבה למה הי' תועלת השבועה כיון דצדוקי היה חדא דהאדם בשבועה פרט לאנוס. ותו דאין נשבעין לעבור על המצות ולדידי הדבר פשוט שחכמינו ז"ל הי' יודעי' מענין הצדוקים ולימודים ודרושתם בפסוקים שלא הי' עוברי' על השבועה שהשביעוהו וכיון שמשביעים אותם אף לפי דעתם צריכים לעשות כדין החכמים והאי צדוקי שלא עשה כן באמת שלא כדין עשה אי נמי שזה מעשה הצדוקי' הי' קודם שתקנו שישבעוהו ומשום האי מעשה תקנו השבועה כי קודם לכן חשבו שהצדוקים מתייראין מן הפרושים או משום דאפשר לראות דרך פשפוש וכשראו שאעפ"כ אירע תקנו השבועה ועכ"פ יודעין הי' שלא יעברו על השבועה ועיין עץ חיים וישב ל' ע"ג ריח שדה דף ע"ב. צרור הכסף כ"ט ע"ג צרור החיים קכ"ז. עבודת ישראל מ"ג מ"ד. לחם שלמה ג' ע"ב. ובבעי חיי הנדפס מחדש חי"ד סימן קנ"ח. ובמים חיים להפר"ח בביאורו להרמב"ם הלכות עבודת יה"כ ובשושנים לדוד ובית דוד. עוד הקשה הפר"ח הלא יכולים לראות דרך הפשפש. ועיין בתוספות זבחים נ"ה ד"ה שני פשפשים. ובעבודת
ישראל שם:

ובמה קורין לפניו כו' בירושלמי אמר תנא במשלי ותהלי' מפני שטעמן מפיג את השינה. והנה אין נראה שהירושלמי חולק על מתני' דפרט אלו. ואפשר לומר דהמשנ' נמי מודה דבמשלי ותהלים יכולי' לקרו' אלא דבאלו הי' רגילי' וזכרי' אומר דאף בדניאל לפעמים רגילים והירושלמי אומר דאף הי' כה"ג רוצה הי' ג"כ יכולים לקרות בתהלים ומשלי שאם הן מעבירין השינה וא"כ אין מחלוקת בין בבלי לירושלמי ולהכי פסק הרמב"ם קורין בכתבי הקודש וכוונתו על כל הכתובים אבל לא על נביאים כמו שחשב הרב ל"מ ואע"ג דאיכא נמי חמש מגילות דמשמע שאין קורין הנך מיעוטא נינהו ולפיכך נקט הרמב"ם דברוב הכתובים קורין. ועיין עבודת ישראל דף מ"ח:

רש"י והשביעוהו. בעי חיי קי"א ע"ב:

תוס' ד"ה יחודא בעלמא. עיין דרך המלך שציינתי לעיל מחזיק ברכה ג' ע"ד. מרכבת המשנה ח"ג פי"א דאבל ה"י:

דף יט.

תנא ללמדו חפינה הדבר פשוט כי לא הי' לו עסק כלל לכה"ג עם בית אבטינס כי מלאכתו הי' לתקן הקטורת. אבל מענין החפינה עצמה הם אולי לא לא הי' יודעין כלום ומה שהם הי' יודעים לא היה מלמדים רק לא הי' לו צורך בו ומה שהי' לו צורך בו

הי' זקני כהונה מלמדין אותו ופשוט הוא. ובעבודת ישראל דף ל"ד האריך בזה ומ"ש רש"י בסמוך בית אבטינס ללמדו חפינה הוצרך רש"י לזה משום דקאמר שתי לשכות הי' לכה"ג הי' מקום לומר דשווים הם ודירתו בתרווייהו לזה כתב רש"י דוודאי עיקר דירתו בלשכות פלהדרין הי' ורק שהי' רגיל בלשכות בית אבטינס כדי ללמוד החפינה לפיכך קאמר ג"כ שהיתה לשכות כה"ג אבל לעולם עיקר לשכה שלו פלהדרין היתה. ועיין בעבודת ישראל שם והרמב"ם השמיט זה דהוליכוהו ללשכות בית אבטינס. ועיין בל"מ ובעבודת ישראל ובאמת אפילו הך דמסרוהו זקני ב"ד לזקני כהונה לא כתב כלל ולא כתב ג"כ מי משביעין אותו וכתב בסתם
משביעין אותו וצ"ע:
לשכות המדיחים שם מסיבה עולה. עיין לקמן ל"א ד"ה וכולן בקודש:
לימא תהוי תיובתא דרב הונא בריה דרב יהושע דאמר כהני שלוחי דרחמנא נינהו והקשה בלחם שלמה דף נ' ע"ד למאי דכתבו התוספות בתרוצם השני די"ל דרב הונא הכי קאמר אף שלוחי דרחמנא נינהו באמת הם ג"כ שלוחי דידן וא"כ מאי קאמר לימא תהוי תיובתא דר"ה יאמר שהם ג"כ שלוחי דרחמנא ושפיר אמרו אתה שלוחינו וניהי דאפשטי' האיבעי' דכהני שלוחי דידן נמי נינהו עכ"פ לר"ה לא קשיא ואפשר לומר דבוודאי עיקר כוונת המקשן כך הי' למפשט הך איבעי' וקאמר לימא תהוי תיובתא אם לא שנאמר דגם הם שלוחי דידן וא"כ בעיותינו נפשט ומתרץ לו דמהא ליכא למפשט דעל השבועה קאי ולא על השליחות. ועיין קדושין כ"ג ונדרי' ל"ה ומ"ש שם:

דף יט:

הכי קאמרי ליה משביעין אנו עליך על דעתינו ועל דעת ב"ד לכאורא משמע דמגיה המשנה כך שלא הי' אומרים אתה שלוחינו ואי אפשר לומר כן שהרי הרמב"ם בפ"ו דנדרים פסק כר"ה דכהנים שלוחי דרחמנא נינהו ואפ"ה העתיק כאן בפ"א דעבוד' יוה"כ המשנה כצורתה אתה שלוחינו וצ"ל לפי דעת הרמב"ם דאינו מגיה המשנה אלא כוונת המשנה דעל השבועה קאי ודוחק הוא:
ודברת בם ולא בתפלה. ברכות י"ג ד"ה ובאמצע:
מאי צרדא. עיין עבודת ישראל מ"ח ע"ב ובפר"ח במים חיים בביאורו להרמב"ם:
אמרי ליה קידה. הרמב"ם כתב עמוד והצטנן מעט ונראה וודאי דס"ל דהכי פרושו דהפג דהיינו שיצטנן ומאי דקאמר הגמרא מאי היא אינו על והפג אלא על ומעסיקין אותו

קאמר במה הי' מעסיקין אותו ומפרש בקידה וה"ה דהי' יכולין להעסיקו בדבר אחר ומש"ה לא מפרש לה הרמב"ם. ועיין בעבודת ישראל:

לא הי' מעסיקין אותו בנבל וכינור. כתב בארעא דרבנן סימן ד' כי מכאן ראי' למה שכתב בכ"מ סוף הלכות דבית הבחירה דשבות דהוה אפשר בענין אחר לא הי' מתירין במקדש ולכן לא הי' מסבבין באבוקת בלילי שבת דאפשר בדלוקים מערב שבת דהא נבל וכנור שבות הוא ולא הי' עושין ש"מ כיון דהוה אפשר להקיצו בענין אחר אסור ויש להקשות דלפי דבריו דברי מר"ן סתרי אהדדי דבפכ"ג מהלכות שבת הלכה ב' כתב על מה שכתב הרמב"ם דאסור להכות באצבע דאין להקשות ממה דתנן הכא ומכין לפניו באצבע צרדא דשאני הכא דאין שבות במקדש הרי דבע"כ הי' צריכין לעבור על שבות ומה לי שבות דאצבע צרדא ומה לי נבל וכנור שניהם גזירה אחת שמא יתקן כלי שיר וראיתי להרב משנה למלך דהקשה על הכ"מ בסוף הלכות בית הבחירה מהא דכתב מהרי"א דהוכיח דאצבע צרדא לאו שבות היא דאי שבות היא ואפ"ה שרי משום שבות במקדש שרי ה"ל להגמרא לומר כמו דאמר לקמן והרי לדברי הכ"מ בלא"ה לא הי' שבות דאי הי' שבות לא"ה אסור כיון דאפשר להקיצו בענין אחר ע"ש ולכאורא אישתמיטתי' ליה דברי הכ"מ בהלכות שבת שאדרבה דשם כתב דהוה שבות ואפ"ה שרי (והמגיה שם בהלכות שבת מראה מקום לבית הבחירה אבל בהלכות בית הבחירה לא מראה מקום) ואדרבה נראה שכוונת הכ"מ בהלכות שבת הוא לאפוקי מדברי מהרי"א ובע"כ צ"ל דהכ"מ הי' מחלק בדבר דוודאי כשבקש להתנמנם הי' צריך להקיצו באצבע צרדא כיון שכבר הי' קרוב להתנמנם לא הי' די בשירה בפה. אמנם אח"כ כשכבר עמד והפג על הרצפה כדי שלא יתנמנם עוד הי' די בשירה בפה ולא הי' צריך לנבל וכנור ובתחלה כשהי' רוצה להקיצו באמת הי' מותר בנבל וכנור אבל כיון שלשעה קלה הי' לא היתה צריך להביא כלי שיר וראיתי בירושלמי על משנותינו רב חונא אמר באצבע צרדא בפה ורבי יוחנן אמר באצבע צרדא ביד מתניתין על ר' יוחנן בפה לא בנבל וכנור פתר לה נעימה הנאמרת באצבע צרדה אמרה בפה לא בנבל ולא בכנור ובאמת לא הבנתי כוונת הירושלמי דמאי מקשה מהך ברייתא דהא לפי גמרא דילן על מעסיקין קאי שהי' אחר שהפיג על הרצפה שהי' בפה אבל מאצבע צרדא לא אמר הברייתא כלום ושוב ראיתי בתוספתא ושם קאמר באצבע צרדה בפה וא"כ נראה דעל אצבע צרדה קאי וכפ"ז נראה דעיקר מחלוקת האמוראים בירושלמי כך הוא דמ"ד ביד סבר דוודאי עיקר אצבע צרדה ביד היא אלא שכאן הי' עושין הנגון בפה ולאידך מ"ד עיקר אצבע צרדה בפה הוא ולפ"ז למ"ד אצבע צרדה ביד קשה למה מפרש הוא וגם הברייתא גופי' דנגון של אצבע צרדה הי' אבל הי'

עושין בפה ולמה לא מפרש כפשוטו דביד ממש הי' וצ"ל דסבירא ליה כמ"ש הרמב"ם בהלכות שבת דהוה שבות וס"ל ג"כ כמו שכתב הכ"מ בהלכות בית הבחירה דהיכא דאפשר בענין אחר אסור ולכן כיון דאפשר בפה אסור ביד וא"כ מכאן סיעתא רבה לדברי הרמב"ם אע"פ שמסוגיא דתלמודא דידן משמע דביד ממש הי' אפשר להשוות תלמודינו עם הירושלמי ומה גם לתלמודינו אפשר לומר דס"ל כמ"ש לעיל דביקש להתנמנם אי אפשר בפה וראיתי להפר"ח במים חיים בביאורו שכתב דבירושלמי משמע שהי' מכין באצבע צרדה על הכף ונראה שהי' מפרש פירוש אחר בירושלמי דלפי פשוטו וכן פירש בקרבן העדה הך מ"ד ביד לאפוקי ממ"ד בפה קאמר ושוב נדפס יצחק ירנן וראיתי לו בדף ק"ג שעמד על דברי הכ"מ ומ"ש לחלק בין השבותין אין נראה דהכי תרווייהו משום שמא יתקן כלי שיר הוא:

מיקירי ירושלים כו' עבודת ישראל מ"ט ע"ב:

תוס' ד"ה מי איכא מידי. לחם שלמה דף ב' ע"א. ודף ג' ע"ד:

תוס' ד"ה בם ולא בתפלה נראה לי בם שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד דבריהם מיוסדים על פי מה שכתבו בברכות דף י"ג בשם הירושלמי ודברת בם מכאן שמותר לדבר בם. דהיינו בק"ש מפני היראה ומפני הכבוד ועל זה מיעט בם דאע"ג דבק"ש התרתי ודברת אבל בתפלה כל הדבור אסור והביאו ראי' לזה שהרי אפי' המלך שואל בשלומו לא ישיבנו. ועיין ברצוף אהבה:

דף כ.

ביומא דכפורי לית ליה רשות לאסטוני. ועיין במדרש רבה ויקרא רבה פרשה כ"א דכתב היפ"ת דחולק גמרתינו והמדרש רבה שם על פרקי ר"א דאמר אדרבה בכל יום לית ליה רשות לאסטוני חוץ מיום הכפורים דיש לו רשות. ועיין מה שכתב הפר"ח בסימן תר"ו ליישב שלא יחלקו. אמנם ברוקח כתב דהא דאמר כאן לית ליה רשות לאסטוני היינו על כל עבירות דיוה"כ גופיה אבל על כל השנה יש לו רשות ביום כפור ונמצא דהגמרא ופרקי ר"א לא קשו אהדדי. ועיין שם ברוקח הלכות יום הכפורים סימן רי"ז. ושוב ראיתי בדרך המלך דף ב' שכתב כן:

בכל יום תורמין את המזבח כו' עיין מה שהאריך בזה בעבודת ישראל דף נ'. ועיין בעבודת מקדש להר"ם לונזאני דף נ"ח ואפשר לומר כי אחר תרומת הדשן הי' הוצאת הדשן ולפי מה שהי' הדשן מרובה הי' צריך זמן בין לתרומה בין להוצאה ואם הי' מעט הי' מדשנים סמוך לעמוד השחר ואם הי' הרבה קודם לו וכן לענין להעלות ע"ג תפוח יש

חילוק בין רב למעט דהא מה"ט הי' צריכין להקדים ברגלים. וזה שכתב רש"י במשנתינו ד"ה תורמין והיא היתה תחלת עבודת שחרית בהשכמה שנתקשה בו בעל עבודת ישראל דכיון דהכל לפי הדשן הי' מקדימין ומאחרין אין לו זמן קבוע לענין השכמה עכ"פ צריך הי' שיהי' נגמר קודם עמוד השחר. ודברי הרמב"ם שהביא שם יש ג"כ לפרשו על דרך זה שבעמוד השחר הי' נגמר ואין כאן מקום להאריך יותר מזה:

וברגלים מאשמורה ראשונה והקשה בתבואת שור דף קי"ד דלמה לא מקשי הכי כדמקשה בברכות ב' האי תנא מאי קסבר אי ג' משמרת נימא עד ד' שעות ואי ארבע משמרות נימא עד ג' שעות ומה שתירץ דר' לא רצה לסתום כחד מ"ד ולפיכך אמר סתם כל חד כשיטתי' קשה כיון דרבי אמר שם בברייתא ג' משמרות דוחק לומר דסתם דלא כוותיה דהלא לרב הי' ידוע כוונתו ואפשר לומר דהתם דינא קמ"ל עד כמה זמן ק"ש לר"א מקשה הגמרא שפיר דלא ה"ל לסתום אלא לפרש דלאו כ"ע בקיאי בזה לידע כמה הוא משמרה ראשונה וכמה משמרות הלילה ולפיכך הי' לו לפרושי בשעות אבל הכא דלאו דינא הוא רק ספור מעשה הוא כמו דהיה במקדש לא צריך לפרושי אלא כמו דהוה הוה וכשיבנה בהמ"ק במהרה בימינו נחזי איך הוה אשמורה ראשונה באיזה זמן:

רש"י ד"ה אהיכא קאימנין אינו יודע לפרשה עיין תולדת יצחק:

דף כ:

היכי מקדמינן והיכי מאחרינן. רש"י ותוספו' קרבן אהרן דף ח':

קם רב עליה וקא מפרש מאי קריאת הגבר מכאן הקשה הראב"ד בפ"ז מהלכות תלמוד תורה על הרמב"ם שפסק דהמתורגמין אינו רשאי להוסיף דהרי רב הוסיף ואני בעניי לא הבנתי דברי הראב"ד שהרי ר' שילא בלשון הקודש הי' אומר לרב גבר ורב פירש בלשון תרגום גברא (ולא תרנגולא) א"כ מאי הוספה איכא הרי רק הי' מפרש המלה כפי מחשבתו וצ"ל דראיות הראב"ד מדקאמר ליה ר' שילא אח"כ שיאמר תרנגולא ורב לא רצה מזה מוכח דמותר לשנות דאל"כ הי' מחויב רב לחזור ולומר תרנגולא ועיין ברדב"ז בלשונת הרמב"ם סימן קט"ו שתירץ להרמב"ם דשאני רב שהי' רבן של כל ישראל ושוב ראיתי במרכבת המשנה ח"ב שנדפס מחדש שתירץ להרמב"ם כמו שהקשתי להראב"ד ולפי מ"ש ראיות הראב"ד במקומה עומדת:

גביני כרוז ונשמע קולו כו'. עיין בארוכה עבודת ישראל דף ק"ב ודף ק"ט ודף ק"י ולקמן דף ל"ט ובתי"ט פ"ג דתמיד ובחזון נחום שם ובשאר מפרשי משניות:

תוס' ד"ה משום חולשא דכה"ג. עיין בארוכה במלחמות ה' להרמב"ן. ועיין עבודת ישראל נ"ג ע"א:

דף כא.

פתח במקדש וסיים בירושלים שמעתי מקשים לפי מה שמפרש הרמב"ם בפ"ד דר"ה במקדש הי' תוקעין דגם ירושלים בכלל מקדש א"כ מאי מקשה פתח במקדש ולע"ד לא קשיא דניהי דירושלים הוה בכלל מקדש אבל היכא דאמר בית המקדש וודאי לא הוה ירושלים בכלל ולפמ"ש שם דאף הרמב"ם לא אמר דירושלים הוה בכלל מקדש אלא היכא דמוכח כמו התם נמי ל"ק מידי ובעץ חיים פ' בשלח דף ע"ב הקשה למה לא נקט הנך תרתי דהוה במקדש ונקט במקומם בירושלים ותו למה נקט ירושלים לבסוף דה"ל לאקדומי ע"ש והנה להרמב"ם והרע"ב דגרסי הנך תרתי במתניתין לא נצחה הרוח את עמוד העשן ולא כיבו הגשמים ובוודאי אין סברא לומר דכאן הביא הברייתא כיון דמתניתין היא צ"ל דהמקשן באמת הי' לו נוסחא כמ"ש רש"י דל"ג אלו שתים במתניתין והתרצין השיב לו דצריך להיות אלו במתניתין ולכן גרסי כן במתניתין וא"כ קושיא הראשונה של מהרח"א ל"ק ולהמקשן י"ל דבאמת היינו בכלל קשיותו פתח במקדש וסיים בירושלים והוה ליה להביא במקומם שנים אחרים שהי' במקדש אבל לרש"י כמ"ש התי"ט בשמו דל"ג אלו שנים במתניתין וודאי קשה ומה שתירץ מהרח"א עם הקושיא לא שמעינן דלא הי' הנה בירושלים עד שנבנה בהמ"ק זה פשיטא כי קודם שנבנה בהמ"ק פשיטא מאי עדיפותא דירושלים ומה צורך לאלו הנסים בירושלים קודם המקדש וצ"ע. גם בתוספות ישנים לא גריס הנך תרי במתניתין:

נבלעים במקומם עיין זבחים ס"ד ד"ה דישון מזבח:

רש"י ד"ה ומשתחוים רוחים: עץ חיים בשלח ע"ב ע"ג:

רש"י ד"ה ניסא דאבראי. עיין במשנה למלך פי"א דהלכות מטמאי משכב ומושב שהביא מחלוקת התוספות והרמב"ם דלהתוספות לא הי' מוציאין השלחן חוץ להיכל ולהרמב"ם הוציאו השלחן לחוץ ואם כוונת רש"י כדעת התוספות שלא הי' מוציאין לחוץ אתי שפיר כפשוטו מ"ש שהי' ידוע לכל כי לכן קראו ניסא דאבראי ואם סובר רש"י כדעת הרמב"ם שהי' מוציאין לחוץ כוונת רש"י לחלק למה קחשיב דוקא דאבראי לזה קאמר רש"י לפי שהי' ידועין אבל דגוואי לא הי' ידועין ושוב הקשה על התוספות מהירושלמי דמשמע שהי' מוציאין לחוץ ותו דא"כ למה לא קחשיב כרובים הרי ג"כ הי' רואים בחוץ ונ"ל דאף התוספו' סברי דהי' מוציאין לחוץ עד האולם קרוב לעזרה למ"ד קדושת אולם והיכל

חדא היא ולמ"ד דקדושת אולם לא היינו קדושת היכל עכ"פ הי' מוציאין אותו עד מקום שהי' יכולים להתקרב לעזרה כדי שיהי' קרובים לו העומדים בעזרה ולא יצרכו לראות מרחוק אבל מקדושת היכל לא הי' רשאין להוציאו מפני שנאמר לפני ה' והוצרך לפני ה' היינו בהיכל וזה שאמר בירושלמי שהיה מוציאין אותו נמי הכי פרושו שהי' מוציאין אותו ממקומו אבל לא מקדושת היכל ואתי נמי שפיר דלא חשיב נמי כרובים אע"פ שהי' רואים אותם כי רב המרחק ביניהם ולא הי' ראי' ברורה אבל עזרה שהי' סמוכה לשלחן כשהי' מוציאין אותו עד סמוך לעזרה שפיר נקרא דאבראי. ועיין בראשון לציון בחגיגה ושוב נדפס שיח יצחק על חגיגה וראיתי שכתב מעין מה שכתבתי:

תוס' ד"ה והי' קולו נשמע. תולדת יצחק עבודת ישראל ק"ב ע"ב.

תוס' ד"ה נבלעים. עיין תועפת ראם נ"ו ע"ד:

דף כא:

מצוה להביא מן ההדיוט ע"ל מ"ה ד"ה וכי תעלה:

אלו חמשה דברים שהי' בין מקדש ראשון למקדש שני. עיין זבחים נ"ד ד"ה אבנים שלימות. ועיין מרכבת המשנה ח"ג פ"ד דבית הבחירה ה"א:

ואלו הן ארון וכפורת והקשה בתולדת יצחק בשם הרב בעל משאת משה למ"ש הריטב"א והובא בעין יעקב דהא דלא חשיב שמן המשחה שנגנז מימות יאשיה ולא הי' כל ימי בית ראשון דהא ארון נמי נגנז ופשוט הוא מה שתירץ הרב הנ"ל דלהריטב"א הך ברייתא ס"ל ארון גלה לבבל ומה שהקשה בתולדת יצחק דהא שמן המשחה לא יליף רק מארון הא ל"ק דהא ברייתא היא ויש לו לימוד אחר או בקבלה דשמן המשחה נגנז והגמ' לא קאמר הך לימודא לשמן המשחה אלא למ"ד ארון נגנז אבל למ"ד ארון גלה לבבל כיון דלא מצינו גילוי דעת מה נעשה בשמן המשחה א"כ וודאי מודה לזה דנגנז וכן שאר הדברים מטה של אהרן וצנצנת המן. ועיין במנחת בכורים שגם הוא הקשה כן וגם תרוצו דחוק. ועיין בתוספות ישנים מה שכתבו לעיקר הקושי' של הריטב"א ובחידושי אגדות למהרש"א:

רש"י שמגביהין אותו ומראין אותו בחוץ. כן הוא הנוסחא לפנינו. וכתב המשנה למלך פי"א דמטמא משכב ומושב שכן הוא בנוסח דפוס קראקא והוא כדעת התוספות אמנם בנוסח קונשטאנטינא הנוסחא מגביהין אותו ומוציאין אותו לחוץ ע"ש. ועיין מ"ש בסמוך:

רש"י ארון וכפורת כו' ורוח הקודש וכו'. עיין מטה אשר סימן כ"ו מה שתמה על רש"י:

תוס' ד"ה אורים ותומים. רצוף אהבה:

דף כב.

פרק שני

ואם היה שנים שווים הממונה אומר להם הצביעו ופירשו כל המפרשים דכולם מצביעים עמהם ולא זכו אלו שנים לבד ובמג"א סימן קל"ב למד מזה דין גורל הקדיש. ובאליה רבה כתב דאפשר טעמא הכי שאין שנים יכולים להצביעו כמ"ש התוי"ט דהרי יודעין תיכף במי יכלה המנין. ובספר זכרון יוסף סימן א' תמה עליו הרי אפי' שנים אפשר לעשות גורל שאחד יסכים על המנין ואחר שלא ידע יטול המצנפת ואפשר לומר דכוונת אליה רבה כי ע"י שהם רבים והמספר רב מהם אי אפשר לידע במי יכלה המנין אבל בשנים לבד אע"פ שיעשו על זה האופן י"ל כי קנוניא בין הממונים ושזה שנוטל המצנפת יודע המספר אבל בהרבה אע"פ שידע מ"מ אי אפשר לכוון כל כך במהירות ותו דהכהנים לא היו עומדים על הסדר עד שנטל המצנפת א"כ לא שייך קנוניא כלל אפילו מי שאמר המנין הוא נוטל המצנפת אבל בשנים בכל ענין יש קנוניא. ושוב ראיתי בירושלמי שמקשה שמא לאוהבו או לקרובו היה נותן ומשני שהיה עומדים בענין שאי אפשר היה לו לידע למי יגיע המספר ומוכח מזה דבשנים וודאי יש לחוש שיתן לאוהבו או לקרובו וצדקו דברי הרב אליה רבה. ועיין בכנסת יחזקאל בסוף חלק י"ד מענין הגורלת:

והא מעיקרא מ"ט לא תקינו ליה רבנן פייסא. עיין מה שכתבתי לעיל דף ב':

והרי אברים ופדרים דעבודת לילה הוא. הרמב"ן במלחמות טרח למצוא ארבע פייסות וכתב הפייס הרביעי מי מעלה אברים היינו אברים שנתותרו דאינה מסדר היום והיא צריכה פיוס כדאמר כאן והרי אברים ופדרים דעבודת לילה ותקינו ליה רבנן פייסא ואפילו למ"ד של חול אינן קרבין ביוה"כ משכחת לה בשל שבת דקרבים ביוה"כ וקשה הא קיימ"ל כר"ע דחלבי שבת אין קרבין ביום הכפורים. ושוב ראיתי שהתי"ט הרגיש בזה בפרקין והעלה פייס אחר אלא שבאמת לא זכיתי לירד לסוף דעת הרמב"ן דפייס זה אימת הי' נעשה דכיון דסוף עבודה דיממא הוא הרי הפייס נעשה בעי"כ ולא מיבעי' למ"ד שלא הי' פייס מערב וא"כ זכו בו ע"י פיוס של שחרית של ערב יוה"כ וכן כתב המאירי בסוגיין שהביא בשיח יצחק דהך סוגיא דלא כהלכתא דס"ל שהי' מפייסן מערב ואנן קיימ"ל דלא הי' מפייסן בערב וכן דעת התוספות שלא הי' פיוס מערב אלא אפילו אם נאמר דסוגיא דידן אתא שפיר אפילו למ"ד שהי' זוכין בו ע"י פיוס של שחרית ועיין בתוספת ישנים ובשיח יצחק א"כ הפייס של ערב יוה"כ הי' ולא אותו של יום כפור וראיתי במשנה למלך פ"א דתמידין ה"ז שתמה על הרמב"ן ג"כ שכתב דזה אליבא דר"מ דאמר אברים ופדרים שלא נתעכלו עושה להם מערכה בפני עצמם דלמה אמר לר"מ

דלית הלכתא כוותיה הא אפילו לרבנן אפשר לומר דהי' פייס כיון שהי' מחזירין למערכה גדולה וע"ש מה שנדחק בתרוצו והי' נראה לומר לדעת הרמב"ן כי וודאי יש חילוק גדול בין ר"מ לרבנן כי לרבנן דאמרי מחזירין למערכה גדולה לא הי' שם פייס כלל לאברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב אלא תיכף אחר תרומת הדשן הי' מסדרין אותו על המערכה וכן מבואר בריש פרק שני דתמיד אחר תרומות הדשן האברים ופרדים שלא נתעכלו מבערב מחזירין אותו ומשמע שהי' נותנים שם קודם הפייסות דנשנו שם בפ"ג אע"ג דהמפרש שם כתב דהי' זה אחר הקטרת אברי התמיד כי קודם התמיד לא הי' יכולין ליתן שום דבר במערכה אפשר הרמב"ן אינו סובר כן אלא סבר לרבנן הי' נותנים תיכף קודם הפייס וטעמא לפי שלא הציתו עדיין המערכה כי אח"כ הי' מציתין המערכה ולכן לא הי' איסור ליתן קודם אברי התמיד א"כ לרבנן לא הי' פייס אבל לר"מ דאמר דהי' מערכה בפני עצמו וודאי הי' מפוסים עליה מי הי' נושאם מצדי המזבח לאותו המערכה והפייס הזה נכלל הי' באותו ששנינו מי מעלה אברים מן הכבש למזבח שהוא בין על של שחר שהקריבו עכשיו בין על אברים ופדרים של אתמול להעלותן למערכה שהי' בפני עצמם וכנראה מדברי הרמב"ן דמפרש והרי אברים ופדרים דעבודת לילה ותקינו ליה רבנן פייסות היינו דוקא על אלו אברים ופדרים אבל אברים ופדרים של אותו יום לא הי' מקרי עבודת לילה דהרי מי מוחה בידיהם להעלותן ביום מן הכבש למזבח. אמנם לאיכא דאמרי דאמרינן והרי אברים ופדרים דאיכא אונס שינה בע"כ לאו אהנך אברים ופדרים שנותרו מאתמול קאי דא"כ מאי אונס שינה שייך בזה וצ"ל דזה לא קאי אלא על אברים ופדרים של אותו היום ושייך גבי אונס שינה לפי שצריך להתאחר בשביל כך כן נראה לי שזה הי' כוונת הרמב"ן ז"ל:

משום דאיכא אונס שינה. עיין זבחים כ"א ד"ה כיור:

מי שזכה בתרומת הדשן כו' ובשני גזירי עצים. עבודת ישראל דף נ"ג ע"ב וע"ש על לשון רש"י:

דף כב:

אסור למנות את ישראל. עיין בחדושי אגדות שהקשה למה לא יליף מכי תשא את ראש ונתנו איש כופר נפשו יע"ש מה שתירץ ובמקום שמואל השיג עליו דאישתמיטתיה ליה גמרא ערוכה דברכות דאמר הקב"ה לדוד חייך שאתה טועה בדבר שאפילו תינוקת של בית רבן יודעין ודבר זה מחלוקת בין הראשונים. ועיין בארוכה באברבנאל בפירושו על התורה ב"פ כי תשא וברמב"ן ובלא"ה י"ל כי דוקא שלא לצורך אסור כמו שהי' מעשה

דדוד וכאן למד אפילו לצורך כמו שהי' במקדש אסור וכמו שאמר להדיא אפילו לדבר מצוה וכן בשאול הי' לדבר מצוה לפי שהי' יוצאים למלחמה אבל גבי דוד הי' ללא צורך כלל:

ר"י רמי כתיב והי' מספר בני ישראל. חזון עובדיה קט"ז ע"ד ולשון רש"י שם:

כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור כו' מעיקרא בבזק אע"ג דמקשה לעיל דילמא עיר ששמה בזק היינו קודם דידעינן דאסור למנות את ישראל אבל כיון דלמדנו מקרא דויפקידם בטלאים דאסור למנות את ישראל א"כ בע"כ הך בבזק חרסא הוא:

וירב בנחל על עסקי נחל. אש דת ע"א ע"ד. דת ודין מ"ד ע"ב. שנות חיים צ"ד ע"א:

מאי ניהו דאורי' ודהסתה. גופי הלכות קי"ט ע"א. עיין שבת נ"ו ד"ה רק בדבר:

אין מעמידין פרנס על הצבור. פני שלמה כ"ה ע"ג:

מפני מה נענש שאול. שנות חיים קצ"א ע"א. משכנות יעקב רכ"ב ע"ד:

רש"י מפני מה נענש שאול. חיי עולם ס"א:

דף כג.

השתא שתי' מוציאין כו' לימודי ה' לימוד מ"ו:

הממונה על הפקיע. הרמב"ם בפ"ו דכלי המקדש מונה בממונים הממונה על המלקות והראב"ד השיג עליו אלא שהי' ממונה על הפתילות וכבר תמה עליו הכ"מ דמה זו השגה אע"ג דהירושלמי אמר על הפתילות כמו שהי' סבר אביי מתחילה כיון דהדר ביה ואמר ממונה על המלקות שפיר כתב הרמב"ם כן ועיין בתוספות ישנים לעיל דף ט"ו ד"ה תן לה שכתבו שהירושלמי חולק על מ"ד דהכא נגדנא ואפשר דס"ל להראב"ד כריב"א שכתבו התוספות שם שהי' צריכין לעשות הפתילות ולמזגן כדי שיהי' לפי מידתו וא"כ לא סגיא דהי' ג"כ ממונה על הפתילות והי' לו להרמב"ם לחשבה וראיתי להרב ברטנורי בפ"ה דשקלים שכתב פקיעי להלקו' כהנים ולוים שנמצאו ישנים על משמרתם כדאמרינן מי שהוא מוצאו ישן חובטים אותו ושורפין את כסותו והם דברים תמוהים דהרי מבואר שם בפ"ק דמדות דאיש הר הבית הי' מחזר על כל משמר ואם נמצא שהוא ישן חובטו במקלו והרי מקל לאו פקיע הוא כמוזכר כאן דפקיע היא מטרקא דטייעי והוא רצועה ולא מקל וראיתי בספר שלטי הגבורים הנדפס במנטווא בדף ט"ו שכתב שאיש הר הבית שהי' מחזיר הוא ממונה על הפקיע ונראה שמדברי הרע"ב למד כן וע"ש בדף ל"ב שכתב שאין סברא שעל דבר קטן כמו פתילת הי' עושים ממונה ובוודאי אחר המחילה רבה לא

ראה דברי הירושלמי שאמר שמזג את הפתילות וזה לאו דבר קטן הוא והי' צריך אומנת לשער. ועיין בתי"ט פ"ה דשקלים ובמרכבת המשנה ח"ג פ"ז דכלי המקדש:

תוס' ד"ה שנים. עיין בארוכה משנה למלך פ"ח מהלכות לולב ה"ז ובלימודי ה' לימוד מ"ו. ועיין במגילת ספר חלק לאוין דף ס"ד:

תו' ד"ה וירושלים כו'. במחנה יהודה הנדפס מחדש הוכיח מדברי התוס' מדכתבו דעל העזרות לא מביאין דהא עיר הקרובה כתיב ועזרה לאו עיר הוא. ולא הוכיחו דהא נמצא בתוך העיר ש"מ דבנמצא תוך העיר ממש מביאין עגלה ערופה וכן הוכיח מהגמרא מדלא פריך בפשיטות והא בעיר הוה והמגיה הקשה מזה על הרלב"ג והרב אברבנאל דכתבו בפשיטות דבתוך העיר אין מביאין וכתב דהוא נגד הגמרא כאן. ולע"ד הדבר פשוט דהדין עם הרלב"ג והרב אברבנאל שהרי מבשדה ממעיטינן צף על פני המים דלאו שדה הוא וכ"ש אם נמצא בעיר דלאו שדה הוא וכן משמע מהירושלמי שאמר אם עמד על המטה אין מביאין. ופירש בקרבן העדה דכתיב שדה ומטה לאו שדה הוא וא"כ כ"ש עיר דמעטין וכוונת הירושלמי היא אפילו עומד במטה בשדה ולא בעיר לא הי' מביאין והא דממעטין מבשדה צף על פני המים רבותא הוא אפילו המים בשדה דה"א דג"כ נקרא שדה אבל עיר פשיטא דלאו שדה הוא ולא הוצרך לומר והא דלא מקשה הגמרא והא בתוך העיר הוה משום די"ל דסבירא ליה כר"א דאמר בספרי על כולם הי' עורפין ונראה דלא דריש שדה ואפשר ס"ל דאורחא דמילתא נקט למצא החלל נופל בשדה אבל אין ה"נ אם הי' בענין אחר הי' מביאין ולכן לא הי' הגמרא יכול להקשות מזה וכן אין ראי' מן התוס' דהתו' הוכיחו מן העזרה דלאו עיר הוא דהוא אליבא דכ"ע ובעיקר הקושיא בלא"ה אין ראי' דוודאי אפשר לומר דהגמרא הי' יכול להקשות כן מן העיר והקשה מירושלים לפי שהוא פשוט יותר והיא משנה מפורשת שם משא"כ בעיר דלא נלמד רק מדמיעט מבשדה צף על פני המים ונלמד מזה ה"ה עיר לכן ניחא ליה להקשות טפי מזה. ועיין עוד שם במחנה יהודה דף רמ"ב ע"ג ע"ד:

דף כג:

ת"ר ופשט ולבש בגדים אחרים עיין על כל הסוגיא בארוכה ורשי' ותוס' במשנה למלך פ"ב דתמידין הלכה יו"ד:

אחרים פחותים מהם. מרכבת המשנה ח"ג פרק ב' דתמידים ה"י:

לימד על בעלי מומין שכשרים להוצאת הדשן כו' אמר ר"ל כו' כפי הנראה לכאורה מהסוגיא דר"ל סבר דלכ"ע בין הרמה בין הוצאה לאו עבודה היא אפי' לת"ק דאי הרמה

עבודה היא איך כשרה בשני כלים אלא וודאי תרווייהו לאו עבודה הם ומיהו אע"ג דתרווייהו לאו עבודה הם פסולים בבעלי מומים ור"א מכשרי בתרווייהו בבעלי מומים כיון דתרווייהו לאו עבודה הם א"כ מ"ש הרמה מהוצאה וכיון דמכשיר בהוצאה ה"ה בהרמה ורבי יוחנן אמר דהרמה דברי הכל עבודה היא וזה מוכרח בדברי רבי יוחנן שהרי אמר בפי' אבל הרמה ד"ה עבודה היא וכיון שהיא עבודה נמצא בין לת"ק בין לר"א בעלי מומין פסולים ורק הפלוגתא בהוצאה דר"א מכשיר בבעלי מומין ות"ק פוסל. אמנם אי טעמא דת"ק דהוצאה נמי עבודה זה אינו מבואר בדברי רבי יוחנן כי י"ל דג"כ הוה עבודה ולכן בעלי מומין פסולים אבל אי לא הי' עבודה גם ת"ק מודה דבעלי מומין כשרים או אפשר דניהי דלאו עבודה מ"מ בעלי מומין פסולין וכמ"ש התוס' ד"ה יש עבודה ומהרש"א בתוס' ד"ה ילבש כתב דמשמע להו להתוס' דלר"י הוצאה עבודה היא לת"ק ודייק כן מדאמר מחלוקת בהוצאה משמע דמחלוקת בהוצאה דומיא דדברי הכל אבל בהרמה וכמו שבהרמה הדברי הכל הוא דעבודה כך המחלוקת דבהוצאה הוא אי עבודה היא ובאמת יש לדקדק דהא ר"י על ר"ל קאי ומשמע דמחלוקת בהוצאה דרבי יוחנן כמו מחלוקת בהוצאה דר"ל ולר"ל בוודאי לכ"ע הוצאה לאו עבודה היא דהא אף הרמה לאו עבודה כיון דכשרה בשני כלים וכמ"ש התוספות בד"ה יש עבודה וזה ג"כ דעת הרמב"ם בפ"ב דתמידין דהוצאה לאו עבודה היא אבל הרמה עבודה היא וזה כפי דעת ת"ק וכרבי יוחנן ומה שכתב הכ"מ בפ"ב דתמידין הלכה יוד דפסק דבעלי מומין פסולין להוצאה אע"ג דלאו עבודה דפסק כר' יוחנן וכת"ק אע"ג דדין זה אליבא דר"ל נמי לת"ק ואין חילוק בזה וכבר נתקשה בו בצרור הכסף דף קי"ח. ובידי משה דף קמ"ז הדבר ברור דהכ"מ אדלעיל נמי קאי דפסק הרמב"ם דהרמה עבודה היא דזה דוקא לר"י ומה שהאריך בצרור הכסף להוכיח דהוצאה עבודה כבר כתבתי דאדרבה לישנא דגמרא משמע דהוצאה אינו עבוד' ומהא דטעונה ד' כלים אין ראי' כמ"ש התוספות דגזירת הכתוב להחמיר ואע"ג שכתבו התוספות דאין איסור אם לובש בגדי כהונה שלא בשעת עבודה ולשיטתם אזלי שסוברים כהראב"ד אבל הרמב"ם סובר שיש איסור משום אבנט שהוא כלאים י"ל דהרמב"ם סבר אעפ"כ גזירות הכתוב הוא דבעי בגדי כהונה והתורה לא הקפידה על כלאים ומה שהקשה שם בשם מהר"י קורקו' דהא הרמב"ם פסק דבעלי מומין פסולים לכנס מן המזבח ולפנים ואם נכנס לוקה דהרי משמע מכאן דמאן דאסור בבעלי מומין היינו משום דהוה עבודה אבל אי לא הי' עבודה הי' מותר וע"ש שהאריך בזה. ועיין ידי משה שם ולע"ד לא הבנתי קושיא זו דהרי אדרבא איפכא מוכח דהרי לר"ל בין הוצאה בין הרמה לאו עבודה ואפ"ה פסולין בעלי מומין ואדרבה מהכא מוכח

כדעת הרמב"ם וכן לר"י אפשר לומר מה"ט לת"ק בהוצאה בעלי מומין פסולין אע"ג דלאו עבודה היא איברא לר"א אליבא דר"ל דמכשיר בבעלי מומין בין בהרמה בין בהוצאה. בשלמא בהוצאה י"ל דכהן אחר מוציאו עד חוץ למקום מזבח אבל בהרמה צריך לגשת אל המזבח ובע"כ צ"ל דבעלי מומין מותרין דלא כהרמב"ם מ"מ כיון דת"ק חולק פסק כת"ק. ועיין בשנה למלך פ"ט מהלכות ביאות המקדש הט"ו:

תוס' ד"ה יש עבודה כו' וי"ל דבעל מום חשוב כמו זר והקשה בשער המלך ח"ג דף ל"ז ע"ב דהא מחוסר בגדים נמי חשיב כזר ואפ"ה כשרים הכא ואדרבה מחוסר בבדים גריעי מבעל מום דכתיב ביה זרות והניח בצ"ע ולע"ד הא וודאי דמחוסר בגדים הכשירה התורה בהדיא לר"ל מדלא כתבה אלא שני בגדים ואעפ"כ לא נכשר זר דהרי זר אין לו בגדים כלל וכיון דזר פסול א"כ בעל מום נמי פסול דהוי כזר ממש ומחוסר בגדים אין ראי' שגזירת הכתוב והרי כה"ג ביוה"כ יוכיח שכל השנה הוא מחוסר בגדים בד' בגדי' ועבודתו פסולה וכן ביוה"כ עצמו בעבודת שבחוץ ואלו בעבודת שבפנים דוקא ב"ד בגדים הוא ואטו משום זה נכשר כה"ג אם נעשה בבעל מום בעבודת שבפנים הא וודאי זה אי אפשר לומר כלל:

תוס' ד"ה מנין שלא יהי' דבר קודם למכנסים שנות חיים קט"ו. תולדת יצחק:

דף כד.

ארבע עבודת זר חייב עליהן. עיין משנה למלך פ"ט דביאת מקדש הט"ו וע"ש בפ"ב דתמידין הלכה יו"ד. ועיין מגילת ספר לאוין קס"ב ע"ד לחם יהודה ע"ז ע"ד ע"ח:

זריקה והקטרה. הך זריקה וודאי פרושו על המזבח החיצון נמי דהוי עבודה תמה כמו שפירש רש"י והכי מוכח נמי לקמן דברייתא דתניא כוותיה דרב קא חשיב המזה בחטאת העוף והממצה בעולת העוף והרי הם על מזבח החיצון. אמנם הכסף משנה כתב בפ"ט דביאת מקדש על מה שכתב הרמב"ם כיצד על הזריקה בין שזרק בפנים בין שזרק בחוץ כתב הוא לא שזרק בחוץ דאיך יחייב משום זרות על זריקה שבחוץ אלא בחוץ היינו היכל ובפנים היינו לפני ולפנים ע"ש ומשמע לכאורא מזה דהוא סבר דעל מזבח החיצון אין זר חייב והוא דבר שלא ניתן להאמר כלל. וראיתי בספר לחם יהודה בדף ע"ז עמד על דבריו ומה שתירץ הם דברים תמוהים חדא דמה דחקו לפרש פירוש אחר בדברי הגמרא ועוד תמהני איך לא נרגיש מהא דכתבתי מהזאת חטאת העוף ומהמיצוי עולת עוף. אמנם הדבר ברור דאף מר"ן מודה דעל זריקה שבמזבח החיצון חייבין ולא בא אלא לבאר שלא נטעי בחוץ שכתב הרמב"ם חוץ למקדש הוא וזה אי אפשר להכי מפרש

דהרמה בהיכל מקרי חוץ כנגד לפני ולפנים וגם היה קשה לו למה לו להרמב"ם לפרש כיצד היא הזריקה דפשיטא דידעינן מה היא הזריקה דסתם זריקה הוא על מזבח החיצון להכי מפרש דהרמבם לא הוצרך לאשמועינן זריקה שעל מזבח החיצון רק משמיע לן זריקה שבהיכל ושלפני ולפנים דהרי מוכח בגמרא דה"א דהיכל דוקא עבודת סילוק וכן לענין עבודה תמה וש"מ דלענין זה קילא פנים מעל המזבח ולפיכך הוצרך הרמב"ם לאשמועינן וכמו דמרבינן נמי מלכל דבר המזבח בפנים:

ורב האי לאתוי שבע הזאת והקשה בתולדת יצחק למה לא משני הגמרא דבעי לכל דבר המזבח לכלל ופרט כמו שהקשה הגמרא ללוי ונ"ל דלא קשיא דהרי מעבודת מתנה נפקא ליה כמו דאמר בגמרא א"כ לא צריכין כלל ופרט לזה:

רש"י ד"ה עבודה תמה כו' ולא שיש לאחריה עבודה כגון שחיטה דברי רש"י כבר עמדו עליה במטה אשר דף כ"א ובמגן שאול בלשונת הרמב"ם דף ח' דלמה נקט רש"י שחיטה הלא שחיטה בלא"ה כשרה בזר ומה שכתב במעיין גנים דשחיטה דוקא דיעבד אם עבד כשר הוא תמוה כמו שכתב שם וראיתי להרב שער המלך בח"ג דף נ"ב שנסתפק למ"ד פרו של אהרן בזר פסולה אם חייב מיתה או נימא דאהדרי' קרא לעשה ואפשר רש"י בכה"ג משמיע לן דהיכא דשחיטת הזר פסולה אפ"ה אין חייב כיון שאינו עבודה תמה אלא שלפ"ז באמת קשה האיך רוצה להוכיח שם מסוגיא דיבמות דבאמת חייב מיתה הא לא הוי עבודה תמה וצ"ל דגזירת הכתוב הוא גבי פרו דיהי' חייב על השחיטה והוציא התורה מכלל שחיטת שאר קדשים לפסול להוציא נמי לענין חיוב ואפשר דרש"י לס"ל הכי או דרש"י לדוגמא בעלמא נקטיה ושוב נדפס ובא ספר בית ישחק וראיתי לו בדף ע"ז ע"ב תמה על הרב שער המלך דמאי ספיק' הא לאו עבודה תמה היא גם פירש בדברי רש"י כמ"ש אמנם התמיה על הרב שער המלך לע"ד ליתא כמ"ש דאפשר לומר דגזירות הכתוב הוא כיון שהוציאו מן הכלל לפסול הכי נמי לחיובא:

תוס' ד"ה לאתוי. מרכבת המשנה ח"ג פ"ט דביאת מקדש ה"ג:

דף כד:

הדלקה לאו עבודה היא הרמב"ם בפ"ט מהלכות ביאת מקדש כתב לפיכך אם הטיב הכהן והוציאן לחוץ מותר לזר להדליקן. והראב"ד השיג עליו דהפליג על המדה אלא אם הדליק כשר. ובספר עץ חיים למהרח"א בפרשת בהעלותך תמה על הרמב"ם והראב"ד דהא קימ"ל בריש במה מדליקין גבי נר חנוכה דהדלקה עושה מצוה ולא הנחה לפיכך אם הדליקן חרש שוטה וקטן פסולין ושם מדמה מנורה לנר חנוכה וא"כ ה"ה הכא

לפסול אם היתה ההדלקה בחוץ ובאמת קושיא עצומה היא ועיין מה שכתבתי בסוף פ"ק גבי שלחן בדעת התוספות לפרש הירושלמי דהוציאו לחוץ לאו לחוץ ממש קאמר אלא ממקום מושבה עד סמוך לעזרה וה"ה אפשר לפרש בלשון הרמב"ם לא שהוציא הנרות מחוץ להיכל אלא עד העזרה עד מקום שהזר יכול לכנוס ולהושיט ידו ולהדליק כן אפשר לומר בדוחק אע"פ שבוודאי דברי הרמב"ם בלא"ה תמוהין להתיר לכתחילה. ועיין עוד שם בעץ חיים מה שהקשה על הריטב"א שהביא בכ"מ ובלחם יהודה דף ע"ז. ובמגן שאול בלשונות דף חי"ת ובמטה אשר דף ק"א. ובמרכבת המשנה ח"ג שם:

רש"י אלא מעתה דעבודת מתנה מחייב בהיכל זר. כן גריס מהרש"א ולא גריס מה שכתוב בספרי' שלנו דרביה מלבית ולפי מה שפירש הוא ברש"י דהקושיא היא מרבא דבלא רבא ה"א באמת בפנים אין חייבין אפילו על עבודה תמה אבל השתא דאמר רבא סילוק אינו חייב בהיכל א"כ עבודת מתנה חייב שפיר קשה א"כ לפ"ז לא הי' צריך למחוק מדרבה ולבית דהרי מהך הא דקשיא ליה מדאמר מלבית דעבודת סילוק פטור ש"מ דעבודה תמה חייב ואפשר דלשון רבה לא ניחא ליה דאדרבה מיעוטא הוא מלבית דממעטינן עבוד' סילוק בהיכל כמו בבית קדשי הקדשים. ועיין בשיח יצחק ובתולדת יצחק:

תוס' ד"ה אלא מעתה. לחם יהודה ע"ד ע"ד:

דף כה.

הי' עומדים בכוליאר עיין ב"ב קנ"ו ד"ה כבינתא לאמי:

נטל מצנפת מראשו של אחד מהם עיין גיטן ז' ד"ה בזמן:

כהן שעשתה לו אמו כתונת עובד בה עבודת יחידי אפשר לפרש דהכי קאמר כיון דכל עיקר טעמא דרב נחמן דאמר בבגדי חול היינו טעמיה דאי ילבשו בגדי קודש בעלי זרוע יעשו עבודה וכיון דאלו בגדי כהונה פסולים לעבודת צבור אין חשש שיעשו בהם עבודה ומותרין ללבשו בפייס דוקא בגדים שראוי לעשות בהם עבודת צבור הא דאסור משום בעלי זרוע ולפ"ז לפי מה שפסק הרמב"ם בפ"ח מהלכות כלי המקדש דאין חילוק בין עבודת יחיד לעבודת צבור ומסירה לצבור בכל ענין מהני א"כ אידחייא לה דעת רב נחמן דהרי יש לחוש שבעלי זרוע שיחמסו כיון שכשרים לעבודת צבור ומזה הטעם פסק הרמב"ם בפ"ד מהלכו' תמידין כרב ששת דבגדי קודש הי' מפייסן כיון דמברייתא דנטל מצנפת מוכח כרב ששת וגם נראה דרב ששת ס"ל דאין לחלק בין יחיד לצבור דבכל ענין כשרים אם מסרם לצבור דאל"כ מאי מייתי סייעתא מהאי ברייתא וכיון דבירושלמי ג"כ

משמע וגם משאר סוגיאות נראה כן כמ"ש המשנה למלך להכי פסק דאין חילוק בין יחיד לצבור ומסירה מהני בכל ענין. ועיין בשער המלך ח"א דף ק"א ק"ב:

מי שוחט מי זורק מי מדשן. ע"ל ט"ו ד"ה אימא סיפא:

תוס' ד"ה אין ישיבה בעזרה כו' דהא בשמעתין משמע דלישב נמי הוי בעזרה וכה"ג כתבו לעיל דף ח' ד"ה דאי ר' חנינא וכתב מהרש"א דראייתם דאי מותר לישב בפתוח לקודש א"כ היכא מוכיח הגמרא דפתוח לחול דאי רק פתוח לקדש היכא זקן ישב הא שפיר מצי לישב מיהא ראי' גמורה ליכא די"ל דהכ' שאני דכיון דחציה בקודש מש"ה אסור בפתוח לקודש ואין להקשות דא"כ מנא ליה דהי' חציה בקודש דילמא כולה בחול וכיון דפתוחות לקודש שפיר הוה מצי לפייס דנקרא בית אלקים אבל לישב מותר די"ל דבלא"ה מוכח דמקצתה בקודש ומקצתה בחול דאל"כ למה הי' דוקא מפיסין במזרח וזקן יושב במערב אלא וודאי דבמזרח הי' קודש ובמערב חול והא דלא הוכיח הגמרא מזה י"ל דלרווחא דמילתא הוכיח הגמרא מכח הכרח אחר אבל באמת מגופא דברייתא מוכח כן מדחילוק בין מקום הפיוס למקום הישיבה. ועיין בשער המלך ח"ג דף ל"ו ע"ד דתירץ בזה דאם לענין טומאה וישיבה לא הוי מקרא קודש לא הוי קרינן ביה בית אלקי' נהלך ברגש ולא ידעתי מנין לו כיון דעכ"פ דין קדש יש לו והך לימודא דבית אלקים בוודאי אסמכתא בעלמא הוא ואדרבה לפי הנראה מהתוספות בסמוך כל מקום שיש מיעוט קדושה עדיפא להו שלא לעמוד בגילוי הראש:

תוס' ד"ה והא בעינן כו' כיון דנוטל מצנפת של אחד מהם. בתי"ט הוכיח מזה שהי' המצנפת מסולק מעל ראשו כל זמן הפייס ושהם חולקים על הרמב"ם דמחזירה תיכף ובאמת אין הכרח דאם באמת כן הי' דלזמן מועט אין גנאי ולזמן מרובה יש גנאי למה לא החזיר תיכף לשיטת התוספות אלא וודאי דבאמת הי' מחזירה וסברי דאפילו לזמן קצר יש גנאי בעזרה:

באותו הדיבור אחוריהם אל היכל ואע"ג דגם בלשכת הגזית היה אחוריהם אל היכל ה' כשהיה עומדים בכוליאר מ"מ היה מחיצה של לשכה מפסקת וגם היה רחוק הרבה ולא נראה כתלו של היכל:

דף כה:

ת"ש בן קטין עשה שנים עשר דד לכיור נראה דלא עשה בן קטין אלא כדי שיהי' שנים עשר כהנים הזוכים בתמיד יכולין לקדש ידיהם כאחת אם עדיין לא קדשו ידיהם ורגלים דבוודאי הרבה מן הכהנים כבר קדשו ידיהם ורגליהם כבר קודם הפייס לסדר אברים

ופדרים ולפנות הגחלים כדמצינו בפרק שני דתמיד אבל לשאר עבודת לא חשש אלא הי' מקדימין או מאחרין כפי סדר עבודתם אבל אלו שנים עשר היה צריך שיהי' מוכנים בבת אחת. ועיין במרכבת המשנה ח"א פ"ד דתמידין ה"ה ומה שנלע"ד כתבתי:

רש"י ד"ה ובא לו לזרוק גרסינן בספר באר שבע פ"ד דתמיד תמה על דברי רש"י דלמה צריך ראי' מבא לו לזרוק הלא בלא"ה מוכרח הוא משחט השוחט וקבל המקבל דהזורק הוא המקבל ולא השוחט ע"ש ובאמת הראב"ד בפירושו לתמיד כתב שחט השוחט וקבל המקבל מכאן הוכיחו ביומא דשוחט לאו היינו מקבל. ועיין בשיח יצחק ונראה דבנוסחת רש"י הי' בא לו לזרוק והוה משמע דקאי על אחר לא השוחט ולא המקבל להכי כתב ובא לו גרסינן בוי"ו דעל המקבל קאי אבל הנוסחא גופא לא חידש רש"י ונראה שלזה נתכוון ג"כ בשיח יצחק:

דף כו.

והרביעי מי מעלה אברים מן הכבש ולמזבח. עיין משנה למלך פ"א דתמידין ה"ז. ועיין מה שהארכתי בתחלת פרקין ליישב דברי הרמב"ן שכתב דהפייס הזה היה מי מעלה אברים ופדרים שנתותרו מאתמול:

לא משכחת צורבי מרבנן דמורי. עין יהוסף צ' ע"ד:

תוס' ד"ה יהודה מחוקקי כו' דכתיב ומחוקק מבין רגליו וראיתי ביפ"ת בראשית רבה פרשה צ"ח סימן ט"ו שהקשה על גמרא דידן ומה שאמר שם במדרש שרובן של סנהדרן משבט יהודה והרי סנהדרין בע"כ הי' צריכין לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא וא"כ איך היה משאר שבטים נמי ותירץ דהא דאמרינן הכי לא משכח צורבא מרבנן דמורי שמעתא אליבא דהלכתא אלא מלוי או מישששכר היינו הוראה בפני עצמו ביחידי אבל במשא ובמתן של רבים בסנהדרין בוודאי דשאר שבטים נמי הוי ע"ש והנה התם כתיב מחוקק מבין רגליו ודרשו חז"ל אלו בני בניו של הלל שלמדו תורה ברבים והיינו מדכתיב לא יסור ואלו בוודאי היה ראשי סנהדראות שהיה למדים תורה ברבים וא"כ לא היה יכול להביא ראיה מזה על יחידי שיורה הוראה אליבא דהלכתא מיהודה לכן הביא מיהודה מחוקקי דמשמע סתם אפילו יחידי. ועיין מטה אפרים בחידושי אחיו ל"ז ע"ד ובשדה הארץ דף פ"ו הקשה על תירוץ התוספות דמחוקק מבין רגליו הוא רק ברכה והרי יורו משפטיך ליעקב נמי ברכה הוא דהוה. ועיין ברמב"ן בביאורו על התורה דהביא בשם אבן עזרא דמפרשי על העתיד וכפי מה שפירש הוא ראשון נראה דלא קאי על העתיד. וזה אפשר דעת התוספות ואולם קשה לי על הגמרא דלמה לא הביא הפסוק הכתוב בסוף

פרשת שופטים ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע וא"כ מוכח דמסקי שמעתתא אליבא דהלכתא. ועיין לשון ערומים דף כ':

דף כו:

ושנים בידם שני גיזרי עצים. עיין מנחות פ"ט ד"ה תמיד:

אין מנסכין מים בחג אלא בתמיד של שחר. עיין בתענית דף ה' בד"ה איבעיא להו ששם כתבו דאין חיוב לנסך בלילה אבל רצה לנסך מנסך. ולפ"ז צ"ל הא דמייתי סייעתא דאף בחול נמי משכחת דהא עכ"פ נמי משכחת בחול אם רצו לנסך די"ל דמתניתין לא חשיב אלא הכהנים שהיו מדרך חיוב אבל לא מתורת רשות אמנם ראיתי בחדושי מהר"י מטראני לתענית לבסוף ספר המכריע שפירש שם דמלילה היה מתחילין להתעסק לצורך ניסוך המים כדתנן בסוכה וזה עלה יותר כפי הסוגיא שלנו:

מנין לתמיד של בין הערבים שטעון שני גזירים. מנחות פ"ט ד"ה תמיד:

ואימא אידי ואידי בתמיד של שחר. עיין על הסוגיא קרבן אהרן דף נ"ט:

העוקץ והרגל העוקץ בשנים וכו'. והקשה בקרב אהרן דף נ"ט ע"ב משם הראב"ד דאיך הי' רשאים לחלק האברים והלא בחולין דף י"א אמרינן ונתח אותו לנתחיה ולא נתחיה לנתחים. וכבר מבואר בתמיד פ"ד שבכבש לא היה חולקין אלו האברים כמבואר שם וא"כ בפר איך היה יכולין לחלוק ותירץ דהכל לפי הענין שדרך לעשות נתחים חשובים ע"ש בארוכה ומה שהשיג עליו בקרבן אהרן ומדברי הרמב"ם נראה שבאמת לא היה חותכין לשנים רק שנים נושאים כאחד ברם נראים בעיני דברי הרב חוות יאיר סימן ק"ח אשר ת"ל כיוונתי לדעתו הרמה דוודאי לא אסרה התורה נתחיה לנתחים אלא אם חותך חתיכות גדולות מן הבהמה ואח"כ חותך כל נתח לשנים כמו הראש שהותז כבר בבת אחת היה אסור לחלקו משום ולא נתחיה לנתחים אבל בוודאי היה רשאים מתחלה לחתך מן הבהמה כפי הראוי' למשא איש אחד וליתנו למי שזכה בו ולא היה צריכים לחלק דווקא ע"פ האברים הלא הי' יכולין לחתוך מן הבהמה חצי או שליש אבר אח"כ הנותר וכשאמרה התורה ונתח אותה לנתחיה היינו כל בהמה כפי הראוי' היה מחלקין תיכף אבל וודאי אם כבר חתכו נתח אחד אותו היה אסור לחלק אמנם לדעת הרמב"ם בכל ענין היה אסור לחלק והניתוח בכל הקרבנות שוה היה כמ"ש להדיא בפ"ו דמעשה הקרבנות:

אבל קרבן יחיד אם רצה להקריב מקריב עיין משנה למלך פ"ד דתמידין ובמה שהארכתי לעיל בדף ב'. ועיין במשנה למלך פ"ו דמעשה הקרבנות הי"ט שהקשה מן המדרש איכה

דחשיב כמה אוכלסין היה בירושלים מן חנוכת המזבח שעשה שלמה וקחשיב פר בעשרים וארבע ולדעת הרמב"ם דקרבן חנוך קרבן יחיד הוא הרי לא צריך עשרים וארבע ונראה דאע"ג דלא הי' מצוה הנוהגת לדורת ושלמה התנדב מעצמו מ"מ דין קרבן צבור הי' לו בזה כיון שהי' בשביל חנוכת הבית שהי' לכל ישראל ובמרכבת המשנה תירץ דניהי דרשאי להקריב מיהו פר מפני משאו צריכין עשרים וארבע ואינו נראה כן שהרי הירושלמי שהביא משנה למלך שם אומר דפר קרב בששה וש"מ דדי בששה לשאת המשא ובאמת דברי הירושלמי תמוהין דהרי חזינן באיל דבעי שנים שנים ואיך סגי בפר באחד ואפשר דסבר דלאו משום דצריך הצריכוהו שנים אלא משום כדי שיהי' רבים הזוכים במצוה:

תנא הפשיטן ונתוחין שוה בזר כו' מנין להפשט ונתוח והקשה בספר מטה אפרים דף פ"ה ע"ב דמאי מקשה מנין הא מקרא מלא הוא בד"ה ב' כ"ט רק הכהנים הי' למעט ולא יוכלו להפשיט את כל העולת ויחזקם אחיהם הלוים ופשוט הוא דעל חזקי' גופיה קשה מנלן לעשות כן כיון דקיימ"ל מקבלה ואילך מצות כהונה וכן הוא דמקשה לקמן אדרבה סידור דכוותיה ממעט הא נמי על חזקי' המלך קשה כי אם אין לו לימוד מנליה לעשות כן וראיתי להרד"ק שם בד"ה שכתב אע"ג דמקבלה ואילך מצות כהונה שעת הדחק שאני משמע דס"ל דדוקא מפני הדחק מכשירין אבל לכתחילה לא יעשה ישראל או לוי הפשט ונתוח ומדברי הרמב"ם פ"ט מהלכות ביאת המקדש לא משמע כן שהביא הפשט ונתוח אחר שחיטה משמע דדינן כשחיטה שאף לכתחילה כשר בזר:

רשי אם רצה כהן יחידי להקריב את הכל ובלא פייס עיין מה שכתבתי לעיל בדף ב' ובאדמת קדש ח" קי"ט ובחקרי לב דף יו"ד:

תוס' ד"ה ההיא דלא כראב"י. שופרא דיעקב:

דף כז.

מקבלה ואילך מצות כהונה וסמך ושחט לימד על שחיטה שכשרה בזר בזבחים דף ל"ג לא העתיק כן אלא מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על שחיטה שכשרה בזר ושם הקשו התוספות דניליף מוסמך ושחט וע"ש ומה שכתבתי שם. ועיין בחגיגה דף ט"ז ד"ה דבר אל בני ישראל וגם בברכות דף ל"ג למד מוהקריבו לחוד וראיתי בספר לשון ערומים דף כ"ו ע"ד שכתב דהך לימוד דוסמך לר"ש איצטריך דסבר וי"ו מוסיף על ענין ראשון וא"כ למילף מוהקריב כמו דאיתא במנחות דף י"ט ובאמת למסקנא דגמרא שם גם לר"ש לא ילפינן מוסמך אלא מדגלי רחמנא גבי פרו של אהרן ודוחק לומר דאביי הוצרך לומר

למ"ד פרו של אהרן כשירה בזר. ועיין בשיח יצחק סוף דבר הסוגיא אינו מיושב לדעתי הקלושה וגם דברי רש"י קשה:

מכדי מקבלה ואילך מצות כהונה ונתנו בני אהרן למה לי אע"ג דנתינת העצים קודם קבלה הוה וא"כ שפיר צריך למיכתב כהונה מ"מ אף אי לא הוה כתיב כהונה מ"מ ממילא הוה ידעינן דבעי כהונה מדכתבה התורה אחר הקבלה אע"ג דהי' קודם לו ש"מ דלהכי כתבה ללמדנו דבעי כהונה ולזה נתכוון רש"י. ועיין בזרע יצחק:

ואימא הכי נמי לגופיה אלא והקטיר הכהן את הכל למאי אתא. עיין מהרש"א שתמה על סוגיות הגמרא. ועיין בתוספות ישנים דנראה דלא היה להם גירסא זו בין לגירסת רש"י בין לגירסת ר"ח. ועיין בזרע יצחק שהאריך לפרש גירסא זו. ובמקום שמואל שער התרוצים האריך מאוד לקיים גירסא זו ע"ש ועיין ברמב"ם פ"ט מהלכות ביאת מקדש דכתב דהפשט ונתוח והולכת עצים כשרה בזר שנאמר באברים והקטיר הכהן את הכל המזבחה זו הולכת איברים לכבש הולכת איברים הוא דבעי כהונה ולא הולכת עצים ע"ש. וזו הנוסחא אינו עולה כפי שום גירסא שהרי הולכת אברים ילפינן מוהקריבו בני אהרן. ועיין בספר מגילת ספר לאוין דף קס"ג ע"ג:

תוס' ד"ה והקריבו. עיין משנה למלך פ"א דפסולי המוקדשין הכ"ג:

תוס' ד"ה תחלת עבודה דיממא היא והקשה בשיח יצחק בשם שיטה כ"י מה מתרצין התוספות שמשבשין לשון ר' יוחנן במקום סדור מערכה סדור שני גזירין ויותר טוב הי' ליישב דברי ר' יוחנן בלתי שבוש ואתיא כלישנא קמא ומ"ש המחבר דהוה רק תיקון לשון בעלמא אינו נראה אמנם וודאי ל"ק דהרי מוכח בזבחים כ' דלישנא בתרא דלעיל עיקר שהרי רבא שם מוקי ר"י כראב"ש וראה דבריו בתחלת עבודה ולא בסוף עבודה הרי דתרומת הדשן תחלת עבודה דיממא הוא ואפילו לאביי דהתם צ"ל כן דאל"כ קשה קושיות הגמרא דהתם דר' יוחנן לא כרבי ולא כראב"ש וכיון דלישנא בתרא עיקר אין סברא לאוקמי' הך דהכא כלישנא קמא דוקא אמנם לקמן ניחא דמוקמינן לרבי יוחנן כב' הלשונות ובלא"ה נ"ל שאין קושיא שהרי ללישנא קמא צריכין להגיה בהך רבי יוחנן שכבר קידש מתחלה לעבודה ומה לי אם מגיהם ברבי יוחנן זה או בר' יוחנן דלעיל ועכ"פ מה שהשיג לעיל בריש פרקין בשושנים לדוד על התי"ט דלא הביא לישנא קמא דלישנא קמא עיקר אי אפשר לומר כן דמסוגיא דזבחים מוכח דלישנא בתרא הוא עיקר ובמה שכתבתי ניחא נמי מה שהקשה בזרע יצחק למה לא מקשה לר' זירא מלישנא קמא דעבודת לילה היא דליכא תירוץ דכיון דלישנא בתרא עיקר ניחא ליה להגמרא לאוקמי'

הך דר' יוחנן כהלכתא ומה גם שבלא"ה צריכין להגיה ללישנא קמא בדרבי יוחנן דלעיל ועין שם בזרע יצחק מה שתירץ הוא:

דף כז:

זר שסידור את המערכה חייב ופירש"י חייב מיתה וטעמו מדמקשה הגמרא בלישנא בתרא וכי יש עבודה שיש אחריה עבודה שפסולה בזר התם בע"כ דבעינן למימר דפסולה בזר להתחייב מיתה קא קשיא ליה דמפסול וודאי לא קשיא דניהי דלא הוי עבודה תמה פסולה מי הוה ובע"כ צ"ל דהקושיא רק מחיוב מיתה א"כ בע"כ צ"ל דחיוב מיתה הוה דאי ס"ד חיוב מלקות למה צריך להגיה בלישנא בתרא אלא וודאי דכך פשיטא דאי ללאו לא הוי צריך לומר. וכ"נ בכ"מ בפ"ט מהלכות ביאת מקדש שפירש כן בדברי רש"י. ועיין שיח יצחק ושופרא דיעקב והקשה בשיח יצחק למה ללישנא קמא לא הקשה דלאו עבודה תמה היא ולפי פשוטו י"ל דאין הכי נמי דתרווייהו קשוא אלא דללישנא קמא הגיה דברי רבי יוחנן מכח קושיא דעבודת לילה ובלשון השני סבור דהגיה מכח הקושיא דעבודה תמה ועיין במשנה למלך פ"ב דתמידין הלכה יוד שהקשה דהרי להרמב"ם הוצאה לאו עבודה היא וא"כ הרמה הוי עבודה תמה וא"כ י"ל דבהא נחלקו הני לישנא דלישנא קמא סבר דהוצאה לאו עבודה היא והוי שפיר עבודה תמה וללישנא בתרא הוי סבר דלאו עבודה תמה ואפשר נמי הא דמתרץ משום מעשה שהיה היינו לשיטת המקשן דסבר דלאו עבודה תמה היא דהוצאה הוי עבודה אמנם כיון דבלא"ה צריך להגיה בדברי רבי יוחנן מכח הקושיא דבלישנא קמא להכי לא איכפת להשיב האמת וכיון דללישנא קמא ברור דהוצאה לאו עבודה היא וללישנא בתרא לפי האמת נמי יש לומר כן פסק הרמב"ם כן. ועיין שם במשנה למלך בארוכה:

רש"י והרי תרומת הדשן. שופרא דיעקב:

רש"י הך דאית ליה תקנתא לא קתני כו' והקשה בזרע יצחק דהא עכ"פ כיון דצריך לעלות למעלה לראות אם הברק השחר משום התמיד א"כ הי' יכול ג"כ לראות משום שני גזירין ובאמת ג"כ על הגמרא קשה קושיא זו ובע"כ צ"ל דהכי קאמר דבאמת לא הי' מסדרין שני גזירין עד שהי' הצופה צופה שהבריק השחר רק עיקר התקנתא לא בשביל הכי הוי כיון דאית ליה לא הי' מטריחין בשביל כך אמנם כיון דהוצרכו לתקן משום שחיטה ממילא נשמע כיון שהגיע זמן שחיטה הגיע זמן שני גזירין אבל לא הי' יכול לומר במשנה צאו וראו אם הגיע זמן שני גזירין דא"כ היה משמע דעיקר התקנה בשביל כך הוה דליתא זה כוונת הגמרא ולזה כיון רש"י ג"כ דבשביל כך לא תקנו אבל אין כוונתו שלא הי' עושין

קודם שראה הצופה אם הבריק השחר אע"ג דב"פ תמיד משמע דהי' עושין המערכה קודם זה זה הי' קודם שנתקן הפיוס לתרומת הדשן דהרי מוכח כן אבל אח"כ כיון שנתקן הפייס היה עושין שני הפייסות כאחד כמו שכתב הרמב"ם בפ"ו דתמידין ואפשר שהי' רוצים לעשות העבודת תיכף סמוך לפיוס ועוד אפשר שהי' ממהרין בהרמת הדשן ושני גזירים כדי להקדים התמיד כל מה שאפשר ולהכי לא הי' ממתיני' עד שראה הצופ':

תוס' ד"ה למימרא. שופרא דיעקב:

תוס' ד"ה אין זר. שופרא דיעקב:

דף כח.

יפיסו בפני עצמה. עיין תולדת יצחק. וכנר' שלא ראה דברי המהרש"א עיין בשיח יצחק:

והרי תרומ' הדשן. מדברי הרב משנה למלך פ"ב דתמידין ה"י נראה שהי' מסופק אם הרמב"ם הוה גריס ליה:

תוס' ד"ה יפייסו לה. תולדת יצחק:

אמר להם הממונה. עיין בעבודת ישראל דף ס' ע"ב ומה שכתבתי לעיל בדף ט"ו דהתוספות ס"ל דאין הכרח לפרש הסגן כי ממונה לפעמי' הסגן ולפעמי' לא:

מתתיא בן שמואל אומר. עיין בארוכה ולשון רש"י. עבודת ישראל ס"ב ס"ג ובשושנים לדוד:

ולמה הוצרכו לכך. עיין עבודת ישראל ס"ה ובשושנים לדוד:

רש"י והוא אומר הן. בגמרא מפרש אע"ג דבכל המימרא איכא תרי לישנא בגמרא מי אמר ומי השיב הך דקיימא אארעא או הך דקיימא אאיגרא וא"כ הי' לו לרש"י לפרש על האיר כל המזרח דבגמרא מפרש מ"מ הרי על זה לא הי' ספק להגמרא מי אמר רק על והוא אומר הן מקשה הגמרא מי אמר ובע"כ צ"ל דבלאו והוא אומר הן לא הווה ספק כלל דפשיטא דהך דקאי אאיגרא אומר ורק מכח הספק שבהוא אומר הן הוצרך ג"כ לפרש האיר כל המזרח עד שבחברון לפי זה לכך נקט ליה רש"י על והוא אומר הן כמו דנקט לה הגמרא נמי ולזה נתכוון הרב גופי הלכות בדף קי"ט:

דף כח:

תניא ר"י אומר ברק ברקאי. עיין בארוכה עבודת ישראל ס"א והלן ובשושנים לדוד:

ויצאו כל העם איש איש. עיין ב"מ פ"ב ד"ה מהפועל:

צלותיה דאברהם. עיין בית יעקב סימן צ"א:

אנן מאברהם ניקום ונגמר. עיין בכפתור ופרח דף ה' שפירש כי אין אנו מקיימין המצות בשביל מה שעשו אברהם ויצחק ויעקב אלא רק מקיימין בשביל שנצטוה למשה בסיני וגיד הנשה יוכיח דאמרו חכמים בסיני נאמר אלא שנכתבה במקומה ותירץ רבא דוודאי עיקר המצוה אין אנו לומדים רק תכסיס המצוה יש ללמוד כמו שלמדים לענין זריזות ועוד הביא פירוש אחר דאין ללמוד מקודם מתן תורה ע"ש ולפי פירוש זה לא ידעתי מה תירץ וצ"ל גם כן דמשום זריזות שפיר יש ללמוד כמו דלמדים במילה לענין זריזות. ועיין בתוספות ישנים שהביא ג"כ ב' פרושים:

ונשחטיה מכי משחרי כותלא כו' לא מכווני בספר בית יעקב סימן צ"א הקשה מהא דאמרינן בפסחים דף י"ב שיתא חמה בי קרנתא קאי ופרש"י שאין עומדין עליה הא בגמרא דיומא מבואר דבשש יכולין לעמוד על החמה רק מתחלת שבע עד חצי שעה אי אפשר לעמוד עליה כמ"ש ונשחטי' מכי משחרי כותלי לא מכווני אלמא בשית מכווני והא בשית נמי לא מכווני משום דאז חמה בקרנתא קאי עכ"ל ואחרי המחילה רבה לא ידענא מאי קאמר דפשיטא כיון דלא הוי משחרי רק עד שש ומחצ' דבשש נמי לא הוי משחרי ולא הי' אפשר להשחיר כמו שפירש"י כין שהכתלים רחבים מלמטה וצרים מלמעלה וכנראה שהרב ז"ל אגב שיטפא הבין מכווני ולא מכווני על בני האדם שיוכלו לכוון אחר המחילה רבה לא עיין ברש"י ועכ"פ פשוט דאין ענין חמץ לכאן דהתם לכל מסורה ואין כל אחד יכול לכוון בשחרות הכתלים משא"כ גבי תמיד וכן גבי תפלה למי שהוא רוצה להיות זריז למצות אבל גבי חמץ הוצרכו חז"ל לתקן זמן אחד לכל העולם או מי שאין יכול לכוון בשחרות הכתלים או שיטעו בכתלים עצמן היכא דלא מכווני הכתלים כמו כתלי המקדש וכבר כתב מהרש"ל שם דיש ג"כ חילוק בין חמץ לעדות ע"ש ומ"ש שם:

קיים אברהם אבינו כל התורה כולה עיין ברמב"ם פ"ט מהלכות מלכים ובלחם משנה שם ובמקום שמואל בשאלות ותשובת סימן כ"א:

היכי קאי אלימא דקאי אאיגרא. גופי הלכות קי"ט. עבודת ישראל ס"א ס"ב בארוכה:

בשם מחו' הרב מו"ה הירש א"ב זצ"ל מווירמש

אמר רב קיים א"א כה"ת כולה שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי א"ל רשב"ח לרב אימא שבע מצות ותו לא א"ל הא הוי נמי מצות מילה ואימא ז' מצות ומילה א"כ מצותי ותורתי ל"ל. והקשו המפרשים לעיל כדפריך ואימא ז' מצות ותו לא ה"ל לשנוי תיכף א"כ מצותי ותורתי ל"ל. ונראה ליישב דבנדרים פ"ג תניא רבי אומר גדולה מילה ששקולה נגד כל המצות כו' שנאמר כו' כי ע"פ הדברים האלה כו'. וכתב מהרש"א הטעם שכל

התורה תלויה במילה ומי שאינו נימול אינו בכלל התורה והמצות ואדרבה אסור ללמוד תורה כדאמרינן בסנהדרין כו' ושם בסנהדרין פריך אהא דאמר ר' יוחנן נכרי העוסק בתורה חייב מיתה מיתיבי' היה ר"מ אומר גוי העוסק בתורה הרי הוא ככה"ג שנאמר אלה המצות כו' ומשני התם בשבע מצות דידהו נכרי עוסק בהן להיות בקי בהן ויש להקשות מנלי"ה לרב למדרש מדכתיב מצותי ותורתי דקיים אברהם כל התורה דילמא מצותי קאי אז' מצות ותורתי קאי אלימוד של ז' מצות כדי כיהי' בקי בהן ונראה לומר דבב"ק דף דף י"ז אמרינן גבי חזקי' המלך קיים אמרינן לימוד לא אמרינן והאמר מר גדול ת"ת שמביא לידי מעשה וכתבו התוספות דהכי פריך דכיון שאנו אומרים קיים בוודאי כבר לימד דאי לא לימד האיך קיים כו' ולפ"ז יש לדקדק הכא בקרא תורתי ל"ל כיון דכתיב מצותי שקיים המצות א"כ בוודאי כבר למד וצ"ל דאי לא הוי כתיב אלא מצותי לחודי' ה"א דלא קיים אברהם אלא זיי"ן מצות לחודי' לכך כתיב תורתי דהוא מיותר לרבות שאר מצות וזה דוקא ע"י שנצטוה אברהם על המילה דאי לאו הכי הי' אסור לעסוק בתורת שאר מצות וכו' וזה פירוש הגמרא דוודאי רב שימי בר חייא ידע מקרא מצותי ותורתי אלא דלא אסיק אדעתי' מן מצות מילה ולזה לא מציי"ל דתורתי אתי לרבות כל התורה דהא ב"נ אסור ללמוד תורה אלא וודאי מצותי קאי אלימוד של ז' מצות ומש"ה פריך ואימא ז' מצות ותו לא וא"ל רב הא איכא מצות מילה ומותר לו לקיים כל התורה ופריך ואימא ז' מצות ומילה ואהא משני א"כ מצותי מיותר דממצותי לחודי' שמעינן שכבר לימד דאל"כ האיך קיים אלא וודאי דתורתי אתי לרבו' כל התורה כולה ודוק עד כאן:

דף כט.

אמר ר' אבוהו מ"ט דרבי באמת הדבר תמוה מאי שייך מ"ט הלא הדבר נראה לעין כדמוכח דמקשה ומי מחלף ומה שתירץ בתולדת יצחק דהכי קאמר דאי לאו דרבי יש לו לימוד לא הי' משגיח בזה קשה דבוודאי יש לנו צורך גדול בו שלא נטעי ונדע בבירור עמוד השחר שכמה מצות תלוים בו דאמרינן בסוף פ"ב דמגילה וכולן שעשה מעמוד השחר כשר וא"כ צריך שידע שלא הי' מאור הלבנה ובשיח יצחק תירץ דעל התחלה קאי ובאמת ממ"נ אי ניכר עמוד השחר גם סימנא דרבי ניכר ואי לא ניכר מאי מהני. ועיין במועד קטן דף י"ט והביא ביבין שמועה דף ק"ג דאמר שם מ"ט ופירש"י לאיזה ענין קאמר ימים לא בטלו ואפשר דה"נ פריש דמ"ט אע"ג דנפקא מיניה לידע עמוד השחר ממש מ"מ נפקא מניה נמי להבין פרושו דקרא על איילת השחר:

נתנה לכתוב עיין מגילה ז' ד"ה נאמרה:
ביום הכפורים מאור הלבנה מי איכא כו' לפי הנראה מסוגיא דגמרא אגב דאירע טעות פעם אחד בשביל מאור הלבנה תקנו כן בכל יום אמנם הרמב"ם בפרושו למשנה כתב כי גם ביום כיפור אירע טעות ובע"כ צ"ל דלאו מאור הלבנה הוה אלא מן העננים הוה והכריחו להרמב"ם לזה דאי דוקא מחמת אור הלבנה אירע הטעות הי' להם לתקן דוקא אחר חצי החודש ותו דא"כ אין מקום לזה כאן אלא במסכת תמיד ה"ל לשנות ושם לא תני כלום אלא וודאי צ"ל דגם ביוה"כ אירע מעשה ולהכי שפיר דגזרו בכל יום וגם אתי שפיר דתני הכי ויהי' שיעור דברי המשנה להרמב"ם כך ולמה הוצרכו לכך שפעם אחת אירע טעות ביו"כ ועוד פעם עלה מאור הלבנה ודימו שהאיר המזרח וכיון דהך ודמו שהאיר המזרח לאו אי"כ קאי הוצרכו לומר בגמרא ובי"כ כי אמר ברק ברקאי הורידו כה"ג כי לא שייך לומר שקאי על פעם אחת אע"פ שקאי על י"כ כיון שפעם אחת מחובר גם למטה ממנו. ועיין בפרי האדמה ח"ג דף ע"ב ובעבודת ישראל ס"ה ובשושנים לדוד:
תוס' ד"ה אלא אפילו עולת העוף כו' דלא מפסל אלא בשחיטה דכתיב ושחטו אבל מליקה וקמיצה לא. עיין משנה למלך פ"ה דמעשה הקרבנות ה"ה:
והא דפריך והא אין מביאין קדשים לבית הפסול היינו שממעט באכילת מותר הפסח שנאכל לזרים ומשמע מדבריהם דמותר הפסח נאכל לשני ימים ולילה אחד ובאמת בפסחים פ"ט אמרינן דמותר הפסח נאכל ליום ולילה וכן הקשה הפר"ח במים חיים דף ג' ובמשנה למלך פ"א דתמידין ומוספין ה"ג ובשער המלך ח"ג נ"ז ובאמת קושיא עצומה היא ועל צד הדוחק י"ל דהתוספות דהכא ס"ל דהסוגיא דזבחים דף ט' דמשמע דמותר הפסח כל דין שלמים יש לו חולק על הסוגיא דפסחים דבאמת התוספות שם בר"ה הוצרכו לדחוק בזה. ועיין במשנה למלך שם ובשער המלך שם על שאר דברי התוספות ובמלך שלם ח"ב כ"ז ע"ב:

דף כט:

זה הכלל כל הקרב ביום כו' וכל הקרב בין ביום בין בלילה בבא זו לא ידעתי לפרשו דאטו מנחת נסכים אינו קרב ביום ובלילה וא"כ פרושו דכל הקרב בלילה נמי בע"כ כך הוא פרושו דקרב בין ביום בין בלילה ובאמת סבר הייתי לומר שטעות הוא כל הבבא דבין ביום בין בלילה וכן כתב בתולדות יצחק ובשיח יצחק לא העיר כלל אלא שקשה הדבר כיון שהנוסחא כן בתמורה י"ד ובמנחות ק' וכאן לומר שטעות נפל בשלשה מקומות ועיין שם בתוס' שהביא פירש אחד דכל הקרב בלילה היינו שמן למנורה ואע"פ שבתמורה

הביאו כן בשם רשי' במנחות ורשי' במנחות לא פירש כן אולי הי' כן בגירסתם ולפי הך פירושא יש לקיים הנוסחא דכל הקרב בלילה היינו שמן למנורה והוא נקרא שפיר דוקא בלילה כי עיקרה בלילה כדכתיב מערב עד בקר וכל הקרב ביום ובלילה היינו מנחת נסכים:

סדר את הלחם. עיין זבחים פ"ז ד"ה שלחן:

לילה אין מחוסר זמן. עיין זבחים י"ב ד"ה לילה:

זאת אומרת מצוה לשפשף והקשה בידי משה דף ק"ס ע"ד דא"כ הא תינח דבעי קידוש ידים אבל קידש רגלים למה בעי הלא כבר שפשוף ולפי מה שכתבו התוספות בסמוך בסוף הדבור מצוה לשפשף דאם הרבה ניצוצת ניתזים על רגליו אעפ"כ ניכר וגם מפני הטורח מניח לשפשף א"כ י"ל משום הכי בעי שפשוף כי אין משפשף הכל והכא מיירי בע"כ דאינו אוחז באמה דאי אוחז באמה מאי מקשה למה בעי נטילה משום מגע באמה הוא אלא וודאי דלא נגע מיירי וא"כ לא מהני שפשוף לפי דברי התוספות ובאמת צריך ליישב למה לא הוכיחו התוס' דרבנן חזרו ואסרו לאחוז באמה דאל"כ מאי מקשה הכא אלא ידים משום מאי ולימא משום דנגע וא"כ לא מוכח דמצוה לשפשף וצ"ל משום די"ל דר"א וודאי לא חולק אהא דכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים וא"כ קשה על ר"א ידיו למה וצ"ל דמצוה לשפשף ואף רבנן לא נחלקו על זה כשיש נצוצת אמנם יש לדייק דלמה לא הכריחו תוספות סברתם בלא"ה דשפשוף אינו מועיל לכל הנצוצת וא"כ רגלים למה וכקושיות הרב ידי משה ולכן נראה דוודאי לא קשי' מרגלים דאע"ג ששפשוף כיון שנגעו במי רגלים טעון נטילה:

תוס' ד"ה נהדרי'. עיין בחקרי לב ח"א פ"ד ע"א:

דף ל.

צואה על בשרו. מרכבת המשנה ח"ב פ"ג דק"ש הי"ב:

דבר עם חברו והפליג נוטל שתי ידיו עיין פסחים ק"א ד"ה כשהן שכתבו ומשמע דה"ה ברכת המוציא ולבסוף כתבו דאין הלכה כאותו ברייתא דקיימ"ל כרב חסדא דאמר לקבעא קמא הדר והקשה בזקן שמואל דמאי דוחקא דהתוספות לומר דה"ה ברכת המוציא והוי ברייתי' דלא כהלכתא והרי רב חסדא מפרש לא אמרו אלא לשתות ודוחק לומר דלא ס"ל ונימא דוקא נוטל ידיו והוה כהלכתא: ועיין מ"ש שם וכעת ראיתי להפרישה בסימן ק"ע הקשה על הטור דהא קיימ"ל דאין הפלגה בסעודה מצריך נטילת ידים וברכת המוציא כמ"ש הטור בסימן קע"ט ובהלכות סוכה ותורץ דבא לאשמעינן

לעניין הסיח הדעת גמור בוודאי ע"ש ולפ"ז דברי התוספות מיושבין דהרי בריותא ע"כ ס"ל דהפליג הוי היסח הדעת גמור דאל"כ גם ליטול ידיו לא לבעי אלא וודאי דהוה היסח הדעת גמור וכיון שכן אפילו המוציא בעי לברוכי וא"כ רב חסדא אפשר דבהך דינא לס"ל כהך ברייתא כיון דסבר לקבעא קמא הדר מ"מ נפקא מניה לענין היסח הדעת ובאלי' רבה כתב שדברי הפרישה דחוקים שהטור ס"ל דבעי נטילת ידים בלא ברכה והביא ראי' מדברי האגודה אמנם דברי התוספות מוכרחים כמ"ש הפרישה וע"ש שהביא דברי התוספות דפסחים וגם האגודה עצמו כתב כי בפסחים לא כתבו כן איברא אף דתירוץ הפרישה עולה לדברי הטור בדברי רב חסדא דוחק לומר כן שהי' מפרש הברייתא בשביל כך ולכן נראה דהתוספות בפסחים ס"ל כמ"ש הרשב"א במשמרת הבית דף קנ"ז דקרוב הדבר דרב חסדא לא קאי אלא ארישא דברייתא בהשתין דשם שייך אנינות דעת אבל בסיפא דהפליג בלא השתין לא שייך אנינות דעת וא"כ דברי רב חסדא עולים כהלכתא דארישא דברייתא אין חולק אע"פ שהרשב"א לא כתב אלא קרוב הדבר התוספות בפסרי' מפרשים כן לשיטתם לוודאי:

שאלו את בן זומא טביל' זו למה מלך שלם ח"ב דף כ"ז ע"ב:

ומה המשנה מקודש לקודש. עיין בארוכה על כל הסוגיא ידי אלי' דף קי"ג קי"ד על כל הסוגיא ותוספות:

סרך טבילה היא זו כדי שיזכור טומאה ישנה הרמב"ם בפ"ב דהלכות עבודה י"כ כתב טבילה ראשונה מותר לטבול בחול שאינה אלא להוסיף כוונתו שאם יזכור טומאה ישנה שבידו יפרוש ממנה בטבילה זו לשמה ודבריו צריכין ביאור ונ"ל משום דקשה ליה להרמב"ם לפי מה שפרש"י כאן לתת לבו אם יש טומאה עליו ונזכר טומאה ישנה שיש עליו ושכחה ויפריש מלבא לעזרה היום עד שיעריב שמשו אחר הטבילה ולא יעמד היום א"כ משמע עכ"פ דטבילה זו טובה ומעולה לטהר אף אם יזכור שהי' טמא אחר הערב שמש טהור הוא א"כ מאי קמבעי' ליה אם טבילה זו חוצץ הא פשיטא דחוצץ כיון דטבילה מעליא היא שהרי מהני לטהר ולדברי רש"י צ"ל דהאיבעי' היא כיון דלא נזכר אפשר דלא פסלה ביה חציצה ולהרמב"ם זה דוחק ולהכי מפרש הרמב"ם דוודאי לא חיישינן שהי' טמא דזה לא חיישינן אלא דחיישינן שטבל לטומאה ישנה שלא לשמה וכדמחלק הגמרא בסמוך דלא טבל על דעת ביאת מקדש וכיון דלא טבל על דעת ביאת מקדש לפיכך צריך טבילה עכשיו לשמה ואם הי' טומאה ישנה שלא טבל לשם ביאת מקדש הרי עכשיו טובל לשם ביאת מקדש ושוב ראיתי להרב ידי אלי' שפירש כן דברי הרמב"ם והביא עוד סמוכות דבעי טבילה לשמה מהא דאמרינן בחגיגה פ"ב דף י"ח

טבל לחולין אסור למעשר אלא שלא הביא הך הכרח שכתבתי מהא דאמרינן בסמוך אי חייצי או לאו:
תוס' ד"ה ומה המשנה מקודש לקודש. ידי אלי' קי"ד:

דף ל:

מצורע טובל ועומד בשער נקנור משנה הוא בפי"ד דנגעים אלא שבמשנה סיים רק ר' יהודה אומר א"צ טבילה ולא סיים בה שכבר טבל בערב אלא תוספתא היא והביאה שם הר"ש ובהגה הקשה למה לא הביא הגמרא כאן המשנה ושם בתוספתא מסיים בה אמרו לא מן השם הוא זה אלא כל הנכנס לעזרה דרך שער נקנור טובל שם באותו הלשכה ותוספתא זו אינה עולה כלל כפי הסוגיא דגמרא כאן דהרי לפי זה מבואר דרבנן ס"ל דכל הנכנסים בעי טבילה וא"כ מאי מספקא ליה כאן בדברי רבנן וגם איך פשיטא ליה דמצורע דוקא משום דדייש בטומאה הא מבואר דרבנן ס"ל דכל הנכנסים טעון טבילה וגם מה שכתבו התוספות וי"ל דלרבנן לא בעי באותו לשכה הא מבואר לרבנן דבעי דוקא באותו לשכה ולכן בע"כ צ"ל דהך תוספתא לאו דסמכא הוא:
משום דקא בעי למרמי אחריתא. עיין בידי אליה דף קי"ד. ובתולדת יצחק שהאריך בזה:
או דילמא שאני מצורע דדייש בטומאה עיין בבעל המאור ובידי אלי' דף קי"ד שהאריך בביאורו והרמב"ם בפ"ד דנגעים בפירש המשנה כתב הך טעמא דדייש בטומאה (ויש ט"ס בדבריו וקל להבין ולהגיה) ופסק דלא כרבי יהודה וכן פסק בפ"ז מהלכות מחוסרי כפרה ובלחם משנה שם האריך ומה שכתב דהרמב"ם פסק כרבנן דר' יהודה בוודאי כן הוא האמת כמו שמוכח בפירוש המשנה ויש לתמוה על הפר"ח בביאורו להלכות עבודת יוה"כ שכתב דפסקינן כר' יהודה ואיך אפשר לומר כן הלא הרמב"ם בהלכות מחוסרי כפרה ובפרושו למשנה פסק דלא כר"י ומה שהביא הפר"ח ראי' מהא דבעי אי חוצץ או אינו חוצץ לאו ראי' היא דאף רבנן דרבי יהודה בהא כר"י ס"ל לענין טבילת כה"ג ומי שהוא עובד עבודה דבעי טבילה דטעמא משום טומאה ישנה ומדרבנן ולא כדעת בן זומא דסבר שהיא מדאורייתא ומק"ו וכנראה מדעת הרמב"ם בעבודת יוה"כ שנתן הטעם כר"י ובע"כ צ"ל דרבנן דר"י אף הם ס"ל טעמא דר"י אלא שתפס עיקר הך תרוצא ר' יהודה לדבריהם דרבנן קאמר וא"כ לר"י בין מצורע בין כל אדם א"צ טבילה רק העובד עבוד' ומשום טומאה ישנה ורבנן ס"ל דאף מצורע צריך משום דדייש בטומאה וזו היא שקשה על בעל לחם משנה שכתב דטעמ' דרבנן דר"י כבן זומא כיון דהוא עצמו כתב דהרמב"ם פסק כרבנן והרי הרמב"ם בעבודת יוה"כ נתן הטעם כרבנן וש"מ דאף

רבנן ס"ל טעמא דר"י וכ"כ הכ"מ שהרמב"ם פסק כרבי יהודה וראיתי במלך שלם דף כ"ב שהקשה איך אמר רבי יהודה דמדרבנן הוא והרי ר"י יליף לקמן דף ל"ב חמש טבילות מקראי וגם רב חסדא אמר דגמירי וכתבו התוספות דהלכתא היא ואפשר לומר דבן זומא ור"י לא קאי על טבילה דכה"ג ביוה"כ אלא על טבילה דכל אדם הנכנס לעזרה בשעת עבודה וכן מבואר מדברי רש"י אבל טבילה דכה"ג אף הראשונה י"ל דמדאורייתא היא מהלכתא ומקראי אמנם הרמב"ם כתב להדיא דטבילה זו מדרבנן היא ומשמע דר"י על הך טבילה אמרה ודוחק לומר דלר"י דאורייתא היא. והרמב"ם נקט טעמא שנתן ר"י לשאר הנכנסים לעבוד וצ"ל דהרמב"ם סבר דדרשה דלקמן אסמכתא בעלמא היא. ולענין הלכה הרמב"ם אינו סובר דגמירי הוה הלכה למשה מסיני וזה לשון הרב חוות יאיר בסימן קע"ח בציון ל"ב גמירי חמש טבילות רש"י פירש הל"מ ורמב"ם לא זכר בו דבר דלס"ל להרמב"ם גמירי הל"מ ע"כ. וכן כתב עוד שם כמה פעמים הרב חו"י. ומקרוב ממש בא לידי חדושי מהר"ם ברבי ז"ל מ"ש והנה פשיטא ליה דלהרמב"ם הוה הל"מ וליתא כמ"ש. ועוד ראיתי שם שהקשה דלמה אמר הגמרא למיקם בעשה קמפלגי ולימא איכא בינייהו אם קרב קרבן צבור בטומאה דלבן זומא בעי טבילה אמנם לר"י דאמר הטעם כדי שיזכור טומאה ישנה זה לא שייך דהא בלא"ה נכנסין בטומאה ודברים אלו תמוהים דהא דוקא טומאת מת נדחית בצבור ולא שאר טומאת כמבואר בפסחים וברמב"ם פ"ד מהלכות ביאת מקדש וא"כ גם לר"י צריך טבילה אף שקרבן קרב בטומאת מת בעי טבילה משום טומאת זיבה ושאר טומאת והך טומאה ישינה היא מפני שאר הטומאת וכמו שכתב רש"י דבעי הערב שמש ואם מפני טומאת מת היא א"כ בעי הזאה שלישי ושביעי וזה פשוט. ועוד יש להשיב על רוב דבריו שמה ואין כאן מקום להאריך ועיין בתוספות ישנים שנתנו טעם על שטבילה ראשונה אינה בקודש:

רש"י ד"ה נימא רבנן דפליגי כבן זומא ס"ל תולדת יצחק:

דף לא.

ביאה במקצת שמה ביאה כתב בחות יאיר סימן רכ"ז דסוגיא דזבחים דף ל"ג צ"ע מהך סוגיא ולא פירש דבריו ואני לא הבנתי כוונתו דמאי קושיא ליה הא מסוגיא זו לא מוכח מידי אי ביאה במקצת שמה ביאה או לא כמ"ש הוא עצמו בסוף התשובה כי אדרבה הרמב"ם בפ"ג דביאת מקדש נראה שסבר דביאה במקצת לא שמה ביאה והראב"ד חשב כי מסוגיא זו למדה והוא עצמו כתב דאדרבה דיש ללמוד שהיא דאורייתא אבל ראי' לא יש אפילו לדעת הראב"ד דהרי לא כתב רק משמע ובלא"ה דברי הרב בעל חוות יאיר

שם תמוהים במה שרצה לומר דהרמב"ם סבר דביאה במקצת שמה ביאה נראה שלא היו לו אז רמב"ם עם כ"מ. ועיין במרכבת המשנה פ"ג דביאת מקדש:

וכולן בקדש על בית הפרוה חוץ מראשונה יש לספק במשנתינו שאמרה וכולן בקדש על בית הפרוה חוץ מזו בלבד דמשמע לכאורא דעל כולהי קאי אטבילות וקידושין שיהי' בקדש או דוקא טבילות והנראה וודאי דעל כולן קאי דבין הטבילות בין קדושין הי' בקודש אלא שאפשר לספק על הקידוש הראשון כיון שהי' בחול אם גם הקידוש הי' בחול או הי' בקודש וזה תליא אם הקידוש הראשון הי' מן הכיור או מן הקתון של זהב כמו שאר הקדושין דהכיור וודאי הי' במקום קדוש בין האולם ולמזבח אמנם אם גם הקידוש הראשון הי' מן הקיתון של זהב יש מקום לומר דהי' במקום הטבילה בחול שוב ראיתי בדברי רש"י לקמן במתניתין וקידש ידיו ורגליו מן הכיור ושוב ראיתי לעבודת ישראל בדף ע"ט ע"ב שהאריך בזה והביא בשם הרי"ץ גיאות דסבר דקידוש הראשון בחול היה ונראה דסבר דבקיתון של זהב היה:

ש"מ עין עיטם גבוה. מלך שלם ח"ב כ"ז ע"ג בכורת נ"ה ד"ה שמא ירבו הנוטפין:

מים שכל גופו עולה בהן. עיין שבת צ"ב ד"ה אשתכח:

תוס' ד"ה עין עיטם. מעיל צדקה סימן ל"ט מ' תוך התשובה בני דוד דף ע' ע"ג:

תוס' ד"ה אמה על אמה. עיין בספרים הנזכרים ובשביתות י"ט דף נ"ו ע"ד וכתב שם דמצא מפורש בשו"ת הריב"ש דכוונת התוספות בתירוץ הב' דבמעיין לא בעינן מ' סאה רק שכל גופו עולה בהן דקדקתי ולא מצאתי כן בריב"ש בסימן רצ"ד הביא דעת הרמב"ם והראב"ד שסוברים כן אבל מדברי התוספות לא כתב כלום וקרוב הדבר בעיני שהריב"ש לא הי' לו תוספות שלנו על יומא שהם מהר"ם מרוטנבורג רק תוספות אחרי' ועיין במעיל צדקה סימן מ' בתחילתו מ"ש חכם אחד בזה אם הריב"ש הי' לו התוספות ומ"ש המחבר שם:

דף לא:

רש"י וקידש ידיו ורגליו מן הכיור עיין מה שכתבתי בסמוך וכעת ראיתי דפלוגתא היא בירושלמי לקמן סוף פרק טרף בקלפי אי קידוש ראשון גם מן הכיור או לא. ועיין בקרבן עדה שם מה שרוצה להכריח מסוגיא דמנחות ולקמן במקומה אי"ה נדבר מזה. ועיין בתי"ט ועכ"פ דברי הרי"ץ גיאת תמוהין דהרי מירושלמי מוכח דכל הנו אליבא דכל הדיעות הי' מן הקיתון של זהב ושוב ראיתי לרש"י בחומש פ' אחרי על פסוק ורחץ במים שכתב על כל לבישה טעון שני קידוש ידים ורגלים מן הכיור והם דברים תמוהים איך

כתב בכולם מן הכיור שהרי בוודאי הי' מן הקיתון ולא ראיתי לשום אחד מן המפרשים שנרגש מזה ובע"כ צ"ל דרש"י בחומש לא דייק בלישנא וגם לקיתון של זהב קרי כיור וא"כ במתניתין נמי נימא הכי וצדקו דברי בעל עץ חיים במשניות שכתב דרש"י לא דייק בלישניה. ושוב ראיתי בתועפת ראם פ' אחרי שנרגש מדברי רש"י ע"ש:

תוס' ד"ה כדאמר רב כהנא כו' דצריך הכירא כדי שלא יטעה וילבש כל הבגדים כדרך שהוא כל ימות השנה הקושיא מבוארת דהא באמת לובש שמנה בגדים כשהוא פושט בגדי חול ובספר מלך שלם דף כ"ז כתב דכוונתם על דרך מה שכתבו לקמן דף ל"ה שלא ילבש ד' בגדי זהב עם ד' של בוץ דיה"כ רק ילבש שמנה בגדים של כל השנה ולע"ד אינו נראה דאדרבה ע"י פריסת סדין של בוץ נותן מקום לטעות דבכל פעם ילבש בגדי בוץ של יה"כ ורק לעבודה של כל השנה מוסיף בגדי לבן ולכן בע"כ צ"ל שכוונתם דוודאי חד פעם הכירא בעי שמצות היום בבגדי בוץ ולכן בפעם הראשון שפרסו סדין לקחו של בוץ אבל יותר ה"א דלא צריכי להכי הוצרך לפרש לקמן ומ"ש כשהוא פושט בגדי חול לאו אדהשתא קאי אלא שצריך הכירא כשהוא לובש בגדי חול לובש שמנה בגדים יטעה ג"כ כשהוא פושט בגדיו כל פעם ילבש שמנה בגדים. ועיין במשנה למלך פ"ד דעבודת יוה"כ ה"א דכתב דהרמב"ם חולק על התוספות וסבר דבכל הטבילות בעי היכר:

תוס' ד"ה ופשט ורחץ. עיין בנאות יעקב בקונטרס מענה לשון דף י"ג ע"ג:

דף לב.

אמרי לך רבנן קדושא בתרא כי פשיט בגדי קודש ולבש בגדי חול עבדי ליה התם בוודאי לכאורא הדברים תמוהים דהרי משנה מפורשת בסוף פרק בא לו דהי' מקדש כשפושט בגדי זהב ולובש בגדי עצמו ואפשר לומר דהמקשן הוה סבר דהך קידוש לאו בכלל עשרה קידושין נינהו דהנהו עשרה קדושין לצורך עבודה הם והך קידוש לאו לצורך עבודה לפיכך לא קחשיב כמו דלא קחשיב תרומת הדשן למ"ד דהוה בכה"ג כיון דקודם היום הוה כמ"ש בת"י והוה קסבר דטבילה גורם לשני קדושין ולפיכך הקשה בשלמא לר"מ שפיר דלחמש טבילות עשרה קדושין אבל לרבנן חסר חד קידוש בטבילה הראשונה וקידוש בתרא הא לא חשיב והמתרץ השיב לו כיון דקידוש בתרא לפשיטה הוא נמי קחשיב כי לא חשבי רבנן הקידושים בתר הטבילות אלא לפשיטה ולבישה:

אמר רב חסדא גמירי חמש טבילות ועשרה קדושין לפי מה שסברו רש"י ותוספות דהך גמירי הלכה משה מסיני הוא א"כ לרבא לקמן דף ע"א דהכריח כן מדכתיב ופשט את בגדי הבד אשר לבש שלבש כבר א"כ רבא חולק על הל"מ וזה וודאי דוחק לומר ובפרט

לפי מ"ש הרמב"ם דבהל"מ אין חולק ולפיכך צ"ל דרבא נמי אין חולק על הל"מ אלא דרצה לתרץ גם הפסוק כי לכאורא הפסוק מכחיש הל"מ שהרי הכל נאמר על הסדר ולמה לא נאמר זו על הסדר ולהכי בא רבא לומר דמהפסוק ג"כ יש הכרח לכך מדכתיב ופשט ולבש אמנם להרמב"ם דסבר דלא הוי הל"מ כמ"ש לעיל בשם החוות יאיר ניחא טפי:

כף ומחתה בבגדי לבן תמיד של בין הערבים בבגדי זהב רש"י והרמב"ם נחלקו כי רש"י פירש כאן כי תמיד של בין הערבים הי' אחר הוצאת כף ומחתה והרמב"ם סבר כי הוצאת כף ומחתה אחר תמיד של בין הערבים ובלחם משנה פרק ב' דעבודת יוה"כ הביא ראי' לדעת רש"י מסוגיא זו דקאמר להדיא כף ומחתה בבגדי לבן תמיד של בין הערבים משמע וודאי דתמיד של בין הערבים אחר הוצאות כף ומחתה הי' ועיין בירושלמי דפרק בא לו ה"ב דשם אמר הכל מודים שהוצאות כף ומחתה אחר תמיד של בין הערבים ובאמת יש לתמוה הלא ברייתא זו בתורת כהנים היא שנויה ובלי ספק ר' יוחנן הי' בקי בתורת כהנים ובע"כ צ"ל דר' יוחנן לא הוה גריס כן בתורת כהנים או דכוונת ר' יוחנן הכל מודים על התנאים המוזכרים שם ור"ע וחכמים אבל מודה ר' יוחנן דאיכא תנא אחר דסבר כף ומחתה קודם לקטרת ועכ"פ כיון דרבי יוחנן אמר דכל הנהי תנאי מודה א"כ הך ברייתא דת"כ יחידאי היא ופסק הרמב"ם כרוב התנאים ועוד יש להאריך מזה וכאן אין מקומו. ועיין מרכבת המשנה ח"ג פ"ב דעיה"כ ובזבח השלמים דף ט':

ומה במקום שאין טעון טבילה טעון קידוש. עיין זבחים נו"ן ד"ה אלא למאן:

תוס' ד"ה ואי כסדרן. עיין על התוספות קרבן אהרן קפ"ה זבח השלמים דף יו"ד ובשביתות י"ט דף נ"ו ע"ד האריך בדברי מהרש"א ע"ש וע"ש בזבח השלמים דכתב דהכרח חז"ל לסרס הפסוק הוא מן ופשט ולבש והוא תרוצא דרבא דלקמן דף ע"א ולפ"ז אפשר לומר דרב חסדא נמי אין חולק על רבא אלא דעיקר הוא הקבלה אלא כדי שלא תהיה סתירה בפסוק דרשו כן וא"כ רבא ורב חסדא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי:

דף לב:

קרצו בכמה א"כ ה"ל עבודה באחר בעבודת ישראל דף מ"ז ע"ב הקשה מכאן על הריטב"א בשם הרמב"ן דסבר דהא דכל עבודת של יה"כ שאינן עבודת היום אינן אלא בכה"ג הוי רק מדרבנן א"כ קשיא הא דאמרונן ה"ל עבודה באחר ומוכח מזה דעבודה באחר פסול אפילו שאינה מעבודת היום ול"ק מידי דהריטב"א סבר דפסול מדרבנן

קאמר והרי בלא"ה צריך לומר כן לחד תרוצא דהתוספות דהך פסולא מדרבנן דשחיטה לאו עבודה היא ושוב ראיתי במלכי בקודש דף קכ"ה שגם הוא הקשה קושיא זו על הריטב"א וכתב דאי אפשר לומר דפסול מדרבנן דמנליה לריטב"א הא ע"ש ולא ידעתי מה קשה ליה דבוודאי היה לו להריטב"א ראיות אחרות ולא למדה מזו הסוגיא אלא כדי שלא יקשה להריטב"א נאמר דהך פסולא מדרבנן היא ומה שהקשה עוד על הכ"מ דבריו מגומגמין דוודאי הריטב"א מודה כיון דפסול מדרבנן לא היה פייסות אלא לעבודת שהם כשרות אפילו מדרבנן:

רש"י שכפרתן מרובה שמשתמש בהם כל ימות השנה אבל בגדי לבן לכאורא אינו דבר והפוכו וכן הקשה בשיח יצחק ובמלך שלם דף כ"ז ונראה וודאי דכוונת רש"י לומר דבגדי זהב מכפרים על כל עבירות שהרי משתמש בהם כל השנה ויש בכל השנה כל הקרבנות וגם שעירי הרגלים ושעירי ר"ח שמכפרים ג"כ על טומאת מקדש וקדשיו אבל של יוה"כ אין מכפרין רק על טומאת מקדש וקדשיו אבל אין כונת רש"י שמפני שמכפרים בגדי זהב כל השנה הוי מעלה דזו ליתא דאם מכפרים מה לי אם בשעה אחד או כל השנה אלא כמו שכתבתי בשביל שמכפרים כל השנה הם מכפרים על עבירות הרבה ובמלך שלם שם כתב דבגדי כהונה עצמם מכפרים וקשה אטו בגדי בוץ ביוה"כ מי לא מכפרי הא וודאי נמי מכפרי. ועיין בסמוך מה שכתבתי לענין תדיר ומקודש באופן אחר ליישב דברי רש"י:

תוס' ד"ה א"כ ה"ל שחיטה באחר כו' ואם שנים שוחטים זבח אחד אפילו בזה אחר זה פסול דבריהם סותרים למה שכתבו הם שם בחולין דלר"א בר' שמעון רק לכתחלה פסול ע"ש ואי לרבנן הרי אפי' לכתחילה כשר כמ"ש הרמב"ם פ"א דפסולי המוקדשין ה"ה ואפשר דהתוספות הכא יש להם שיטה אחרת ואין כאן מקום להאריך בזה ועכ"פ אפילו אם נאמר דרבנן מכשרי רק דיעבד וראבר"ש פוסל אפילו דיעבד קשה דמנלי"ה להקשות הא עכ"פ הקושיא יותר חזקה דה"ל עבודה באחר דהוה הקושיא לכ"ע. ועיין במלכי בקדש דף קכ"ה מ"ש על התוספות:

דף לג.

מערכה גדולה קודמת למערכה שניה. עיין זבח השלמים יו"ד ע"א:

עליה השלם. הרמב"ן בתוספותיו לעשין סימן י"א מנאה לעשה וכן מבואר בפסחים נ"ט דהוה עשה ועיין מה שכתבתי שם. ועיין בביצה ה' ד"ה ונתקלקלו:

ואיפוך אנא מסתברא מערכה גדולה עדיפא והקשה בתולדת יצחק דלמה אמר איפך אנא כי מה סברא הי' לו להמקשן לומר דמערכה שניה עדיפא רק ה"ל לומר ומה ראית ומה שתירץ הוא נכון אמנם לפי פשוטו י"ל דהמקשן הוה ידע הך סברא שכן מכניסין ממנו לפנים ועל זה סמך להקשות דיוקדם:

שכן כפרתם מרובה בספר זבח השלמים דף יו"ד ע"א רצה לומר דהך כפרתו מרובה היינו תדיר ומי שסובר שמכניסין ממנו לפנים היינו מקודש ולתירץ הראשון תדיר עדיף ממקודש ולאיבעית אימא מקודש ונחלקו הנך ב' תרוצים באיבעי' דבעי בזבחים פרק כל התדיר בתדיר ומקודש איזהו מהן עדיף ע"ש כי לא ברירא ליה הך מילתא ובאמת כפרתו מרובה לא משמע כל כך תדיר שהרי לעיל בדף הקודם גבי בגדי זהב ובגדי לבן אמר משום דכפרתן מרובה והתם אין שייך משום קדימה דהא לא לענין קדימה מיירי אלא שמ"מ יש לומר דהא נמי בהא תליא דהוה סבירא ליה לומר דמקודש עדיף מתדיר ואם לתדיר בעי קידוש כ"ש למקודש והתרצן השיבו דלא אלא תדיר עדיף דבוודאי כמו דאיכא עדיפותא לענין קדימה ה"ה דאיכא למילף ק"ו לענין טבילה וקידוש ובזה אפשר ליישב דברי רש"י לעיל שכן כפרתן מרובה דרש"י בא לבאר דלא נימא פרושו דכפרתן מרובה שמכפר על עבירות הרבה דזה לא הוי עדיפותא אלא מפני שמשתמש בהן כל ימות השנה הוה תדיר ועדיפא אבל בגדי לבן מכפר על טומאת מקדש וקדשיו והיה מקודש והוצרך רש"י לזה דלא נקשי מה הי' סברת ר' ישמעאל וכי לא הוה יודע דתדיר עדיף לזה בא לתת טעם לדברי ר' ישמעאל דהק"ו הוה הואיל ובגדי לבן הוה מקודש שמכפרים על טומאת מקדש וקדשיו ומ"מ איכא למפרך דבגדי זהב הוי תדיר:

אין מעבירין על המצות. עיין ברכי יוסף א"ח ט"ו ע"ג. ארעא דרבנן סימן א' מכתם לדוד סימן קי"ז קי"ט קכ"א. זרע יעקב סימן א'. אדמת קדש ח"ב ק"כ ע"ד. למנצח לדוד ל"ג ע"ג. מלך שלם ח"ב כ"ז ע"ד. לימודי ה' לימוד כ"ב ורש"י ותוספות שם ובדף צ"ט ע"ג. ועיין מנחות ס"ד ד"ה איבעית אימא ומה שכתבתי בפסחים דף ק"ה:

תוס' ד"ה למה לי למרק כו' נראה כשהייה ונראה כאלו נשחט הזבח בשנים הוה לן למיסר. עיין בבית יעקב סימן ל"ב שהאריך בדברי התוספות דלמה לא הביאו הפוסקים הך דינא ומפרש פירוש רחוק בדברי התוספות ובשיח יצחק נראה שמפרש שמה שכתבו התוספות והוה ליה למיסר כוונתם רק משום שנראה כשנים שוחטים אבל לא משום שהי' ובוודאי אם נאמר דשנים שוחטים גופי הוה רק לכתחילה לא שייך למיסר ויותר נראה דהתוספות לא דייקו בלישנא וכוונתם דלא הוה להו לתקן שאחר ימרק כי לא

נכון לתקן כן לכתחילה אבל איסור וודאי לא עביד אם בא אחר ומירק לכן לא כתבוהו הפוסקים:

תוס' ד"ה מכלל כו' א"כ ל"ל קרא דלעיל עיין מהרש"א וזרע יצחק:

באותו הדיבור להכי איצטריך ואש המזבח עיין זרע יצחק:

תוס' ד"ה אפילו הכי מכשיר עדיף תולדת יצחק:

תוס' ד"ה אין מעבירין כו' וי"ל דלא שייכא דר"ל אלא היכא דבעינן למעבד תרווייהו מדברי התוספות נראה דס"ל דאין מעבירין על המצות דאורייתא הוה דאי דרבנן מאי מקשה למה לי קרא הא בעי קרא דמדאורייתא צריך היכא דפגע בו. אמנה ברדב"ז דפוס וינצי סימן תקכ"ט כתב דאין מעבירין רק מדרבנן דהך לימודא דמושמרתם הוי רק אסמכתא ובאמת קשה עליו מדברי התוספות והנה בתרוצם הבינו רוב האחרונים דכוונתם דבאמת כן הוא היכא דליכא אלא חדא לא שייך אין מעבירין אמנם בשיח יצחק האריך בזה דאין כוונת התוספות כן לפי האמת אלא אי לא הוה כתיב אל פתח אבל השתא דכתיב אל פתח בכל עניין אין מעבירין ובזה לא יסתרו מה שכתבו במגילה וכבר בא חכם הוא גאון זמנינו בברכי יוסף א"ח דף ט"ו והשיג עליו מפסקי התוספות דזבחים ומנחות דכתבו כן לדיא אף גם הוא כתב דדוקא לקבוע מקום לחד לא אמרינן אבל אין מעבירין על המצות שייך אפילו בחד ולדברי הרדב"ז וודאי צ"ל דס"ל דהך דרשא דאל פתח נמי אסמכתא בעלמא דלגופיה איצטרך כמו שהאריך בזה בידי אלי דף פ"ט ומה שכתוב הוא בפירוש דברי התוספות דמגילה דבריו דחוקים כמו שכתב באדמת קודש ח"ב דף ק"כ ע"ד אמנם אם נאמר דס"ל דהוי אסמכתא בעלמא שפיר קשה להו אפילו אם נאמר דאין מעבירין הוי מדרבנן ועל זה תירצו דהגמרא הוצרך לעשות סמך מאל פתח דלא שייך אין מעבירין בחד ולפ"ז אף לפי האמת הוא כן דבחדא לא שייך אין מעבירין אם הוא תדיר אבל בחנם למה יעבור על המצוה. ועיין בזה מכתם לדוד שציינתי לעיל בגמרא:

ת"י ד"ה עליה השלם חקרי לב ז':

דף לג:

שלחן בצפון משוך מן הכותל. עיין מנחות צ"ח ד"ה תרי דרא:

ש"מ מדריש לקיש דעבורי דרעא אטוטפתא אסור: זבח השלמים סימן ק"כ. מלך שלם ח"ב כ"ח ע"א.

מנין שלא יוקדם דבר לתמיד של שחר עיין לעיל כ"ט ד"ה אלא. זבחים פ"ט ד"ה כל התדיר:

רש"י ד"ה לדבר שלא נאמר בו זרע יצחק:

דף לד.

ת"ר ונסכו רביעית ההין ילמד של שחרית משל ערבית כו' לכאורא סוגיא זו מתמיה דהא בסוף הפרשה כתיב ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כמנחת הבקר וכנסכו הרי דילפינן של ערבית משל שחרית וכבר האריכו בזה בספר בני דוד דף ס"ג ובסם חיי בליקוטים דף וי"ו ובלמנצח לדוד דף י"ז ובמנחת בכורים ובמטה אפרים דף צ"ד ויש מי שתירצו ע"פ מה דאיתא בספרי ואת הכבש השני למה נאמר אם לא הקריבו כבש בבקר יקרבו בין הערבים והנה וודאי הגמרא סובר ונסכו רביעית ההין על של ערבית קאי דסמיך ליה ושחרית ילפינן מניה והא דכתבה התורה כמנחת הבוקר וכנסכו לאשמועינן דאפילו לא הקריבו כבש בבוקר וא"כ צריך להקריב בין הערבים וה"א דלא בעי נסכים לזה אמר דאפ"ה בעי נסכים אבל קשה לפ"ז דא"כ מה צריך למילף שחרית מערבית הא עכ"פ נשמע מדכתיב כמנחת הבוקר דמנחת הבקר בעי נסכים ומ"ש בשיח יצחק דכוונת הגמרא אינו על הנסכים עצמן דזה וודאי ידעינן אבל הכוונה הוא על הלימוד איזה מהן קודם וכמ"ש התוספות הנה מדברי רש"י לא נראה כן שהרי רש"י כתב לימד שחרית משל ערבית מה זה טעון נסכים אף זה טעון נסכים משמע דעל עיקר הנסכים קאי ולא על הקדימה והתוספות אין חולקין על רש"י אלא למאי נפקא מניה בפלוגתא דר' ורבנן וכתבו מ"מ אם אין לו אלא אחד אבל עיקר פלוגתייהו לאו בהכי הוה ולכן נ"ל כי בשאר הגמרא אומר ילמד שחרית מערבית או ערבית משחרית ולא אמר באיזה אופן הוא הלימוד כדרך בכל הש"ס לפרש באיזה אופן נלמדים דכוונת הגמרא נמי הוא על הפסוק ואת הכבש השני כו' כמנחת הבקר דלכ"ע ונסכו רק אחדא קאי כמו שפרש"י וסברי רבנן דשל ערבית קאי דהא ביה כתיב ושל שחרית ילפינן משל ערבית מדכתיב כמנחת הבקר ש"מ דשל בקר נמי טעון נסכים אבל עיקר ונסכו אשל ערבית קאי ור' סבר דונסכו אשל שחרית קאי מדכתיב האחד ושל ערבית ילפינן מדכתיב כמנחת הבקר:

רש"י בין אברים לנסכים. תולדת יצחק:

תוס' ד"ה העולה. זרע יצחק. קרבן אהרן דף וי"ו.

ת"י ד"ה ולא כאברי בקר תימא להרר יוסף איך מצינו למימר שיקדמו אברים לקטרת והלא אמרנו לעיל דאברים ופדרי' כשרים כל הלילה ובתמיד נשחט אמרינן קטרת קודם

לנרות וא"כ צריך שיהי' הקטרה מבעוד יום וקשיא לי על קושייתם דהרי בפסחים מקשי הגמרא קראי אהדדי דחד קרא כתיב לא ילין חלב חגי עד בקר וכתיב עליה ומוקי לה בשניתתרו עיין שם בדף נ"ט ופי' רש"י אם לא הספיקו להקריב ביום הרי דלכתחילה בעי השלמה ביום וא"כ אברי התמיד וודאי לא גרע משאר קרבנות דלכתחילה ביום וא"כ שפיר י"ל דהוה קודם הקטורת לכתחילה ואני מסופק באברי תמיד של יום הכיפורים כיון דאין כשרים להקריב אלא בכה"ג ומאן דסבר בכל הקרבנות מדאורייתא בכה"ג אי צריך דוקא ביום ע"י כה"ג דוקא או כשרים כל הלילה אפילו בשאר כהנים ואין להביא ראי' מדברי התוספות דכאן דאי סבירא להו דביום הכיפורים צריכים שיהי' דוקא ביום כיון שצריך כה"ג א"כ לוקי קרא דצריך למעט בשביל יום הכיפורים דזה דוחק דצריך קרא בשביל יוה"כ דוקא. ושוב ראיתי במרכבת המשנה ח"ג פ"ו דתמידין הי"א שכתב דבעי קרא לתמיד של בין הערבים דיוה"כ למאן דסובר דהוה אחר הוצאות כף ומחתה ע"ש:

דף לד:

מאי אחד מיוחד שבעדרו ורבי כו' והקשה במלך שלם ח"ב דף כ"ח דמאי קשיא לרבי נילף מאת הכבש אחד תעשה בבקר כדאיתא במגילה דף כ"ח אם נאמר כבש למה אחד ופירש"י את הכבש האחד [לוח הטעות: וראיתי בת"י שכתבו דבמגילה יליף מהאי קרא דיליף הכא ונסכו יין רביעי' ההין לכבש הא'] אבל לרש"י קשה וגם על התוספות קשה למה באמת לא נילף מן הכבש האחד ואפשר דהתוספות סוברים דאת הכבש האחד אינו מיותר האחד דלא יצדק בלשון את הכבש תעשה בבקר ואת הכבש תעשה בין הערבים כיון דהוצרך למכתב שני כתיב נמי ראשון אבל הך האחד בתרא מיותר אבל לרש"י י"ל דצריך חד לתמיד של שחר ואידך לנדרים ולפי מאי דסבירא ליה כן לרבנן רבי אפשר נמי הכי ס"ל ורש"י שם במגילה פירש כן לפי המסקנא דהכא. ועיין שבועות ט"ו ד"ה ללמדך: **אם** הי' זקן או חולה מטילין לו עששית. עיין תמורה י"ב ד"ה ואין המים שאובים. לימודי ה' לימוד קע"ח:

והלא מצרף עיין יצחק ירנן נ"ד ע"ד סנהדרין פ"ה ד"ה ר' שמעון. ועתה מחדש ממש בא לידי חידושי מהר"ם ברבי ז"ל וראיתי שכתב על הלח"מ שהקשה על הרמב"ם דכתב הטעם דמותר דאין שבות במקדש הא בלא"ה מותר מטעם דבר שאין מתכוון וכתב הוא דהרמב"ם הוצרך לכך משום דהוה מכבה ולא הבנתי דבריו דלמה מכוון יותר לכיבוי מלצירוף ומ"ש שהוא מכוון להפיג צינתו זו ליתא דאי מכוון להפיג צונת המים זו לא

מקרי מכוון לכבות את הברזל אם לא שנאמר דפסיק רישיה הוא וכמה מהפוסקים מתירין פסיק רישיה מדרבנן ותו מכבה לא שייך אלא כל עוד שהברזל הוא גחלת ממש וכבר ידוע כי אחר שעה קלה הברזל המלובן היא עוממת ולא נראה בו מראה האש כלל וא"כ פשיטא דלא שייך ביה מכבה כי אע"פ שהוא חם ונצטנן זה לא מקרי מכבה ואם כנים הדברים כמו שכתב למה הוצרך רש"י למחוק אין שבות במקדש באופן דאין מקום קושיא כלל על הרב לחם משנה לומר דלא דק כמ"ש הוא ז"ל אחר המחילה רבה ממנו:

בשחר הי' לובש כו' משנה ותוספות. תולדת יצחק:

תוס' ד"ה ה"מ באיסורא דאורייתא. קרית מלך רב ח"א א' ע"ג: ועיין בארוכה עבודת ישראל ע"ח ע"ב ולהלן. מקראי קודש מ"ז ע"ב. מרכבת המשנה ח"א ריש פ"א דשבת ופי"ב דשבת ה"א ופ"א דשבת ה"ה:

דף לה.

מאי פרוה אמר רב יוסף פרווה אמגושי עיין לעיל בתוספות ל"א ששם כתבו שגג בית הפרוה שוה לקרקע העזרה וזה עולה כפי פירושם כאן לחפר מחילה תחת הקרקע וכיון שהמחיל' הי' א"כ אפשר שגג שוה לקרקע העזרה ורבי שמעי' בפרושו למדות פ"ה כתב כי הלשכה נקרא פרוה על שם שהי' לשכת המדיחים לפיכך נקרא פרוה על שם מעשיה דם פרים כמו הלשכות האחרות דחשב שם שנקראו על שם מעשיהם ופראווה אמגושי לא בנה הלשכה רק בית הטבילה שעל גגה בנה ע"ש ולפרושו קשה לי מאי דוחקא דגמרא לומר שנקראת על שם פרווה אמגושי כיון דלשכה היתה נקראות על שם פרים א"כ שפיר דנקראת הגג ג"כ הכי וצ"ל דהקבלה היתה כך בידם ובעבודת ישראל דף צ"ה ע"ב הקשה לפרש"י דאיך שייך שאמגושי יבנה לשכה הא כתיב לא לכם ולנו לבנות בית אלקינו ונ"ל כי דעת רש"י כרבינו שמעי' כי הלשכה לא בנה רק בית הטבילה בנה האמגושי ואפילו בזה י"ל כי לא משלו בנה אלא הוא הי' האומן לבנות ומשל צבור בנאו:

כדי שיכיר שעבודת היום בבוץ עמ"ש לעיל דף ל"א:

תוס' ד"ה הנדויין. עיין בתי"ט ובעץ חיים ובתולדת יצחק:

דף לה:

כהן שעשתה לו אמו כתונת כו' והקשה בשער המלך דף ק"א ח"א דלעיל במתניתין קאמר אלו משל צבור ואם רצה להוסיף מוסיף וכתבו הרע"ב והרמב"ם ובלבד שימסרנו לצבור דמאי מהני מסירתו לצבור הא הכא אמרינן דדוקא עבודת יחיד מותר בו אבל עבודת

צבור לא מהני מסירה ובאלו הבגדים הרי עושה בו יוה"כ כל עבודת צבור ובשלמא לרש"י לא קשה די"ל דבאמת רש"י לא פירש כלל במתניתין דבעי מסירה לצבור וא"כ אפשר לומר דדוקא הכא דכל הכתונת שלו צריך מסירה וחיישינן שמא לא ימסרם יפה אבל גבי בגדי כהן הגדול כיון דעיקר הבגדים הם משל צבור ורק ההוספה משלו לא בעי מסירה כלל אבל להרמב"ם והרע"ב דבעי מסירה א"כ ניחוש שמא לא ימסרם יפה יפה יפה ולע"ד לא קשיא כלל דוודאי גם הרמב"ם והרע"ב סוברים זה החילוק שסובר רש"י בין אם עיקר הבגד משלו או אם הוא רק ההוספה אלא שבזה חולקים על רש"י דרש"י סבר דההוספה לא בעו מסירה כלל ובאמת הדבר קשה דאף אם הוא הוספה איך יהי' קצת מהבגדי' משל יחיד ולפיכך סברי דוודאי אי אפשר בשום עבודה בלי מסירה לצבור אבל כה"ג מסירה לצבור מהני כיון דעיקר הבגדים משל צבור לא חיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה דמה לו בכך הלא העיקר משל צבור והוספה בעלמה הוא ואינו נקראת על שמו וקרוב לזה כתב הרב שער המלך עצמו מקמי הכי. אמנם לפי מה שכתב הרב משנה למלך דהרמב"ם דחה סוגיא זו מקמי סוגיאות אחרות דמוכח דמהני מסירה לצבור אפילו בעבודת צבור לא קשה כלל א"כ הרמב"ם לשיטתו פירש ומ"ש הרב שער המלך דאף לפי תירוצו של הרב משנה למלך עכ"פ יקשה על הך מימרא דרב שמואל מכח מתניתין ואחר המחילה רבה דבריו תמוהים דהא לאו מימרא הוא אלא ברייתא היא שהרי אמר תני וכל תני ברייתא היא ואפילו אם נאמר דמימרא היא וודאי ל"ק דהרמב"ם פירש כן במתניתין לפי האמת לפי שיטתו דמסירה לצבור מהני בעבודת צבור אבל מודה הרמב"ם דר"ש לשיטתו שסובר דמסירה לצבור לא מהני יפרש מתניתין דלא כרש"י אלא שלא הי' מסירה כלל וא"ל דמאי דוחקיה דהרמב"ם והרע"ב לפרש משנתינו במסירה כיון דחזינן דרב שמואל הוה מפרש לה בלא מסירה י"ל כי הרמב"ם סובר כי עיקר פלוגתייהו אי מסירה לצבור מהני תליא בפרושא דמתניתין כי הסוברים דמסורה לצבור מהני בשל צבור הוכיחו זה ממתניתין דסברי דאפילו הוספה מסירה בעי וא"כ כיון דבעי מסירה ש"מ דמסירה בשל צבור מהני ורב שמואל סבר דהוספה לא בעי מסירה ואם כן לא מוכח ממתניתין דמסירה לצבור מהני בשל צבור. ועיין עוד שם בשער המלך. משנה למלך פ"ד דשקלים ה"י בארוכה (ס"ה ע"א) ובפ"ח דכלי המקדש ה"ד ומה שכתבתי לעיל דף ל"א וראיתי בספר קהלת יעקב בדרשותיו דף י"ג שכתב ליישב דברי הרמב"ם דפסק דסגי במסירה בשל צבור דה"פ בדברי רב שמואל ועובד בו עבודת יחיד בלא מסירה ובלבד שימסרנו אח"כ לצבור לעבודת צבור ע"ש ואין הלשון משמע כלל כפירושו ועוד אפשר לומר אף דעבד בו עבודת יחיד אם הי' הוצאת

כף ומחתה טעון גניזה כמו שאר בגדי כה"ג שטעון גניזה וא"ל לאותו יוה"כ ישתמש בו עבודה אחרת וימסרנו לצבור דמה צורך בו הרי הי' לו בגדים קודם לכן ושוב ראיתי דבלא"ה אי אפשר לומר כן דהרי בשל ערב לא הי' עבודה אחרת בבגדי לבן רק הוצאת כף ומחתה ולא הי' בו צורך לאותו י"כ ומזה נראה שיצא להרמב"ם מה שכתב בפ"ח מהלכות כלי המקדש דשתי כתונת הי' לכה"ג ביוה"כ אחד לשל שחרית ואחד לשל בין הערבים ותמה המשנה למלך דהא משמע במתניתין ובגמרא דכל ה"ד בגדים הי' כפולים לשל בין הערבים אמנם הרמב"ם אפשר דס"ל מדנקט רב שמואל כתונת משמע דכתונת הי' כפול ולא שאר הבגדים דאי כל הבגדים הי' כפולים למה נקט כתונת וסבר הרמב"ם דדוקא כתונת הי' כפול לשל בין הערבים ולכך נקט עבודת יחיד שהוצאת כף ומחתה היא היתה יחידי שלא הי' עבודה אחרת בין הערבים בבגדי לבן ואפשר הי' בנוסחאות הרמב"ם עבודת יחיד ולפיכך פסק הרמב"ם דאפילו עבודת צבור מהני מסירה דהוצאת כף ומחתה נמי עבודת צבור הוה ולא כרש"י רק קרי ליה עבודת יחיד שהיתה יחידי בבגדי לבן ובוודאי הרמב"ם הי' מפרש להוצאת כף ומחתה דאי אפשר לומר לקרות בה דהא הרמב"ם כתב דקריאה לאו עבודה היא וא"כ לא הוי קרי ליה עבודה. ועיין מרכבת המשנה ח"ג פ"א דכלי המקדש ה"ג:

פשיטא כתב בקהלת יעקב בדרשותיו דף י"ג דמאי מקשה פשיטא דה"א דכיון דעבודת יחיד היא לא בעי מסירה לצבור ול"ק דהא משמע דעיקר חדושא דרב שמואל היא דעובד בה ולא שצריך למסרה דא"כ ס"ל כהן שעשתו לו אמו כתונת ועובד בה עבודת יחיד צריך למסרה וא"כ הוה הרבותא דצריך מסירה אבל השתא כפי לשונו דנקט משמע דעיקר החידוש דעובד בה וזה פשיטא וזה ג"כ כוונת רש"י ולא ידעתי למה כתב שדברי רש"י דחוקים:

ת"ר עני ועשיר. עין יוסף ס"ז ע"ב. שנות חיי' רי"ז ע"ב:

אנא השם יש מחלוקת בזה אי הראשון אנא השם ובשני אנא בשם או בשניהם אנא השם ויעיין בירושלמי ובטא"ח וברא"ש ובארוכה בעבודת ישראל דף ק"ג ע"ב ק"ד:

אני וביתי. שבועות י"ד ד"ה שני וידוים:

היה אומרי' ברוך שם כ"מ לעול' ועד סוטה מ' ד"ה וכל כך:

דף לו.

מתודה עליו עון לקט שכחה ופיאה. מגילת ספר לאוין דף קנ"ה ע"ב ק"ס קס"ט:

ול"ת הניתק לעשה. עיין בית ישחק ה':

רש"י אבל מן החליפות ולפנים. דרך הקודש י"ד ע"ג:
רש"י ד"ה ועל עולה כו' דלא גרסינן בה מעשר עני דהא יש לו וידוי אע"ג דשם במשנה ספ"ה דמעשר שני איתא דגם לקט שכחה ופיאה יש להם ווידוי הא תנן התם אע"פ שאין מעכבין את הוידוי וכיון דאין מעכבין חיישינן שמא ישכח ולא יתודה ולפ"ז צ"ל דהא דתנן אע"פ שאין מעכבין לא קאי רק אלקט שכחה ופיאה ולא על מעשר עני כמ"ש התי"ט וכן מבואר ברמב"ם פי"א דמעשר שני ועיין מהרש"א ושוב ראיתי בזרע יצחק שכתב קרוב לזה:
תוס' ד"ה נוקמי'. מרכבת המשנה ח"א פ"ג דעבודת יוה"כ ה"ב:
תוס' ד"ה על עשה ועל ל"ת כו' וכן על חייבי מיתות וחייבי כריתות וחייבי לאוין החמורין היתה מכפרת אלא שיש להם כפרה אחרת שענשן אמורה כו' דברי התוספות צ"ע דהיכי קאמרי אם לא הי' ענשן אמור היתה מכפרת אדרבה הא כתיב ונרצה משמע שיש לו תקנה וריצוי במקום אחר והרי אלו אין להם תקנה במקום אחר ואפילו אם נאמר דענשן זה הוא ריצוי הרי אלו לא הי' עונשן אמורה במקום אחר קאמרי התוספות דהוה מכפר וא"כ מאי ריצוי איכא. ושוב ראיתי בזרע יצחק דף כ"ז ע"ג שהגיה בדברי התוספות ובוודאי שהי' קשה לו מה שהקשתי ולפי שהספר אינו מצוי אעתיק לשון התוספות כפי מה שצריך להיות כפי הגהתו ואין לומר מדכתיב ונרצה לו משמע שיש לו תקנה וריצוי במקום אחר כו' ואם עבר יום או יומים עולה מכפרת עליו וכן ל"ת הניתק לעשה דקשה על חייבי מיתות וחייבי כריתות כו' שיש להם כפרה אחרת שענשן אמורה וכל הני אין להם ריצוי ותקנה במקום אחר ע"כ ומה דפשיטא ליה להתוספות דגבי לאוין החמורין הי' מכפר אי לא הי' עונשן אמור דהא גבי נבילה אי אין לוקין מכפר אע"ג דאין בידו לתקן ואין לו ריצוי במקום אחר. ועיין מגילות ספר קס"ט ע"ג העתיק התוספות כמו שהוא לפנינו:

דף לו:

לאו דנבילה א"ב. עיין בחולין דף ל"ז שכתבו הוי נמי עשה דכתיב וזבחת ואכלת וכן משמע מדבריהם בפסחים ל"ו צ"ע אי המלקות של נבילה למ"ד דלוקין מכפר נמי על העשה ובע"כ צ"ל כן דאי ס"ד דלא מכפר על העשה א"כ אף למ"ד דלוקין הוא צריך לכפר על עשה דנבילה ואפשר דאין הכי נמי ורק הגמרא לא קאמר אלא לאו דנבילה א"ב אי צריך לכפר אבל על העשה לכ"ע מכפר. ועיין דברי אמת בקונטרסים דף נ"ז ע"ג. ועיין בחולין פ' ד"ה הנח. ועיין בית ישחק ה' והארכתי בזה במקום אחר:

ר"ע סבר לאו מעליא הרמב"ם פסק סוף פ"ג דמעשה הקרבנות דמתודה על עולה עון עשה ול"ת הניתק לעשה ולפי פשוטה דכ"ע היא בין ריה"ג בין ר"ע דהא לא נחלקו בשני התרוצים במה מכפרות העולה רק מה נקרא ניתק לעשה. אמנם הכ"מ כתב דפסק כר"ע והוא תמוה לכאורא וכבר האריך בזה במגילת ספר דף קנ"ה ונרא' דכתב כן משום דלתרוצא קמא דלריה"ג עולה מכפרת אפילו על הלאוין שאין ניתקין לעשה דהא וודאי נבילה לא מקרי ניתק לעשה רק דאין לוקין עליו וכן על לקט שכחה ופיאה אפילו אי מעיקרא משמע נמי אין לוקין ומכפר העולה ונמצא לפ"ז דה"ה בכל הלאוין דאין לוקין אפשר דסבר דמכפר כגון לאו שניתן לתשלומין ולאו שאין בו מעשה. אמנם לר"ע דוקא לאוין שניתק לעשה מכפר הא שאר לאוין דאין לוקין אינו מכפר לפיכך כתב הכ"מ דפסק כר"ע אמנם לענין זה לא פסק כר"ע דתעזוב מעיקרא משמע דבהא מצינו כמה סוגיות חולקת וכמ"ש בתוספות ישנים. ועיין מה שכתבתי בר"ה דף ד' וקפסק כר"ע לענין זה שאין העולה מכפרת על שאר לאוי דלא לקי וכבר הקשה התוספות למה קאמר לאו דנבילה א"ב ול"ק לקט שכחה ופיאה איכא בנייהו וצ"ל דאגב גררא משמיע לן פרושא דריה"ג דהוה קשה ליה להתרצן למה נקט ריה"ג לקט שכחה ופיאה ולא נקט סתם לאו הניתק לעשה אי סבר דתעזוב בתר הכי משמע אלא וודאי דריה"ג סבר תעזוב מעיקרא ואפ"ה לא לקי וכמ"ש רש"י (ומזה הוצרך רש"י לומר כן בהאי תרוצא מדקאמר לאו דנבילה) וא"כ ה"ה ללאו דנבילה דדומה ללקט שכחה ופיאה דאין לוקין ואפ"ה עולה מכפרת להכי קאמר ר"ע דוקא ניתק לעשה ממש אבל אלו תרווייהו לקי וכיון דבהאי תירוצא ר"ע וריה"ג תרווייהו ס"ל דלקט שכחה ופיאה לוקין לפיכך בזה לא פסק כוותייהו ולענין עיקר מחלוקתם על מה העולה מכפרת פסק כר"ע:

תעזוב מעיקרא משמע. עיין לימודי ה' מ"ט ע"א:

אלא מהו שאמר משה נושא עון ופשע וחטאה כו' והקשה מהרש"א בחדושי אגדות אכתי קשה מקרא דוהתודה וכן הקשה הרי"ף בעין יעקב ובעץ חיים פ' אחרי ל"ד ובאש דת דף מ' כתב דאישתמיטתיה להו הירושלמי דאמר מה שמשה אמר נושא עון ופשע ואומר והתודה עליו אלא מכיון שהתודה על הזדונות ועל המרדים כאלו הן שגגות לפניו ובאמת שכדברי הירושלמי הוא בת"כ והביאו התי"ט. אמנם אין זו תמיה על המפרשים שהקשו כן דבוודאי הגמרא מדאמר אלא מהו שאמר משה נושא עון ולא קאמר נמי ואמר והתודה אלא ש"מ דדוקא גבי נושא עון שייך לומר כן אבל לא גבי והתודה וכן נראה מדברי רש"י בד"ה דקא מסייע ליה קרא גופיה דוידוי וקשה למה פירוש קרא דוידוי ולא קרא דנושא עון אלא וודאי צ"ל משום דקרא דנושא עון כבר תירצו בגמרא אבל קרא

דוהתודה לא תירצו. ומה שאמר בגמרא אלא מה שאמר משה הוא מלישנא דברייתא וההיא דנחית קמיה דרביה הי' ת"ח כנראה מהגמר' ובלי ספק ידע מהברייתא ולפיכך הוצרך רשי' לומר כן. וכן נראה דעת הרמב"ם בפירוש המשנה והביאו התי"ט שכתב דבסידרא לא קמיירי קרא אלא לכלול העונות הרי ג"כ דלא כת"כ ובע"כ הרמב"ם נמי סבר דהך ברייתא דגמ' דידן חולקת על ברייתא דת"כ. ועיין בארוכה עבודת ישראל דף ק"ה בארוכה ועיין אשד הנחלים נ"ח ע"ב:

רש"י דקא מסייע ליה קרא. ע' עבודת ישראל ק"ה אש דת מ' ובמה שכתבתי בסמוך:

דף לז.

ומנין שבאנו. אורח לצדיק חא"ח דף ח':

בשלמא חורב מעגלה ערופה לא יליף כו' קשיא. בעבודת ישראל דף ק"א הקשה על הרמב"ם דלא פסק בעגלה ערופה כפר והלא כאן אסיק הגמרא בקושיא דנילף מחורב וא"כ י"ל אנא בעגלה ערופה ע"ש והם דברים תמוהים אטו משום דקשיא ליה להגמרא על המשנה נפיק המשנה בר מהלכתא היכא דלא מצינו חולק ואין לומר דהברייתא דלמד מחורב גבי יה"כ ה"ה בעגלה ערופה וחולק על המשנה דא"כ ה"ל להגמרא לומר דלא כהאי תנא אלא וודאי דאין חולק על המשנה ורק קשיא וכל קושיא יש לה פרוקי ושוב ראיתי בקרבן אליצור דף קע"א שתמה על הרב עבודת ישראל וע"ש:

טבלא של זהב שפרשת סוטה כתובה עליה. קרית מלך רב ח"א נ"ה ע"ד:

שיהי' הצפון כולו פנוי. מרכבת המשנה ח"א פ"ג דעיה"כ ה"ב:

המהלך לימין רבו הרי זה בור כו'. הרמב"ם בפ"ו דת"ת השמיט הא דמצדד אצדודי והכ"מ כתב דסמך על מה שכתב בפ"ה גבי תפלה דאסור לילך לצד רבו ע"ש ובאמת משמע שם ברמב"ם דאפילו בלא תפלה אסור בצד רבו והקשה מהרח"א במקראי קודש דף ק"ח דקשה למסקנא דאמר ר"י המהלך לימין רבו ה"ז בור במה מיירי אם בשוה אפילו בשמאל ה"ז בור ואי במצדד גם לימין אינו בור ע"ש ואין זו קשיא דמנליה לשמאל בשוה דהוה בור דניהי דאינו דרך ארץ בור מיהו לא הוי וא"כ י"ל לפי האמת במצדד אצדודי בכל ענין שרי וכן נראה מהא דתנן בפרק בתרא דתמיד גבי כ"ג דהסגן בימינו והרי לא הי' שם אחר ולמה בימינו ומה שתירץ בברכי יוסף חי"ד דף י"ד דהתם שאני כיון דהוה לכבודו של כהן הגדול כדתנן אחז הסגן בימינו והעלהו יש להשיב דהא בכל ענין אמר רב יהודה המהלך לימין רבו ה"ז בור ולא עשה תנאי אם הוא לכבודו או לאו וגם מה צורך הי' לסגן לילך שוה לימינו הרי יכול לצדד אלא וודאי צ"ל דבאמת כן הי' דמצדד

אצדודי הוה ואפילו בימין שרי וכשאינו מצדד אצדודי בימין ה"ז בור בשמאל אסור אבל לא הי' בור. ועיין עוד במקראי קודש שם. אש דת י"ו. חנן אלקים קל"א. מגילת ספר עשין ב' ע"ג בתי כהונה בית אבות דף א'. ריח שדה בדרושים ז' ע"א. ברכי יוסף י"ד דף י"ד. צרור החיים דף ג' עבודת ישראל קי"א קי"ב. עץ חיים יתרו ע"ו ע"ב)

יכול יתן שנים על זה והקשה בפר"ח בסימן תרצ"ד דמ"ש הכי דבעי מיעוטא דלא נימא שנים על זה ושנים על זה ואלו גבי מתנות לאביונים דרשי שני מתנות לשני אביונים ולא דרשינן שני מתנות לכל אביון ותירץ דהתם כתיב מתנות ברישא דמשמע עניים [לוח הטעות: שני'] אבל הכא כתיב שני שעירים ברישא משמע דעל כל אחד מן השעירים יתן גורלות. ועיין ביד אהרן שהשיג עליו. ועיין בבני חייא. ועיין בתוספות חגיגה דף ג' ד"ה חרש באזנו אחת דמשמע דפלוגתא היא בירושלמי גבי ולבני אהרן תעשה כתונת בין ר' יוסי לרבנן והתם כתיב בני אהרן ברישא ואפ"ה סבר חד מ"ד דלא בעי אלא חד ואפשר לומר דאחר דכאן גילה תורה דגורלות הוא רק אחד על כל אחד דרשינן כן בכל מקום. ועיין ברכי יוסף א"ח קצ"ח ע"ג. יצחק ירנן ע"ו ע"ד. ובקונטרס מענה לשון שבספר נאות יעקב דף י"ב שהאריך:

מאי מוכני גלגלא. מרכבת המשנה ח"ג פ"ג דבית הבחירה הי"ח ופ"ג דכלים ה"ה:

תוס' ד"ה יוכל יתן שנים. גופי הלכות קי"ט ע"ב:

תוס' ד"ה גורל. גופי הלכות קי"ט ע"ב:

דף לז:

הקורא עם אנשי המשמר. עיין עבודת ישראל נ"א ע"ב:

רואה וכותב מ"ש בטבלא. עיין דברי אמת בקונטרסים ו' ע"ג:

תוס' ד"ה אמר אביי לשאר עמא. עבודת ישראל נ"א ע"ב:

דף לח.

בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב רש"י פירשה על השם בן ד' אותיות ובגמרא אמר סתמא תיבה בת ד' אותיות. ואפשר לומר דלאו על השם קאי. ועיין בגינת וורדים כלל ב' סימן יו"ד שהשיג על בעל מצת שמורים בענין כתיבת השם דהרי בגמרא משמע דכל כמה דכותב כאחת טפי עדיף והזוהר אפשר מפרש דלא היה באותיות השם:

כל מה שברא הקב"ה לכבודו בראו וחזרו בית אבטינס למקומן עיין מה שאכתוב לקמן דף נ"ג:

ועל דבר זה מזכירין אותו לשבח. תולדת יצחק:

רש"י על מעשה הכתב. עיין במקום שמואל שער התרוצים שהקשה דאיך הי' יכול לעשות רגל ה"ה כאחד ותירץ דהי' מניח נייר חלק כנגד חצי רגל ה"ה מלמעלה והי' כותב ח' ואח"כ מסלק הנייר ונמצא ה' וצ"ע אי שפיר דמי למיעבד הכי ובלא"ה כיון דרגלי הההין נגמרים כאחד שפיר הוה נגמר השם כאחד:

דף לח:

ומשלך יתנו לך ואין אדם נוגע במוכן לחברו עיין מגילת ספר לאוין דף ג' ע"ב ע"ג:
כולן מצאו תשובה לדבריהם בתי"ט הקשה למה הגרוס בן לוי לא מצא תשובה ובתוספות ישנים הביאו מתוספתא דבאמת גם הוא מצא תשובה. ועיין שער אפרים סימן ט"ז. ובית דוד ושושנים לדוד:
מאי דכתיב רגלי חסידיו ישמר. עיין ב"ב י"ז ד"ה שלשה לא שלטה בהן רימה:
הבא לטהר מסייעין לו. משכנות יעקב ע"ו ע"ג:
תוס' ד"ה דלא מסקינן בשמייהו. עבודת ישראל ל"ז:

דף לט.

פרק רביעי

התורה חסה על ממונם של ישראל במנחות פ"ט איכא פלוגתא אי אמרינן התורה חסה על ממונם של ישראל או אין עניות במקום עשירות ולכאורה יש לומר דדוקא התם שהוא בעבודה גופיה גבי מנורה לכן אמרינן אין עניות במקום עשירות אבל מה שאינו לצורך עבודה גופה כגון הכא דכ"ע ס"ל התורה חסה על ממונם של ישראל אלא דבפ"ב דתמיד גבי השקו התמיד בכוס של זהב משמע נמי דהוי פלוגתא אע"ג דלאו עבודה היא ומשמע דאפ"ה לחד מ"ד אמרינן אין עניות במקום עשירות. ועיין במנחות דף ע"ז ועיין בברכת הזבח ובבאר שבע שם בפ"ב דתמיד ועיין בארוכה באש דת דף נ"ב ע"ב. וראיתי לו שם שהקשה על מה שאמרו בפ"ד דתמיד גבי שתי שלחנות אחד של שיש ואחד של כסף דהקשה דנעבדיה של כסף ושל זהב דאין עניות במקום עשירות ומשני מפני שהוא מרתיח דקשה דה"ל לתלמודא לומר הניחא למ"ד התורה חסה על ממונם של ישראל וכוונתו על המקשן דכשהקשה דהא אין עניות במקום עשירות דמשמע דסברא פשוטה היא בלי שום חולק והרי למ"ד חסה על ממונם של ישראל ל"ק מידי וה"ל למימר הניחא ובעבודת ישראל נראה שהבין דקושיות הרב אש דת על התרצן ולכן כתב עליו ושותא דמר לא ידענא. ולדידי הדברים פשוטים דכוונתו על המקשן:
מתניתין דלא כי האי תנא. עבודת ישראל קי"ב קט"ו:

וכל כהן שמגיעו כפול הלבן. תולדת יצחק:
הצנועים מושכים ידיהם. עיין פרישה י"ד סימן ס"א שהקשה מכאן למה שהביא אביי ראי' בחולין דף קל"ג לענין מתנות כהונה דאביי לא הוי שקיל שאני הכי דלא הוי מגיעו כזית ואינו משביע אבל מתנות כהונה דמגיע כשיעור למה לא יקבל וע"ש ובאמת כפי משמעות לשון הש"ע שם גבי מתנות כהונה נמי בהכי מיירי שיש שם כהנים רבים וכן פירוש בט"ז אמנם מלישנא דגמרא לא משמע כן ולפ"ז דעיקר המניעה היתה בשביל המחלוקת כשיש שם כהנים רבים אבל בלא"ה לא היה נמנעים אזדא לה הראי' שהביא בספר בני חייא בסימן תע"ה דבמצות עשה אין בו דין חצי שיעור כלל וכל שלא יוכל לאכול כזית אין בו מצוה דלעולם י"ל דיש בו מצוה ומפני המחלוקת הי' נמנעים והא ראי' דגבי מתנות כהונה בלי ספק לא הי' נותנים לכל אחד פחות מכזית ואעפ"כ הי' נמנעים וש"מ דמפני המחלוקת הוא מיהו אפשר לדחות דגבי מתנות כהונה אפשר דאין מצות עשה באכילתם ולהכי הי' רשאים למנוע מלקבל אבל בלחם הפנים ושאר קדשים דבוודאי איכא מצות עשה באכילתם וא"כ אם נאמר דפחות מכזית דהוי חצי שיעור נמי איכא מצוה לא הי' רשאים למנוע ואין מקום להאריך יותר בזה ובמקום אחר אי"ה נאריך ושוב נדפס מחזיק ברכה וראיתי לו בחא"ח דף צ"ז ע"ד שהאריך בזה ובחקרי לב קפ"ח שהאריך בח"א. ועיין במגן שאול סימן מ"ב. ובידי משה דף קנ"ד ע"ג:
ומעשה באחד שנטל חלקו וחלק חברו תולדת יצחק:
תוס' ד"ה וקראו אותו כו' י"ל לפי שהוא חטף מחמצן אחר. בקדושין תליא בפלוגתא דרב ור' יוחנן ולרב האי חולקין ממש ול"ק קושיות התוספות אמנם לר"י חוטף ממש לכן הקשו ותירצו לפי שהוא חטף חלק חברו שהי' חמצן אבל האחרים לא הי' חוטפין מיד אחר רק חוטפין חלק הצנועין שהי' מושכין ידיהן וא"כ לא הוה חמצנים כיון דהצנועים ברצון טוב הי' מניחים וכן מבואר בתוספות דקדושין דף נ"ב ויש לתמוה על מהרש"א שתמה על התו' וכתב דבת"י ליתא והרי הוא בתוספות קדושין ובתרוצם השני חדשו דאפילו אם האחרים חטפו ג"כ מאחרים ניחא דלזה דוקא הי' קוראין בן חמצן לפי שהאחרים לא היה מקפידים וכ"כ בזרע יצחק:
ת"י ד"ה שמגיעו. חקרי לב קפ"ח:

דף לט:

וכבר אמר השם ונשמע קולו ביריחו מדברי רש"י משמע דלא אירע רק פעם אחת אבל לא בכל שנה הי' כך ולכן לא חשיב ת"ק התם בתמיד זה והי"א שם אפשר נמי דלא

חולקים על זה וסברי דהיה בכל השנה אלא דחשיב נמי אף מה דהוה לפרקים. ועיין עבודת ישראל דף ק"א ע"ב שהאריך:

צירי דלתות היכל נשמעו בשמנה תחום שבת. עיין לעיל כ"א ד"ה והי':

כלה שבירושלים אינה צריכה להתבשם מריח פיטום הקטרת והקשה הריף בעין יעקב דהרי לעיל בדף ל"ח הזכירו בית אבטינס לשבח שלא יצאה כלה מבושמת ומאי שבח הרי גם שאר נשים לא הי' צריכי' ותירוצו דוחק כמ"ש בתולד' יצחק ובוודאי י"ל כמ"ש בתולד' יצחק שבוודאי לא הי' צריכים אבל אעפ"כ הי' עושים וראיתי בתוספות כתובת דף ס"ו שהקשו על מה דאמרו שם בקופה של בשמים לא אמרו אלא בירושלים דמה הי' צריכין בירושלים הרי אמרו כאן לא היתה כלה צריכה להתבשם ותירצו דניהי דלא הוה צריך בשמים להריח אבל הי' צריכה בשמים לעדן הבשר ולהפשיט הקמטים ואפשר לומר דה"נ דתרי גווני בישום איכא ולעיל מירי שלא יצאו בבשמים העשויים לעדן הבשר ולהפשיט הקמטים:

תוס' ד"ה וצירי דלתות ההיכל עבודת ישראל ק"ג ע"א:

דף מ.

ור' יהודה היא דאמר דברים הנעשים בבגדי לבן בחוץ לא מעכב לקמן דף ס' קאמר הטעם דחקה לא קאי אלא על הנעשה בבגדי לבן בפנים ועיין מנחות י"ט ובזבחים י"ח בתוספות ובקדושין י"ד וברכי יוסף א"ח דף ד' ומנחות דף כ"ז שנינו שני שעירי י"כ מעכבין וקאמר הגמרא הטעם דחקה כתיב והרמב"ם לא הביא הך דינא ולכאורא הי' נראה דלר"י לא מעכבה כיון דריש לחוקה והגרלה למ"ד דמעכבה נפק' לי' מאשר עלה תרי זימנא הא בלא"ה מעכבה אמנם הא וודאי אין נראה חדא דהא כבר כתבו התוספות בקדושין ולקמן בדף מ"א דחוקה דנקט לאו דוקא אלא מאשר עלה נפקא והרמב"ם שלא הביא הך דינא דשעירים מעכב לא הי' צריך לזה כיון דכבר פסק דהגרלה מעכבה א"כ וודאי שעירים מעכבה דאי אין שעירים הגרלה מנין אע"פ שיש לדחות כן נראה ועיין בשבועות דף ח' ד"ה לטומאה שאירע בין זה לזה שכתבו דאי ליכא אלא חד לוקחים לשעיר פנימי ולכאורא כוונתם שאין לו אלא חד שעיר ממש וקאמרי דהגמרא רצה לומר נפקא מניה אפילו למ"ד הגרלה לא מעכבי וא"כ שעירים נמי לא מעכבי אהדדי ואי ליכא אלא חד לוקחין לשעיר הפנימי אבל למ"ד הגרלה מעכבה שפיר הוה מצי לומר דאין לו אלא חד וכיון דלא יוכל ליקח לשעיר הפנימי כיון שאין לו שעיר המשתלח והן מעכבין לוקחין לחיצון אמנם הרמב"ם בפ"ה דעבודת יה"כ פסק אם הקריב שעיר בחוץ קודם עבודת

היום פסול וא"כ אי אפשר לפרש כן בכוונתם ובע"כ צ"ל דמיירי שיש לו שני שעירים וא"כ זה שכתבו שצריך ליקח לפנימי והאחר לשעיר המשתלח דאל"כ לא יוכל להקריב שם שעיר אם אין לו רק אחד כי שני השעירים הלא הן מעכבין זה את זה והחיצון בלא הפנימי נמי פסול ובע"כ צ"ל כמ"ש ועיין מ"ש שם.

דף מ:

יעמיד חי. עיין מרכבת המשנה ח"א פ"ד דעבודת יוה"כ הי"ט:

רש"י יעמיד חי ע"כ ללמדנו שאם מת צריך להביא אחר דאל"כ מה בא ללמדנו והקשה בשיח יצחק דהא בעי קרא דחי ללמדנו דאם לא מת בדחיפה שירד אחריו וימיתנו כמו דאמרינן לקמן דף ס"ו ולמדו בת"כ מדכתיב חי אבל שלוחו למיתה ואפשר לומר דמוכח דחי לדרשא דהכי אתיא דאי להכי דצריך להמיתיהו למה כתב ח שהוא ההיפוך מן המכוון לכתוב לשלוח אותו למיתה אלא וודאי צ"ל דחי לדרש"א אתא דצריך לעמוד ומ"מ הך דרשא דלקמן ממילא נפקא:

עד מתי יהי' זקוק לעמוד חי. עיין לקמן ס"ד ד"ה האמר רבא ודף ס"ה ד"ה אמר ר' ינאי:

תוס' ד"ה ומה במקום. מהרשד"ם חא"ח סימן ל"ג. הליכות אלי דף ל"ה. זרע יצחק. לימודי ה' כ"ו ע"ג:

דף מא.

סתם סיפרא מני ר' יהודה בתורת כהנים שלנו ליתא להך ברייתא וידוע דכמה חסרונות יש בספרא וספרו ותוספתא שלנו אמנם מדברי רש"י נראה שכל הדרשות שנמצאו על פסוקים של ספר ויקרא ר' יהודה היא שכן כתב דהאי קרא בספר ויקרא כתוב והוא וודאי תמוה הוא:

אין הקנין מתפרשת. עיין זבחים ס"ז ד"ה חטאת העוף:

תוס' ד"ה סתם ספרא. זרע יצחק:

דף מא:

אלא לאו ש"מ אקשירה קאי ש"מ לכאורא וודאי דכן הלכה שקושרין לשון של זהורית בראש שעיר הפנימי כנגד בית שחיטתו וכן כתב הרא"ש ותמה על סדר אתה כוננתה דנראה דתפס דאהעמדה קאי אמנם הדבר הקשה דבסמוך קאמר ר' יצחק שתי לשונות שמעתי אחת של פרה ואחת של שעיר המשתלח ולא קאמר נמי של שעיר הנעשה בפנים. ושוב מצאתי להפר"ח במים חיים שכתב שזה דעת הרמב"ם ולהכי סתם הדברים.

ואפשר נמי לומר דהא וודאי דשעיר המשתלח הי' צריך לשון של זהורית אמנם שעיר הפנימי לא הי' אלא סימן בעלמא כמ"ש התו' וא"כ הי' יכול לעשות סימן מה שירצה ועיקר בעית הגמרא היתה אי הי' קושר דבר מה לסימן וקאי על הקשירה נמי או דוקא על העמדה ופשט מדרב יוסף דצריך הי' לעשות סימן כדי שלא יתערב באחרים אבל וודאי עיקר המשנה על העמדה קאי ולפי שזה דבר פשוט שצריך סימן שלא יתערב ואם לא הי' במשנה פשוט שהי' עושין כן השמיטו הרמב"ם ומחברי הפיוט ועיין עבודת ישראל קי"ט:

דף מב.

עשרה זוז. מרכבת המשנה ח"ג פ"ג דפרה ה"ז:

אחת של פרה ואחת של פרו הרמב"ם בפ"א דפסולי המוקדשין ה"ב פסק בשניהם דכשירה ובעין משפט נשכח מלציין:

שחיטת פרה כו' מ"ש פרה דכתיב אליעזר חוקה. מנחות ה' ד"ה שחיטה:

אלימא למעוטי אסיפת הפרה. מרכבת המשנה ח"ג פ"י דפרה ה"ד:

תוס' ד"ה כי אתא רבין. דבריהם תמוהים כמ"ש מהרש"א ובלי ספק שהי' להם גירסא אחרת ועיין בשביתות י"ט דף נ"ז ע"א:

תוס' ד"ה שחיטה לאו עבודה היא כו' דמהתם ליכא למפרך דהתם לאו משום דעבודה היא דהא פסולה אפילו בשער כהנים והקשה בשער המלך ח"ג דף נ"ב ע"ג דביבמות דף ל"ב מוקי גמרא זר ששימש בשחיטות פרו של כה"ג ואיך אפשר לומר כן והא קתני חייב משום זרות והא לפי מ"ש התוספות דלאו עבודה היא אין כאן זרות אלא איסור בעלמא דקעביד שחיטה שלא בבעלים דומיא דסמיכה והניח בצ"ע ולע"ד דמה שכתבו התוספות דבעינן בעלים מידי דהוה אסמיכה אין כוונתם דלגמרי הם שוים דזה אי אפשר לומר דסמיכה שלא בבעלים לא פסלה כל ושחיטה גבי פרו שלא בבעלים פסלה אלא כוונת התוספות לתת דמיון דהיכן מצינו דצריך בעלים לכן כתבו דמצינו כן גבי סמיכה א"כ י"ל ה"ה גבי שחיטה י"ל מהך טעמא פסולה ועכ"פ כיון דפסולה שפיר קאמר משום זרות וכדמוקי הגמרא שם אפילו כהן הדיוט דכל שהוא זר אצלו קאמר ושפיר י"ל איסור זרות שהוא לאו הבא מכלל עשה ואינו דומה כלל לסמיכה בעלמא ועיין מ"ש לעיל דף כ"ד דכיון דגזירות הכתוב הוא לפסול אפשר דאף חיוביה נמי מחייב לענין זה עבודה הוי וא"כ י"ל נמי הכי משום זרות שהוא זר אצל עבודה זו וחייב אע"ג דבעלמא לאו עבודה היא ועיין בספר בית ישחק דף ע"ו:

דף מב:

לא היתה פרו רוצה לצאת כו' מאן ת"ק ר"ש הרמב"ם פסק כת"ק בפ"ד דפרה והתי"ט בפ"ג דפרה הקשה עליו דהא ת"ק ר"ש דדריש טעמא דקרא והרמב"ם פסק דלא כר"ש דדריש טעמא דקרא. ועיין בעץ חיים למהרח"א. ובאמת אין הדבר מוכרע כל כך דהרמב"ם פסק בכל מקום דלא כר"ש ובמקום אחר נאריך מזה ועיין בארעא דרבנן סימן ב' ובספר מלכי בקודש הקשה בשם מהרח"א דף קנ"ג דהרי למאן דדריש אותה אפילו חמור אין מוציאין בהדה וא"כ בשחיטה דדרשינן אותה כמ"ש הרמב"ם בריש הפרק א"כ אפי' בהמ' חולין נמי לפסל דהא אי לא הוה דרשינן טעמא דקרא אפי' חמור לא הי' מוציאין וא"כ בשחיט ליכ' טעמ' דקרא וא"כ אפי' בהמת חולין פסול זה נראה כוונת מהרח"א ולפ"ז אין התירץ שתירץ הרב מלכי בקדש מעלה ארוכה לקושיא זו אמנם י"ל כיון שבלא"ה צ"ל להרמב"ם שהי' לו גירסא אחרת כמו שכתב הכ"מ וא"כ אפשר לומר דהתם נמי בשחיטה טעמא דקרא דעיקר הטעם משום מלאכה ולכן בבהמת חולין לא שייך מלאכה ולהכי כשרה וא"ל א"כ למה צריך אותה שאין שוחטין שתי פרות כאחת תיפוק ליה משום מלאכה י"ל דקרא אתא למיסר אפילו לשחוט בזה אחר זה אלא יגמור תחלה כל מעשה ראשונה ואח"כ יתחילו בשניה וזה לא הוה אסרינן מסברא אי לאו אותה אמנם השתא דכתיב אותה בעי בגמרא דחולין למיסר גם אם נשחט בהמת חולין עמה אמנם באמת שרי משום דלא הוה מלאכה ואע"ג דהתוספות לא סבירא להו אלא דבזה אחר זה כשר הרמב"ם לא ס"ל הכי ושוב נדפס ספר בית דינו של שלמה וראיתי בלחם שלמה דף י"ט שכתב קרוב לזה. ועיין יתר הבז ע"ד ע"ה אמרות טהורת כ"ט ע"א: **רש"י** למשמרת למי נדה משמע דצריכה שימור עד שיזה מהן. והקשה במלכי בקדש דף קנ"ג דהא כיון דרש"י סובר דהיסח הדעת פסול משום מלאכה והמלאכה אין פסול עד שיתן את האפר ע"ש וזו היא ממש קושיות הראב"ד בפרק וי"ו דפרה והכ"מ תירץ להרמב"ם דטעם המלאכה אינו משום היסח הדעת אמנם לרש"י קשה ואפשר לומר לרש"י כמ"ש הראב"ד בפ"ו שיש חילוק בין עשה בגופא מלאכה ובין עשה מלאכה שפסל משום היסח הדעת דמלאכה שבגופא מפרה גופה למדנו וא"כ אפשר דסבר רש"י דאינו פוסל אלא עד שיתן האפר אבל היסח הדעת פוסל לעולם עד שיזה אע"פ שלא ראיתי מי שכתב כן ובב"ק צ"ח ובגיטין נ"ג גבי העושה מלאכה במי חטאת כל המפרשים מפרשו דמיירי קודם שנתן האפר אמנם בשיטה מקובצת ב"ק שם בשם גאון נראה דמפרש אפילו אחר שנתן האפר וע"ש ובלחם שלמה דף י"ט:

תוס' ד"ה אף אני אביא כו' וי"ל דסברא הוא לרבוי כו' כיון דהנהו כשרים אפילו באשה והנך חשיבי כולי האי דקבעו להו כהן כצ"ל:

דף מג.

איש ולא קטן. עיין זבחים י"ג ד"ה עלו ומלאו:

תוס' ד"ה הכל כשרים לקדש. פירש"י המים על האפר כו' דברי התוספות אלו צ"ע טובא כמו שהאריכו האחרונים דעיקר הדבר פלוגתא דר"ש ורבנן בסוטה ט"ז דרבנן מצרכי אפר על המים מדכתיב במים חיים אל כלי שיהי' המים נוגעים בכלי ונתן עליו דרשי לערב אח"כ האפר עם המים ולר"ש אין קפידא וא"כ לרש"י י"ל דכתב כר"ש דרשאי ליתן המים על האפר. והתוספות ניהי דכתבו כרבנן מ"מ למה כתבו ונתן עליו בשבילו דמה צורך לכך הלא רבנן דרשו ונתן לערב וכבר עמד ע"ז מהרש"א שם בסוטה והתי"ט בפ"א דתמורה. ועיין במהרצב"י סימן קנ"ד שגם הוא תמה ויש לתמוה איך לא ראה שכבר קדמו שכבר קדמו מהרש"א ותי"ט וגם על רשי' יש לתמוה ניהי דר"ש מכשיר בכל ענין כיון דרבנן מצרכי מים תחלה למה הניח דעת רבנן דיוצא בה אפילו לר"ש ותפס דעת ר"ש דאינו יוצא בזה לרבנן ותו דאפילו לר"ש למצוה מיהא צריך שיתן המים תחלה אע"פ שאמר רוצה שיתן המים תחלה היינו דלא הוה עיכובא אבל מצוה איכא דאל"כ גזירה שוה ל"ל כמו שכתבו התו' בתמור' דף י"ב ואפשר לומר דהתוס' סברו דהדר בי' הגמרא דסוטה ממה דאמר בתחילה ונתן לערב כי אחר שהקשה ואימא ונתן דוקא מים חיים שתהא חיותן בכלי ומתרץ מכשיר מלמעלה וודאי צ"ל דלא ניחא ליה להמקשן לפרש ונתן לערב דהוא נגד פשט של מקרא והתרצן הודה לו בכך רק מכח סברא אמר מכשיר מלמעלה וא"כ אנן צריכין לפרושי פרושו של מקרא לכן פירשו עליו בשבילו וכן פירשו הרלב"ג בפרושו על התורה אע"פ שהי' לפניו גמרא דסוטה וש"מ שסבר שלפי האמת צריכין לפרש כן והכי מוכח נמי בפסחים ל"ד דמקשה על הא דאמר שתה' חיותן בכלי והכתיב ונתן ואי אמרת ונתן הוא לערב א"כ לא מקשי מידי דמאי ענין לערב שתהא חיותן בכלי אלא וודאי צ"ל דלפי האמת ונתן כפשוטו דעל המים קאי שיתן ורק עליו אינו קאי על האפר וע"ש בסוטה מה שהקשה מהרש"א על הרמב"ן ומ"ש שם ועיין חזון נחום קדשים קנ"ג ע"ב חוט המשולש בשו"ת דף י"ט. זרע יצחק. ובכפות תמרים בסוכה שם דף ל"ז:

דף מג:

הטהור מכלל שהוא טמא. נידה ט' ד"ה מאי מזה:

על הרובד הרביעי שבהיכל. עיין הרמ"ע מפאנו סי' י"א שהוא בעצמו הרובד המוזכר אח"כ גבי גחלים וכן הביא מת"כ אלא שנראה מדבריו שהי' באולם ועיין בתי"ט ובעבוד' ישראל קל"ד:

מן המאוכלות הפנימית. עבודת ישראל קל"ט ק"מ:

ר' יוסי אומר בכל יום הי' חותה בשל סאה. עיין זבחים נ"ח ד"ה ר"י:

בכל יום הי' זהבה ירוק. עבודת ישראל קל"ז קל"ח:

והיום מן קיתון של זהב. בירושלמי איכא פלוגתא אם גם הקידש הראשון מן הקיתון או הקידוש הראשון מן הכיור ועיין לעיל ברש"י דף ל"א ומ"ש שם ובקרבן העדה כתב דרש"י לשיטתו ולכן בזבחים דף כ"ב דמקשה על הא דאמר כלי שרת מקדשין והא כתיב ממנו והקשה התוספות על רש"י דלמה לא הקשה על מתניתין דכה"ג מקדש בקיתון של זהב וכתב הוא דממתניתין ליכא לאקשויא דאיכא למימר חוץ מקידוש ראשון ושאר הקדושין לא פסלי ולע"ד יש להשיב חדא דהא רש"י ס"ל דחמש טבילות ועשרה קדושין הלכה למשה מסיני הם וא"כ בוודאי חד דינא אית להו לכל הקדושי' וזו דע"כפ הי' יכול להקשו' מרבי יהודה דסבר לעולם כה"ג מקדש ידיו ורגליו מן הקיתון של זהב ש"מ דכלי שרת כשר והא כתיב ממנו גם מה שכתב דמדברי הרמב"ם נראה דהקידוש הראשון לא הי' מן הקיתון מפני שכתב הרמב"ם מצוה לקדש מן הכיור אין ראי' שי"ל מפני כבודו של כה"ג לא חשו למצוה ואדרבה כי מפני שהרמב"ם בהלכות עבודת יוה"כ פ"ב ה"ה כתב סתם היום מקדש מן הקיתון וסתם הדברים ונראה דכוונתו לכל הקדושים דאל"כ הוה ליה לפרש ובלא"ה צ"ל לרבי יהודה דמשום כבודו דכה"ג שרי כל השנה כי בוודאי לא יחלוק רבי יהודה דמצוה לכתחילה בכיור:

והא כתיב וכל אדם לא יהי' באוהל מועד כו' תנו רבנן עיין בארוכה עבודת ישראל שהרבה להקשות למה נקט אפילו בעזרה הא אפילו בין האולם ולמזבח לא פרשי לפי האמת בין לרבנן בין לרבי יוסי. ולע"ד דהך ברייתא מילתא פסיקתא נקט דהא וודאי פרישה דכל השנה נמי מהאי קרא נפקא וגם מיירי מכל העבודת וגם מהקטרה שבהיכל ואף שרש"י כתב יכול אף בכל העזרה בשעת הקטרת לפני ולפנים אפשר לאו דוקא קאמר ותו דבין האולם ולמזבח לאו מאוהל מועד ממעטינן כי איך אפשר למעט מאוהל מועד למ"ד היכל ואולם חדא קדושה רק דברייתא דנקט דה"א אפילו מהעזרה וזה ממעטינן מאוהל מועד אבל מבין האולם ולמזבח לא מיירי וכן מן האולם עצמו אי

קדושתו רק כבין האולם ולמזבח לא מיירי הך ברייתא וא"כ אין ראי' דהך ברייתא סברי כר' יוסי:

רש"י והזה הטהור האי בטהור יתירא הוא דהא בטהור קאי וכן כתב רש"י בזבחים י"ז דלעיל מניה כתיב ולקח אזוב וטבל במים איש טהור אמנם בזבחים דף ע"ג כתב רש"י דלשתוק דבלא"ה ידעינן דצריך להיות טהור דחטאת קריא רחמנא. ועיין מ"ש שם ועיין במנחת בכורים ס"ג ע"ב:

רש"י על הרובד הרביעי כו' וקס"ד דעל שורה רביעית שמפתח ההיכל ולפנים קאמר בעבודת ישראל דף קל"ד ע"ב כתב דרש"י לאו דוקא היכל קאמר אלא מפתח האולם ולפנים ואינו מוכרח כמ"ש לעיל בסמוך ומה שהביא ראי' ממה שכתב רש"י בסמוך בד"ה תני של היכל כיוצא מן ההיכל לעזרה אפשר דרש"י מילתא פסיקתא נקט כמ"ש ואדרבה דברי רש"י מורים יותר שבהרובד הרביעי שבאולם הי'. ולפי שהאולם האמצעי בין ההיכל לעזרה נקט לסימנא העזרה:

רשי' מוסיף מלא חפניו. עבודת ישראל קמ"ב:

תוס' ד"ה ולא פליג. זרע יצחק. תולדות יצחק:

תוס' ד"ה אמר רב יהודא. זרע יצחק:

ת"י ד"ה גחלים. מרכבת המשנה ח"ג פ"ג דתמידין ה"ה:

דף מד.

רשי' ד"ה לא בשעת הקטרה דהיכל כו' והכי קתני כשם שפורשין מבין כו' מתן פר כהן משיח דהוה נמי בהיכל כוונתו לבאר דמי דחקו למתרץ לומר כן דאהקטרה שבהיכל קאי לזה כתב דדומיא דמתן דמים הוא דהכל בהיכל וא"כ מיירי דוקא בעבודת שבהיכל וה"ה קטורת של היכל:

רשי' ד"ה אי הכי. דברי רשי' מגומגמים טובא דהא הקושיא כפשוטו דהא וודאי אי מוקמינן בהקטרה דלפני ולפנים לא קשה מידי אבל עכשיו הקושיא כפשוטו ועיין בתולדת יצחק שהאריך בזה. ועיין ביתר הבז דף ס"ג ע"ב וכנראה שרוצה להגיה בדברי רשי' אלא שנפל ט"ס גם בדבריו:

רשי' והא איכא בניחותא. תולדת יצחק:

דף מד:

ש"מ מעלות מדאורייתא. הרמב"ן במצות ל"ת ע"ג כתב כי הפירוש על קדושת המקומות שחשיב שם בפ"א דכלים דכל חד מקודש מהקודם הוא דאורייתא. ולאידך מ"ד דרבנן

אבל בחומרת הנכנסים לדברי הכל מעלה של דבריהם היא. אמנם במגילת אסתר כתב להיפוך דדוקא על המקומות נחלקו. אבל לענין איסור הנכנסים דכ"ע מדאורייתא היא ומה שהכריחו כן מדברי רשי' אינו ראי' דרשי' לא בא לפרש אלא לענין זה שדבר מזה בסוגין דהיינו לענין הפרישה אי היכל ואולם ובין האולם ולמזבח קדושת נפרדות או חדא קדושה אבל מן הנכנסין לא מיירי בסוגיא דידן. ועיין בספר לב שמח דף קי"ו שהקשה על הרמב"ן דאי לאו לענין הנכנסים הוא מאי חילוק קדושת יש וי"ל דחילוק יש כמבואר בסוגיא ואע"ג דזה לא שייך בכל המקומות בהא וודאי לא אריא דהא אפילו למ"ד מדאורייתא לאו כולם דאורייתא הם כאשר הוכיח הרמב"ן שם. ועיין עבודת ישראל קל"ד קל"ה:

קדושת היכל ואולם חדא מילתא היא. עיין זבחים נ"ח ד"ה קדושת היכל:

התורה חסה על ממונם של ישראל. וכתב רש"י וחתיית הגחלים שוחקת את הכלי ומחסרתו והקשה בעבודת ישראל דף קי"ד ע"ב דלמה צריך רש"י להאי טעמא הא לעיל בריש פרקין גבי קלפי דלא שייך האי טעמא דשחיקה ואפ"ה אמר התורה חסה על ממונם של ישראל ואפשר לומר דבוודאי התם י"ל התורה חסה להוציא ממון הרבה אבל כאן הרי הי' עושין של זהב ליום הכפורים ויחתו בה כל השנה ואע"פ שלא היתה מידתם שוה כי כל השנה בד' קבין וביה"כ בשלשה קבין בוודאי זה לאו מן התורה ורק עשו כדי לעשות שינוי מוטב הי' לעשות של זהב של שלשה קבין ולחתות בה כל השנה אלא וודאי משום שחיקה חסה על ממונם של ישראל וע"ש מה שהקשה על ברכת הזבח דתירץ דדוקא הכא אמרינן חסה התורה משום שחיקה אבל גבי שמן של מנורה שהוא מעט ופעם אחת לא אמרינן התורה חסה והקשה הוא דתינח הכא אבל גבי קלפי לעיל קשה למ"ד התם דלא חסה ולמה גבי קלפי חסה ול"ק דעכ"פ התם גבי שמן הדבר מועט אבל גבי קלפי ההוצאה מרובה לקנות של זהב ואפשר נמי דרשי' דנקט הכא טעמא דשחיקה האמת נקט אבל אין ה"נ דבלא שחיטה נמי הי' התורה חסה כמו דמצינו גבי קלפי:

נתפזר ממנו כקב גחלים. עיין לקמן מ"ו ד"ה כי פליגי חגיגה כ"ג ד"ה שאם:

בכל יום היתה גלדה עבה כו' זה פירוש למה שאמר במשנתינו בכל יום היתה כבדה שטעם כובדה לפי שהיתה גלדה עבה וכ"נ מדברי רשי' וכן פירש בעבודת ישראל דף קל"ו ע"ב:

בכל יום היתה זהבה ירוק אמר רב חסדא כו'. הרמב"ם השמיט זה דזהבה אדום ובע"כ צ"ל דס"ל דרבי מנחם פליג אבל ת"ק לא ס"ל. והקשה בעבודת ישראל דהא רב חסדא ס"ל כוותיה ותניא נמי הכי אין זה הכרע דהך תניא הכי אפשר דברי רבי מנחם הם וכאן

בברייתא מפרש למה אדום על שם שדומה לדם פרים ומדברי רב חסדא אין ראיה כלל שהרי לא אמר אלא שבעה זהבים הם וחד מהם זהב פרויים שדומה לדם פרים אבל לא אמר רב חסדא שהיה משתמשים בזהב ההוא ביוה"כ ורב חסדא אתי לפרושי זהב פרוים המוזכר במקרא בדברי הימים ועל זה אמר תניא נמי הכי דמה"ת נקרא זהב פרויים וכן מוכח בדברי רש"י שכתב תניא נמי הכי על שם שדומה לדם פרים נקרא זהב פרוים דוודאי קשה מאי בעי רש"י בזה ומי לא ידע בכל אלה אלא כוונתו שלא נפרש דרב חסדא עיקרו לפרש דברי רבי מנחם בא ולפסוק כמותו דביום הכפורים היה זהב אדום לכך כתב רש"י דהתניא נמי הכי לא קאי אלא על מה שפירש רב חסדא דם פרים דאלו לענין זהבה אדום לא דיבר רב חסדא כלל:

תוס' ד"ה דאלו בהיכל. יתר הבז ס"ג ע"ב:

דף מה.

דקה מן הדקה פשוט הוא דלא קאי אלא על הקטרת שהקטיר לפני ולפנים אבל הקטרת שבכל יום שהי' בהיכל הי' בשיעור כל ימות השנה וכן לא היתה אלא דקה ולא דקה מן הדקה:

והיום עולים באמצע ויורדים באמצע גירסא זו הי' לו להרמב"ם ולפיכך כתב שגם שאר כהנים עולים באמצע ויורדים באמצע ביה"כ לפני כה"ג מפני כבודו אבל רש"י נראה דלא הי' לו גירסא זו אלא כה"ג עולה באמצע ויורד באמצע. ועיין לחם משנה ותי"ט עבודת ישראל קל"ז ע"ב:

ת"ר בכל יום הי' שם שתי מערכות. עיין על כל הסוגיא ודברי הרמב"ם בארוכה עבודת ישראל דף נ"ד ולהלן:

וכי סלקא אדעתך שזר קרב ע"ג מזבח. במשנה למלך פ"ט מהלכות ביאת המקדש הט"ו הקשה מכאן על התוספות בסוכה והרמב"ן דסברי דאין איסור תורה בכניסת זר בין האולם ולמזבח דהרי הכא אמרינן וכי זר קרב על המזבח ומוכח דמדאורייתא הוא כמ"ש רש"י ונראים הדברים כמו שתירץ דלדעת התוספות והרמב"ן וודאי אין האיסור מצד הכנסה למזבח אלא מצד הדבר שהוא עבודה ודוקא בדבר שצריך להיות על המזבח ממש אבל דבר שאפשר לעשותו בעומד ע"ג קרקע אע"פ שגוף הדבר נעשה ע"ג מזבח בזה אין לפסול לזר ולהכי אי הוה אפשר לעמוד בארץ ולעבוד במפוחא הוה אפשר בזר. ועיין בתוספות זבחים דף י"ד ד"ה והרי הולכת ושם דף ס"ה ד"ה וכי תעלה ולעיל כ"ז ד"ה הולכת עצים. קרבן אהרן דף ה':

ור"י אי מהתם ה"א דקאי על ארעא. עיין משנה למלך פ"ט מהלכות ביאת המקדש הט"ו ומ"ש בסמוך:
נפקא ליה מהאש. עיין מנחות נ"א ד"ה וי"ו סנהדרין י"ד ד"ה ואת אשמו:
תוס' ד"ה ר' יוסי. עיין עבודת ישראל נ"ה ע"ב ובספר תפארת יוסף פ' צ"ו.
תוס' ד"ה וכי תעלה על דעתך. קרבן אהרן דף ה':

דף מה:

נפקא ליה מוהאש כו' והקשה בעבודת ישראל דף ס' ע"א מ"ש דכאן ר' יהודה לא דריש וי"ו דוהאש ואלו בסנהדרין י"ד גבי זקניך ושופטיך דריש וי"ו מ"ש דהך וי"ו דריש והך וי"ו לא דריש וכן הקשה על הרמב"ם מ"ש דכאן פסק דלא כר"מ דדריש וי"ו ושם גבי זקנים פסק כמ"ד דדריש וי"ו ולא תירץ כלום וקושיא זו דר"י אדר"י הקשו התוספות במנחות דף נ"א ד"ה וי"ו מכאן ומשאר מקומות דלא דריש ר"י וי"ו וסיימו דדוקא באלו מקומות לא דריש וי"ו הא בשאר מקומות דריש וע"ש וכמו כן יתורץ להרמב"ם כמו שמתורץ לר' יהודה גופיה:
לכדתניא אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה לימד על מערכה שניה של קטרת כן הוא הנוסחא בספרים שלנו ולע"ד טעות הוא דהא מערכה שניה של קטרת לא מהאי קרא דאש תמיד תוקד נלמד אלא מקרא דאש המזבח תוקד בו כמבואר בסוגיא ולכן בוודאי צריך לגרוס כאן האי קרא דאש המזבח תוקד בו רק לבסוף נלמד אש למנורה מאש תמיד תוקד על המזבח ומזה נפל הטעות להביא גם זה הפסוק ברישא דברייתא וכ"כ רש"י בפ' צו דהך קרא דאש תמיד תוקד לאש של מנורה נאמר שנאמר בו תמיד וכאשר כתבתי שצריך להגיה כן הוא הנוסחא בתורת כהנים ובילקוט וכן מוכח מדברי התוספות לעיל דף צ"ג ד"ה מכלל דאיכא חברתה וכן נראה מדברי הרא"ם בפ' צו:
איזה מזבח שמקצתו לפני ה' הוי אומר זה מזבח החיצון. עבודת ישראל קע"ח ע"ב קע"ט:
ואיצטריך למכתב מעל המזבח ואיצטריך למכתב מלפני ה'. עיין זבחים נ"ח ד"ה משוך:

דף מו.

אברי עולה שנתותרו עושה מהן מערכה בפני עצמן רש"י כתב דלא גרסינן עולת חול וכוונתו דאי הוה גרסינן עולת חול א"כ עיקר חדושא דבר קפרא לאו לאברים של כל יום הוא דהא לא דיבר אלא לאברי חול לשבת וא"כ מאי מקשה תנינא והוצרך לומר לפסולים הא איצטריך לאשמעינן דאברי חול מקטירים בשבת וא"ל דהא נמי פשיטא זה הוא הקושיא שניה שמקשה הגמרא ותירץ דה"א דוקא בחל יוה"כ להיות בשבת וא"כ

לא הוה צריך לאוקמיה בפסולים אלא וודאי דלא גרסינן עולת חול וא"כ תרתי אשמעינן חדא לאברים דכל יום וחדא לאברים דחול בשבת וא"כ שפיר מקשה על תרווייהו פשיטא והוצרך לאוקמיה בפסולים וכן מבואר בדברי הרב משנה למלך פ"ד דמעשה הקרבנות ה"ג:

ואפילו בשבת תנינא והיום חמש והקשה במשנה למלך דמאי קושיא הא ממתניתין לא שמעינן פסולים ובר קפרה חידש אפילו פסולים והוא תירץ דכיון דשמעינן דהותר לעשות מערכה בפני עצמו אע"ג דיכול לשרפה בשאר המערכה אעפ"כ הותר א"כ אין חילוק בין כשרים בין פסולים דפסולים נמי כיון שמשלה בהן האור נעשו כלחמו של מזבח ונראה שלזה נתכוונו בתוספות ישנים אלא שנפל בהן טעות ואפשר לומר עוד דהקושיא היא אי אמרינן אפילו כשרים במשלה בהן האור דוקא אבל לא משלה בהן האור לא דבמשלה בהן האור אין חילוק אבל אי אמרי' דעיקר המערכה הי' בשביל כשרים ואפי' לא משלה בהן שפיר איצטריך לאשמעינן דפסולין נמי במשלה בהן האור והא וודאי לא מסתבר למימר דכשרים בלא משלה ופסולים במשלה שוים הם אבל זה וודאי מסתבר דבמשלה שוים הם ובפ"א מהלכות תמידין ומוספין ה"ז כתב המשנה למלך דהא דקאמר בר קפרה אפילו בשבת לא קאי אלא לכשרים ולא לפסולים ומעתה שפיר פריך תנינא והנה בימיו עדיין לא נדפס תוספות ישנים אבל כפי הנראה מתוספות ישנים ס"ל בפשיטות דבר קפרה אפילו על פסולים קאי. ונסתפק המשנה למלך בהלכות מעשה הקרבנות שם לבר קפרה אליבא דרבנן מה דינם של אברים שנתותרו ורצה להכריח דאף אליבה דרבנן כן הוא מדקאמר ופליגא דרב הונא וקשה מנלן דפליגי דילמא רב הונא אליבא דרבנן קאמר ויש לתמוה איך לא הרגיש שרש"י ביאר זה באמרו ופליגי דרב הונא אדבר קפרה ואדרבה דאמרי בכל יום דמתניתין דוקא הוא ואפילו בשבת דרב הונא סבר בכל יום לבר משבת אלא שלא הבנתי דברי רש"י דמאי הוכחה דרב הונא סבר בכל יום לאו בשבת קאי דהא למ"ד שנים או שלש מערכות בכל יום אלו הי' אפילו בשבת ורק לר"מ יש להסתפק על מערכה של אברים אי הי' בשבת ובע"כ צ"ל לדעת רש"י דרב הונא אדר"מ קאי דעל ר"מ אמר שאינו דוחה ובכל יום דר"מ לאו אשבת קאי ומסדר הגמרא ידע זה דרב הונא אדר"מ קאי ושוב ראיתי בשבת דף כ' בתוספות שכתבו דאף רב הונא לא פליג אלא לסדר מערכה בפני עצמן אבל גם הוא מודה דנותנן למערכה גדולה ובע"כ לפ"ז אין שייכות לדרב הונא רק על דברי ר"מ. ועיין מנחות מ' ד"ה תכלת אין בה:

תמיד תחילתו דוחה. עיין משנה למלך פ"א דתמידין ה"ז:

רב חסדא אמר דוחה את השבת ואינו דוחה את הטומאה כו'. עיין בצרור החיים בפרק ב' דהלכות שבת וקהלת יעקב שם ויצחק ירנן דף ק"ה ע"ד:

מ"ש טומאה דכתיב במועדו שבת נמי במועדו. עיין בשבת דף כ' ששם כתבו דשבת לאו במועדו יליף אלא מכל מושבותיכם ואגב דנקט גבי טומאה מועדו נקט נמי גבי שבת מועדו ועפ"ז יש ליישב מה שהקשה בקהלת יעקב כיון דשניהם נפקא לן מבמועדו למה אמר שבת הותרה טומאה דחויה ולפמ"ש התוספות ל"ק דשבת נפקא מבכל מושבותיכם משמע להו אפילו לכתחילה אבל מבמועדו לא משמע להו אלא דדחוי' ועוד י"ל דשבת וודאי הותרה שהרי אי אפשר בכל שבת בלא חילול ולכן בוודאי הותרה אבל טומאה אפשר לעולם לא יהי' כך שיארע טומאה ולכן לא נקרא רק דחויה:

דף מו:

המוריד גחלת מעל גבי המזבח. עיין זבחים פ"ו ד"ה וכולן

הכא אינתקה למצותה. זבחים צ"א ד"ה המוריד גחלת:

דף מז.

פרק חמישי

שנתזה צנורא על בגדו. זבחים צ"ח ד"ה טבול יום. חגיגה כ"א ד"ה האונן:

ת"ר מלא קומצו כו' כדקמצי אינשי כו' שלשה אצבעותיו על פס ידו. בנוסחת תורת כהנים שאצל קרבן אהרן לא גריס שלשה אצבעותיו אלא וחופה את אצבעותיו כתב בקרבן אהרן דהך דת"כ חולק על הך ברייתא וסובר דהיתה בכל האצבעות ובאמת לפי פשטות הסוגיא דמנחות דף י"א נראה דהך ברייתא אינה חולקת על המשנה דמנחות דאמרה כיצד הוא עושה פושט את אצבעותיו על פס ידו ולא הזכירה שלשה אצבעותיו ואפ"ה אמר שם רב חופה שלש אצבעות ומביא תניא נמי הכי מברייתא זו ואם הי' סתם משנה חולק לפי שאמרה סתם ולא אמרה שלש אצבעות לא הי' רב פוסק כברייתא נגד מתניתין ונגד ברייתא דת"כ אלא וודאי רב סבר דברייתא לפרש אתיא כדרך הברייתא שמפרש יותר מן המשנה והא דאמר בברית' כדקמצי אינשי אע"פ דקמצי אינשי משמע בכל האצבעות כמו דמוכח במנחות וכמו שפרש"י שם וא"כ דברי הברייתא סתורים מניה וביה דבתחילה אמר כדקמצי אינשי ואח"כ אמר בשלש אצבעות י"ל הא רש"י פירש אח"כ שם כדקמצי אינשי מכניס צדי אצבעותיו ודוחקו בקמח וא"כ ה"נ נפרש כן ובמקומו הוא מוכרע לפי שאמר יכול אפילו בראשי אצבעותיו ת"ל מלא קמצו כדקמצי

אינשי א"כ היינו כדקמצי אינשי הוא ההיפוך של ראשי אצבעותיו אמנם שם ששאל אביי מרבא כיצד קומצין ידע דכוונתו הי' לשאל בכמה אצבעות וא"כ תשובתו כדקמצי אינשי בע"כ ע"ז הי' בכולי אצבעות ולהכי פריך שפיר מזו קמיצה ותירץ להשוות אמנם הרמב"ם יש לו שיטה אחרת והיא תמוה לכאורא כפי שיטת הש"ס ואין כאן מקום להאריך בזה. ועיין בארוכה עבודת ישראל דף מ':

דף מז:

וזו היא מן עבודת קשות שבמקדש עיין בארוכה עבודת ישראל ל"ט מ' על הסוגיא והרמב"ם:

תוס' ד"ה הדר פשטה כו' ונפקא מניה כו' לא בטיל. עיין מהרש"א ובאמת לא ידעתי הך טבל מהו דהא טעמא דטבל לא בטל הוא משום דכהתירו כך איסורו או משום דבר שיש לו מתירין וזה לא שייך כלל כאן ועיין בירושלמי פ"ב דערלה דשם משמע דכל הקדשים בטלים במאה ולא חילוק והא ברייתא מתורת כהנים פ' אמור ובקרבן אהרן נדחק בה וסבר דעל תרומה קאי ואלו הוה נגלה לו הירושלמי הוה ניחא ליה דבקדשים מיירי ועיין ביבמות פ"ב סוף דבר דדין זה דטבל גבי מנחה צ"ע אי שייך וגם אי שייך למה אין לו ביטול ועכ"פ אי גם באמת לא בטל בוודאי לא הוה מדאורייתא כי מדאוריית' גם טבל בטל רק מדרבנן הוא ולפיכך ספקו בטל ואפי' למ"ד דאפילו מדרבנן לא בטל הכא לא הוי דבר שיש לו מתירין כמ"ש ולפי דעתם דדמיא לטבל להכי לא בטל בוודאי אבל בספקו בטל ושוב ראיתי במרכבת המשנה ח"א פט"ו דאיסורי מאכלות ה"ו שתמה ג"כ על דברי התוספו' דלא שייך טעמא דטבל והניח בצ"ע:

דף מח.

הוסיף ר"ע כו' מדפסל הלינה פסלה המחשבה. עיין זבחים ק"ד ד"ה לא מחשבה:

תוס' ד"ה מדפסיל ביה טבול יום. מלכי בקודש קמ"ד ע"א:

דף מח:

חשב בחתיית גחלים מהו מכשירי מצוה דמי הרמב"ם סוף הלכות עבודת יה"כ פסק חתיית גחלים לקטורת נפסלת במחשבה שמכשירי קרבן כקרבן וכתב הכ"מ בעיא דלא אפשטי' ופסק לחומרא ולא כתב שהוא ספק דלא שייך ביה למימר לא יחתה לכתחילה דיחזור ויחתה לכתחילה שפיר דמי והקשה במגן שאול בלשונות הרמב"ם דף ט' דהרי הרמב"ם פ"ד דאיסורי המזבח פסק דהמשתחוה להר אבניו אסורות וכתב הכ"מ דהוא

בעיא דאיפשטא בע"ז דף מ"ו ושם האיבעי' אי מכשירי קרבן כקרבן וכיון דשם נפשט האיבעי' ממילא האיבעי' דהכא ג"כ נפשטא דמכשירי קרבן כקרבן וא"כ שפיר פסק הרמב"ם כן ולא ה"ל להרב כ"מ לומר שהוא ספק ע"ש וקושיא זו כבר רמזה הרב פר"ח במים חיים דף ג' ע"ב ע"ש ולע"ד בע"כ צ"ל דלא דמיון זה לזה דוודאי אם הי' נפשוט האיבעי' בע"ז למה כאן הניחו בתיקו. אלא וודאי צ"ל דהתם האיבעי' הוא אם מה שאסרה תורה ליקח ממנו לקרבן אסור נמי למזבח דמכשירי קרבן כקרבן או לאו וזה נפשט שם באמת אמנם כאן האיבעי' אם חפינת הקטורת עבודה היא אם חתיית הגחלים שייכא לחפינה ועבודה אריכתא היא והוה חתיית הגחלים התחלת החפינה או לא וא"כ הא דקאמר הכא מכשירי קרבן היינו כקרבן היינו דלחשוב התחלה או לא וכן מבואר מדברי התוס' כאן וכן תירץ במגן שאול. ושוב ראיתי בפר"ח בביאורו להרמב"ם להלכות עבודת יוה"כ שכתב לתרץ למה הרמב"ם פסק לחומרא מכח סוגיא דע"ז ויש להשיב כמ"ש. אמנם קשה לי על הכ"מ דה"ל להרמב"ם שהוא ספק ואם חתה והקטיר הורצה דכיון שהוא ספק לא יוכל להקטיר פעם שנייה ולכנוס לפנים באופן שדברי הכ"מ צ"ע ושוב ראיתי שהלחם משנה הקשה כן. ושוב ראיתי במרכבת המשנה ח"ג שכתב דדעת הרמב"ם דחתיית גחלים וודאי אינו פוסלת הקטורת ורק האיבעי' על הגחלי' לכתחילה ואפשר לזה כיון הכ"מ ואפשר רשי' נמי סבר כן בלשון אחד אע"פ שבשיח יצחק לא פירש כן:

תוס' ד"ה חישב. עיין מרכבת המשנה ח"ג פ"י דעיה"כ ה"ז:

דף מט.

ומי אמר ר' חנינא הכי והאמר ר"ח קטרת שחפנה קודם שחיטת הפר כו' מכאן קשה לי על מה שכתב הכ"מ בשם ר"י הנגיד לתרץ מה שכתב הרמב"ם דאם נשפך דם הפר יביא פר אחר ויחפון פעם שניה קודם שחיטת הפר דהא הרמב"ם פסק דקטרת שחפנה קודם שחיטת הפר פסול וא"כ איך יחפון קודם שחיטת הפר וכתב הוא דשאני הכא כיון דעכ"פ נשחט הפר הראשון א"כ הרי חפינת הקטרת אחר שחיטת הפר הראשון דא"כ מה מקשה הגמרא הכא נימא נמי הכי הרי חפינת הקטרת אחר שחיטת פר הראשון וצריך לומר דשאני הכי כיון שמת וכתיב והקריב את פר החטאת אשר לו ה"ל פר הראשון כמאן דליתא ומ"מ דוחק כי מנין לו להרמב"ם זה ויותר נראה להגיה בדברי הרמב"ם במקום קודם אחר וכ"כ הפר"ח בביאורו ושוב ראיתי בבני יעקב בהגהותיו דף רל"ג ע"ג הקשה כן. ותירץ מעין מה שכתבתי. ועיין קהלת יעקב בדרשות כ"ט ע"ד:

דף מט:

כיצד הוא עושה אוחז את הבזך ע"ל מ"ב ד"ה הוציאו לו:
וצוברו עד שיהי' עשנו שוהא. עיין לקמן נ"ב דסתם התנא כן במשנה. ועיין ספ"ו דתמיד מ"ש הרע"ב והתי"ט:
תוס' ד"ה שאני התם. זרע יצחק:

דף נ.

והא חטאת שמתה בעליה היא תמורה ט"ו ד"ה והא קרבה:
והלא פר העלם דבר ושעירי ע"ז וחגיגה דקרבן צבור ואין דוחין לא את השבת ולא את הטומאה. יש להקשות מאי ראי' הביא מחגיגה הא בפסחים דף ע' מקשה מחגיגה כיון דקרבן ציבור הוא למה לא דחי שבת ונפקא ליה מוחגותם וא"כ להכי אינו דוחה שבת וכעין קושי' זו הקשה התוספות בפסחים דף ע"ו דקאמר שם הטעם כיון דיש לה תשלומין כל ז' לא דחי ומחקו תוס' דלא מהאי טעמא לא דחי אלא מוחגותם והלחם משנה פ"א דחגיגה הקשה על התוספות מסוגיא דהכא דהרי מוכח דטעמא דחגיגה משום דאין קבוע לו זמן. ועיין מ"ש שם בפסחים דאפשר לחלק בין קבוע לה זמן לתשלומין כל שבעה דאע"ג דיש לה תשלומין מקרי קבועה לה זמן כמו דאיתא בביצה כ"א אמרו להם ב"ה אף זו קבוע לה זמן שאם עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותם ואפשר לומר דמה"ט תשלומין לא מהני אבל לעולם קבוע זמן לא מקרי וכעת נראה דהתוספות סברי דלא כהרמב"ם דסבר דאין חולק על ר"מ דהכל תלוי בקביעו' זמן אלא כמו שנראה מדברי הרע"ב בתמורה דסבר דרבנן חולקין על ר"מ ולא סברי טעם דקביעת זמן ואע"פ שתמה התי"ט עליו מ"מ וודאי כן נראה מדברי התוספו' בפסחים דף ע' ד"ה הא וודאי קרבן צבור שכתבו דאיכא מ"ד דתלי טעמא בהכי וסברי התוספות דלימוד דוחגותם ללימוד אחר ולהכי בפסחים ע"ו דאמר סד"א כיון דקרבן צבור הוא וקביע ליה מועד א"כ הרי הגמרא אזלא למ"ד קרבן צבור נמי ולדידי' וודאי נפקא מוחגותם ולא תלי' בקביעת זמן ולהכי מחקו התוס' ואע"ג דהגמרא נמי קאמר וקביע ליה דהוי למ"ד דתליא בקביע' זמן עכ"פ לא קשיא מה שמחקו התוספות כיון דלגירסת התוספו' הגמרא לא אמר שום טעם י"ל לכל חד טעם דלא דחי לשיטתיה. ועיין חקרי לב רנ"ד שהאריך בזה:
דלא מייתי כהנים פר בהוראה. עיין שער יוסף דף נ"ו:
רש"י דלא מייתי כהנים כו' שאם הורו ב"ד של הכהנים כו' אלא אותן שנטלו נחלה דברי רש"י תמוהים טובא חדא כמו שהקשה בספר באר שבע בהוריות דף וי"ו על רש"י דהא

רבה מארי' דהאי שמעתאי דחי טעם זה שם בהוריות דכל שאין לו אחוזה לא אקרי קהל דהרי שבט לוי אקרי קהל כדמוכח התם ותו קשיא טובא על רש"י דמוקי לה שאם טעו ב"ד של כהנים שאין מביאין פר וב"ד של אחד מהשבטים דטעה מביא פר דאיקרי קהל והך מילתא דב"ד של אחד מהשבטי' מביאים פר ר' יהודה הוא דקאמר הכי ות"ק חולק ומוכח בגמרא שם בהוריות דת"ק דר' יהודה ר"ש היא וא"כ הרי כאן אליבא דר' שמעון קיימינן סוף דבר שדברי רש"י צ"ע. ועיין בשער יוסף שם שהאריך בזה ובדברי תוספות ישנים:

תוס' ד"ה פר העלם דבר כו' משום דלא פסיקא ליה משום דאתי למטעי ולמימר דאירי נמי בפר שמביא הצבור כוונת דבריהם נראה דוודאי דאתיא כמ"ד פר ושעיר לכל שבט פר לעולה ושעיר לחטאת ובשאר מצות פר לכל שבט שהוא חטאת ואלו הוה נקט פרי ע"ז ה"א דאכל הפרים קאי בין פר של שאר מצות בין פר שהוא בהדי שעיר לע"ז וזה אינו דפר שהוא אצל השעיר בע"ז הוא עולה ולא חטאת ומ"ש התוספות דס"ל כל שבט ושבט מביא שעיר ה"ה דכל שבט מביא פר דלא אשכחן מ"ד דס"ל כל שבט מביא שעיר ולא ס"ל נמי פר אלא כיון דלא נקט רק שעירי לשון רבים ולא פרי לא הוצרכו לפרש או אפשר דיש לגרוס כן בתוספות אמנם מהרש"א כתב בשם תוספות ישנים ואפילו אם יביא כל שבט שעיר בע"ז פר מיהו לא מייתי והם דברים תמוהים דאיך אפשר לומר כן הא בהדיא קתני בהוריות ובע"ז פר ושעיר לכל שבט ותו דמאי איצטרכה לי' להתוספות למימר דההיא עולה הוה דאפילו נהוי נמי חטאת יש מקום לטעות דגם בע"ז צריכין להביא כל שבט פר ואפשר דכוונת התוספות ישנים פר מיהו לא מייתי לחטאת אלא לעולה ודוחק ועיין בבאר שבע הוריות ג' שהקשה לתרוצם תינח הכא דמסיים בה שאין חטאת צבור מתה הא בשאר מקומות דלא מסיים בה הכי נמי קתני פר ושעירי ואפשר לומר דסרכיה דלישנא נקט כמו שמצינו בכמה מקומות. ועיין עוד שם מה שהקשה ומה שהאריך בזה בשער יוסף דף כ"ג ע"ד ודף ס"ג ע"א:

תוס' ד"ה ונפקא מנה כו' לאהדורי אטהורים כו' ס"ל התם טומאה היתר הוא בצבור והקשה בשער המלך ח"ג דף מ' ע"ג דאיך כתבו התוספות דבפר אי דשותפי הוא מהדרינן אטהרה דהא רבי יהודה ורבא דקאי כוותיה בע"כ ס"ל דאפילו בפר לא מהדרינן אטהרה שהרי לעיל דף ז' אמר ר"ש כה"ג ביוה"כ יוכיח דאין הציץ על מצחו ומרצה והשיב רבי יהודה הנח לכה"ג ביוה"כ דטומאה הותרה בצבור ואכתי קשיא פר של יוה"כ דהוא ג"כ בבגדי לבן מאי איכא למימר אלא וודאי דאף בפר טומאה הותרה ע"ש שהניח בצ"ע ולפי פשוטו י"ל דאין הכי נמי דכפי מ"ש התוספות שם עיקר קושיות ר"ש דלא מהדרינן

אטהורים ועל זה השיב רבי יהודה דטומאה הותרה א"כ י"ל דלא קאי על פר רק על שאר קרבנות ועוד י"ל דאפשר למ"ד דלא תליא בצבור רק בזמן קבוע נמי הותרה היא והא דאילו לא דחי היינו משום דלגמרי דשל יחיד הוא אבל פר ניהי נמי דלא הוה של צבור אפשר נמי לא הוי של יחיד וכיון דזמנו קבוע הותרה. ועיין היטב בתוספות שם:

דף נ:

תו' ד"ה חומר בתמור' תימ' אמאי לא חשיב שהתמור' חלה בטעות ותמה מהרש"א דהא בספ"ב דתמורה במשנה גם ת"ק לא חשיב הא ורק ר"י ב"י אמר עשה שוגג כמזיד בתמור' ולא עשה שוגג כמזיד במוקדשין וא"כ משמע דת"ק לית ליה האי חומר וה"נ ס"ל להאי ברייתא ובפרשת הכסף דף כ"א השיג עליו דאין חולק על ר"י בר יהודה שם כמו שכתב הרמב"ם וא"כ שפיר הקשו התוספות ואם כי קושייתו על מהרש"א קושיא היא מדכתב דת"ק לית ליה האי חומר ובאמת אין חולק על החומרא מ"מ לעולם קושייתו על התוספות לא מתרצא דהא עכ"פ חזינן דת"ק לא חשיב ליה אע"ג דאית ליה האי חומרא וא"כ כשם דל"ק לת"ק דהתם ה"נ ל"ק על הך ברייתא מיהו בזה י"ל דת"ק דהתם משום הכי לא חשיב משום דחומרא זו אינו נוהג בכל הקדשים דהא במעשר נמי איתא להך חומרא ור"י בר יהודה לא חייש לזה ואמר דעכ"פ תמורה חמירא בזה משאר כל הקדשים אבל ברייתא דהכא דלא מיירי במעשר כלל כמו שהוכיחו התוספות א"כ שפיר ה"ל למתניא להאי חומרא אלא שלכאורא גם רישא שם דחומר בקדשים נמי לא מיירי במעשר דהרי קתני ומקדישים איברים ולמעשר בהמה אי אפשר להקדיש דהרי לאו נידר ונידב הוא וצ"ע:

תוספות ד"ה תמורת חטאת היא ולא מצי לשנויי ר"ש היא כו' דברי התוספות תמוהים דאיך אפשר לאוקמי' כר"ש הא הך בעי' אליבא דמ"ד פרו של אהרן קרבן יחיד הוא ור"ש סבר דשותפות הוא ונראה דכוונתו הוא ע"פ מה שכתבו בתוספות ישנים דלמה אבעי' ליה בתמורה ולא מבעי' ליה לענין מיתה ובע"כ צ"ל דלענין מיתה פשיטא ליה דהוה קרבן שותפות אע"ג דמקופיא מכפר ורק בתמורה קמבעי' ויש סברה לחלק בזה ולענין מיתה אע"ג דמת כה"ג כיון דהאחרים ג"כ מתכפרים מקופיא מקרא עדיין יש לו בעלים אבל לענין תמורה דנפקא לן מלא ימיר אותו מוכח דוקא יחיד א"כ צריך שיהי' בו חלק ממש וא"כ שפיר כתבו התוס' דמאי דקאמר למיתה אזלא נוקמי' כר"ש דהא לענין מיתה בע"כ צ"ל כר"ש דהוה שותפות מדלא קמבעי' ליה במיתה ודוקא בתמורה לזה תירצו דהוה עכ"פ רועה. ועיין בשיח יצחק וכבר השיג עליו גיסו בספר זרע אמת סימן מ"ה

ע"ש בארוכה. ובית אברהם כהן קל"ט כי קרובים דבריו למה דתירץ בזרע אמת בשם נחלת ראובן:

דף נא.

מ"ש חגיגה דקרי ליה קרבן צבור. עיין חגיגה וי"ו ד"ה קרבן. פסחים ע' ד"ה הא וודאי קרבן צבור:

תוס' ד"ה דוחה שבת. עיין מלך שלם ח"ב כ"ח ע"א:

דף נא:

שפיר קאמר ר' יוסי כו' ה"מ במשכן אבל במקדש כו' לכאורא מדקאמר ה"מ במשכן משמע דבמקדש ראשון לא הי' פרוכת אבל לקמן דף נ"ד אמרינן דוחקין ובולטין ויוצאין בפרוכת וזה ע"כ הי' בבית ראשון דאי בבית שני לא הי' שם ארון ובתים וכ"כ רש"י במנחות דף צ"ח והוכיח מזה שהי' פרוכת בבית ראשון משום צניעות. ועיין עבודת ישראל ק"נ קנ"א שהאריך בזה ובדברי הרמב"ם. ועיין עוד שם בדף ק"פ קפ"א קפ"ג:

בין המזבח למנורה הי' מהלך. עבודת ישראל קכ"ב ועוד בדף קפ"א ולהלן:

אמר לך שלחנות צפון ודרום מונחים וכתב רש"י דעשר שלחנות הוה ע"ש וכתב במלך שלם ח"ב דף כ"ח וקשה דעכ"פ שלחן של משה בדרום הוה אם הי' השלחנות כסדרן ועוד קשה אם הם כסדרן א"כ המנורה לא יש לה מקום שהרי רוחב ההיכל כ' אמה ועשר שלחנות הם ג"כ כ' אמה א"כ לא יש מקום למנורה ע"ש ולע"ד אי אפשר כמו שחשב הרב שהיה כל שלחנות מונחות כסדר בין צפון לדרום רק כל פעם חמשה הי' מסודרים לרוחב השלחן ואח"כ חמשה אחרים לצד מזרח ושלחן של משה באמצע שחמשה מן השלחנות למזרח שלחן של משה וחמשה מן השלחנות למערב שלחן של משה באופן דכל השלחנות לא נכנסו כלל לעשר אמות הדרומית לרוחב ההיכל ושם הי' המנורת מסודרת וא"כ כל קושיותיו של הרב מתורצות. ועיין עוד שם על דברי התוספות ישנים:

דף נב.

אמה טרקסין לא הכריעו בו חכמים לפי הנראה מסוגיא דשמעתא מתחלה הי' סבר כפי מה שמתקיף רבינא הספק הוא על המדה אם האמה טרקסין שייך לעשרים אמה דבית קדשי הקדשים וא"כ חלל ק"ק לא הי' אלא י"ט או הק"ק הי' כ' שלימות ואמה טרקסין להיכל שייכה וחלל ההיכל לא הי' אלא ל"ט אמנם לפי מה דמסיק דילמא לא להיכל ולא לק"ק דכולם הי' שלימות החלל ההיכל מ' וק"ק כ' הספק רק הוה על הקדושה אי

אמה טרקסין כקדושות ההיכל או כקדושת ק"ק ואע"ג דלכאורא נראה דפשיטא ליה להגמרא דהספק על הקדושה בירושלמי מסיק דהספק על המדה כמו דהוה סבר רבינא ואע"ג דאמר תדע סבר הירושלמי דאין זו ראי' דוודאי כיון דהוה מספקי ליה למתניתין חשיב הכל בלי הכותלים לא מפני שהי' ידוע לו רק מפני הספק ואין זו ראי' על הפסוק דקחשיב בלי הכותלים ולכן הרמב"ם בפ"ד דבית הבחירה ה"ב כתב דהספק על המדה וכתב הכ"מ דהוא מן הירושלמי וכוונתו כי לכאורא מתלמודא דידן נראה להיפך אמנם בוודאי אין זו הכרע כמ"ש ואפשר דתלמודא דידן נמי לא קאמר תדע דהמדה ידוע אלא התדע דילמא אמה טרקסין אינו מן המדה לא להיכל ולא לק"ק כמו דבמשנה קחשיב הכותל לבד ואפשר לומר דהפסוק נמי חשיב בלא הכותל וא"כ למה אמר אי כלפנים או כלחוץ הל"ל נמי או לא כלפנים ולא כלחוץ אבל לעולם אפשר לומר דגם להמשנה לא הוה ידוע ונקט כן מפני הספק ועיין צרור הכסף קט"ז ובלחם שלמה דף י"ד שהאריכו בזה והנלע"ד כתבתי:

חמשה מקראות אין להם הכרע יבין שמועה דף ע' חזון עובדיה ע"ח ע"ד. ועיין ע"ז כ' ד"ה אחד גר. חולין קי"ד ד"ה או למה לי פסחים כ"א ד"ה לכתוב:

תוס' ד"ה כותל. טירת כסף דף קע"ו:

דף נב:

משוקדים. משנה למלך פ"ג דבית הבחירה ה"ב:

במאי עסקינן כו' אלא במקדש שני מי הוה ארון והתניא משנגנז כו' והקשה במקום שמואל דלמה לו להביא מן הברייתא ולא הביא מקרא דהביא בסוף פרק ראשון וארצה בו ואכבד וקרינן ואכבדה אלו חמשה דברים שחסרו בבית שני ומ"ש לתרץ לפי מה שכתבו התוספות בערובין דשני ארונת הוה ולעיל מיירי בארון אחד והכא בארון אחר הא וודאי ליתא דכשנגנז ארון הראשון גנזו גם השני ותו דדברים דקחשיב הכא דאתיא מלימודא דקרא וודאי עם הארון הי' שהי' בו לוחות ולא שברי לוחות וגם הארון ששבו פלשתים הי' הארון שבו לוחת ולא שברי לחות כדכתבו התוספות שם וגם בו הי' כפורת בעצמו א"כ מוכח דהך ארון דלעיל ודהכא הכל חדא הוא אמנם אחר המחילה קושיא מעיקרא ליתא וכי כתיב בקרא להדיא רק רב שמואל דריש הכי בקרא לעיל והוא ג"כ מהך ברייתא למדה כי לולא הך ברייתא מנא הוה ידעינן דחסרו:

והתניא משנגנז ארון. עיין שער יוסף ק"ז ע"ד:

תוס' ד"ה שאת משוקדים. תולדת יצחק. חזון עובדיה ע"ח ע"ד:

תוס' ד"ה הוא יוסף הבבלי. רצוף אהבה:
תוס' ד"ה יצא ובא לו כו' אע"ג דכתיב ויצא אל המזבח אע"ג דהאי כתיב על היציאה שיצא להזאת הדם סברי התוספות דכל היציאות מבית ק"ק הי' דרך אחוריו ועיין חולין י"ב ברש"י:

דף נג.

הלא כבר נאמר ונתן את הקטורת על האש לפני ה' משמע דעיקר ראיות חכמים הוא מדכתיב לפני ה' ולכאורה קשה אף אי לא כתיב לפני ה' שפיר שמעינן לצבור הקטרת על הגחלים לפנים שהרי כתיב ולקח מלא המחתה גחלי אש ומלא חפניו קטרת סמים והביא מבית לפרכת ומשמע דכך יביאם מבית לפרכת שהוא קדשי קדשים ואח"כ כתיב ונתן את הקטרת על האש וא"כ פשטיה דקרא הוא ששם מבית לפרכת יתן הקטרת על האש ודוחק לומר שגם הצדוקים הי' מודים שגם בפנים צריך ליתן קטרת על הגחלים כמו דמוכח מהאי קרא אלא שהי' אומרים שגם בחוץ מתחיל ליתן כדי לקיים פסוק כי בענן אראה על הכפרת ולכאורא כן נראה שהרי פשטות הפסוק והביא מבית לפרכת על מלא חפניו שהוא בתוך הכף ומחתה קאי ואי כבר נתן כל הקטרת כף למה לו להכניס אלא וודאי צ"ל כדאמרן ועיין בחזון עובדיה צ"ט שהקשה כן ולא תירץ כלום ועוד הקשה מה להו לרז"ל כי בענן שיתן מעלה עשן הא שפיר י"ל כי בענן קאי על הענן מן הקטרת שנותן בפנים ויותר ה"ל להקשות שהרי לפי פשוטו כי בענן הוא ענן של שכינה כמ"ש רש"י בפירוש החומש ובע"כ דהי' להם קבלה דקאי על מעלה עשן ולפיכך דרשו כן ולא מהכרח הצדוקים:
ותיפוק ליה דהוה ביאה רקנית כו' מהך סוגיא הכל תפסו על הב"י בסימן קל"ג בא"ח דכתב דאם חסר מעלה עשן אינו חייב דהא מכח סוגיין מוכח דחייב משום חסר מעלה עשן וכן משום ביאה רקנית ובכנסת יחזקאל כתב בסימן קי"א דכאן מיירי ביה"כ דאז וודאי חייב מדכתיב כי בענן הא בשאר ימות השנה כשר. ובאמת הי' תירץ מרווח ליישב שיטת הב"י שהביא ראי' מסוף פרק אמר להם הממונה דשם מוכח דהביאו אומנים אחרים תחת בית אבטינס שלא הי' יודעים מעלה עשן ואעפ"כ הי' כשר אלא שיש לדקדק דהא מוכח מברייתא דפטום הקטרת דמאותו הקטרה שהי' נוטלים כל השנה הי' נוטלים ג"כ ליוה"כ כדמוכח דהי' שס"ח מנים שס"ה כנגד ימות החמה ושלשה היתרים ליוה"כ ואי ס"ד שיש חילוק בין יוה"כ לשאר ימות השנה דבשאר ימות השנה חסר מעלה עשן כשר וביה"כ פסול לא הי' לו ליקח מקטרת זה של כל השנה ביוה"כ ובתוספות ישנים

לעיל דף ל"ח גבי מעלה עשן כנגדו כתבו פירש אותו עשב שמעלה עשן כנגדו ואינו מפצע לא לכאן כו' שלא הי' מכיר אלא הם אבל עשב אחר ששמו מעלה עשן הי' מכירין אנשי אלכסנדרי' שאם חיסר בקטרת חייב מיתה וכוונת דבריהם כי יש כמה עשבים שמעלה עשן ומצוה מן התורה לתת עשב שמעלה עשן אבל עשב אחד יש מהם שהוא דוקא מתמר ועולה וזה לא הי' ידוע אלא לבית אבטינס אמנם זה אינו מעכב ותירץ זה כתבו בשו"ת שער אפרים סימן ט"ז אמנם קשה להלמו בדברי הב"י ולפי שכבר האריכו האחרוני' מאוד בזה אקצר ועיין ע"ז בני יעקב בהגהותיו דף רכ"ה ע"ג רל"ב ע"ד עבודת ישראל דף קנ"ג ע"ד דף קנ"ט. מקראי קדש קכ"ה ע"ב. עץ חיים אחרי ל"א ע"ג ע"ד וב"ח וט"ז ומג"א ושאר אחרונים בא"ח סימן קל"ג ובמשנה למלך פ"ב דכלי המקדש ה"ג האריך מאוד בזה ועיין ידי משה קס"ה. ובפרי האדמה ח"א דף ק"נ בארוכה ובפר"ח במים חיים דף ל':

רב אשי אמר אפילו תימא הזיד בזו ובזו כו' אע"ג דוודאי אם הקטיר קטרת חסרה חייב בלא"ה משום מבעיר וא"כ עושה מלאכה ביוה"כ וחייב כרת בהא לא מיירי הגמרא רק מענין החיוב של הביאה והקטרה לפנים אבל מחיוב של הבערה שהוא גם בחוץ לא קמיירי ובע"כ צ"ל כן בלא רב אשי דמאי מקשה ותיפוק ליה משום ביאה רקנית למה לא אמר ותיפוק ליה דחייב כרת משום מבעיר ביוה"כ אלא וודאי מהא לא מיירי וכן כתב בשאגת אריה סימן ע"א. ועיין במשנה למלך פ"ב דביאת מקדש ה"ב:

עיקר מעלה עשן מנין. משנה למלך פ"ב דכלי המקדש ה"ג. ידי משה קס"ה. עבודת ישראל קנ"ד עיין קהלת יעקב בדרשות דף כ"ט:

תניא ר"א אומר ולא ימות עונש. מנחת בכורים בארוכה. כנסת יחזקאל סימן קי"ב:

מאי תלמודא. רוח אליה בדרשות י"א ע"ג ע"ד:

אלא מ"ט איענש. תבואת שור קט"ו:

לא מתו בניו של אהרן אלא על שהורו הלכה משכנות יעקב קמ"ז ע"ג קמ"ח ע"א וע"ב:

יצא ובא לו דרך בית כניסתו מנה"מ כו' עיין עבודת ישראל קס"ג:

תוס' ד"ה שלא תתחיל מפניך כו' דאי לאו ברייתא לא הוי אמרינן אותו סברא ואע"ג דעכשיו נמי לא הוי מסתברא די"ל דאותו ברייתא סברי דסברא הוא לחוש לשעה מעוטה ואידך מ"ד לא חייש וכן הקשה בגופי הלכות דף ס' י"ל דכוונתם דוודאי אי הברייתא גופיה לא אמר האי טעמא אנן מסברא לא הוה יכולין להכריע מהאי טעמא אמנם השתא דהברייתא אמרה הך טעמא יכולין אנו לומר כי הך טעמא מסתבר לן. ועיין במנחת בכורים אמנם עיקר דברי התוספות תמוהים טובא. מה דכתבו דברייתא היא הלא משנה

מפורשת בספ"ו דתמיד וכבר הקש' כן בתוי"ט ומהרצב"י בסימן קנ"ה ואפשר לומר כי הנוסחא במשנה הוי זהיר שמא תתחיל מפניך שלא תכוה ואפשר לפרש כי לא היה מלמדין אותו ליזהר שלא יתחיל לפניו דוודאי היה הברירה בידו להתחיל סמוך לו או חוצה לו רק זה היה מלמדין אותו שאם רוצה להתחיל לפניו דהיינו בסמוך לו שאז יזהר שלא יכוה אבל אם היה רוצה ג"כ היה מתחיל חוצה לו אמנם בהך דמביא הגמרא הנוסחא. הוא הזהיר שלא תתחיל מפניך א"כ אזהרה הוא שלא יתחיל לפניו וא"כ השתא דהפירוש בברייתא כן הוא במשנה נמי יש לפרש כן. אלא שלפ"ז לא היה להתוספות צריך לומר דלא אמרינן אותו סברא עדיפא ה"ל דהברייתא מגלה על המשנה. ואפשר דזה כוונתם דלולי זאת הברייתא לא הוה אמרינן הך טעמא דצריך שיתחיל דוקא מחוצה לו כמ"ש אבל מהך ברייתא מוכח דמכח האי טעמא צריך דוקא שיתחיל חוצה לו:

תוס' ד"ה חד למצוה. עיין מהרש"א ומנחת בכורים פרי האדמה ח"א דף ק"נ:

תוס' ד"ה שהורו. כנסת יחזקאל קי"ב רוח אליה בדרשות י"א ע"ג ע"ד:

דף נג:

שלום לימין ואח"כ לשמאל. רש"י ותוספות לחם יהודה כ"ב ע"ב:

וכ"ת אורחא דמילתא. רצוף אהבה סימן נ' וקנ"ח:

ונמנו אחיו הכהנים לכנס אחריו. בירושלמי וגמרו לכנס אחריו. בוודאי דהכהנים בעזרה היה עומדים וגמרו לכנוס אחריו עד שימצאו אם מת מפני הטומאה שמותר לכנס להוציא הטומאה או שמא חלה מפני ספק פקוח נפש כדי להוציאו וודאי מותר. ועיין עבודת ישראל קס"ג ע"ב שהביא בשם הזוהר והרמ"ק שהי' הכה"ג קשור בחבל כדי שאם ימות שיוכלו להוציא ומתלמודין לא משמע הכי שהרי רצו לילך אחריו ולעיל י"ט אמרינן שהקול נשמע בעזרה שבא מלאך וחבטו על פניו ונכנסו אחיו הכהנים ומשמע שהקול הי' נשמע בעזרה במקום הכהנים ונכנסו לפנים אחריו ומה שרצה לפרש בעב"י שנכנסו לעזרה הא וודאי לא משמע כן דבלי ספק בעזרה היה עומדים:

ולא הי' מכוון להזות לא למעלה ולא למטה. בית דוד א"ח קי"ו ע"א: **יצא** והניחו על כן הזהב שהי' בהיכל. עיין זבחים ל"ד ד"ה ולהוי דחוי:

ארון במקומו נגנז. שער יוסף ק"ד ע"ד:

תוס' ד"ה וכי תימא אורחא דמילתא שפתי ישנים צ"ג ע"א:

דף נד.

ארון במקומו נגנז. שער יוסף ק"ד ע"ג ע"ד:

ויאריכו הבדים כו' עבודת ישראל ק"נ ע"ב קנ"א:
בשעה שהי' ישראל עולים לרגל. עבודת ישראל ק"נ קנ"א ודף קנ"ט:
במאי עסקינן אי נימא במקדש ראשון כו' נראה דוודאי המקשן הי' יודע דהוה פרוכת דבבא וכדמוכח מברייתא דלעיל דאמר דוחקין בפרוכת וזה הי' בוודאי במקדש ראשון דאלו במקדש שני לא הי' בדים כמ"ש רש"י במנחות ות"י כאן וע"ז אין חולק וגם רב קטינא דמוקי בבית שני נמי לא חולק על זה דהוה פרוכת בבית ראשון ולאו מהאי טעמא נאיד מתרוצא קמא אלא שהמקשה הי' סבר כיון דהמקום רחוק שהי' עומדים ישראל בעזרה וההיכל מאה אמה לא היה יכולים לראות במרחק רב כזה אם לא שכל רוחב הפתח הי' רק פרוכת כמו במקדש שני ומתרץ מדאמרינן י"ג פרוכת הי' שם וא"כ עשו פרוכת לצניעות בכל הפתחים ולמאי אם אי אפשר לראות אלא ש"מ דשפיר הי' יכולים לראות ולכן הוצרכו לפרוכת וא"כ כשמגללין הפרוכת יכולי' לראות ורב אחא לא נראה לו סברא זו ולהכי מוקי במקדש שני או דדחיקא ליה לומר דרב קטינא מיירי מזמן בית ראשון דא"כ לא הל"ל בסתמא ומדקאמר בסתמא משמע דמן הבית הסמוך לנו בזמן מיירי שוב דקדקתי ברש"י שכתב פרוכת דבבי שכנגד הפתחים פתח היכל ואולם ובית ק"ק וקשה דהיכל ואולם מאן דכר שמיה הלא עיקר הקושיא מבית ק"ק אלא וודאי דהמקשה הי' מפרש ומגללי' להם את הפרוכת פרוכת טובא יותר מאחד ולפ"ז קשה לו דבשלמא בבית שניה הי' שם שני פרוכת וכת"ק דר' יוסי אבל בבית ראשון הלא לא הי' שם אלא פרוכת אחד דהיינו כנגד הפתח ועל זה מתרץ שגם בבית ראשון הי' פרוכת טובא דגם בפתח היכל ואולם הי' פרוכת וכל אלו הי' מגללין ורב קטינא לא ניחא ליה בהכי דמשמע לי' דבפרוכת דבית ק"ק קמיירי ולהכי תירץ במקדש שני. ועיין בברכת הזבח קמ"א ע"א. עבודת ישראל במקום הנזכר לעיל שהאריך בזה:
תוס' ד"ה כרובים דצורתא. פרשת הכסף ז' ע"ג:

דף נד:

בשעה שנכנסו גוים להיכל מצאו כרובים מעורים למ"ד ארון יאשי' גנזו א"כ בע"כ לא הי' הכרובים ממש אלא הכרובים דצורתא וכן מוכח מדברי רש"י שכתב קפלום מן הכותל אפשר דכמו דנעשה הנס בבית ראשון כשהי' עושים רצונו של מקום הי' פניהם איש על אחיו ואם לאו לא הי' כך כמוזכר בב"ב דף צ"ט כך הי' בכרובים דצורתא. ועיין בעין יעקב. ובשיטה מקובצת ב"ב. ובעבודת ישראל דף קנ"ט:
מאי כמצליף מחוי רב יהודה כמנגדנא עיין בארוכה בית דוד א"ח קי"ז:

תוס' ד"ה אלו ואלו מציון נבראו הך תוספות לא שייכי לפי נוסחא דידן דהרי שפיר יש לפרש אלו ואלו על תולדת שמים וארץ דאמר רבי אליעזר קאי אבל תוספות קאי על ברייתא ראשונה דכפי מה שכתבו התוספות ישנים שגורסי' בדברי חכמים אלו ואלו מציון נבראו ושם שייך שפיר פרושם דקאי על אמציעתו וצדדין של עולם ולפ"ז התוספות סברי דציון לאו היינו אמצעו של עולם. ועיין שופרא דיעקב:

ת"ר אחת כו' דברי ר"מ. עיין מה שאכתוב ברש"י:

דף נה.

לא הי' שופרות לקיני חובה עיין מנחות ק"ז ד"ה כבש:

רש"י כמנגדנא כמכה ברצועה שמתחיל מהכתפים ומכה והולך למטה אע"פ שרש"י כתב רצועה סתם כוונתו על רצועה של מלקות שכן כתב בהדיא לעיל דף ט"ו כשליח ב"ד המכה ואע"ג דגבי מלקות הי' מכה שליש מלפניו ושני שלישים לאחריו אין כוונת רש"י בזה אלא לענין הירידה במכות של אחריו לענין זה הי' שוה אבל מה דהתם לפניו הוי בזה אין שוין דהא הכא אי אפשר כך. ועיין בארוכה בית דוד קי"ז ע"א:

רש"י מר כי אתרי' באתרא דר"מ. עיין בקהלת יעקב אלגאזי דף קל"א ע"ד שהקשה דהא כמה פעמים מצינו בש"ס דרבי יהודה בעצמו נקט מספר המרובה קודם כגון שבעים ואחד קתדראות בסוכה ואפשר לומר דכיון דאין קפידה לא קפיד ר' יהודה בזה והכא לאו אדרבי מאיר קאי אלא שהי' שונה כן לתלמידיו שהי' ממקומו כמנהג מקומו ותנא דברייתא תפש לישנא דר"מ כמו ששנה לפי מנהג מקומו ולישנא דרבי יהודה כפי מנהג מקומו אבל בעלמא לא קפיד ודע דבשו"ת אמונת שמואל סימן מ"ט הפך הגירסא דר"מ לדר"י ודר"י לר"מ וסתם מתניתין כר"י ומדברי רש"י לא משמע כן לכאורא ועיין בספר דבר שמואל צרפתי דף מ"א גם כתב באמונת שמואל דבהגהת מהרש"א נפל טעות ובאמת נראה דבנוסחות מהרש"א לא הי' כתוב בדר"י ואחת רק אחת בלא וי"ו וכן נראה שהיתה נוסחת הרב דבר שמואל רק מהרש"א הגיה שיש נוסחאות שמשנים באחרונה בדר"י וגורסי' אחת ושבע כדי שיהי' לבסוף כמו דאיתא בירושלמי לכן הגיה מהרש"א דלא קפדינין בזה וצריך שיהי' אף בזה שבע ואחת:

דף נה:

גזירה משום חטאת שמתו בעליה. במשנה למלך פ"ז דמעילה ה"ו רצה להביא ראי' לסברת התו' דמטבע לא בטלה מן התורה דאם איתא דמטבע יש לה ביטול אמאי פוסלת

אותה לבטל ברובא וחזר וסתר לעולם יש לו ביטול מן התורה. אבל מדרבנן אין לו ביטול ומש"ה לא הוה שופרות לקיני חובה לרבי יהודה. ולכאור' הא תינח למאי דמתרץ משום חטאת שמתו בעליה וודאי אבל למאי דסבר משום ספק שמא מת בעליה וודאי קשה לומר דמשום איסור דרבנן חששו חששא כי האי לשמא מת הא גם אם מת לא הוה אלא איסור דרבנן ואפשר הגמ' הי' יכול להקשות כן. אמנם עדיפא מיניה קמקשי וראיתי להרב שער המלך ח"ג דף ע"ט שהכריח מזה מה שכתבו הש"כ והפר"ח בכללי הספק דכל שעיקר הספק דאורייתא אע"פ שמצד אחר נתגלגל דהוה דרבנן אסור דהא הכא לפי מה דהוה רצה לומר דחשש הוא שמא ימות וא"כ אפי' אי מת הוה רק איסור דרבנן דמטבע לא בטל רק מדרבנן א"כ ספק מת ה"ל ספק אסורא דרבנן ולקולא אלא וודאי כיון שעיקר הספק מת או לא הוה בדאורייתא אע"ג דמכח התערובות נעשה מדרבנן חשיב כבדאורייתא. ולע"ד אפשר לומר דהכא וודאי לא בתר המטבע אזלינן כלל. אלא בתר הקינין דכשלוקח המעות הזה שנתן אותו שמת נמצא דהקינין שלוקח בעד זה המעות של אותו שמת הוא וה"ל חטאת שמתו בעליה וא"כ אם יקח קן אחד (אע"פ שיש מעות הרבה) הרי קן זה איכא לאסתפוקי שמא חטאת שמת בעליה הוא והקן לא נתערב ואפילו את"ל שלוקח הרבה ביחד וא"כ הרי נתערבה באחרות א"כ עכ"פ אסור להקריב מטעם תערובות ב"ח ולא מטעם מטבע. ועיין בנאות יעקב בקונטרס גט מקושר דף ע"ד השיב על המשנה למלך מהא דכתב המרדכי דביטול ברוב לא נאמר אלא בדבר שהי' ניכר בפני עצמו תחלה ואח"כ נתערב. אבל בדבר שתחלתו מעורב ליכא למימר דבטיל וע"ש וסברא זו אינו מוסכמת ועיין בהלכות שבת סימן ש"כ ס"ב דפסק דאם נתבקעו בשבת הענבים מותרין דבטלי ולא שייך דשיל"מ דקודם התערובות לא הי' איסור הרי דיותר קיל לענין שיש לו היכא דלא הי' איסור כלל קודם התערובת משהי' קודם ועיין מה שכתבתי בארוכה מזה בנדרים דף ע"ו ועיין במשנה למלך פ"א דמטמאי משכב ומושב ששם עמד על דין זה דהמרדכי וע"ש ועיין במהרש"ל ביש"ש ב"ק דף מ"ח בסוגיין ובנאות יעקב שהשיג ג"כ על דברי מהרש"ל הנזכר מכח הך סברא ואין מקום להאריך בזה ובמקום אחר הארכתי ובסוטה י"ח ד"ה חזר וחלקן:

ונברור ד' זוזי ונשדי במיא. עיין ב"ב קס"ו ד"ה רבעתיי' ר"ה ל"א ד"ה רובע. תמורה ל' ד"ה ואידך לשתרי. בכורות נ"ג ד"ה מעות. ועיין קרבן אליצור קע"ט ע"ד:

ומי חיישינן. חקרי לב רנ"ב:

רבי יהודה ל"ל ברירה. עיין סוטה י"ח ד"ה חזר וחלקן:

רשי' ישקול לשנה הבאה ונתנה לשופר כו' והגזברין נותנין אותה לשירי הלשכה של אשתקד היינו מדאמר לשנה הבאה א"כ משמע דכבר הוא זמן של הבאת שקלים אלא שכיון שהוא של אשתקד נופל לשירי לשכה של אשתקד וה"ה מי שנותן שקלו אחר תרומת הקופה של אותן שנה נופל לשירי הלשכה של אותו השנה. ובזה לא קשו אהדדי דברי רשי' מהכא למ"ש בב"מ דף נ"ח. ועיין בחקרי לב דף רנ"ח:

רשי' ר' יהודה ל"ל ברירה. בני חייא בגיטין דף י"ב ע"ב:

תוס' ד"ה והתנן השולח חטאתו. עיין משנה למלך פ"ד דפסולי המוקדשין ה"ד:

תוס' ד"ה אלא בחטאת. חקרי לב רנ"ב:

דף נו.

עשרה מעשר ראשון כו' דברי ר"מ. עיין מה שכתבתי במקומות אחרים שהוב' זו הסוגיא ועיין בת"י שכתבו דכותים דרשו עשר תעשר ולא מכר תבואת זרעך ולא לוקח וקשה דהא אנן נמי דרשינן. ועיין בב"מ פ"ח חילוק בין קודם מירוח לאחר מירוח שני דעות בתוספות ואפשר דהם לא מחלקו:

דף נו:

וכי תימא דילמא משתפך מניה האי חיוור והאי סומק. עיין כנסת יחזקאל סוף סימן ק"ה ובמה שאכתוב בדף הסמוך גבי נתערב כוס בכוסות:

ההיא דנחית קמיה דרבא. עיין עבודת ישראל שהוכיח מזה דמנהגם הי' לומר סדר עבודה וכן מוכח לעיל דף ל"ו ע"ב כמו שכתב שם רשי':

אימא הניח דם השעיר ונטל דם הפר. לכאורה קשה דלרבנן מה צריך לומר הניח דם השעיר הלא כבר אמר יצא והניח על כן השני שהי' בהיכל ולא הל"ל אלא נטל דם הפר בשלמא לר"י דאמר לא הי' אלא כן אחד וא"כ לא הי' אומר והניחו על כן השני לפיכך הוצרך נטל דם הפר מן הכן והניח דם השעיר באותו כן אבל לרבנן קשה. ואפשר לומר דבאמת אין כוונת רבה אחר שאמר על כן השני לומר עוד הניח דם השעיר ונטל דם הפר אלא אחר שאמר והניח דם השעיר על כן השני שבהיכל יאמר נטל דם הפר. ושוב ראיתי בב"י בסדר עבודה שהקשה כיון דכבר אמר שהניחו מה צריך עוד לומר שהניח דם השעיר. ועיין בעבודת ישראל קע"ז מה שהקשה על הב"י בשם מהרי"ב דלמה לא הביא גמרא דידן אמנם הדבר פשוט שכוונת הב"י היתה לסוגיא זו. ועיין בתי כהונה בית אבות נ"ה ע"ד נ"ו:

רש"י לכשיבקע ואפשר דמסר לו לשומר כן פירש"י בערובין אמנם בגיטין כו' פירש"י סתמא דלא חיישינן לבקיעת הנוד וכן מוכח שם דף כ"ח דמקשה על הא דרוצה לומר גבי נוד ערבך ערבא צריך ויש ליישב ושוב ראיתי בחקרי לב דף רנ"א ע"ג וע"ד עמד ע"ז וע"ש:

תוס' ד"ה מ"ש לכאן ולכאן. זרע יצחק:

דף נז.

חוץ מבפנים בחדא זימנא גמר. עיין זבחים נ"ו ד"ה ואי בעית אימא:

אני ראיתי ברומי כו' דחזינהו דעבידי דלא כסדרן. ועיין משנה למלך פ"ה דמעשה הקרבנות הי"ג שכתב הטעם דלמה בפר ושעיר של יוה"כ בעי כסדרן ופר העלם דבר לא ע"ש:

רש"י דמים בדמים. תולדת יצחק:

תוס' הימנו ודבר אחר. תולדת יצחק:

תוס' ד"ה אני ראיתי ברומי כו'. עיין בארוכה משנה למלך פ"ה דמעשה הקרבנות הט"ו דמסקנתו דבין פר כהן משיח ובין פר העלם דבר של צבור לכתחילה בעי כהן משיח והביא ראי' מקדושין ואי"ה שם נדבר מזה ולפי סברתו הא דהקריבו פר העלם דבר של צבור בבית שני צריך לומר דכדיעבד דמי כיון דלא הוה כהן משיח. ועיין בסוכה דף נ"ו דקאמר משמר שזמנו קבוע הוא מקריב הכל ושאר קרבנות צבור ופריך לאתוי מאי וקאמר לאתוי פר העלם דבר של צבור הרי מוכח בהדיא הכא דפר העלם דבר של צבור כשר בכהן הדיוט ובשלמא לדעת ר"י אף כפי מה שכתב הרב משנה למלך דלכתחילה בעי כהן משיח כיון דלא הי' משיח בבית שני וכדיעבד דמי הי' שייך לאנשי משמר אבל לדעת ריב"א דכתב דלא הי' כלל בבית שני ומוכח דאף דיעבד פסול א"כ איך שייך פר העלם דבר למשמר ומשמר מאי עבידתיה ושוב ראיתי בשער המלך ח"ג דף נ"ב ע"ד דפשיטא ליה דמיירי בהולכת אברים לכבש ובעיני הוא דוחק גדול הן אמת שהרמב"ם בפ"ה דמעשה קרבנות לא כתב גבי פר כהן משיח אלא מקבל את דמו ומזה ומשמע דהולכת אברים אפילו לכתחילה בכהן הדיוט ואפשר אפילו מן הכבש למזבח וא"כ בוודאי ה"פ פר העלם דבר של צבור אבל בלישנא דגמרא הוא דוחק ושוב נדפס יצחק ירנן וראיתי בדף ק"ח הקשה כן בשם בנו ומה שתירץ הוא לא נהירא כלל. ועיין עוד שם ובשער יוסף דף ק':

דף נז:

נתערב כוס בכוסת. עיין במהר"צבי סימן קנ"ו ובחוות יאיר סימן כ"ח שהקשו איך אפשר להתערב כוס בכוסת והא לעיל אמרינן דדם הפר סומק ודם השעיר חיוור וא"כ אפשר להכירם ובכנסת יחזקאל סוף סימן ק"ה כתב דמיירי שנפל דם לתוך דם וכיון דקיימ"ל קמא קמא בטיל נקרא על שם הראשון ע"ש מלבד דלשון הגמרא לא משמע כן אף גם מדברי רש"י לא משמע כן וגם מדברי הרמב"ם וגם לפי שיטתו א"צ לדוחקו שהדם נתערב נוקמי' שנפל מים בתחלה לתוך דם הפר באופן שאינו אדום כמו שהי' רק דומה לדם שעיר ומה שכתבו מהרצב"י וח"וי גם הוא דוחק דוודאי בין חיור לסומק אי יהיב דעתו כה"ג אף שהוא חלוש יכול להבחין. והמחוור מה שכתב בשיח יצחק בשם המאירי דמיירי בכהן גדול זקן ואין אור עיניו שולטת בו כ"כ שיכול להבחין ואדם אין בהיכל להכיר כי הכל פורשים בשעת הזאת הדם והוא לא יכול לילך חוצה כמ"ש מהרצב"י ואין לתמוה על זה דהרי מצינו בגמרא כמה פעמים ספיקות ואיבעיות דצריכים לאוקמי' בכמה גווני דלא שכיחי ואף שיש להקשות לפ"ז א"כ לעיל נמי הוה מצי למימר בלא חולשא דכה"ג חיישינן לאחלופי אף ביה"כ [לוח הטעות: ביהיב] דעתיה בכה"ג זקן י"ל דלהא וודאי לא חיישינן לכתחילה כי מלתא דלא שכיח כלל אבל לחולשא דשכיח חיישינן אמנם הגמרא נקט עכ"פ הדין היכא שאירע שנתערב:

עירה דם הפר לתוך דם השעיר. עיין זבחים ע"ז ד"ה רואין אותו:

אפילו תימא ר' יונתן שאני הכא דכתיב אחת הרמב"ם פסק כמ"ד דמערבין לקרנות. והקשו עליו דהא וודאי דהלכה כר' יונתן וכן רבא בר"פ השואל ס"ל כר' יונתן וכן נראה מדעת הפוסקים דפסקו כר"י מיהו לזה י"ל דהכא ר' יונתן מודה מדכתיב אחת וכמ"ש התוספות אמנם בתמורה דף ה' אמר הגמרא להדיא דרבא סבר דאין מערבין לקרנות וכר' יונתן. ועיין בשער אפרים דף ק' שהאריך בזה ונכנס בדוחקים יע"ש ולע"ד י"ל דהא על האי סוגיא דתמורה הקשו התוספות בזבחי' דף פ"א דלמה הדר ביה בתמורה לומר דרבא דריש הם קרבין ואין תמורתן קרבין כיון דאיכא תנא דנפקא ליה מהם והניחו בתימא ועוד הקשו בזבחים דף ל"ז על האי סוגיא דתמורה בין לאביי בין לרבא לרבא למה הוצרוך ללמוד עולין מהם כיון דמוקי ליה שם הם שאין תמורתו קרבין וכן אביי בתמורה כ"א גופא נפקא ליה שאין תמורתו קרבה מהם מכל אלו הקושיות י"ל שהך סוגיא דתמורה נדחה היא ואי אפשר לעמוד בזה על סברת אביי ורבא גופי' היכא ס"ל כי לכל אחד י"ל סברא אחרת ותירוץ אחר רק הגמרא רצה לומר לכל הדעות אפילו אי נאמר כמ"ד דתמורתו אינו קרבה לא נפקא מהם אפ"ה ל"ק לרבא דאיכא למימר דהוא

למד מהם לדם שנתערב כי מולקח מדם הפר לא יכול ללמוד דהאי תנא ס"ל כר' יונתן ולא נפ"ל ג"כ מאחת וכן מוכח שם בזבחים פ"א דאיכא תלתא תנאי מעתה לרבא גופיה וודאי י"ל דס"ל כר' יונתן אבל נפקא ליה מאחת והם דריש לתמורתו וא"כ אין סתירה דרבא לא יסבור כן ובזה מתורץ ג"כ מה שהקשה בחדושי מהר"ם ברבי על רש"י דסבר כי רבא סבר מין במינו לא בטל והא הך דוקא נפקא לן אי מערבין לקרנות אבל רבא דסבר אין מערבין לקרנות וא"כ לית לן לימוד דמין במינו לא בטיל ולפמ"ש ניחא דאין כוונת הגמרא בהכרח דרבא סבר כן רק להתנא דסבר כן. אבל רבא גופי' אפשר דסבר מערבין לקרנות מכח אחת והם מוקי ליה לתמורתו ובלא"ה קושיתו אינו קושיא דניהי דהתוספות ס"ל דלא יכולין למילף מין במינו רק מהאי קרא אפשר רש"י לאו הכי ס"ל אלא גם מקרא אחרינא דנפקא לן דעולין אין מבטלין נפקא לן ג"כ דמין במינו לא בטיל כי אין הכרח מתוספות לרש"י ובלשון ערומים בלשונת הרא"ם דף י"ד הקשה מסוגיא זו על מה שכתב הריטב"א בר"פ השואל דלא אמר ר' יונתן וי"ו לחלק אלא בדבר שיש מניע כגון לא תחרוש ולא תקלל אבל בדבר התלוי במעשה לכ"ע וי"ו מוסיף על ענין ראשון דהא הכא מעשה הוא. ועיין שם ובמטה אשר מ"ו ע"ד ובתועפת ראם ע"ט שער אפרים. זרע יעקב בדרשות דף כ"א לימודי ה' לימוד ס"ג וע"ד ספר אשדות הפסגה כלל וי"ו דף קי"ד האריך בזה. ובב"מ אי"ה אאריך בזה:

תוס' ד"ה תניא לימודי ה' לימוד ס"ג:

דף נח.

הניח מזרק בתוך מזרק כו' שאני רגל דלא מצי מבטל ליה מכאן קשה על מה שכתבו התוספו' בזבחים דף ק"ו ד"ה מין במינו דרגל פסול דאין דרך שירות בכך דהא הכא משמע טעמא דלא מצי מבטל ליה ושוב מצאתי בברכי יוסף א"ח דף ל"ג האריך בזה. ועיין באר שבע בפ"ה דתמיד מה שהקשה מבזך שהי' בתוך הכף. ועיין בשבת דף צ"ג ע"ב ובתוספות שם והארכתי בזה בשו"ת:

הניח סיב. עיין שבת צ"ג ד"ה ויכול:

רש"י ד"ה זולף והולך כו' המים שבספוג פסולים דחיים אל כלי בעינן הר"ש בפ"ו דפרה כתב דרש"י מוקי להאי מתניתין בשהי' הספוג בתוכו בשעת מילוי ולכן פסול משום מים חיים אל כלי אבל המים שאינם בספוג כשרים משום דהספוג לא חייץ והוי שפיר מים חיים אל כלי והוא הקשה עליו דהא המקדש בשוקת קתני דמשמע דלא הי' בשעת המילוי רק בשעת הקידוש ולכן מוקי הוא דוקא בשעת קידוש והמים שבספוג פסולין

משום שלא נכנס הקידוש לתוכו ע"ש ולפרושו הא דדייק הכא דסיב אינו חוצץ כשם שאינו חוצץ הספוג דהיינו בין המים שכשרים למים שבתוכו דאל"כ גם המים שלמטה מהספוג הי' ראוים להיות פסולים אם הי' הספוג חייץ וראיתי באדמת קודש ח"ב סימן ה' דהקשה על הר"ש דמנליה דרש"י מפרש דבשעת מילוי איירי אלא דגם רש"י מפרש דבקידוש איירי ובקידוש בעי ג"כ מן הכלי והמים שבספוג פסולים מפני שהספוג אינו כלי ולהכי כתב רש"י דבעינן מים חיים אל כלי ונ"ל דהר"ש הכריח דרש"י סבר דבשעת מילוי איירי דאי בשעת קידוש ומשום שהספוג אינו כלי הרי כשמזה אח"כ מן הצלוחית אף שנתערבו בתוכו ממי הספוג מאי הוי הא הזאה הוי מכלי ולמה זולף דוקא עד הספוג ותו אי בשעת קידוש מיירי למה ליה לרש"י לדחוקי זולף כשמערה מן השוקת לתוך הצלוחות יפרש כפשוטו כמו שמפרש הר"ש יזלף יזה אלא וודאי דלא מיירי בהזאה וכן נראה מדברי התי"ט שהכרח הר"ש הוא מזה מדמפרש יזלף יערה ולא מפרש יזה והרמב"ם אע"פ שהוא מפרש הטעם מפני שאין הקידוש בכלי פירש יזלף כמו שפרש"י ל דהרמב"ם מפרש דלא יזה מהשוקת דילמא יגע בספוג ולהכי בעי עירוי אבל רש"י נראה שסובר שמערה מרצונו אל הצלוחית וא"כ ע"כ מוכרח כפירוש הר"ש ברש"י ועיין עוד שם באדמת קודש:

תוס' ד"ה ר' יונתן אומר. עיין מה שציינתי לעיל בדף הקודם בגמרא:

דף נח:

מהיכן הוא מתחיל מקרן מזרחית צפונית מדברי רש"י דלקמן ד"ה ריה"ג מוכח דמתניתין ר' יוסי היא דאמר לא הי' שם אלא פרוכת ופרופה מן הצפון וכשיצא פגע תחלה בצפונית מערבית ושם לא הי' יכול ליתן כדאמרינן עד דנפק מכולה מזבח ולפיכך הלך עד מזרחית צפונית אמנ' לרבנן דאמרי שתי פרוכ' הוה החיצונ' פרופ' מן הדרום ויצא דרך דרום ויתחיל דרומי' מזרחי' וזו דעת ר"ע ולפיכך הרשב"א בתשובה סימן שפ"ח שהקשה לו השואל על הרמב"ם דפסק שתי פרוכת הוה ואפ"ה פסק דמזרחית צפונית הוא מתחיל טרח ליישב לאוקמיה מתניתין אפילו כרבנן ע"ש ושגם ר"ע וריה"ג לא פליגי בזו הסברא כמ"ש רש"י וע"ש שהביא גירסא דקאמר הגמרא להדיא דבזו פליגי דריה"ג סבר כר"י דאמר פתחא בצפון ור"ע כר"מ דאמר פתחא בדרום ושהרמב"ם לא גריס ליה אבל נראה דרש"י גריס ליה ובאמת לפי סוגיין נראה וודאי דלא גרסינן ליה רק לקמן בדף הסמוך מוקי הגמרא פלוגתא דחנניא ור"י בהכי ועיין בכסף משנה ועבודת ישראל דף ק"פ קפ"א:

ר"א אומר במקומו הי' עומד ועל כולן הי' נותן מלמטה למעלה עיין תשובת הרשב"א שפ"ט. ובמרכבת המשנה ח"א פ"ד דעבודת יה"כ ה"ב:

ת"ר התחיל מחטא ויורד. עבודת ישראל קע"ט ק"פ:

עד דנפיק מכוליה מזבח. המהרש"א השיג על הרא"ם שהקשה על רש"י בחומש שכתב דרשא דהכא והוא כתב דהפסוק בא להורות למה הזאת שעל הפרוכת מן המזבח ולפנים ולא כפר הבא על כל המצות שהוא עומד חוץ למזבח ומזה והמהרש"א השיג דהרי מהגמרא דהכי מוכח כפירש"י ולע"ד דהרא"ם סובר דוודאי עיקר דרשא דקרא הוא להורות שהמתנות שעל הפרוכת יזה מבפנים למזבח כמו שאמר ר' נחמיא להדיא שהוא מת"כ רק ממילא נפקא לן מניה דמתנות שעל המזבח הי' מחוץ למזבח אלא לזה לא צריך קרא דהא בלאו קרא אפילו המתנות שעל הפרוכת ה"א דעומד חוץ למזבח כמו בפר הבא על כל המצות וכ"ש המתנות שהי' על המזבח עצמו וא"כ בע"כ צ"ל דקרא לא אתי אלא למתנות של הפרוכת וא"כ למה נקט רש"י הדרשא שאינו עקרית והניח הדרשא העקרית כי הדרשא שכתב רש" בלא"ה הוה ידעינן בלא קרא מפר הבא על כל המצות כמ"ש אבל וודאי מודה הרא"ם דהשתא דכתיב קרא גם זה למדין מקרא דמתנות שעל המזבח צריך דנפיק מכוליה מזבח. ותמהני מהרב לחם משנה בפ"ה דמעשה הקרבנת שנחית לסברא שכתבתי ועם כל זה רצה לתרץ קושיית הרא"ם ובאמת לפמ"ש קושיות הרא"ם קושיא אלימתא היא ומה שאמר שמואל דרשא זו היינו אחר שלמד הת"כ דצריך לעמוד לפנים מן המזבח במתנות שעל הפרוכת זה ממילא נשמע אבל וודאי הדרשה דת"כ עיקר. ועיין עבודת ישראל קע"ט. וחנוכת הבית מ"ג. ונחלת יעקב שכולם תפסו על הרא"ם בזה ולפמ"ש אין מקום:

דף נט.

מאי טהרה אמר רבה בר רב שילא פלגא דמזבח. עיין לעיל דף ט"ו ובזבחים ל"ח דמוכח להדיא דלפי הך ה"א דטהרו היא פלגא דמזבח פרושו הוא כמו שפירש"י באמצע גובה כותלו שהרי בעי למילף מזה דמחצית דמים למעלה ומחצית דמים למטה וזה אי אפשר בענין אחר אלא אם נאמר נגד גובה כתלו ולפ"ז כי אמרו טהרו גלוי הדר ביה לגמרי מהאי דאמר פלגא ולא על המזבח עצמו הי' מזה ובזה נסתר כל מה שהאריך בזה בספר עבודת ישראל בדף קפ"ו ולהלן ועלה בדעתו לומר דרבה בר רב שילא לא חזר בו גם דברי הרמב"ם שכתב באמצע המזבח ל"ק כי חילוק יש בין פלגא לאמצע וכשאמרו פלגא הי' הכוונה על הכותל שנקרא פלגא וזה ג"כ כוונת מהר"י קורקס שהביא הכ"מ

והביא שם בעבודת ישראל אלא שהוא כתב דכוונת הרמב"ם במ"ש על אמצע לאפוקי הזאות הראשונות שהי' על הקרנות אמנם יש ג"כ לומר שכוונת הרמב"ם באמרו אמצעי למעט גובה הכותל אבל אין כוונת הרמב"ם כלל על פלגא דאמר בגמרא אדרבה אמצעי הוא היפוך מפלגא גם מה שהקשה בעבודת ישראל דף קפ"ח ע"א שכתב פלגא דמזבח באמצע גובה כתלו דמנליה דילמא מ"ש הגמרא פלגא דמזבח היינו באמצע המזבח ע"ש והם דברים תמוהים דמאי קושיא על רש"י דהלא כן מוכח לעיל דף ט"ו דכשהי' רוצה לומר על פלגא דמזבח הוא על גובה הכותל ולא על האמצע דאל"כ מה מעלה ומטה שייך בזה וכדומה אחר המחילה רבה שנשמט מהרב עבודת ישראל סוגיא דלעיל שהיא גם בזבחים:

דף נט:

והרי תרומת הדשן התוספות האריכו בזה ומסקנתם נראה דדישון מזבח החיצון אחר הרמה דניהי דלית ביה מעילה אסור בהנאה מדאורייתא כמו שהביאו מן הירושלמי וזה נראה דעת הרמב"ם בספ"ב מהלכות תמידין ומוספין דאסור להנות בו ולא כתב מועלין בו ונראה דדוקא אסור בהנאה אבל לא מועלין אף ע"ג דהתוספות לחד תירוצא מוקי לה דהמקדיש דישון בתחילה מיירי לאחר שהוציאו חוץ לגי מחנות דאז שוב אין נאסר דלא נאסר לעולם והרמב"ם מזה הדשן מיירי שהוציאו לחוץ כי על זה השיג עליו הראב"ד י"ל דהרמב"ם סבר כתרוצא קמא דהתוספות וכמו שפרש ג"כ רש"י כמ"ש התוספות על שמו דהמקדיש דישון בתחילה מיירי בדישן כירה אבל דישון מזבח לעולם אסור בהנאה ואין יכול להקדישו ומה שהקשו התוספות דלא ה"ל למימר דישון סתמא קושיא זו לא חשו ליה הרמב"ם ורש"י. וכן כתב הרמב"ם בפ"ה דמעילה ה"א דבדישון סתמא מיירי אמנם מה שכתבו התוספות כאן בשם רש"י ליתא כן שם ברש"י אלא התוספות הביאו בשם י"מ ובברכת הזבח במעילה דף ט' השיג על הרמב"ם מהך מתניתין דמועלין בה עד שתצא לבית הדשן דמוכח דבית הדשן לית בה מעילה ופסקה הרמב"ם ולפמ"ש אין ראי' משם דניהי דמעילה לית בה אסור בהנאה מיהו הוי וודאי לפי מה שהבין מהר"י קורקס שם בפ"ב דתמידין דכוונת הרמב"ם במה דאמר אסור להנות דמועלין בה קושיא של הרב ברכת הזבח קושיא היא אבל אם נפרש כמ"ש התוספות ל"ק מידי וכן נראה דעת רש"י מדלא פירש המקדש דישון בתחילה על דישון שהוציא לחוץ (לפי הנוסחא שכתבו התוספות משמו) ושוב ראיתי בבני יעקב בהגהותיו בדף רל"ג סוף עמוד א'

שתירץ לקושיות הרב ברכת הזבח כמ"ש ושמחתי אמנם רש"י כאן וודאי דלא סבר הכי שכתב כיון דאסור בהנאה מעילה נמי אית ביה.
ת"י ד"ה עד כאן. מרכבת המשנה ח"ג פ"ב דמעילה הי"א:

דף ס.

ושניהם מקרא אחד דרשו כו'. עיין זבחים ל"ט ד"ה הא מני:
והיתה זאת לכם לחקת עולם. עיין מנחות ה' ד"ה ואם איתא:
רש"י ובגדי כהונה ארבעה ובגדי לבן הוצרך לפרש דהרי מוכח מהסוגיא דעל בגדי כה"ג קאי של יוה"כ אבל שאר בגדי כהונה אין בו מעילה כמ"ש רש"י בסמוך ולהכי מקשה למ"ד כשרים הם לכהן הדיוט א"כ כיון דכהן הדיוט מותר להשתמש בו הרי ליכא מעילה דבכל בגדי כהונה אין בו מעילה בשלמא למ"ד דבעי גניזה שפיר שייך מעילה ופשוט וראיתי בספר מגילת ספר חלק עשין דף ע"ג שהאריך בזה ולא עמדתי על סוף דעתו כי לע"ד תמוהים הם דבריו:
תוס' ד"ה תרי מיעוטא כתיבי. יבין שמועה דף ס"ח ע"א וע"ב. זרע יצחק:
תוס' ד"ה חד למעוטי מנותר. עיין במהרש"א שהקשה דהא מסיק התם דאין לפטור דבר שאין לו מתירין מטומאה האי ק"ו משום דאשר מקדישים לי ריבוי הוא ודם נמי הוי בכלל אשר מקדישים לי ובאמת שכן כתבו התוספות שם לתרץ קושיא הראשונה ג"כ דל"ל תרי מיעוטא דהוי מוקמינן דוקא בנותר אבל בטומאה הוי מרבינן מאשר הם מקדישים לי כמו דמרבינן שאר דברים שאין להם מתירי' ע"ש ויש לתמוה על מהרש"א למה מקשה על קושיא השניה דמק"ו אין למעט דם דהא לפי התוספות דהתם אף בגז"ש אין למעט ובאמת חידוש הוא שלא עיין הגאון מהרש"א בתוספות התם בזבחים ובאמת גם בחולין קי"ז הניחו התוס' קושי' הראשונה בתימא ולא תירצו תירוצם בזבחים ולכן נראה דהתוספות כאן ובחולין ס"ל דוודאי לא הוה מרבינן מאשר הם מקדישים לי דוקא שאר ממעטין דלא נפקא אלא בק"ו אבל דם דכתיב בהדיא מיעוטא אפילו אי הוי כתיב בהדיא רק גבי נותר ילפינן טומאה מניה בחלל חלול ומוקמינן אשר הם מקדישים לשאר דברים כיון דיש לקיים הג"ש וגם מיעוט דאשר הם מקדישים דהרי הגז"ש היא לכל מילי ואין גז"ש למחצה:
באותו הדבור וכיון דלא נפקא אלא באינו ענין לא גמרינן מנייהו בגז"ש. עיין גופי הלכות דף כ"ד שהכריח מסוגיא דסנהדרין דף פ"ג דדוקא כשהמלמד הוא באם אינו ענין לא גמרינן מנייהו אבל כשהלמד באם אינו ענין שפיר ילפינן מנייהו והכי דייקא לשון

התוספות שכתבו לא גמרינן מנייהו. ועיין בספר לשון לימודים חי"ד דף נ' שהקשה מסוגיא דב"מ גבי נשך כסף. ועיין בארוכה על זה בספר לימודי ה' דף כ"ח ובספר באר יעקב קמ"ד ע"א:

ת"י ד"ה ועגלה ערופה כו' וא"כ אף לכה"ג סך אחד משמן המשחה שעל ראשו שחייב דבריהם תמוהים טובא שמשמע הא לעצמו פטור וליתא דוודאי אף לעצמו חייב אם סך כמו שכתבו בתחלת דבריהם ודוקא גבי נתינה איכא פלוגתא וזה לא שייך הכא ובשיח יצחק דחק מאוד. ועיין בחדושי מהרח"א בסוף ספר אשדות הפסגה דף ד' ע"א שהניח בצ"ע:

דף ס:

שירים מעכבי. עיין זבחים ל"ט ד"ה לפר זה פר יוה"כ ודף מ' ד"ה אבייי:

קטרת שחפנה. עיין זבחים י"ט ד"ה וחוקה. ותולדת יצחק:

כי כתיבה חקה בדברים הנעשים בבגדי לבן בפנים הוא דכתיבה. עיין מ"ש לעיל בדף מ' ולעיל מ"א ד"ה סתם ספרא. קדושין י"ד ד"ה הא לאו הכי. סוטה י"ז ד"ה קודם שתקבל. סנהדרן מ"ט ד"ה כל מעשה:

תנן אם עד שלא גמר המתנות שבפנים כו' והקשה בחקרי לב סימן קי"א דמאי קשיא דילמא מתניתין איירי דוקא בנשפך דם השעיר וא"כ דם הפר וחפינת הקטרת היתה כשרה לפי מה שכתבו בת"י ד"ה בקטרת ואף אם נאמר דמתניתין מיירי בסתמא בין בדם הפר בין בדם השעיר מ"מ לא הוי מצי למתני יחזור ויחפון כי זה דוקא שייך בדם הפר אם נשפך ולא בדם השעיר ומכח זה הכריח דעת מהרח"א בעץ חיים דאם נשפך דם השעיר נמי צריך לחזור ולהביא דם הפר ולחפון קטרת ודלא כתוספות ישנים ולע"ד דוודאי מתניתין מיירי בין בדם הפר בין בדם השעיר ומ"ש הרע"ב דם הפר שממנו הביא בעל חקרי לב ראי' נראה דלרבותא קאמר דהרי הרב אוכן בהיכל קאי ונמצא דלא מבעי' אם אירע כן בדם השעיר שכל הנעשה קודם לזה כהלכתו נעשית ואין צריך לחזור ולהזות בתחלה רק בהיכל מדם השעיר אלא אפילו נשפך דם הפר דה"א דכל מעשה הפר אחד וא"כ המתנות של שעיר שנעשה בפנים לאו כלום הוה קמ"ל דהמתנות של שעיר בפנים עולת לו וא"צ להתחיל מדם הפר רק בהיכל ולא בשעיר בפנים ואע"פ דמתניתין בכל ענין מיירי אעפ"כ שפיר מקשה דהא נתן מקום לטעות דאנא אמינא דלעולם א"צ לחפון ומתרץ דאין מקום לטעות בזה די"ל דבקטרת לא קמיירי ואם כנים דברי מהרח"א י"ל שזו הי' דעת הרמב"ם דפסק דבפר השני קטרת קודם והקשה עליו דהא קאמר בקטרת

לא קמיירי וכבר הארכתי בזה לעיל וי"ל דהרמב"ם באמת מפרש הכי בקטרת לא קמיירי דלא נשפך אלא דם השעיר ולא דם הפר ואע"פ דעדיפא מניה הי' יכול לתרץ דאפילו נשפך גם דם הפר חפינת קטרת קודם לפר השני מ"מ האמת נקט ועיין בסמוך:

דף סא.

ואם עשה יחזור וישחט מבעי' לי אע"ג דלכאורא סמיך אמתניתין דקאמר הקדים מעשה לחברו לא אמר כלום וממילא דשחיטת השעיר קודם מתן דם הפר פסול וא"כ קשה מתניתין אהדדי רישא לסיפא י"ל דהמקשה סבר דבשחיטה לא קמיירו דשחיטה לאו עבודה היא ואע"ג דגבי פר עבודה הוא לענין קטרת שחפנה קודם שחיטת הפר לענין שעיר לא אמרינן הכי וכן הוא באמת דעת ר"א בירושלמי דאם נשחט השעיר קודם מתנות הפר כשר ומביא ראי' ממתניתין שבהיכל שכשר וזה ע"פ הגהתו של בעל קרבן העדה ואפילו לפי הנוסחא שלפנינו בירושלמי דאם שחט השעיר אחר המתנות של פר שבפנים ושבפרוכת שכשר וא"כ כשם שאם איחר כשר ה"ה בהקדים. ועיין בתולדת יצחק ולפי מ"ש בסמוך בשם מהרח"א דכל מה שאירע בשעיר צריך ג"כ לעשות הפר א"כ למה אמר חזור ושחוט אפילו הפר הי' צריך לשחוט שנית ולחפון קטרת ואפשר יש לחלק ואין להאריך:

וכפר את מקדש הקודש זה לפני ולפנים. עיין זבחים מ"ב ד"ה כגון שפגול בראשונה. מנחות י"ו ד"ה כגון שפגל:

רש"י ד"ה זה לפני ולפנים. כתב מהרש"א שפרושו מגומגם ע"ש ושמעתי שיש מגיהים ברש"י שאירעה לפני ולפנים או נכנס ושוב מצאתי כן בזרע יצחק בשבועות י"ג עוד הקשה מהרש"א דאם נטמא בחוץ ונכנס לפנים למה לי קרא כאן דכבר נתחייב בנכנס לעזרה ולהיכל בטומאה ובאמת נראה דהבין מהרש"א דנטמא בחוץ ונכנס דרך עזרה והיכל ובאמת אין הכרח בזה מרש"י די"ל דכוונת רש"י דמיירי דנטמא בהיכל ונכנס לפנים ובהיכל לא שהא ונמצא על הטומאה פטור רק על מה שנכנס. ועיין בשבועות י"ז שכתב רש"י דמטמא בחוץ ונכנס חייב כרת בכניסתו וכתב מהרש"א דאין ראי' די"ל דמיירי דנכנס דרך גגין דאכניסה לא מחייב אבל אשהיי' מחייב וכן י"ל הכא ועיין מ"ש בשבועות:

תוס' ד"ה מתנות הראש כו' עיין ברמב"ם פ"ה מהלכות מחוסרי כפרה שפסק דמתנות הראש אין מעכבת ובפ"ד דמחוסרי כפרה פסק כר"ע אם נתן כיפר ואם לא נתן לא כפר

וכתב הכ"מ בשם מהר"י קורקס דהוא מפרש דאם השמן בעין אם לא נתן לא כפר אבל אם השמן נשפך מתנות הראש אין מעכבת ע"ש וא"כ זה ג"כ דעת רש"י וע"ש בלחם משנה:

דף סא:

תוספות ד"ה אף לקיחה בעצמו של כהן. עיין בזבחים מ"ז שכתבו שני תרוצים אחרים. ועיין פירוש דבריהם דהכא ודהתם בקרבן אהרן דף קל"ב ומה שתירץ הוא דמדהפסיק באצבעו בין ולקח ונתן אפשר לכוון דבריו עם התירץ השני של התוספות שם בזבחים. ועיין בתולדת יצחק. ועיין בלימודי ה' לימוד צ"ו דהבין דקושייתם היא דנלמד מחטאת ואינו מוכרח כלל אלא קושייתם כפשוטו כיון דלא דרשינן בחטאת כן א"כ ה"ה באשם לא נדרוש כן ואין כאן מקום להאריך בזה יותר:

תוס' ד"ה מה חטאת. עיין שם בזבחים ודבריהם שם תמוהים כמו שכתב בברכת הזבח וצאן קדשים ויש לכוון דבריהם שם ע"פ דבריהם דהכא בהגה מועטת וסוף דבריהם שכתבו שם הוא תירץ הריצב"א דכאן ועיין על דברי התוספות לימודי ה' לימוד צ"ו:

דף סב.

ראשון משלח כו'. עיין לקמן דף ס"ד ובמהר"צבי סימן מ"ה ובשבות יעקב ח"ב סימן ל' ובסם חיי בליקוטים דף י"ד ובשער יוסף סימן ח' בשו"ת דף כ"ה ומ"ש לעיל בדף ז':

ואח"כ נמצא הראשון ופירש"י בין נמצא הראשון בין קודם חצות בין לאחר חצות הוכרח רש"י לפרש דבנמצא קודם חצות דאי בלאחר חצות א"כ אתחזי השני תיכף קודם הראשון וא"כ אין ראי' מכאן לרב פפי אלא דקשה מנלן דפליגי גם בלאחר חצות דילמא דוקא קודם חצות דשניהם ראוים כאחד הא בנמצא אחר חצות בין לרבנן בין לר"י שניהם קודם ואפשר לומר דהך סברא בעידנא דאיתחזי קמייתא לא איתחזי בתרייתא לא מהני אלא ראשון כיון דהוא ראשון וגם בעידנא דאיתחזי הוא לא איתחזי בתרייתא יש לו קדימה לדברי הכל. ועיין בסם חיי ובשער יוסף ודברי הרמב"ם עמדו עליהם האחרונים שפסק כמ"ד ראשון משלח וגבי פסח פסק איזה שירצה יקריב. ועיין מה שתירץ מהר"צבי ונראה וודאי דפלוגתא דר"י ורבנן הוא דוקא בשניהם שוים דאי באחד מהם מובחר כ"ע מודו דמובחר קודם כי כן הדין בכל הקדשים מצוה להביא מן המובחר ועוד י"ל דהרמב"ם סבר דוודאי קשה על רב פפי למה שבק רבנן ועבד כר' יוסי להכי מפרש דבזה פליגי ר' יוסי ורבנן דרבנן סברי דהשני יקרב שלמים ולכן אמרי איזה שירצה יקריב דכיון דשניהם קרבים אין חילוק איזה לפסח ואיזה לשלמים ור' יוסי סבר דהשני ירעה עד

שיסתאב וימכור ויביא בדמיו שלמים וכיון דהוא עצמו אינו קרוב הראשון קדים וא"כ אין מחלוקת בין ר"י ורבנן אלא בזה אם השני קרב או לא אבל אם הי' השני ירעה הי' גם רבנן מודה וא"כ בשעיר שרק אחד קרב גם רבנן מודה והא דקאמר סבר לה כר' יוסי משום דרבי יוסי אמר כן בפירוש נמצא שפיר דהרמב"ם פסק איזה שירצה ופסק ג"כ דהשני יקרב שלמים דהוא כרבנן דאי השני ירעה וכמו שפסק הראב"ד א"כ גם רבנן מודו דמצוה בראשון מעתה מיושבים דברי הרמב"ם היטב. ועיין מרכבת המשנה ח"ג פ"ד דקרבן פסח ה"ו:

פרק ששי

רבי יהודה אמר תמות. עיין לעיל מ' ד"ה ואזדו לטעמייהו:

נשפך הדם ימות המשתלח. עיין מנחות ז' ד"ה אין מקדשין:

דף סב:

שני שיהי' שניהם שוים. מרכבת המשנה ח"ג פ"ד דתמידין ה"ט:

ומה אני מקיים שנים ליום כנגד היום הרמב"ם בסוף פ"א דתמידין פסק כן וכתב שהוא מדברי קבלה שיהי' נשחט כנגד היום והכ"מ לא הראה מקומו ומ"ש שהוא מדברי קבלה אע"ג שדרשו כאן מקרא והוא מספרי סבר הרמב"ם דוודאי פשטות הפסוק מורה שיהי' שנים ליום ולא כנגד היום אלא לפי שהי' מקובל בידם אסמכוה אקרא ועיין בית יצחק דף ע"ד ע"ג:

על טבעת שניה עיין בבעל המאור שכתב טעם אחר דלא כרש"י ותוספות ובראב"ד פ"ד דתמיד:

אמר רב חסדא הואיל וראוי לשעיר הנעשה בחוץ עיין פסחים ס"ב מה שהקשה מהרש"א מסוגיא דכאן ומה שכתבתי שם בפסחים מ"ו ובמשאת משה חלק ח"מ דף ס"ח ועיין זבחים ק"ח ד"ה להוציא שעיר המשתלח ודף קי"ג ד"ה חוץ ממקום וד"ה יצאו קדשי בדק הבית וד"ה כאן קודם הגרלה ועיין בבעל המאור ובמלחמות בפ' אלו עוברין בסוגיא דהואיל:

אין מחוסר זמן לבו ביום. מנחות ה' ד"ה אלא אמר רב פפא:

מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי. פסחים ס"ב ד"ה כי לית ליה:

שלמים ששחטן קודם פתיחת כו' זבחים ס"א ד"ה קודם שיעמדו וד"ה אי מה להלן בדף ק"י ודף קי"א בד"ה השוחט. זבחים נ"ט ד"ה עד שלא:

תוס' ד"ה מוספין דאין מקרא יוצא מידי פשוטו וליכא למימר דכוליה להאי דרשא אתא בגופי הלכות דף ג' הקשה שדבריהם סותרים למ"ש בהליכות עולם דף י"ד בשם הרמב"ן

מדלא אמרינן אין מקרא אלא כפשוטו אלא אין מקרא יוצא משמע דאף עם הפשוט הדרשא תדרוש וא"כ מאי מקשה התוס' דאימא כוליה להאי דרשא והוצרכו לתרץ ולע"ד וודאי אין מי שחולק על הרמב"ן בזה דעם פשוטו של מקרא דרשינן הדרשא אמנם הכא אין זה פשוטו של מקרא של עולת שבת בשבתו על שנים שוים. ובספרי דרשו עולת שבת בשבתו שאם לא הקריב מוספין בשב' זו שלא יקריבוהו בשב' אחר' וזו וודאי היא פשוטו של מקר' אבל הך דרשא אינו פשוטא של מקרא ולא קראו התו' פשוטו אלא לגבי דרשא אחרת ובאמת לכאורה עלה בדעתי לומר דהך דרשא דחלבי שבת היא פשוטא ביותר מהך דרשא לעכב וסבר הייתי להלמו בלשון התו' אבל אי אפשר לפרש כן:

דף סג.

הכי השתא התם בעי עקירה והקשה בשיח יצחק למה לא פריך מהא דרב חסדא דאופה מי"ט לחול ולשני כדמשני בפסחים לקולא לית ליה לחומרא אית ליה ומ"ש דהואיל דהכא אלים טפי אדרבה מדברי בעל המאור באלו עוברין נראה דהואיל דשם עדיף ונראה דיש לדחות כמ"ש הרמב"ן דגבי שחוטי חוץ שאני דראוי הוא ולא נקרא מחוסר זמן ע"ש ומ"ש עוד לומר טעמא דמאן דמתני לה בדרבה משום קושיות ת"י זה לא שייך לבעל המאור ולהרמב"ן ובע"כ דקבלה היתה בידו כמ"ש הוא עצמו:

דף סג:

שומע אני. עיין ע"ז י"ג ד"ה ונשחטיה:

אפי' קדשי בדק הבית. זבחים נ"ט ד"ה עד שלא:

ואיצטרך למכתב בעל מום ואיצטרך למכתב מחוסר זמן מקשים דאכתי קשה ל"ל למכתב בעל מום דהא כיון דכתיב מחוסר זמן ומחוסר זמן לא אשכחן לרבינא אלא שהומם וחללו והנה קושיא זו לא קשיא לרב יוסף דמוקי מחוסר זמן כר"ש דאם מת מביא אחר בלא הגרלה ולא צריכין לאוקמי' בהומם וחללו וכן לרבא דמוקי כגון שהיה לו חולה נמי לא קשה וא"כ י"ל דגם לרבינא ל"ק דהשתא דיש לן מיעוט לבעל מום מוקמינן מחוסר זמן בכה"ג נמי ואטו רבינא חולק על רבא וסובר דדחייתו לצוק לאו היינו שחיטתו ומודה הוא דגם בכה"ג יש למצוא מחוסר זמן א"כ אי לא הוה כתיב בעל מום גם לרבינא הוה מוקמינן מחוסר זמן בכה"ג אלא כרב יוסף או כרבא ושוב ראיתי בת"י שהקשו ותירצו כן וכן במקום שמואל:

תוס' ד"ה זריקת דמים. עיין פרשת הכסף דף וי"ו ע"א:

דף סד.

דחייתו לצוק זו היא שחיטתו. עיין כריתות ד"ה אימא פטור:
ב"ח נדחים. עיין בארוכה שער המלך ח"ג דף נ"ח ועיין סם חיי בליקוטים דף י"ד. מרכבת המשנה ח"א פ"ד דקרבן פסח ה"ו ועיין פסחים צ"ו ד"ה קודם:
ורב ההיא בהם כו'. והקשה בשער המלך לפי מה שפירש"י דרב סבר כר"א וכ"כ התוספות לחד תרוצא והוא בגמרא דזבחים דף ע"ד קאמר דר"א סבר כחנן דאפי' דם בכוס מביא חבירו ומזוג לו דאפי' שחוטי' אין נדחים ורב סבר שחוטים נדחים דהא קאמר ב"ח אין נדחים ומשמע הא שחוטים נדחים כמ"ש רש"י להדיא ע"ש. והנה על התוספות וודאי לא קשה דוודאי אי הוה אמר רב להדיא ב"ח אין נדחים הוה למדים מניה דשחוטים נדחו אבל כיון דרב לא אמר רק שני שבזוג ראשון וקמיפלגי בב"ח נדחים לא הוה מצי הגמרא למימר דפליגי בשחוטים דהא בע"כ ר"י סובר דאף ב"ח נדחים. אמנם לרש"י וודאי קשיא אף שי"ל דרש"י לא כתב כן אלא לפי ה"א דבגמרא אבל למאי דמסיק דרב סבר כר"א גם שחוטים אין נדחים. מ"מ זה דוחק והרב שער המלך תירץ דוודאי בהא סבר רב כר"א דקרא אתא לתערובות מ"מ מה דסבר ר"א דאפילו בשחוטים אין נדחים בהא לא סבר כוותיה וס"ל דלא יקרבו מדרבנן משום דשחוטים נדחים. ובאמת צ"ע בזה אי הא דשחוטים נדחים מדרבנן או מדאורייתא וגם הלשון לא משמע כן דמשמע דרב סבר כר"א ממש לפי לשון רש"י ותוספות בוודאי מה שרוצה הרב שער המלך לתרץ להרמב"ם דפסק כרב ואפ"ה פסק דלא כר"א שפיר יש לתרץ כן אבל לרש"י ולתירץ ראשון של התוספות לא משמע הכי ואפשר לומר דרש"י ותוספות ס"ל דדוקא לרבא הוא דאמרינן הכי בזבחים דר"א ס"ל כחנן אבל רב לס"ל דר"א סבר כחנן אלא כסברת המקשן שם דאף ר"א דסבר דשחוטים נדחים בעלמא הכא ע"י תערובות לא נדחו ובזה גם פסקו של הרמב"ם ניחא דהרמב"ם פסק בהא כרבא דר"א ס"ל כחנן ולפיכך לא פסק כר"א ומ"מ דינו של הרב אמת ובלא"ה ל"ק להרמב"ם דאפשר סבר כתירץ השני של התוספות דרב סבר אפילו כרבנן דר"א. ועיין מה שכתבו התוספות בזבחים דף ע"ד ד"ה רב דאמר כר"א:
מצוה בראשון. עיין מ"ש בס"פ דלעיל בארוכה. ועיין מרכבת המשנה ח"ג פ"ד דק"פ ה"ו מלכי בקודש דף ס"א ע"ד:
תוס' ד"ה דחייתו לצוק. זרע יצחק:
תוס' ד"ה הא ע"י תערובות כו' אע"ג דפליגי עליה רבנן בברייתא כו' והקשה בשער המלך דף נ"ט ע"ד בח"ג מנ"ל להתוספות דרבנן דברייתא פליגי על רבנן דמתניתין

ותירץ דמדאמרי שם בזבחים דף ע"ז ורבנן בם בהם לא דרשי ואי ס"ד דסברי כרבנן דמתניתין אפילו דרשו נמי ל"ק ע"ש ואכתי לא תירץ הרב דמנליה לבעל התלמוד גופי' דרבנן דברייתא חולקים על רבנן דמתניתין אמנם הדברים מבוארים שם בתוספות ד"ה הא עבר ההכרח שהביאו הגמרא לזה וגם התוספות שם נראה שלמדו כן מהא דבם בהם לא דרשו והתימא מהרב שער המלך איך לא ראה דברי התוספות במקומם וכן מבואר בת"י כאן וע"ש בשער המלך שהקשה על הריטב"א שכתב דרבנן דמתניתין ורבנן דברייתא חדא נינהו ומכשרי מדאורייתא דא"כ למה צ"ל שם שרבנן בם ובהם לא דרשי וספר הריטב"א אינו בידי לראות בו ולכאורא י"ל דוודאי לרב מוכרחים אנו לומר דרבנן מכשרי מדאורייתא כי היכא דלא ליתי רב כר"א אבל לר' יוחנן נאמר שפיר דרבנן פסלי מדאורייתא אפילו וסוגיא דזבחים אליבא דרבי יוחנן והא דקאמרי הכא אליבא דר' יוחנן דנפקא ליה מבם ובהם היינו לשיטת רב קאמר ר' יוחנן אפילו לדידך דסבירת לך דרבנן מכשרי מדאורייתא יש ללמוד מבם בהם אבל ר"י גופיה לא ס"ל:

דף סד:

תוספות ד"ה ואם הי' מרכבת המשנה ח"ג פ"ה דעבודת יוה"כ ה"ו:

תוס' ד"ה ברייתא כו' דהא איכא מתניתין דדייקא כוותיה דרבי יוחנן והקשה בשער המלך ח"ג דף נ"ח ע"ב שהרי רב ור"י לא פליגי אלא אליבא דרבנן אבל לר"י כ"ע מודו דב"ח נדחים והך מתניתין דייקא כוותיה דרב ות"ק הוא וכן הברייתא שהביא סיוע לר"י מת"ק הוא וא"כ איך הי' יכול לסייע לר"י מהך מתניתין דהמפריש נקבה דהרי איכא לאוקמי' כרבי יהודה וע"ש שכתב שלא זכה לירד לסוף דבריהם ובאמת חכם עדיף מנביא שכן כתבו התו' בעצמם בפסחים דף ע"ג ע"ב שהקשו לוקמי' למתני' דהתם אליבא דרב כרבי יהודה דאמר ב"ח נדחים שהרי כמה סתמא משניות אשכחן דסברי ב"ח נדחים וקחשיב תוספות בהדייהו הך דמי שהי' טמא וכוונתם למתני' דהמפריש נקבה לפסחו ונראה דפשיטא להו דאתיא כרבי יהודא ובאשר שהתוס' דיומא אחרונים המה ובלי ספק דהר"ם מחבר תוספות אלו ראה דברי התוס' בפסחים נראה דלא ניחא ליה להעמיד כל אלו סתמי כרבי יהודה ובפרט מכח קושיות התוספות שם דא"כ לוקמי' נמי הך דאלו דברים כר"י מ"ה בחרו לומר תירץ דאתיא כולהי אליבא דרב אפילו כרבנן ולהכי לא רצה לאוקמיה האי דאלו דברים כרבי יהודה. ועיין מלכי בקודש דף ס' ע"ג מ"ש על תוספות:

דף סה.

אלו ואלו שקלים ואין עולים להם לשנה הבאה בחקרי לב ח"א נסתפק אי שקל ב' או ג' חצאי שקלים לכל כך שנים אי יצא ידי חובתו לכל אלו השנים או דילמא שאין עולים לו אלא לאותו שנה בלבד. עיין שם בסימן קל"ח ורצה לפשוט ספקו מסוגיין דלר' יהודה עולין לו לשנה הבאה הרי דלר"י משנה לשנה קיים העשה ואע"ג דלת"ק ליתא כן אלא אין עולין לשנה הבאה ה"ט דלא נתכוון להפריש על שנה שניה למ"ד בירושלמי רפ"ב דשקלים מה שעולים לשקלי שנה זו הם אלו שהחזירו הגנבים והראשונים יפלו לעתיקן אבל אה"נ דאם שקל לב' שנים מודה ת"ק שעולים ואף לאידך מ"ד דהראשונים לשקלי שנה ושניים שהחזירו הגנבים לשירי הלישכה ל"ק ע"ש והנה מה שכתב דלאידך מ"ד הראשונים לשקלי שנה והשניים שהחזירום הגנבים לשקלי שנה הבאה לא כן איתא בירושלמי וז"ל ואלו הן הראשונים ואלו הן השניים כו' חד אמר אלו ששלחו בני העיר תחלה וחד אמר אלו שהגיעו ליד הגזבר תחלה ונ"ל לפרושו כי בוודאי אפשר שיהי' כי יבואו תחלה ליד הגזבר תחלה אלו ששקלו בשניה ואפשר שיבאו ליד הגזבר תחלה אלו שנמצאו או שהחזירו הגנבים וחד מ"ד סבר דאלו ששקלו בתחלה הם העיקר ואע"פ שאלו ששקלו אח"כ באו ליד הגזברים תחלה מ"מ כיון שאלו נשקלו ראשון הרי הם שקלים ממש והאחרים אע"פ שבאו ליד הגזבר תחלה יפלו לשקלים עתיקין ואידך מ"ד סבר דהכל הולך אחר ביאות תחלה ליד הגזבר ואם אלו ששקלו בשניה באו ליד הגזבר תחלה אלו הם שקלים והאחרים שהחזירו הגנבים יפלו לשירי הלשכה אבל מודה הוא דאם אלו שהחזירו הגנבים באו ליד הגבאי תחלה הם עיקר שקלים וכן נראה מפירש ר"א בירקאן וא"כ לא צדק הרב בעל חקרי לב במ"ש לאידך מ"ד והשניים שהחזירו הגנבים לשירי הלשכה דמשמע דמילתא פסיקתא נקט וליתא דאם אלו באו ליד הגבאי תחלה אלו הם שקלים והאחרי' יפלו לשירי הלשכה ולר' יהודה פשיטא דחד מהם יפול לתרומה של שנה זו והאחרים שאמר ת"ק יפול לשירי הלשכה סבור הוא דיפלו לתרומה של שנה הבאה אבל וודאי אי הוה נופלים לשירי לשכה גם לר' יהודה לא הי' עולם להם דאיך אפשר לצאת בשקלים שנופלים בשירי לשכה ואין לו חלק בו ואבוד שתורמין עליו שאני וא"כ אפשר לומר לאידך מ"ד דכל שלא באו ליד גזבר אף רבנן מודה דיכול להמתינם בידו עד השנה האחרת וגם למ"ד ראשון הרי הפרישם לשנה זו אבל י"ל דגם מרבי יהודה אין ראי' דניהי דסבר דעולים לו מ"מ לכתחילה אין מותר להפריש משנה לשנה דעיקר המצוה בזמנה והרי חביבה מצוה בשעתה ושאני הכא דנגנבו והוצרך להפריש שניה אין

מחייבין אותו להפסיד מעותיו אבל לכתחילה וודאי לא ומ"ש בדברי רש"י לעיל דף נ"ה עיין מ"ש שם:
איתיביה אביי פר ושעיר. מרכבת המשנה ח"ג פ"א דמעשה הקרבנות הי"ו:

דף סה:

גזירה משום חטאת שמתו בעליה והקשה בחקרי לב דף רנ"ב ע"ג למה לא מקשה הגמרא כדהקשה לעיל ומי חיישינן למיתה והתנן השולח חטאתו ממדינ' הים וע"ש מה שתירץ ולכאורא י"ל דהכא שאני דגבי יום הכיפורים לכ"ע כמו דר"י חייש גבי יוה"כ אע"ג דבעלמא לא חייש ובפרט לפי מ"ש התוספו' דהכא חיישינן טפי אפילו למ"דן מקופיא מכפרי וכמ"ש תוספות לעיל נ"ה דגבי גט נמי מחמרינין לענין אם הגיע לגבורות אמנם אחר העיון וודאי דלא קשיא כלל דלא מבעי' לדעת התוספות דהחשש הוא לכל הכהנים בוודאי דבר פשוט הוא דאי אפשר בשנה אחת שלא ימות אחד מן הכהנים והוי כמו תירוצו דלעיל משום חטאת שמתו בעלי' וודאי אלא אפילו לדעת רש"י דהחשש משום כה"ג נמי הוי כתרוצא דלעיל משום חטאת שמתו בעליה וודאי ואי אפשר להקריבה אע"ג דבשעת נתינת מעות חי היה ה"ה הכא אם ימות הכהן הגדול יקריבו הפר וזו לא שייך לשמא ימות אלא גזירה הוה אפילו אם ימות יקריבו:
תוס' ד"ה גזירה משום חטאת שמתו בעליה. תולדת יצחק:
תוס' ד"ה משום חטאת שעברה שנתה עיין במשנה למלך פ"ב דאיסורי המזבח ה"ו שהניח דברי התוספות בצ"ע מסוגיא דסוטה דף מ"ו דמוכח שם דקדשים דלאו בני שנה אין שנים פוסל בהם ובבית ישחק הנדפס מחדש רצה לומר דיש חילוק אליבא דרבנן בין לכתחילה לדיעבד והא וודאי לא נראה. ועיין בקרבן אהרן שנראה דעתו כן אליבא דר"מ אבל לרבנן בוודאי לא משמע כן. ועיין בחזון נחום פ"א דפרה:
תוס' ישני' ד"ה קטרת צבור. חקרי לב רנ"ט:

דף סו.

פירות כסות וכלים ירקבו עיין בכורות נ"ג ד"ה מעות:
מסרו למי שהי' מוליכו מדברי רש"י והרא"ש בסדר עבודה נראה דהך ומסרו דוקא הוא שהי' מוסר למוליך את השעיר אמנם מדברי הרמב"ם לכאורא משמע דלאו דוקא הוא שצריך מסירה ובאמת מה דכתיב ושלחו אותו אין הכרח שצריך מסירה אלא שמצוה לשליח שיוליך ושפיר נקרא ושלחו אמנם יש לפרש ג"כ דברי הרמב"ם שכתב ומשלח

את השעיר היינו שמוסר לו ומה שכתב גבי אם נטמא שליח נוטלו פרושו נוטלו מיד כה"ג אמנם יותר נראה כמו שכתבתי בראשונה מאחר דבבבלי וירושלמי ליכא שום לימוד שצריך מסירה וכן בת"כ לא נזכר כלום. ועיין בעבודת ישראל קצ"ז:

איש להכשיר את הזר עתי כו' נ"ל דעיקר פרושו דעתי לפי פשוטו היינו מזומן וכיון שהוא מזומן ממילא אפי' בטומא' דכיון שצריך מזומן אי אפשר לשלחן ביד אחר ונמצא מזומן ואפילו נטמא זהו פשוטו של מקרא ואפילו בשבת ילפינן מדרשא מדלא כתבה התורה בלשון אחר דוגמא לדבר מה שכתבו התוספות לעיל בדף ס"ב ע"ב ד"ה מוספין ועיין בעבודת ישראל דף קצ"ז שנדחק בזה:

תוס' ד"ה אין מקדישין הרב מהרי"ט אלגאזי בקהלת יעקב דף י"ד ע"ג הקשה על התוספות דלמה כתבו דוקא שנתיים קודם החורבן אפש' דהוה גדול הא אפשר למצא שלשה שנים דמופלא סמוך לאיש דאורייתא ולא ידענא מאי קושיא דהא איכא מ"ד דסבר מופלא סמוך לאיש דרבנן ולדידי' נמי קשה קושיות התוספות מהא דר"א ב"ע דאי אפשר למצא אלא ב' להכי מילתא פסיקתא נקטו ועוד הקשה על מה שתירצו דאפטרפס הוה מעשר דאיך אפשר לאפטרפס לעשר כמו דאין יכול לעשר מעשר דגן דהא כתבו בגיטין דף מ' דהא דתורם ומעשר היינו מטעם הפקר ב"ד הפקר כדי שלא יאכל טבלים וא"כ במעשר בהמה דהותקש לכל מילי למעשר דגן אסור להפריש מעשר בהמה לאפטרופס והפקר ב"ד לא שייך דמביא חולין לעזרה ע"ש בארוכה ואפשר לומר דרש"י לא ס"ל כהתוספות דמטעם הפקר ב"ד הפקר הוא וע"ש בתוס' דף מ' וא"כ י"ל כי תירוץ זה הוא לרש"י ועוד י"ל אף אם לכל מילי איתקש מעשר בהמה למעשר דגן מ"מ להא מילי דאתם גם אתם לא איתקש ולא מצינו כלל הנך דינים לענין הפרשות תרומה ומעשרות דבעי גם במעשר בהמה וא"כ שפיר י"ל כיון דבמעשר בהמה בהגיע הגורן לא ישחט לכתחלה מש"ה יכול להפריש:

דף סו:

עתי אפילו בשבת למאי הלכתא ופירש רש"י דהא תחומין דרבנן ולא ניחא לאוקמי כר"ע דאמר תחומין דאורייתא דלא ניחא לאוקמי כיחידאי אלא לכולהי תנאי ומה"ט נמי לא קשה להרי"ף והרמב"ם דסברי תחומין די"ב מיל דאורייתא לכ"ע ולר"מ הא הוי י"ב מיל משום דלר"י לא הוה י"ב מיל וא"כ קשה לרבי יהודה ואע"ג דבערובין דף ל"ה ודף ל"ז כתבתי בשם הרא"ש דרבי יהודה ס"ל תחומין דאורייתא וא"כ מ"מ בין לר"מ בין לר"י לא קשיא (ודוחק לומר דהקושיא למא דסבר כר"י בהא דלא הוה י"ב אבל לא סבר בהא

כוותיה דתחומין דאורייתא) אמנם כבר כתבתי שם בשם רש"י והריטב"א דסברי דר"י ס"ל תחומין דרבנן וא"כ י"ל דשפיר דמקשה אליבא דר"י ובלא"ה צ"ל כן דהא לר"מ בלא"ה תחומין דאלפים אמה הוי דאורייתא וא"כ אי אפשר לומר דמקשה לר"מ. ותמהני מהרב שער המלך ח"א כ"ד דהקשה לוקמיה כר"מ ומשום תחומין די"ב דאי כר"מ בלא"ה ל"ק דהוא סבר תחום דאלפים דאורייתא הוה אמנם וודאי נראה דהגמרא רצה לתרץ אליבא דכ"ע כמו שהוכיח בבאר יעקב דף י"ד מדמקשה כאן דלא כרבי נתן ובזה נמי מתורץ למה לא אמר כרבנן דר"א דאמרי ירד אחריו וימיתנו דהא דאסור בשבת משום נטילת נשמה אמנם הגמרא רצה לתרץ אפי' כר"א כמו דמתרץ אליבא דרבי נתן ומ"ש בבאר יעקב דעתי לאו ייתורא הוא לשבת כבר כתבתי לעיל בסמוך דזה נמי ייתורה מדלא כתבה התורה בענין אחר ועשיתי סמוכות מדברי התוספות דלעיל. מיהו קושיא זו מדרבנן דר"א כבר תירץ לה הרב שאגת אריה באופן נאות סימן ע' עיין עליו ועיין עבודת ישראל קצ"ו עץ חיים פ' אחרי ל"ג ע"ג:

עירוב והוצאה. זכרון יוסף ט' ע"ד מרכבת המשנה אלפאנדארי ע"ה. שאגת אריה סימן ע'. מגילת ספר בלאוין:

חלה מהו שירכבוהו. עץ חיים פרשת אחרי ל"ג ע"ג:

ירד אחריו וימיתנו. עיין מה שכתבתי לעיל דף מ' ע"ב דבת"כ למדו מקרא וע"ש מה שכתבתי:

אמר רבה בר בר חנה לא בבלים היו כו'. אע"ג דתניא בברייתא כן דאלכסנדרים הי' מ"מ רבה בב"ח הוסיף הטעם למה קראו המעשה ע"ש הבבליים ולא על שם האלכסנדרים וגם י"ל בברייתא לא בבליים לבד הי' אלא גם אלכסנדרים הי' וקראו הכל על שם הבבליים ואעפ"כ אמר לו ר' יוסי תנוח דעתך כיון דעכ"פ לא בבליים לבד הי' לכן מפרש רבה בב"ח דבבליים לא הי' כלל ולכן לא הי' יכול לומר תניא נמי הכי חדא דעיקר חידושא דרבה בב"ח על הטעם שאמר בבליים וזו אין מפורש בברייתא ועוד דאפשר לפרש הברייתא כמ"ש ועיין בעבודת ישראל קצ"ח שנדחק מאוד:

דף סז.

חמש סוכות ועשרה מילין וכולן ע"י עירוב מדקאמר וכולן משמע דגם אנשי ירושלים הי' הולכין ע"י עירוב וא"כ פשו להו טובא ולמה צריכין חמש סוכות וצ"ל דגם ר"י סובר כמ"ש התוס' אליבא דרבי יהודה דהאחרונה היתה תחת הצוק וא"כ כל אחד דהיינו אנשי ירושלים ואנשי ארבע סוכות הלכו ב' מילין ואנשי סוכה האחרונה לא הלכו כלל

אלא שלפ"ז לדברי ר' אליעזר בר' יוסי בב' סוכות לא הי' מגיעים עמו רק עד הצוק כי אנשי ירושלים הלכו ב' מילין ואנשי סוכה הראשונה ד' מילין ואנשי סוכה השני' ד' מילין וא"כ הי' צריך לחזור לאחוריו ד' מילין ואפשר דהך סוכה שהי' רק משום חולשא דהמשלח לחזור לאחוריו לא קחשיב ר' אליעזר ומדברי רשי' שכתב בדר"י שהלכו מיל או יותר נראה דלס"ל כמ"ש התו' שהיתה סוכה תחת הצוק אלא שלא הי' הסוכת מכוונת ומקצתן לא הלכו רק מיל או יותר ולא הלכו כולם שני מילין. ועיין כנסת יחזקאל סימן קי"ג:

מה הי' עושה חולק לשון של זהורית עיין בת"י שכתבו דהאי לשון של זהורית אינו אותו לשון דתנן לעיל דף מ"א שקושר לו במקדש והביא ראי' ממתניתין פ"ד דשקלים ועיין ברמב"ם פ"ד דשקלים שלא הביא אלא חד לשון שבין קרניו וכתב שהוא מתרומת הלשכה ובמ"ל הגיה בדברי הרמב"ם ומפרש דהך לשון של זהורית דברישא שם אפרה קאי ולא אשעיר ומדברי ת"י מוכח דליתא כן אלא שניהם אשעיר קאי ואפשר דאף הרמב"ם הוה מפרש כן כת"י. ועיין במרכבת המשנה ח"ב שם:

אברי שעיר המשתלח ב"ק ע"ז ד"ה פרה זבחים ע"ב ד"ה אלא למאן:

דף סז:

ת"ר עזאזאל עז וקשה. ועיין תולדת יצחק שהאריך והדבר פשוט שהתלמוד דריש לישנא דקרא כסדר ומה שהקשה איך אפשר לומר בישוב דפשיטא דלא הא במדבר כתיב י"ל דה"א דאורחא דמילתא נקט דהר כזה עז וקשה לא ימצא אלא במדבר אבל ה"נ דאם ימצא ביישוב שרי לשלוח קמ"ל דבמדבר דוקא דעיכובא הוא ובלא"ה כיון דדריש מהך דהמדבר מדבר שבמדבר לנוב ושילה וגבעון ובית עולמים קרא אינו מיותר וצ"ל דמפשוטא דקרא נפקא אמנם הא קשה לי דבגמרא ממעט יישוב מבמדבר ובת"כ ממעט מהמדברה ובאמת המדבר כתיב ראשון במקרא ואולי צריך להיות כן בגמרא:

שמכפר על מעשה עוזא ועזאל ופירש"י על עריות לכאורא תנא דבי ר"י חולק על מה ששנינו בשבועות ששעיר המשתלח מכפר על כל עבירות שבתורה חוץ מטומאת מקדש וקדשיו ור"י סבר כי דוקא על העריות מכפר אמנם הא וודאי לא נראה ולכן צ"ל דאשמעינן ר"י דהתורה משמיע לן דאפילו על העריות שהן מעברות החמורות מכפרת דהיינו מעשה עוזא ועזאל שהי' אשת איש וכ"ש על שאר עבירות. ועיין עבודת ישראל צ"ו שהקשה הא מכנסיים מכפרים על גילוי עריות כדאיתא בזבחים דף פ"ח. ועיין בערוכין י"ו כי שם נחלקו רש"י ותוספות כי רש"י סובר דוקא על הארץ מכפר אבל לא על העושה

עבירה ותוספות פירשו דמכפר רק על המיתה ולא על העונש וא"כ י"ל לרש"י כי שעיר המשתלח מכפר על העושה עבירה ולהתוספות מציל גם על היסורים:

את חקותי תשמרו דברים שהשטן משיב עליהם בהלכות גדולות הלכות דיינים מוסיף על השנים כאן ואלו הן שעטנז. חזיר. רוק יבמה. הרבעת כלאים. שור הנסקל ועגלה ערופה צפורי מצורע. שער נזיר ופטר חמור ובשר בחלב ושעיר המשתלח. ע"ש. אולי במדרש מצא כן אבל לא ידעתי למה פרט חזיר יותר משאר בהמה טמאה ועיין במורה נבוכים פרק מ"ח מהחלק השלישי שמשמע ג"כ דחזיר לכאורה אין טעמו שוה לשאר איסורי מאכלות ונתן שם טעם מחק לכלוכו בטינוף שלא יהיה הכל מלא צואה ומשום והיה מחניך קדוש אמנם אפשר כוונתו של הרמב"ם ליתן טעם נוסף מלבד שהוא מזיק במאכלו וכן מה שמנה ה"ג רוק יבמה קשה דלפי פשוטו לאו חק הוא שהרי הטעם לבזותו כדכתיב ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו וכן שור הנסקל או לאסור באכילה פשיטא נבילה היא ואי לאסור הנאה כבר כתבו הטעם שלא יהנה בו בעל השור ועגלה ערופה כתבו הטעם כדי לפרסם הדבר וידעו מי ההורג ופטר חמור הטעם ידוע ופרה אדומה שהיא וודאי חוק אליבא דכ"ע השמיט ועיין בשונה הלכות דף כ"ה:

אני ה' חקקתיו ואין לך רשות להרהר בהן. דניהי דידעינן מאת חקותי תשמרו דחייבים לשמור אבל לא ידעינן דאסור להרהר אחריהם דהו"א דרשאי להרהר אחריהם ויכול לומר אני מקיימם משום שצוני ה' אבל לעולם אני מהרהר אחריהם באשר שאין אני יודע הטעם לכך כתיב אני ה' ועיין בעבודת ישראל קצ"ו שהאריך בזה ופשוט הוא וכן מוכח מדברי רש"י בחומש פרשת חקת וע"ש בהרא"ם שדבריו לכאורה תמוהים ובנחלת יעקב ובשונה הלכות ח"ב דף נ"ה:

קלען במקלעות. עבודת ישראל ר' ע"ב ר"א:

ומאימתי מטמא בגדים. מרכבת המשנה ח"ג פ"ה דפרה ה"ו:

רש"י ולא השולח את המשלח ופירש"י המלוין אותו. ובקרבן אהרן דף קפ"ו כתב כי נראה לו דעל כה"ג קאי ויפה השיב בתולדת יצחק כי איך אפשר לומר כן והלא המשלח עצמו אינו טמא עד שיצא חוץ לחומת העזרה וכה"ג אינו יוצא ותו מי עשה שאר עבודת היום ודוחק לומר דכל יוה"כ צריך כהן אחר אחר שלוח השעיר וע"ש בקרבן אהרן דכתב דהא דהמשלח דריש דמיעוטא הוא:

רש"י ה"ג והקטירן כו'. ואח"כ יטבול שלישית למוספין ואימרי חטאת ותמיד של בין הערביים. דברי רש"י צ"ע טובא שהרי לקמן דף ע' מבואר שאמרי חטאת הללו היו נקרבים בטבילה השלישית עם אילו ואיל העם ועם תמיד של בין הערביים לא היה קרב

שום דבר לדעת רש"י כמ"ש התוס' שם. וזו שכתב רש"י כאן שהיה קרבין עם תמיד של בין הערביים הוא דעת התוספות שם ובלחם יהודה דף פ' ע"ד כתב שצריך להגיה ברש"י ואמרי חטאת אחר אילו ואיל העם אבל בתוספות ישנים כאן הביא לשון רש"י כמו שהוא לפנינו ודוחק לומר כי גם שם בת"י נפל ט"ס:

דף סח.

ונאמר להלן ראש וכרעים ופירש"י דמעולה יליף שנאמר וערכו את הנתחים את הראש ואת הפדר ונאמר והקרב והכרעים ודברי רש"י תמוהים שהרי וערכו את הנתחים את הראש בעולת בקר כתיבה ושם לא כתיב והקרב וכרעים רק וקרבו וכרעיו ובעולת צאן דכתיב והקרב וכרעים לא כתיב וערכו את הראש ואת הפדר רק ונתח כו' את ראשו ואת פדרו והקרב והכרעים ובזבחים דף נ' כתב רש"י בעולת בן צאן וערך הכהן את הראש וכתיב וקרבו וכרעיו וגם זה תמוה דגבי בן צאן לא כתיב וערך כלל רק ונתח ולא וקרבו רק והקרב וכרעים ועוד דלמה לן מילף מבן צאן הלא בן בקר כתיב ברישא בפרשה ומניה יכולין למילף. והדבר נראה כמ"ש בחק נתן שם שצריך למחוק בן צאן גם צריך להגיה בלשון רשי' על לשון הפסוק כאן וכן בזבחים ובזכרון נוסף דף ע"ו האריך בזה והנלע"ד כתבתי:

תוס' ד"ה כשם שפרשו. עיין קרבן אהרן דף צ"ז בפרשת ויקרא:

דף סח:

על שפך הדשן שיהי' שם דשן כו'. עיין קרבן אהרן דף צ"ח בפ' ויקרא:

פרק שביעי

ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה אע"ג דדברים שבכתב אי אתה רשאי לומר בע"פ כאן מפני הצורך התירו. ובחקרי לב דף ק' ע"א הקשה דלמה לא אמרינן כמו בתענית כ"ח דיקראו כולם עמו ול"ק כלל דהתם אנשי מעמד וודאי הי' כולם בקיאים ויכולים לקרות כולם בע"פ ביחד אבל הכא מי יודע אם העומדים בעזרה יכולים לקרות בע"פ מלבד מה שכתב הוא עצמו דהכי שאני דהוה קריאה בתורה וקצת כעין חובת היום:

בגדי כהונה נתנו להנות בהם. חולין ק"י ד"ה טלית:

רשי' ד"ה איצטלית כו' בה"כ הי' סמוך לעזרה בהר הבית. לכאורא משמע מדברי רש"י שרצונו לומר שהכה"ג הי' קורא בבה"כ שבהר הבית אשר הי' סמוך לעזרה ובאמת פלוגתא היא בסוטה דף ד' לת"ק מכח הקושיא שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית

דוד מפרש הגמרא דבעזרת נשים הי' קורא ובעזרה דקאמר היינו בעזרת נשים וכן פסק הרמב"ם בפ"ג דעבודת יה"כ וראב"י סובר דבהר הבית הי' קורא ובוודאי אין כוונת ראב"י דבהר הבית ממש תחת אויר הרקיע דזה אין סברה אלא ווודאי כוונתו בבה"כ שהי' שם. וראיתי בספר בתי כהונה חלק בית דין דף ע"ד ע"ד בח"א דהקשה לרש"י מהא דאמר בפ' לולב וערבה דמקשו הגמרא אהדדי דבמשנה אמר הר הבית ובמקום אחר בבה"כ ומאי קושיא נימא דבית הכנסת שהי' בהר הבית ולא ידעתי למה מקשה על רש"י כיון דלראב"י צ"ל שהי' בה"כ בהר הבית א"כ מנלן דרבנן חולקין וסוברין דלא הי' בה"כ בהר הבית ודוחק לומר דהגמרא סבר להראב"י הי' קורין בלשכה אחת שבהר הבית אבל עכ"פ קשה לרש"י למה מפרש כראב"י ולא כרבנן דבעזרת נשים הי' ואפשר לומר דכוונת רש"י על הספר תורה מאין הי' מביאין לזה אמר שהי' בה"כ שם בהר הבית ומשם הי' מביאין ואף דבדף י"ח דמ"ק איתא שם ספר העזרה ומשמע דבעזרה הי' הס"ת מ"מ רש"י פירש שם לחד גירסא ספר עזרא ואפשר דבעזרה לא הי' ס"ת וכן הר"ש בפט"ו דכלים הביא שני הגירסאות ספר עזרא וספר עזרה ובירושלמי מוכח דלא הי' הספר במקום שקורין רק שהי' מביאין ממקום אחר שהרי כאן ובסוטה והביאו הב"י בריש הלכות קריאת ס"ת קאמר בכל אתר אתה אומר הולכין אחר התורה וכאן אתה אומר מוליכין התורה אצלם הרי מוכח דמביאין ממקום אחר ואפשר דהירושלמי ס"ל כי הי' קורין בבה"כ ומביאין ספר מעזרה:

רש"י על התורה ברכה של אחריה נראה דגם רש"י מודה דהי' מברך גם לפניה דמה"ת שיקרא בלא ברכה לפניה אלא כוונת רש"י דדוקא ברכה של אחריה היא במנין השמנה ברכות כי כוונת התנא במה שמונה שמנה ברכות היינו אחר הקריאה אבל אותו שבירך קודם הקריאה לא הי' במנין ורש"י אינו חולק על הרמב"ם והרא"ש שכתבו להדיא שהי' מברך לפניה. ועיין בארוכה עבודת ישראל ר"ח ר"ט:

דף סט.

פושטין ומקפלין ומניחין תחת ראשיהם מרכבת המשנה ח"ג פ"א דבית הבחיר' ה"ו ופ"ח דכלי המקדש הי"א:

בגדי כהונה נתנו להנות בהם. עיין על הסוגיא שאגת ארי' סימן כ"ט לחם שלמה דף ד' בארוכה:

לא תימא תחת ראשיהן. עיין מנחות מ' ד"ה התכלת אין בה:

בגדי כהונה קשים הם ופירשי' ואינם מחממים לפיכך אין בהן משום כלאים התוספות הבינו מפירשי' דאין בהן כלאים לגמרי אפילו בלבישה וכן כתב הר"ן בספ"ק דביצה שנראה כן מדברי רשי'. אמנם וודאי אין הכרע לזה כי י"ל כיון דקשים הם מותרין בהצעה אבל לא בלבישה כיון שהם שוע טוה ונוז אבל כל שאינו שוע טוה ונוז שאינו כלאים מן התורה מותר בקשים אפי' בלבישה וזה דעת הר"ן בפרק במה אשה ע"ש ועיין בשער המלך דף כ"ב ע"ד בתי כהונה בית וועד דף ס"ב. צרור הכסף קי"ז ע"ב טירת כסף רמ"ז. לחם שלמה דף ד'. עבודת ישראל דף ר"א ולהלן בארוכה. ועיין שבת נ"ה ד"ה אין בה. מלך שלם ח"ב כ"ח ע"ב:

באו והודיעו את שמעון הצדיק. מנחות מ"ז ד"ה תכלת אין בה:

ש"מ חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב עבודת ישראל דף כ"ג ע"ג:

תוס' ד"ה בקשין. מרכבת המשנה ח"ג פ"י דכלאים ה"ג:

תוס' ד"ה בגדי כהונה כו' ואע"ג דאיצטרך לדרשא אחריתא שלא יסיח דעתו והקשה בשער המלך ח"ג דף ל"ז ע"א דמאי קשיא להו להתוס' הא הך מ"ד דדריש על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו הוא רבי יהודה ולר"י בלא"ה ל"ק דהוא סובר עודהו על מצחו מרצה וא"כ יוכל להניחו כמ"ש התוספות בעצמם וע"ש שהניח בצ"ע ועיין בתוספות ישנים לעיל דף וי"ו שהביא דברי ר"ת ומשמע מזה דר"ת לס"ל הך סברא שכתבו התוספות מקמי הכי דבלאו תמיד מותר לר"י כיון דדוקא עודהו על מצחו מרצה שהרי הת"י לא הזכירו מזה כלל וכן משמע הכי דהתוספות לר"ת נאדו ממה דכתבו מקמי הכי ולר"ת דוקא מכח תמיד מותר בין לר"י בין לר"ש ולכך שפיר הקשו דהא בעי תמיד שלא יסיח דעתו וכן לעיל הקשו לר"ש דהא בעי דתמיד מרצה. ועיין על התוספות בספר זרע יצחק:

דף סט:

למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה משכנות יעקב ס"ג ד"ה ע"ג:

וקורא אחרי מות ואך בעשור ומי הנהו שאלות יעבץ ח"א סימן קכ"ט. עיין מהרי"ט צהלון סימן רצ"ג:

מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה עיין בתרומת הדשן סימן ב' ובפר"ח א"ח סימן קמ"ד. ובית דינו של שלמה כ"ו ע"ג ס"ג ע"ד מ"ו ע"ב:

דף ע.

אמאי וניתי ס"ת אחרינא. עיין בית דינו של שלמה מ"ה ע"ב והדבר הפשוט בתכלית הפשיטות כי קושיות הגמרא הוא רק על שני ספרים כי למה לנו לקרות בע"פ מוטב

לקרות מתוך הספר אבל לא הי' הקושיא על ג' ספרים גם לפרשת אמור דמהיכי תיתי כיון דמותר לגלול כיון שהוא בענין שלא יפסיק המתורגמין ובענין אחד למה לן לאטרוחי להביא ס"ת בחנם ובשאלת יעב"ץ ח"א סימן קכ"ט האריכו בזה השואל והמחבר והדברים פשוטי' ועיין זרע יעקב סימן א' עבודת ישראל דף ר"ז ר"ח. דבר משה ח"א דף יו"ד ע"ג:

משום ברכה שאינה צריכה ופירש"י שיהי' צריך לחזור ולברך ובאמת קשה כיון שצריך לברך מאי ברכה שאינה צריכה איכא ואפשר לומר דניהי דצריך לברך ברכה ראשונה על הספר השני כיון שהוא ספר אחר וקצת סוברים דאפילו בספר אחד במקום אחר צריך לבר' אם טעו מ"מ ברכה אחרונה על הס"ת ראשונה א"צ לברך כי ברכה אחרונה של ס"ת שניה עולה לכאן ולכאן אמנם אי לא הי' מברכין ברכה אחרונה על הס"ת ראשונה הי' פגם לס"ת ראשון שיאמרו פסול הי' לכך לא ברכו לפיכך אם הי' מוציאים הוצרכו לברך על הראשון ברכה אחרונה שלא כדין שלא יהי' פגם ונמצא עיקר דברי ר"ל שאמר משום ברכה שאינה צריכה הוא משום פגם של ראשון ורק לכאורא ליכא פגמא אבל כשאין מברכין איכא פגמא וזה שאמר ר"ל כי ממ"נ לא יברכו איכא פגמא יברכו איכא ברכה שאינה צריכה אבל בוודאי היכא דצריך לברך ליכא ברכה שאינה צריכה ובזה מתורץ מה שהקשה בברכי יוסף א"ח דף כ"ב ממה שכתב הרא"ש בסעודה שלישית. ועיין חולין פ"ז ד"ה ומכסי ומנחות ל"ו ד"ה סח דמוכח דר"ל הלכתא היא ודלא כמי שרוצה לומר שהך דר"ל לאו הלכתא היא כמו שהובא בברכי יוסף שם. ועיין זרע יעקב סימן א' ובמלך שלם ח"ב דף כ"ח שכתב קרוב למה שכתבתי:

ומי חיישינן לפגמא והא אמר רבי יצחק נפחא כו'. מהריט"ץ בסי' רצ"ג הקשה בשם חכם אחד למה לא מקשה מר"ח שחל להיות בשבת שמוציאין שני ספרים. ובאמת לא מצינו כלל שהיו מוציאין שני ספרים ואפי' בד' פרשיות הא איכא מ"ד לסדר הפרשיות הוא חוזר שלא הי' מוציאין שני ספרים ולא הי' קורין כלל בסדר היום כדאי' במגילה דף כ"ט ולמד ולא מצינו בפירש להוציא יותר מספר אחד רק בדרבי יצחק נפחא ואע"ג דאידך מימרא דר"י נפחא ר"ח אדר שחל להיות בשבת מביא שם במגילה דף כ"ט קודם לזו המימרא והי' יכול להקשות מזה מ"מ התם הך מימרא דר"ח טבת שייכא התם ולכן הביאה שם בתחלה וכאן הקשה מר"ח טבת שהוא קודם בזמן לר"ח אדר בכל שנה:

תלתא גברי בג' ס"ת. בית דינו של שלמה מ"ד ע"ג:

ת"ר ועל שאר התפלה. עבודת ישראל ר"ח ר"ט:

עם תמיד של בין הערבים. ליקוטי הרמב"ן דף כ':

ותו פר העולה לר"א דשיירי'. מרכבת המשנה ח"ג פ"ב דעבודת יה"כ ה"ב:

אמר רבא לא משכחת כו' עיין בארוכה על הסוגיא ורשי' בחומש עבודת ישראל דף פ"ט ולהלן ועיין זבח השלמים דף ט':
רשי' ד"ה היכי קאמר ר"ע. תולדות יצחק:
ת"י ד"ה ובעשור. חקרי לב י"א:

דף ע:

ואח"כ שעיר הנעשה בחוץ והקשה בחקרי לב דף קל"ג דהא קימ"ל בכל מקום חטאת קודמת לעולה וא"כ כיון שהשעיר הוא עולה הי' להקריבו ברישא ובשלמא לר"ע יש הכרח מהפסוקים אבל לר"א קשה ונראה וודאי דלר"א אין חילוק בין מוספי יוה"כ לשאר מוספין דכל השנה ובאופן שהי' מקריב שאר המוספין גם אלו הי' מקריב ורק לר"ע הי' צריך לחלוק המוספין ולהקריב עם תמיד של שחר חוץ מהשעיר מדכתיב מלבד ולר"א הי' מקריב כולם כאחד וקחשיב להו כסדר שהם כתובים. אבל מזה אין ראי' איזה קודם ואי בכל מקום חטאת קודם י"ל גם כאן הי' קודם וקחשיב לבסוף משום דבפסוק הוא לבסוף וכ"כ הרלב"ג בפרושו לתורה דשעיר החטאת הי' קרב קודם דחטאת קודם לעולה:
איל אחד האמור כאן הוא האמור בחומש הפקודים מנחות מ"ה ד"ה מראש תני:
רש"י ד"ה עביד כדכתיב. עיין ליקוטי הרמב"ן דף כ':

דף עא.

אמר קרא ויצא ועשה מיציאה הראשנה עביד להו מכאן קשה למ"ש רש"י בחולין דף יו"ד דאמר כה"ג ביוה"כ יוכיח דכתיב ביה ויצא והלך דרך אחוריו וכתב רש"י דויצא לאחר הוצאת כף ומחתה והרי מבואר דהך ויצא לאו בתר הוצאת כף ומחתה רק היציאה הראשנה הי' כדקאמר להדיא מיציאה ראשנה עביד להו. ועיין לעיל בתוס' דף נ"ב ד"ה יצא וע"ש ובדוחק י"ל כי רש"י ס"ל דאין מקרא יוצא מידי פשוטו והך ויצא ועשה את עולתו לאו בחדא מחתא הוא דוודאי לפי פשוטו הך ויצא על ובא דלעיל שנכנס להוציא כף ומחתה והפסיק ענין ואמר ועשה כלומר וכבר עשה עולתו מקודם ומ"מ חז"ל למדו מדסמוך ועשה לויצא דמיציאה הראשנה עביד להו דאי לאו הכי לא הוה ליה למסמך ועשה לויצא אלא ה"ל למכתב הך ויצא לעיל תיכף אחר ובא אלא ש"מ דגם זה נלמד דמיציאה הראשנה. ועיין בשיח יצחק לעיל נ"ב שהביא דברי רש"י בחולין ודבריו דחוקים ובלחם שלמה דף ט' ע"ג הניח דברי רש"י בצ"ע:
מצאו בשוק אומר לו מחיה חיים עשינו שליחתו. עיין עבודת ישראל קצ"ח:

דף עא:

בכתונת ומכנסיים מצנפת ואבנט סדר לבישה דחשיב במתניתין שלא כסדר הוא כי מכנסיים קודם לכל וזה מבואר בסנהדרין ריש פרק ד' מיתות ואח"כ כתונת וחוגר האבנט ואח"כ המצנפת וכבר בררתי זה לעיל דף ה' ע"ב מדברי הרמב"ם והרמב"ן בפרושו לתורה דלא כהרב שאגת ארי' דחשיב דאבנט לבסוף ומצנפת קודם לאבנט ועמ"ש לעיל בארוכה:

חוטן כפול ששה. עיין בארוכה משנה למלך פ"ח דכלי המקדש ה"ג:

דף עב.

כליל תכלת ויליף תכלת תכלת. עיין מנחות מ"ב ד"ה משום שנאמר:

פתיל פתילים. עיין מנחות מ"א ד"ה ב"ש:

הקורע בגדי כהונה לוקה. עיין מגילת ספר לאוין דף קי"ג ע"ב שהוכיח מזה דאיסור בל תשחית המוזכר בדברי רז"ל הוא אסמכתא בעלמא ואין לוקין עליו דאל"כ לוקין נמי הכא משום בל תשחית מלבד לא יקרע דהא הכא נמי דוקא דרך השחתה אסור כמ"ש הרמב"ם מיהו אין כ"כ ראי' דאפשר הכי נמי מיירי בבגדי בלוים וישנים שאין ראוין עוד או מטושטשים דלא שייך השחתה משום ממון ועכ"פ הוא מכון משום השחתה והשחתה דהכא שכתב הרמב"ם היינו מזיד שמתכוון לכך לאפוקי שוגג וחייב משום לא יקרע אבל משום השחתה לא דלא שייך ביה השחתה איברא מאי דפשיטא ליה להרב מגילות ספר דדוקא דרך השחתה בעינן הרב קרבן חגיגה מפרש לדברי הרמב"ם דדוקא בשאר בגדי כהונה בעינן דרך השחתה אבל במעיל אפילו שלא כדרך השחתה ויליף ליה מהא דאמרינן בזבחים דף צ"ה מעיל שנתז עליו דם חטאת שצריך להכניסו בפחות מג' על ג' ומדאמר הכי במעיל ש"מ בשאר בגדי כהונה מותר לקרעו והטעם לחלק משום דבמעיל כתוב להדיא ושאר בגדי כהונה ילפינן מניה ולדעתי הוא דוחק גדול והא דכתב דלפי דכתבה התורה במעיל ולא בשאר בגדי כהונה ש"מ שיש חילוק לפי מה שאכתוב בסמוך דאע"ג דהוא לאו שלא לקרוע הוא נתינת טעם ג"כ וכמ"ש רש"י בחומש לפיכך הוצרכו התורה לכתוב גבי מעיל משום נתינת טעם ולפי שעיקר נכתב גבי מעיל לפיכך נקט הגמרא בזבחים מעיל והרמב"ם בהלכות מעשה קרבנות פ"ח לישנא דגמרא נקט ואני יש לי ספק בלא"ה בגדי כהונה שנתז עליהם דם חטאת דאפילו היה מותר לקרוע ולכבס במקום קדוש הרי בגדי כהונה שנקרעו אין תופרין אותן להשתמש בהם וכן אין משתמשין במכובסין ולזה כתב הרמב"ם להדיא בהלכות כלי המקדש והוא

מגמרא דזבחים דף פ"ח ולתפרן אע"פ שלא כתב הרמב"ם בפירוש כן בלי ספק לא גרע מכביס' וא"כ למאי צריך הכניסו למעיל או שאר בגדי כהונה בקרוע כיון שאין ראוין עוד לשימוש ואם נאמר דאעפ"כ אפי' שאין רוצין להשתמש הכביסה מצוה משום דם חטאת אעפ"כ קשה כיון שאין ראוין להשתמש עוד א"כ אין ראוין אלא לפתילות וכדתנן מבלאי מכנסי כהנים הי' מפקיעין בוודאי לזה הי' מותרין לקרעם ולעשותם פתילות. אמנם מעיל שהוא בגדי כה"ג לא הי' עושים ממנו פתילות לפיכך לא הי' אפשר לקרעו ועכ"פ הי' רוצים לקיים בו מצות כיבוס קודם הגניזה לפיכך הוצרכו לתקנו ועיין ברמב"ם פ"ח מהלכות כלי המקדש ועיין במשנה למלך פ"ט מהלכות כלאים הי"א שכתב דהא דנקט התם בזבחים מעיל לאו דוקא וע"ש:

מי כתיב שלא יקרע. רשי' בחומש כתב לא יקרע כדי שלא יקרע והקורע עובר בל"ת טעמא דרשי' אע"ג דלכאורא משמע שהפסוק הוא רק ללאו ולא לנתינת טעם מ"מ סובר רשי' דאין חולק דנתינת טעם נמי הוא דאל"כ למה כתבה התורה במעיל ולא בשאר בגדי כהונה אלא וודאי לנתינת טעם הוא ולהכי שייך דוקא במעיל ומ"מ מדלא כתיב שלא יקרע ילפינן מיניה נמי שהוא על כל בגדי כהונה קאי ובזה נסתר מה שכתב בקרבן חגיגה דף כ"ט דלהכי כתבי' רחמנא גבי מעיל לפי שיש חילוק דבמעיל אפילו שלא בדרך השחתה חייב ובשאר בגדי כהונה דוקא דרך השחתה דלפי דברי רשי' ליתא אלא להכי כתבה גבי מעיל משום הטעם ועיין ברמב"ן בהשגות לס' המצות דף כ"ט שהשיג על הרמב"ם דמנה לא יקרע אע"פ שטעם הוא ובאמת דבריו צריכין ביאור דהרי הגמרא קאמר משום דלא כתיב שלא יקרע א"כ בע"כ לאו נתינת טעם לחוד הוא ועיין מגילת אסתר שם ובלב שמח דף ס"א יקרא דשכבה דף פ"ג ע"ד. לשון ערומים בלשונות הרמב"ם דף י"ז:

כתיב בטבעות הארון. קרבן חגיגה סימן ל"ט:

מהו דכתיב את בגדי השרד לשרת בקדש אלמלא בגדי כהונה. עבודת ישראל כ"א ע"א:

תוס' ד"ה נעבד ארבעה. תוספות יום הכפורים דף י"א ע"ב:

תוס' ד"ה בטבעות הארון. קרבן חגיגה דף ל'. על דברי התוספות ומהרש"א תועפות ראם דף מ"ו:

דף עב:

של שלחן. חקרי לב רמ"ז:

כתיב ועשית לך ארון עץ חולין צ"ב ד"ה ברוך:

מעשה רוקם כמעשה חושב אמר ר"א שרוקמי' משנה למלך פ"ח דכלי המקדש הט"ו:
באלו נשאלין באורים ותומים. אזני יהושע פ' פנחס. פרשת דרכים:
רשי' ד"ה יכול יהי' בנו כו' והקש' מהרש"א דכשם שממעטין לקמן משוח שעבר משום דחדא אמר רחמנא ולא שנים כן נוכל למעט משוח מלחמה דא"כ הוה לי שנים ולע"ד י"ל דצריך למעט היכא דמית כהן גדול כל זמן שלא מינה אחר תחתיו דה"א דנייתי משוח מלחמה עשירית האיפה לפיכך צריך למעטו וכן מצאתי שוב בשופרא דיעקב.

דף עג.

ת"ל שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו. עיין חקרי לב דף י"ז:
ת"ר כיצד שואלין. מרכבת המשנה ח"ג פ"י דכלי המקדש הי"א:
ושאל לו מה שנרשם שמואל הוא טעות. ועיין מה שכתבתי בלשון רשי':
אין שואלין שני דברים כאחד פרשת דרכים מ"ה:
רשי' ד"ה ושאל לו משמע לו לבדו שאינו שומע אלא הוא. עיין בדבר שמואל קע"ז שיש מי שפירש דעל הכהן קאי שלא ישמע אלא הכהן והוא הכריח דליתא אלא על השואל קאי שלא ישמע אלא הוא ואפילו הכהן לא הי' שומע ובוודאי שכן נראין הדברים וכמו שנראה מדברי הרמב"ם אבל מה שהכריח הרב דאי לו על הכהן קאי דלו לבדו א"כ מאי צריך לימוד שלא יהרהר בלבו דפשיטא שלא יהרהר בלבו דכיון דהכהן צריך שידע אחר המחילה לע"ד אין זה הכרח דוודאי אי לאו לפני ה' שלא יהרהר וה"א דרשאי להרהר לא הוה מוקמי' באמת לו אכהן אלא על השואל כיון דאי אפשר לאוקמי' על הכהן אמנם השתא דאית לן שלא יהרהר שפיר מוקמינן לו אכהן ובעין יוסף הקשה איך כתב רשי' לו לבדו והרי לעיל דף ד' גבי קול לו קול אליו כתב רשי' מדהוה מצי למכתב לו וכתב אליו שמעינן דלו לבדו נשמע הקול א"כ מוכח דלו לא משמע לבדו ובלשון ערומים בלשונת הרא"ם פרשת חיי שרה כתב דכאן ההכרח מדכתיב ושאל לו ולא כתיב וישאליהו והשיג עליו בתועפת ראם דחשב הרב בעל לשון ערומים דהלימוד הוא מהך ושאל לו דפ' פנחס וליתא. אלא מהך דושאל לו אשר בשמואל כ"ב והך דושאל לו לפני ה' הוא בפ' פנחס ובאמת לא ידעתי כי כוונת תלמודא על ושאל לו דשמואל הלא נוכל למילף מושאל לו דפ' פנחס ותו דבוודאי כוונת הגמ' על פסוקא דפ' פנחס כי שם כתיב ושאל לו חסר ויו כמו שהוא הנוסחא בגמרא אבל בשמואל כ"ב פסוק י"ג כתיב ושאול מלא ויו ובחולם ועוד וכי שאול בויכוח עם אחימלך הי' רוצה להשמיע לן דיני השאלה באורים ותומים עד שהוצרך לומר לו דמשמע לבדו אלא וודאי דכוונת הגמרא על פסוק דפנחס הוא:

רשי' שני דברים כאחד אלא לאחר שהשיבו על הראשון שואל על השני בספר יפה מראה השיג על רשי' דמשמע דיכול לשאול תיכף דא"כ מאי קאמר ואם הוצרך הדבר לשנים מחזירין לו שנים דמאי צורך יש בזה לשאל שנים כאחד או בזה אחר זה אלא וודאי דבאותו הפעם לא הי' יכול לשאול עוד רק אם הדבר נחוץ. ובפרשת דרכים דף מ"ה כתב דאין כוונת הגמרא רק אם שאל שנים שלא כהוגן אף שהדבר נחוץ לא הי' לו לשאול אלא בזה אחר זה כיון שאין חילוק בזה שצריך זמן זה יותר מזה רק אם אירע כן והדבר נחוץ מחזירין ע"ש ואין אני כדאי לדבר בפני הני תרי תנאי דאורייתא מ"מ תורה היא כי לדעתי הקלושה הי' הכהן השואל צריך לכוונת רבות והי' צריך זמן מרובה ולכן אם הי' בפעם אחד הי' הכוונה לשתי השאלות אבל אם הי' שואל וחוזר ושואל א"כ הי' צריך לכוון מחדש וצריך זמן רב. ועיין אזני יהושע דף ס"א:

תוס' ד"ה וכולן נוהגת כו' דברי התוספות תמוהים טובא כמו שהקשה באורח מישור לנזיר דף ל' דשם במכות י"א איבעי להו אם במיתות כולן הוא חוזר או במיתות אחד מהן ורצה למפשט מהך מתניתין ותירץ בדליכא וא"כ תירוץ השני של התוספות הוא תירוץ הגמרא שם והתירוץ הראשון הוא נגד הגמרא וכבר נרגש מזה במשנה למלך פ"ז דרוצח ה"י וכתב ועיין היטב בדבריהם ואלו הי' הסוגיא במכות במקום אחר הי' ח"ו אפשר לטעות בהעלמה אבל כיון שהסוגיא על אותו משנה שהביאו א"כ איך אפשר שנתעלים ותו דבסנהדרין ח"י כתבו ממש כמו כאן ואיך לשני בעלי התוספות נעלם מהם הסוגיא במקומה ולכן הנראה מתוך הדוחק דהגמרא שם במכות לא הביא רק רישא דמתניתין נגמר דינו בלא כה"ג וסברי התוספות דדוקא מזה בעי למפשט ומוקי לה בדליכא אבל מכה"ג שהרג לא בעי למפשט ועל זה הא דקשיא להו למה באמת אינו חוזר ג"כ ותירצו דגבי כה"ג עצמו לא יכול למפשט כיון דהוא עצמו כה"ג הוא העקרי בזה ואינו יוצא במיתות אחר וכן אחר אינו יוצא אם לא הי' כה"ג באותו פעם ובתרוצם שני תרצו דכשם דמוקי רישא נגמר דינו בדליכא כן צריכין לאוקמי' סיפא בדליכא והגמרא לא חש להביא הסיפא שם ועיין שער יוסף דף קי"א שהאריך והוא עצמו כתב כי דבריו דחוקים. ועיין מרכבת המשנה ח"א פ"ז דרוצח גם הוא דחק את עצמו ע"ש:

תוס' ישנים ד"ה כדברי ר' יהודה. שער יוסף קי"ב:

דף עג:

כיצד נעשית כו' בולטת כו' מצטרפת תולדת יצחק:

הא לא הוי צדי כו' הא לא הוי טית. מקום שמואל שער התרוצים. שאגת ארי' וקול שחל דף ט"ו ע"ד בדפוס סאלוניק נחלת שבעה בהקדמה. כנסת יחזקאל ספר שמות הגיטין. ועיין סוטה ל"ו:

הוא זה מלך ולשון רש"י אזני יהושע דף ס"א פרשת דרכים דף ל':

פרק שמיני

חדושים להרמב"ם הלכות שביתות עשר במלכי בקודש דף פ"א:

יום הכפורים אסור כו' ברחיצה ובסיכה כו' הרמב"ם סבר דכל ה' ענוים מדאורייתא והקשה עליו הר"ן מדאמרינן לקמן דתינוקת מותרין בכולן ומשמע וודאי דאפילו בידים מותר לרחצן ולסוכן אם נאמר דמדרבנן אסורין שפיר כיון דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצוין להפרישו מדאורייתא בדרבנן נחתינן דרגא ונותנין להם בידים אלא אי אמרת דמדאורייתא אסורי' וא"כ איך מותר ליתן להם בידים והקשה בשער המלך ח"א דף כ"ח ע"ג דלהר"ן מי ניחא דהא לר"י ספוקי מספקא ליה ביבמות אי קטן אוכל נבילות ב"ד מצוין להפרישו או לא וא"כ אי מצוין להפרישו בדאורייתא בדרבנן אין נותנין להם לכתחילה וא"כ קשה הך ברייתא דהתינוקת מותרין בכולן על רבי יוחנן ואפשר לומר דהר"ן דעתו כמ"ש הריטב"א שם דלפי האמת לא מספקא ליה לר' יוחנן כיון דר' פדת ושני ועביד עובד' וא"כ ל"ק לר"י והא דלא הקשה שם גם מהך ברייתא למה דסבר ר"י דמספקא ליה אפשר דלא הוה המקשן ידע הברייתא או דהוה מצי למדחי דמותרין לאו לכתחילה הוא ליתן בידים. ודע דהר"ן קושייתו על הרמב"ם הוא דוקא לשיטתו דס"ל כהרשב"א דבדרבנן מותר להאכילו בידים. אמנם לדעת הרמב"ם עצמו דס"ל דאפילו בדרבנן אסור ליתן בידים וכן דעת רוב הפוסקים א"כ אפילו נאמר דהני ענוים מדרבנן הם נמי קשה ובע"כ צ"ל כיון דרביתייהו דתינוק הוא הוי כסכנה ולהכי שרי. ועיין בחקרי לב דף ר"ל ודף קי"ח. עוד הקשה בשער המלך על הרמב"ם מסוגיא דסוכה דף כ"ח דאמר האזרח לרבות נשים האזרחיות שחייבת בעינוי ופריך מדרב יהודה אמר רב נפקא ותירץ לא נצרכא אלא לתוספות עינוי דליכא בעונש ואזהרה ולדעת הרמב"ם למה לא אמר עדיפא מניה לרבות הני ענוים דליכא בעונש ואזהרה ואפשר לומר כי על אלו ענוים שהם כלולים בכלל עינוי והם בכלל ועניתם את נפשותיכם אע"ג דעונש ואזהרה לא קאי אלא אאכילה ושתיה מ"מ לא תחלק בהם כיון שכלולים בעשה א"כ אין שייכת לחייב במקצתם ולפטרם מאחרינא אבל תוספות נזכר בקרא בפני עצמו שפיר ה"א דפטורים ובענין הענוים אם הם מדאורייתא ראיתי כעת בקול אלי' סימן ל"ו שהאריך:

אסור ענוש כרת הוא. מטה אפרים צ"ד ע"ד. ועמ"ש בס"פ אלו קשרים בשבת ובלשון לימודים חא"ח דף קי"א:
רש"י ד"ה בכולל. זרע יצחק:

דף עד.

וכי תימא כיון דאית ליה היתר מן התורה קאחיילה עליה קרבן שבועה הרשב"א בתשובה סימן תרי"ו כתב דמדקאמר כיון דאית ליה היתר מן התורה משמע הא כל דלית ליה היתר מן התורה ואפילו חצי שיעור שאין בו לאו קרבן שבועה לא חיילה ע"ש ולפ"ז יקשה להרמב"ם דפסק דהנשבע על חצי שיעור חיילי' שבועה עליה וכבר הוקשה כן להשואל בתשובת מהרי"ק סימן קס"ה ומהרי"ק תירץ בפשיטת דוודאי המקשה הוה סובר כן דכל היכא דאיכא איסור תורה לא חיילה שבועה אבל כשתירץ לו שאני התם דכתיב אם לא יגיד וודאי אין חילוק בין בדרבנן בין בדאורייתא חיילה שבועה ובאמת צריך ליתן טעם ע"ז דמאי מחלוקת המקשן והתרצן והרב מגילת אסתר בשורש הראשון דף ז' ע"ב כתב בשם הרשב"ץ בזוהר הרקיע שהקשה על הרמב"ם דסבר דכל מידי דרבנן הם בלא תסור דמכאן מוכח להיפך שהרי אמר כיון דאית ליה היתר מן התורה וש"מ דליתא בבל תסור דאי איתא בלא תסור אכתי הוי מן התורה ולמה תחול קרבן שבועה והרב מגילת אסתר כתב דאדרבה מכאן סיעתא להרמב"ם שהרי רש"י כתב בדעת המקשן ואי חצי שיעור אסור מדרבנן אכתי איך יחול שבועה הרי הוא בלאו דלא תסור וא"כ כיון שעיקר קושיות המקשן מלא תסור א"כ מאי קאמר וכ"ת כיון דאית ליה היתר מן התורה דאין זה ענין למה ששאל אלא הכי הל"ל וכ"ת כל מילי דרבנן ליתא בלא תסור כלל אלא וודאי מדלא אמר הכי ש"מ דגם זה המקשן הודה להמקשה הראשון דכל מילי דרבנן בלאו דלא תסור ומ"מ כיון דאינו מפורש בתורה חיילה עליה שבועה וכדמתרץ לו שאני הכי דכתיב אם לא יגיד הניח סברא זו ביסוד מוסד אע"ג דהם בלא תסור כל מילי דרבנן כיון דלא מפורש בקרא חיילה שבועה רק גבי שבועות העדות הטעם משום דכתיב אם לא יגיד ע"ש וכיון שכן פשוט הוא דהרמב"ם הא דפסק דעל חצי שיעור חיילי שבועה לשיטתיה אזיל כפי מה שמפרש בהך וכי תימא כפי פירש הרב מגילת אסתר וס"ל להרמב"ם דאין חילוק כלל בין חצי שיעור למאן דסבר דהוא מן התורה. אבל אינו מפורש למאן דסבר דהוה מדרבנן אבל הוא בלאו דלא תסור וכיון דחזינן להך מ"ד דמדרבנן כיון דלא מפורש בלאו דלא תסור חיילה שבועה ה"ה למאן דאמר דהוה מדאורייתא חיילי שבועה כי מאי עדיפותא מריבוי דקרא אי לאו דלא תסור ולפ"ז אין

צריך לומר מ"ש מהרי"ק דהמקשן והתירצן הוה חלוקין בזה אי חיילי שבועה על חצי שיעור אלא גם להמקשן דקאמר וכי תימא הוה פשיטא חיילא כמו למ"ד דרבנן דכיון דאית ליה היתר מן התורה היינו שאינו מפורש. ועיין לב שמח דף י"א. בית אברהם כהן דף צ"ו ע"א. ועיין דברי אמת בקונטרסים דף ל"א ע"ד ובדף פ"א ע"ג ופ"ב וחזון עובדיה קמ"ב ע"ד וע"פ מה שכתבתי מקום יש ליישב דמה הקשו לר"ל מהא דרב אחא בר יעקב דילמא כרב פפא ס"ל דמשחק בקוביא לא ממעט. אמנם אפשר לומר דהמקשן הוה סובר כי רב פפא ור"א ב"י נחלקו בהא דאמר בברכות דף כ' כל מילי דרבנן אסמכוהו אלאו דלא תסור ומשום כבודו שרו רבנן וסבר המקשן כיון דמשום כבודו שרי ה"ה פשיטא דחיילא קרבן שבועה דהם אמרו והם אמרו כי במקום שבועה השבועה חיילא זו היא סברת רב פפא אמנם רב אחא ב"י ס"ל כהך דאחיכו עליה ולא סברו הך סברא עכ"פ לא ניחא ליה לאוקמיה לר"ל דחולק על הך סברא. אמנם זה יצדק לסברת הרמב"ן כמ"ש במקום אחר. אמנם לשיטת הרמב"ם י"ל דהכי קא קשיא ליה כיון דהשתא אמרי' בין ר"י בין ר"ל מודים בסברא זו כל שאינו מפורש בתורה שבועה חיילא א"כ ר"א ב"י דלא כמאן דלא כרבי יוחנן ודלא כר"ל וא"כ הקושיא לראב"י ולא לר"ל:

ואיבעית אימא כי קתני אסור אשארא משמע לכאורא דהנך ב' תרוצם נחלקו בזה דלתירוץ הראשון אע"ג דבהנך שארא שפיר שייך לשון אסור מ"מ כיון דעל אכילה ושתיה ענוש כרת לא הוי ליה למתני אסור כיון דאיכא למטעי אמנם לתירוץ שני לא חיישינן דאתי למטעי ושפיר תניא אסור משום שארא וא"כ קשה למ"ש התוספו' בזבחים דף קי"ו ע"ב ד"ה ואסור לסייען דהקשו דלמה תני אסור כיון דקדשי נכרים חייבים עליהם והביא סוגיא דהכי דלא שייך אסור היכא דענוש כרת ותירצו כיון דאיכא כמה עבודת דלא מחייב עלייהו בחוץ להכי קתני אסור וע"ש דתירוצא זה יצדק לאיבעית אימא אבל לתירץ ראשון בגמרא לא תירצו כלום דהא הכא איכא נמי דברים שאין חייבים עליהם כרת ואפ"ה צריך למתני חייב ולא אסור אי לאו דמיירי בחצי שיעור וצ"ל דהתוספות ס"ל דדוקא הכי כיון דהך דחייבים מפורש במשנתינו וא"כ אסור אהנך נמי קאי ולא שייך למיתני היכא דאיכא מקום לטעות אבל התם קתני סתם ואסור לסייען משמע דלא קאי כלל אהנך דחייבים דהנך פשיטא דלא איצטרך לאשמועינן אלא אשמעינן דוקא הנך שאינן חייבין עליהם ואפ"ה אסור לסייען וכיון דלא קאי כלל אהנך דחייבים שייך שפיר לשון אסור וכן משמע לשון התוספות שם:

חצי שיעור. עיין פסחים מ"ד ד"ה לענין חמץ. שבועות כ"א ד"ה כר"ש ועיין ברשב"א סימן תל"ט שנתן טעם למה אסור ואינו לוקה ועיין חוות יאיר דף כ"ב ע"ב בסופו. משנה

למלך פ"א דחמץ ה"ז דרך המלך כ"ד כ"ה קהלת יעקב אלגאזי ל"ו ע"ג ל"ז ע"ד. מגילת ספר לאוין ט"ו ע"ד חקרי לב סימן מ"ד סימן נ"ח סימן ע"ו:

מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא. הפר"ח בקונטרס הספיקות סימן ק"י תמה על הראשונים שלא הביאו ראי' ברורה לדעת הרמב"ם מהא דספיקי דאורייתא לחומרא מדרבנן דהרי כדמשני מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא אתרווייהו משני אחצי שיעור ואכוי וכבר השיבו עליו בזה דאין ראי' די"ל רק אחצי שיעור קאי ולא אכוי דבלא"ה אסור מטעם ספק ומ"ש עוד הפר"ח דלמה אמר הגמרא איצטריך קרא לאסור ספיקא ומשמע דאף לר"י לא קשיא אלא הא למה איצטריך קרא למוסר דקמי' שמי' גלי' ולא תיקשו עדיפא מינה דלמה איצטריך דוקא בכוי דמשמע הא כל ספיקות מותרין דבר תורה הא באמת כל ספיקות אסורות וגם בזה השיבו עליו חדא דילמא באמת קושיות הגמרא כן הוא ותו דאע"פ דשאר ספיקות אסורות ג"כ דין תורה הם אינם אסורין רק מדין ספק ולא מדין וודאי וכוי באה התורה לאסור מדין וודאי ולפי שבאו הדברים בארוכה בספרי האחרונים לא רציתי להאריך בזה. ועיין בשער המלך ח"ג ס"ט ע"א. מגילת ספר עשין ע'. שונה הלכות ח"ב מ"ח מ"ט. באר יעקב ס' ע"א וע"ב עץ חיים בלשונות ז' ע"א וע"ב. מגן שאול בלשונות דף ג' ודף ד'. מגדנות נתן מ"א. ועיין בקונטרס תוספות יום הכפורים בסוף הספר דף מ"ט שהשיג על הפרי חדש ודבריו תמוהים וכבר השיבו עליו. ועיין בספר אלי' רבה בקונטרס עגונות. ועיין בתבואת שור דף קט"ו שגם הוא השיב על הפר"ח ומעין מה שהשיב כתוב בתוספות יום הכפורים:

תוס' ד"ה דחזי לאצטרופי כו' לכאורא י"ל דצריך האי טעמא דחזי לאצטרופי דוקא למ"ד דכוי ברי' בפני עצמה הוא אבל לר' יוסי דסבר דכוי באמת ספקא הוא כמ"ש התוספות בסמוך א"כ בע"כ ליכא לאוקמי' כל חלב אכוי ורק אחצי שיעור וא"צ לטעמא דחזי לאיצטרופי אמנם הא וודאי לא מסתבר דבזה נחלקו ר"י ורבנן גם לר' יוסי אי לאו טעמא דחזי לאיצטרופי הוי מוקמינן כל לדרשא אחרינא ועיין מה שכתבתי בפסחים מ"ג ד"ה מאן שמעת. ועיין באר יעקב דף ס'. ובלימודי ה' לימוד כ"ח ולימוד ס"ט. ועיין מ"ש בשיח יצחק בשם המאירי דצריך לומר טעמא דחזי לאצטרופי כדי שיהי' שבועה חלה עליו וע"ש ואין מקום להאריך כאן:

תוס' ד"ה איצטריך מרכבת המשנה ח"ג פ"ט דטומאת מת הי"ב מגדנות נתן מ"א:

דף עד:

ת"ר תענו את נפשותיכם. עיין לקמן ע"ו ד"ה ובעשור:

ואימא היכא דיתוב בשמשא וחיים ליה לא נימא ליה קום תיב בטולה. בתוספות י"כ כתב דלשון נימא ליה הוא מגומגם דהוה ליה למימר לא ליתוב בטולא ועוד יש לדקדק לפי מה דאמר דשב ואל תעשה והעינוי בא ממילא א"כ לפ"ז אם ישב בשמש ועדיין לא חם לו לא יעמוד ליתוב בטולא. וצריך לישב כדי שיבא העינוי ממילא דזה הוה שב ואל תעשה ואפשר לומר לרבותא קאמר דוודאי אם כבר ישב בשמש או בטולא אסור לו ללך משם כדי שיקיים מצות עינוי שיחם לו ויקר לו אלא אפילו אם כבר חם לו או כבר קר לו ואפ"ה לא הותר לנו לומר שיסלק עצמו משם לבטל העינוי אבל בוודאי אם מעצמו רוצה ללך משם כיון דכבר קיים מצות עינוי שפיר דמי וא"צ לישב כל היום:

אביא פגול ונותר כו' הקשה בתוספות י"כ דמאי איצטריך קרא למיסר הני דבלא"ה אסורים ואפשר לומר דהוה סד"א לאפושי בלאוין אבל הא קשה כיון דבני כריתות נינהו איך שייך לומר לאפושי בכרת:

תוס' ד"ה כוי. עיין מ"ש הרמב"ן בחדושי יבמות בסוף הספר:

דף עה.

מאי בבקר מדבר שירד להם בבקר מלמד שירד להם לישראל כו'. עיין מה שכתבתי בזה לעיל דף ג' ע"ב:

דף עה:

לחם שמלאכי השרת אוכלים. עיין משכנות יעקב דף קס"ד ע"ג. שוודאי אין כוונת ר"ע כפשוטו על אכילה ממש וע"ש:

ותנא כשהן נפנין אין נפנין אלא לצדיהן. עיין מה שכתבתי בערובין נ"ה והארכתי בזה. ועיין בבכורת דף מ"ד ד"ה אימתי שהקשו איך אמר שם אימתי לא יהי' בך עקור בזמן שאת' משים עצמך כבהמה להשתין מים והרי הי' צריכי' ללך חוץ למחנה ואפילו להשתין דהרי בברכות כ"ה מוקי ויד תהי' לך על הקטני' ש"מ דקטנים נמי אסירא ובאמת בוודאי לשון נפנים לא משמע על הקטנים רק גדולים ובאמת במדבר לא הי' צריכים להרחיק לקטני' חוץ למחנה רק חוץ למקום אוהלים אבל קרא מיירי כשהולכי' למלחמה דאז אינו אפשר רחוק כ"כ ועיין ברמב"ם פ"ו דמלכים:

דף עו.

איזה מרובה מידה טובה. מקום שמואל שער התרוצים:

תני חמשה ענוין כנגד מי. עיין בהליכות עולם דף י"א שהביא משם התוספות מדקאמר כנגד מי משמע שהם מדרבנן ולכך קאמרו נגד מי ולא מנלן והוא מת"י בריש פרקין וכ"כ הרא"ש ועיין מה שהקשה שם ביבין שמועה ויש ליישב ובשנות חיים דף קל"ז הביא ג"כ דברי היבין שמועה ולדעת הרמב"ם דסבר דהם מדאורייתא י"ל אדרבה מכאן ראי' לשיטתו דהרי קשה קושיות התוס' דאיך אמר הני חמשה כנגד מי ואמר אח"כ שיתא הוי דמעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר ומה שתירצו התוספות דהתירצן גופיה מקשי הני חמשה כנגד מי נראה להרמב"ם דוחק ועיין בהרמב"ן בבא בתרא שמביא התוספות ומתרץ בענין אחר וכן בשיטה מקובצת שם וסבר הרמב"ם כמ"ש במחזיק ברכה בשם הרמ"ע מפאנו דף קט"ז ע"ב בא"ח דמעיקרא הוה סבר דאכילה ושתיה הוה מדאורייתא והאחרים מדרבנן ולפי שאלו השנים מדאורייתא חשיב להו כחדא אבל כדמתרץ לו דכולה הוה מדאורייתא שפיר מקשי א"כ שיתא הוי ותירץ לו דאעפ"כ אכילה ושתיה כחדא חשיבי ע"ש ועכ"פ כיון דלשיט' המקשן הוי האחרי' מדרבנן שפי' קאמ' כנגד מי ולא קאמר מנה"מ וע' מוצל מאש ח"ב סי' ה' שהקשה להרא"ש דסבר דשאר ענוים מדרבנן למה לא הביא ראי' מן הירושלמי דמקשה דלמה קחשיב תשמיש הלא צריך רחיצה וא"כ בלא"ה אסור תשמיש משום רחיצה ואי ס"ד תשמיש דאורייתא א"כ מאי מקשה הירושלמי הא רחיצת בעלי קרין רק מדרבנן ע"ש ולע"ד וודאי אפילו נימא דתשמיש מדרבנן נמי קשה דהא וודאי אלו אסורים ביה"כ מדרבנן איסור גמור וטבילת בעלי קרין תקנה בעלמא הוא ותנאי ואמוראי חולקים בזה כמו שבאמת בטלוהו ובע"כ צ"ל דקושיות הירושלמי על המשנה למה צריך למתני תשמיש כיון דתני רחיצה והרי כבר נהגו אחר תשמיש רחיצה. ואם ישמשו צריכין לרחוץ ורחיצה גופיה דאורייתא וא"כ ל"ק מזה על הרמב"ם ועוד י"ל דהרמב"ם סבר דהירושלמי סבר דהני ענוין מדרבנן אבל תלמודא דידן חולק שהרי התו' הביאו לעיל בדף י"ג דהירושלמי סובר גבי אשה אחרת דמקדש ביוה"כ כיון דהוא שבות לא גזרו וכתב בשער המלך דה"ה דכניס לה ביוה"כ דכל כמה דלא כניס לאו ביתו הוא והקשה מזה על הרמב"ם כיון דחופה דאינו ראוי לביאה הוא כי יוה"כ אסור בתשמיש לאו חופה הוה ובשלמא אי נימא דתשמיש לא הוה אלא מדרבנן שפיר י"ל דחופה שאינו ראוי לביאה מדרבנן שמה חופה אמנם להרמב"ם סבר דאינו ראוי מדאורייתא קשיא והניח בצ"ע ע"ש בח"ב דף נ"ה. והפר"ח כתב בהלכות עיה"כ דהירושלמי חולק על תלמודא דידן וסבר דלא כנס לה וזה וודאי דוחק דהא ביתו אמר רחמנא וארוסה לאו ביתו ומש"ה ס"ל להרמב"ם דבהא פליגי דהירושלמי לשיטתו דכאן דתשמיש מדרבנן ולכן שפיר הוה חופה ראוי לביאה. אמנם מתלמודא לס"ל

כהירושלמי ומבקש תקנות אחרות ש"מ דלא ס"ל כהירושלמי אלא תשמיש מדאורייתא אסור ולהכי אי אפשר לכנוס ביוה"כ כיון דהוה חופה שאינו ראוי לביאה מדאורייתא:
תני חמשה ואנן שתא תנן. עיין מה שכתבתי בסמוך ובית אברהם כהן קמ"ו ע"ב:
שתיה בכלל אכילה. עיין בהלכות קטנות ח"ב סימן רפ"ב וסימן רפ"ד דרוצה לחלק דדוקא שתית יין ושאר משקים בכלל אכילה ולא שתיית מים דאפשר דאינו חייב כרת ואחר המחילה רבה דבריו לא נהירין. ואין מקום להאריך בזה:
רשי' ובעשור דחומש הפקודים. תולדת יצחק:
תוס' ד"ה ובעשור. תולדת יצחק:

דף עו:

הנודר מן התירוש. עיין מגילת ספר לאוין קכ"ט ע"ב:
ולאו חמרא הוא והכתיב עיין מהרש"א בחדושי אגדות שהקשה למה לא הביא ראי' מהפסוק מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובוודאי חמרא הוא כי פירות אין חייבין במעשר דבר תורה ע"ש. אמנם לפמ"ש הסמ"ג והביאו במשנה למלך פ"א דמעשר שני ה"ב דבמעשר שני הכל חייב ל"ק מידי דהך קרא במעשר שני כתיב. אמנם אף לדעת הסמ"ג קשה מפסוק כל חלב יצהר ותירוש ודגן הכתוב בפ' קרח דמדבר מתרומה ותרומת פירות דרבנן לכמה רבוואתא ואי אמרת תירוש מיני מתיקה הוא א"כ כל הפירות חייבי' שהם מיני מתיקה. וביצחק ירנן הבין מדברי מהרש"א דכוונתו דזתים וענבים עצמם אינם חייבים רק היוצא מהם חייב ולפיכך השיג על מהרש"א ואחר המחילה רבה לא עמד על כוונת מהרש"א ועיין במגילת ספר לאוין קכ"ט
ע"ב על לשון רשי':
אשכחן רחיצה סיכה מנלן. שער המלך ח"א כ"ט ע"א. פרי האדמה ח"ב דף קס"ב:
ואימא כשתי' כו' והקשה בתוספות יוה"כ דאיך רב זוטרי לא ידע מתניתין דשבת וע"ש בתוספות דלא קשיא מידי דידע מתניתין אלא דהוה סבר דעיקר לרחיצה ורק זכר הוה קאמר התם והתלמוד פריך אם לא נפרש בשתיה רק לרחיצה אפילו זכר לא הוה וכבר השיג עליו בשער המלך. פרי האדמה ח"ב דף קס"ב:
תוס' ד"ה גמר. עיין חקרי לב קט"ו ע"ב:

דף עז.

ואיבעית אימא רחיצה דאיקרי עינוי עיין שער המלך ח"א כ"ט. פרי האדמה קס"ב:

תוס' ד"ה דתנן מנין לסיכה כו' והשתא קשה דמעיקרא מייתי ראי' מדאורייתא כו' אפילו לא הי' לן פסוק לאסור סיכה מדאורייתא כו' עיין מ"ש מהר"י קארו בכללי הגמרא דף קי"ב ע"ב ומ"ש עליו ביבין שמועה ועיין מה שהשיג עליו בלימודי ה' לימוד ס"ט ואין דבריו מוכרחים ועיין גופי הלכות דף י"ב:

באותו הדבור כהן שסך בשמן של תרומה בן בתו ישראל מתעגל בו ואינו חושש והקשה בתוספו' יוה"כ דאדרבה משם ראי' להיפך שהרי הגמרא מקשה שם על הא דאמרינן כה"ג שנטל משמן המשחה שעל ראשו ונתן על בני מעיו חייב ומ"ש מהא דכהן שסך כו' וא"כ ע"כ מוכח דמדאורייתא הוא כמו שמן המשחה וא"כ שפיר מקשי למדאורייתא אדאורייתא אבל אי ס"ד דסיכה רק מדרבנן א"כ מאי מקשה משמן המשחה דהוא בוודאי דאורייתא לסיכה דתרומה דהוא רק מדרבנן דהתם הקילו ובאמת קושיא עצומה היא ועוד קשה לי שהרי בכתובות ל' בש"ס ד' פפ"ר נדפס תוספות ישנים ושם כתבו הטעם דבן בתו מתעגל כיון דכבר נגמרה כל הנחתו והוה כאוכל שבלע ע"ש וכן כתב שם בשיטה מקובצת בשם תוספות הרא"ש וא"כ מאי ראי' מייתי מהך דכהן שסך דלעולם מדאורייתא היא וכיון שנגמר כל הנאתו שרי ואפשר לומר לדעתם משום דלקמן אמרינן זר שבלע שזיפין של תרומה והקיאם ובא אחר ואכלם פטור וכתבו התוספות במנחות דף ס"ט ד"ה דבלע הוצין דאין הטעם משום דהוה כמעוכל דבאמת לא הוה כמעוכל אלא משום דכבר נתחללה התרומה כדאשכחן גבי כהן שסך בשמן של תרומה בן בתו מתעגל בו ומפרש התם טעמא משום דמחוללת ע"ש ומשמע וודאי גבי זר שבלע שזיפין לכתחילה אסיר להשני לאכלם מדקאמר אינו משלם אלא דמי עצים משמע דוקא דיעבד אבל לכתחילה אסור לאכלה אע"ג דכבר נתחללה וא"כ התוס' לשיטתם דדימו זה להך דכהן שסך וא"כ שפיר הביא ראי' דסיכה מדרבנן דאל"כ למה לכתחילה מתעגל ה"ל למיסר כמו שבלע שזיפים והקיאן דאסור לכתחילה לבלוע אלא וודאי צ"ל דאכילה שאני שהוא מן התורה לפיכך לכתחילה אסור אבל סיכה שהוא מדרבנן מותר אפילו לכתחילה וא"ל ה"נ מטעם חילול אסור לכתחילה אמנם המקשן שם בכריתות דלא הי' יודע טעמא דחילול והי' סבור דהטעם הוה משום שנגמר הנאתו ולהכי שרי לכתחילה כיון דכבר נתקלקל וא"כ כיון דהטעם משום דנתקלקל כמ"ש הת"י בכתובות א"כ אין חילוק בין דאורייתא לרבנן ואפילו שמן המשחה שהוא דאורייתא כיון דנתקלקל למה יהי' חייב דניהי דאסור למה יהי' חייב ואפשר נמי דהמקשן הוה סבר דסיכה דאורייתא היא אמנם לפי התירוץ מוכרחין אנו לומר דמדרבנן דאל"כ מ"ש מזר שבלע שזיפין ודעת הרמב"ם דסיכה דאורייתא כמו שכתב במחנה אפרים בחדושים דף כ"ב ופר"ח בהלכות

יוה"כ וכן דעת רש"י ביבמות ותמהני מהרב משנה למלך פ"ב דהלכות תרומות הלכה י"ד שכתב דלכ"ע אותו דרשא דולא יחלל לרבות הסך אינו אלא מדרבנן כי למה כתב לכ"ע כי להרמב"ם ורש"י דסוברים דמדאורייתא סיכה אסורה דרשא גמורה היא. ועיין דברי אמת בקונטרסים פ"ב ע"ג גט מקושר ק"ו ק"ז על דברי התוספות ועיין הלכות קטנות ח"ב רפ"ה. ושוב בא לידי קול אליה ובסימן ל"ו כתב דרך אחר ליישב דברי התוספות אבל גם לפי דרכו הטעם הוא משום דכבר נתחללה:

תוס' ד"ה מנין לסיכה. עיין גופי הלכות דף י"ב שער המלך ח"א דף כ"ט הלכות קטנות ח"ב דף רפ"ה:

דף עז:

אם תענה מתשמיש. עיין כתובות מ"ז ד"ה אם תענה שמע שלמה פרשת ויצא מגילת ספר לאוין דף כ"ב תועפת ראם דף י"ט ע"ב. לשון ערומים בלשונת הרא"ם פרשת ויצא. אוהל יוסף מרבי יוסף מלכו בסופו:

שעינה מביאות אחרת. רש"י דחה הפירש שבא עליה שלא כדרכה אמנם בחומש פירש"י וישכב אותה כדרכה ויענה שלא כדרכה והוא מן המדרש רבה וכן הביאו תוספות ביבמות דף ל"ד ובסנהדרן נ"ח. וכן מוכח לקמן דף פ"ב ד"ה מה רוצח שכתבו דאף בלא הנאה מחייבי כגון שלא כדרכה דמקרי עינוי והיכן מצינו דמקרי עינוי אם לא מהאי קרא דויענה אמנם מ"ש התוספות שם ביבמות ובסנהדרן מהך קרא אם תענה את בנותי הם לכאורה דברי תימא דהא וודאי לא מיירי משלא כדרכה דא"כ איך נילף דתלוש נקרא [לוח הטעות: דתשמיש מקריע] עינוי וכבר העירו על זה המפרשים שכתבתי לעיל. ולכן מצד הדוחק נראה לומר דוודאי התוספות ס"ל דפירושו של שעינה מביאות אחרות היינו שלא כדרכה כמו דאיתא במדרש להדיא וגם דוחק גדול הוא פירש"י שאותן הצדקות היתה מצטערות על שלא בא עליה. ואע"ג דאמרינן במדרש ויקחו את דינה שהיה גוררין בה ויוצאת מטעם דאמרינן שם כל הנבעלת לערל וקשה לפרוש כבר הקשה שם היפ"ת דהא אח"כ אמר שם דאמרה אנה אוליך את חרפתי ומה שתירץ היפ"ת דעיקר הטעם היה משום בעילת ערל אינו נראה אלא אדרבה העיקר היה משום דאמרה אנה אוליך את חרפתי ולכן בע"כ צ"ל דהעינוי היה משום שלא כדרכה אלא שלפ"ז קשה קושיות רש"י דא"כ גבי ויענה נמי נימא הכי ולפיכך סברי התוספות דוודאי עיקר הקרא כפשוטו אם תענה את בנותי משלא כדרכה אלא שהתוספות לשיטתם דס"ל דתשמיש מדרבנן סברי דהך לימוד אסמכתא בעלמא היא וסמכו חכמים מזה הפסוק להקרא עינוי אבל

וודאי עיקר הקרא דאם תענה אשלא כדרכה קאי וכן למאן דסבר התם בכתובות עונתה אלו מזונות ולא סבר דעונה הוא ולא יליף מאם תענה את בנותי בע"כ צ"ל דהוא סבר דעינוי הוה שלא כדרכה וא"כ לא יכול למילף מיניה ורש"י כאן נראה דסבר דתשמוש מדאורייתא כי הוא סבר דה' עינוים מדאורייתא ולכן סבר דדרשא גמורה היא אם תענה וקאי על מניעת תשמיש דאל"כ מנליה דהוה עינוי ועיין ברוח אלי' דף ל"ד:

ההולך לקבל פני רבו עובר עד צוארו במים. עיין ר"ש בן הרשב"ץ סימן קצ"ד. ועיין כתובות וי"ו ד"ה האי מסוכרייתא. שבת קי"א ד"ה האי מסוכרייתא. ועיין בארוכה על הפוסקי' זבח השלמים סימן פ"ה:

כדי שלא תהא מכשילן לעתיד לבא. עיין יד אהרן א"ח סימן ש"א בהגהות ב"י:

מכאן שמותר לעבור עד מתנים. עיין שי למורא סימן י"ח. ובספר בית דוד דף קי"א ע"ב:

שאני נחל דרדיפא מיא. כתב בתפארת שמואל והריף והרא"ש השמיטו דין זה נראה דס"ל דלא קאי אביי אלא על היוצא מבית ק"ק הלכך אסור לעבור אף באניות משא"כ בימים ונחלים שלנו שרי לעבור בספינות ולשוט ולילך בהם עד הצואר וחזי מאי עמא דבר והעתיקו ביד אהרן ובאמת קצת נראה כן מלשון רש"י שכתב שאני נחל היוצא מבית ק"ק משמע דוקא דאנחל זה קאי אמנם מה שנראה מדברי הרב תפארת שמואל שאסור לעבור בספינה בנחל לכאורא לא משמע כן אלא דאין יכולין לעבור בשום ספינה אבל איסור לא יש והעברה למדו מדקרו ליה מי ברכים מי מתנים והדר קאמר אשר לא אוכל להעביר משמע דעד השיעור הזה יכולין להעביר אבל יותר מזה לא וא"כ סכנה יש אבל בספינה וודאי אין איסור דהא חזינן דאפילו בכל נהרות יכולין לעבור ושוב ראיתי שגם באלי' רבה כתב כדברי התפארת שמואל והניח בצ"ע ושוב ראיתי ביפה מראה בשקלים פ"ו שכתב על הא דאמרו שם שאפילו ליבורנין גדולים אין יכולין לעבור לאו מלא אוכל לעבור נפקא ליה דא"כ איך ילוף מניה דאסור לעבור (כלומר דהתם לא הי' יכולים לעבור) אלא אחר האלף אמה נתגדל עוד ונתרחב עד שלא הי' יכולין לעבור בספינה ע"ש וזה כמ"ש:

תוס' ד"ה משום שיבתא כו' ומה שהעולם אין נזהרין עכשיו כו' והקשה בתוספו' יוה"כ דא"כ אף אותו רוח רעה שבשחרית אינו מצוי ולמה התירו ביוה"כ לדעת ר"ת ולע"ד לא דמיא כלל זה של שחרית הוא רוח הטומאה שבא מחמת שטעם טעמא דמותא כמוזכר בזוהר והביאו הב"י בסימן ד' ואע"פ שבימי ר"ת לא נתגלה ספר הזוהר אעפ"כ הי' יודע ר"ת שהי' מפני רוח הטומאה אבל שיבתא רוח רעה ואינו רוח טומאה והא ראי' שלגדולים אינו מזיק כלל ועיין בתענית דף כ' ע"ב ומשמע שם דגם לגדולים מזיק ע"ש.

דף עח.

שבו רוחצין זבין וזבות נדות כו' אע"ג דאי אפשר לעבור שם מפני הסכנה יש לומר דלאו רוחצין ממש קאמר אלא ראוי לרחוץ בו בגובה הזה אבל באותו נחל אין רוחצין וכ"כ בספר בית דוד דף קי"א אמנם מה שהביא ראי' מדברי רש"י שכתב מכאן רמז לנידה מדלא קרא ליה ראוי לנידה לע"ד אין ראי' שהרי האמת כך הוא דקודם לזה לא הי' ראוי' לנידה ועכשיו ראוי ודילמא רש"י קאמר ראוי לאמת וכי הכרח הוא שנדות טובלת בו הלא יכולים לטבול במימות אחרות שג"כ כשרים לנדה ועיין שיח יצחק. ועוד י"ל דלעתיד שאני שלא יהי' סכנה:

רמז לנדה. עיין חגיגה י"א ד"ה לא נצרכה:

ומביאין לו מטפחת. עיין מ"ק ט"ו ד"ה אשארה

הלכה כרשב"ג וודאי נראה דשאלתו הי' בכורת אחרים אבל בכור דידי' לכ"ע לא מהימן וכדתנן כל הבכורות אדם רואה חוץ מבכורת עצמו וכתב בתוספות יום הכיפורים אע"ג דהלכה כרשב"ג במשנתינו נסתפקו משום דסתם משנה כר"מ ובאמת זה דעת הראב"ד בפי"ב דמעשר דסתם כר"מ להכי לא פסקינן כרשב"ג אלא במאי דפסק הגמרא כאן כוותיה דוקא בבכור אבל בשאר דברים לא והכ"מ כתב דהוי סתם ואח"כ מחלוקת ובאמת קשה לי אטו הך מתניתין דפ"ב דנגעים כל הבכורות אדם רואה חוץ מבכורת עצמו לאו סתמא הוה ובוודאי אתא לאשמעינן אפילו כהן ואין לומר דמיירי בספק בכור ביד ישראל דנאמן אפילו על של קרוביו אבל לא על של עצמו אבל כהן אינו נאמן כלל דא"כ תקשי לרב נחמן דאמר בבכורות ל"ה ספק בכור בישראל אפילו בעלים נאמנים. ועיין בת"י כאן שנראה שנתכוונו להך דכל הבכורת ולא לרישא דכל הנגעים וכן כתב בשיח יצחק ולקושיות הרב תיוה"כ י"ל כיון דרבי יוסי בן זימרא הי' בזמן רבי כדאיתא בכתובות דף ס"ב אולי באותו פעם לא נסתמא עדיין המשנה ולא הי' יכול להביא ראי' מן הסתם. ועיין בבכורת ל"ו ד"ה בא לפני ר"ג. ועיין מגילת ספר לאוין קי"א:

תוס' ד"ה מכאן רמז כו' ור"ת פירש כו' ור"י פי' כן כתבו התוספות ביבמות דף מ"ז אמנם בחגיגה דף י"א ד"ה לא נצרכה ששם סתרו פי' הלכות גדולת כתבו דנפקא לן מבנדתה תהא עד שתבא במים ושכן פירש ר"ת וא"כ התוספות שם סותרים בשם ר"ת מה שכתבו כאן וביבמות בשמו וגם בסמ"ג דף ל"ו ע"ב כתוב בשם ר"ת דילפינן מאך במי נידה ולפ"ז צריך להגיה בדברי התוספות דחגיגה ר"י במקום ר"ת וע"ש בסמ"ג שכתב דגם מכאן ילפינן אבל הוא מדברי קבלה ועיין בספר יראים דף צ':

דף עח:

שיצא בסנדל של שעם. יבמות ק"ג ד"ה באנפליא:

הקיטע יוצא בקב שלו. עיין בארוכה שער המלך ח"ג דף ע"ב:

ת"ר התינוקת מותרין בכולן כו' ראיתי באגודה שכתב דתינוקת מותרין דאמרי אינשי אחריני עבדו להו מאתמול אבל נעילת הסנדל אי אפשר מאתמול משום דשמואל דהאי מאן דבעי למטעם טעמא דמותא ע"ש והם דברים תמוהים דזה נגד מסקנת הגמרא דמותרין לכתחילה קתני והטעם דהיינו רביתייהו ושוב ראיתי מה שהביא בשיח יצחק בשם המאירי ולפי פירוש השני יש קצת ליישב דברי האגודה:

והא מותרין לכתחילה קתני. עיין בר"ן ריש פרקין ומה שכתבתי שם והסמ"ג והטור כתבו דמותר לומר לגוי לרחוץ ופירש הב"י דע"י ישראל אסור ולפ"ז נראה שהם מפרשים דלא כהר"ן שפירש מותר לכתחילה לרוחצם ולסוכם דוודאי לרחצם ולסוכם אסור בעצמו אלא ע"י גוי אלא מותר לכתחילה היינו כשבא לשאל וכמו שפירש"י ולפיכך הוצרך רש"י לומר דהאי שפיר ידע דהיום עשה לו ובתוספות יוה"כ נתקשה בלשון רש"י אמנם רש"י בא לשלול פירש הר"ן דלא נפרש לרחצו בידים אמנם להאכילו ולהשקותו וודאי מותר וגם להר"ן לא הוי קשה לי מאכילה ושתיה דהני הוה וודאי צורך התינוק אבל רחיצה וסיכה לאו צורך הוא כמ"ש הר"ן שם וא"כ הרמב"ם יפרש כסמ"ג ורש"י דאינ' מותרי' לרחוץ בעצמ' ולא קשיא מידי. ועיין בזכרון יוסף שהאריך בסוגיא זו ע"ש ומ"ש רש"י והאכילהו ורחוץ לאו בעצמו ממש קאמר רחיצה אלא ע"י עצמו או גוי ורש"י לאו דוקא נקט דהא אאכילה לא קשיא כלל וגם אין שייך באכילה מאתמול עביד ועיין בלשון המאירי שהביא בשיח יצחק כנראה שיש שני פירושים בהך דמותרין לכתחילה:

המלך והכלה ירחצו את פניהם מתניתין מני. עיין בריח שדה דף ע"ג. לשון תוספות ישנים:

תוס' ד"ה הקיטע יוצא בקב שלו דברי רבי מאיר כו' אתאן לרבנן משמע אתאן לרבנן דהיינו רבי יוסי דפליג אר"מ כתב כן שלא נפרש דרבנן היינו רבי יוחנן בן נורי בשבת וכן פירש הריטב"א ת"י כאן ותירץ קושייתם בזה אבל התוספות לא ניחא להו בזה אלא דרבנן היינו ר"י:

בא"ד והיכי משמע ליה דאתאן לרבי יוסי טפי מלר"מ כלומר הלא גם לר"י לא ניחא דרבי יוסי גם הוא סבר דאע"פ דלאו עור מנעל הוא כדסבר גבי קב הקיטע דבאמת מנעל הוא והוא דלא חשיב קב הקוטע כמנעל משום דילמא מפסק אבל היכא דלא שייך זה שפיר מנעול הוא ומשמע מדבריהם כאן דלא קשיא להו אלא על הא דאמר באנפליא אתאן

לרבנן אבל הא דאמר קב הקיטע מני ר"מ היא ל"ק להו דכר"י נמי אתיא דהא באמת לר"י נמי מנעל הוא. וכן הקשו שם התוספ' ביבמות משום דהתם נראה דסברי דלא שייך גבי קב הקיטע של חליצה דילמא נפל אבל כאן סברי דגם לענין חליצה שייך דילמא נפל ולהכי לא קשיא להו כדכתבו בתר הכי:

בא"ד וא"ת כיון דמעיקרא ס"ל כו'. עיין מהרש"א דבריו תמוהים וכבר השיג עליו בספר שער המלך ח"ג דף ע"ב והוא הגיה בדברי התוס' ע"פ ת"י ע"ש. ואם נבוא להגיה נראה דהך וא"ת צ"ל בראשונה קודם קושית הר"ש דפשיטא להו דטעמא דר"י משום דילמא מפסק ותירצו זה הקושיא ואח"כ הקשו דעכ"פ לא ניחא סיפא אתאן לרבנן ותירצו דהמקשה לא הוה ס"ד וצריך לתקן הלשון לפ"ז וזה נ"ל המחוור מכל מה שראיתי בפירוש דבריהם:

דף עט.

ככותבות שאמרו בגרעינתה או בלא גרעינתה שביתות י"ט נ"ז ע"ב. זרע אמת בחדושים סימן ל"ו ועיין בהרב המגיד ולח"מ פ"ב דשביתות עשר:

כשעורה שאמרו בקליפתה כו' הרמב"ם פ"ב דטומאת מת ה"י לא כתב כלום מזה וע"ש במשנה למלך ופשוט הוא מדלא כתב כלום דעם הקליפה קאמר ולא הי' צריך לפרש זה דסתם שעורה כן הוא:

נטלו במפה וכתב רשי' משום אנינות דעת. ונראה דלא הי' כן בנוסחות התוס' מדהביא כן מרשי' בסוכה משמע דכאן לא הי' כתב כן וטעם מחלוקתם הוא דרשי' ס"ל דפחות מכביצה אוכלים כשם שאינו מטמא אחרים כך אינו מקבל טומאה וא"כ למה כרך במפה הא אי אפשר לידיו לטמאות כיון שהוא פחות מכביצה. אמנם התוס' סוברים ניהי דפחות מכביצה אינו מטמא אחרים. אבל מקבל טומאה בכל שהוא ולפיכך הי' צריך לכרוך במפה כדי שלא יטמא ידיו את האוכל אע"פ שהוא פחות מכביצה ועיין בפסחים דף ל"ג ובשבת ריש פ' המצניע ששם רשי' איפכא ס"ל דמטמא בכל שהוא והתוספות ס"ל דבעי כביצה וא"כ דברי רשי' ותוס' סותרים אהדדי וכבר הקשה כן בספר בני יעקב בהגהותיו דף רכ"ה ע"ג ועיין בידי משה קס"א קס"ב שהאריך בזה ומה שהשיג על בני יעקב לא עמדתי על סוף דבריו והנה רשי' כתבו התו' בשמו במקומות הנזכרים שחזר בו וא"כ י"ל דכאן לאחר חזרה נשנית. אמנם בלא"ה לא קשה לרשי' דרשי' אפשר דלא סבר דרבי צדוק כהן הוה וכן הרמב"ם בהקדמתו לסדר המשנה לא מנאו עם הכהנים ועיין בספר יוחסין שהאריך בזה והביא צדדים לכאן ולכאן וכיון שלא הי' כהן לא נצטרך

לומר שאכל על טהרת תרומה ומה לי אם יטמא (כיון שאין צריך נט"י לפחות מכביצה וטומאה לא חיישינן בחולין) ועל [לוח הטעות: התוס'] ג"כ לא קשה ניהי דסברי דפחות מכביצה לא מקבל טומאה מדאורייתא מדרבנן מיהו מקבל טומאה כדמוכח מתוספו' דשבת ע"ש ועיין מה שכתבתי שם ובשער המלך ח"א דף י"ד ע"ד הקשה כזאת על רשי' דניהי דרשי' סבור דפחות מכביצה אינו מקבל טומאה עכ"פ מדרבנן מקבל טומאה. ולפמ"ש דרשי' יסבור דר' צדוק לא הוה כהן ל"ק מידי בין אם רשי' סובר דמקבל טומאה מדאורייתא בין אם סובר דמדרבנן הוא ועיין עוד שם בשער המלך ובאלי' ר"ס קנ"ח. ועיין במטה יוסף ח"ב דף ח"י ע"ב ומ"ש הוא כמ"ש הרב שער המלך:

תוס' כותבות הגס' בגרעינתי'. ע' להפר"ח בסי' תרי"ב בדברי רש"י ותו' ומה שהקש' על התו' לפי פירוש' ומה שהקשה לפירש הערוך בשם ר"נ גאון דהאיבעי' הוא אם צריך למעך חללה הקשה הוא דא"כ דכיון דפשיט דכל כמה דגסה א"כ א"צ למעט חללה והוא היפך הירושלמי ובשביתות י"ט דף נ"ז תמה עליו דהפירוש פשוט כל כמה דגסה מצד עצמה ולא מצד חללה ובאמת דבריו דחוקים. ועיין בנחפה בכסף דף קפ"ט שגם הוא כתב ליישב קושיות הפר"ח וחזרה ונשנית בגט מקושר שלו בדף ק"ה ובאמת גם דבריו דחוקים ולפי פשוטו ל"ק מידי דניהי דרב אשי פשיטא ליה הלא רב פפא מספקא ליה וכיון דתלמודא דבני מערבא סבר לחומרא הכי פסקינן אע"ג דרב אשי פשיטא ליה להיפך ואע"ג דבמשנה למלך פ"ב דטומאת מת כתב דאע"ג דרב אשי מארי' דתלמודא טפי לא שבקינן מאי דפשיטא ליה לרב פפא משום ספקו של רב אשי וא"כ כ"ש דנימא הכי דלא שבקינן וודאי של רב אשי משום ספיקא של רב פפא שאני הכי דהירושלמי מסייע ליה לא חיישינן אם דעתו של רב אשי להיפך:

תוס' ד"ה ולא בירך. לשון לימודים נ"ח ע"ג:

דף עט:

מאי מיני תרגימא פירות. עיין פסחים ק"ז ד"ה מיני תרגימא. מחזיק ברכה חא"ח ס"ה ע"ב:

רב זביד אמר כו' לכתוב חמץ ולא בעי שאור כו'. מדפלגינהו שיעורא של זה לא כשיעורא של זה כן כתב רשי' בביצה ובתוספות יום הכיפורים נתקשה בזה וכתב כי דברי רשי' תמוהים דמנ"ל זה דאי לא כתיב שאור הא חמץ בכותבות וכן בשאור אדרבה הוה אמרי' חמץ בכזית וכן בשאור והטעות לא הוי בשאור אלא בחמץ וכן הקשה בגופי הלכות דף ויו ע"א ע"ש וכבר עמד בספר כריתות לשון לימודים שער ג' סימן ד' על זו וסוגיא

דכיוצא בזה בב"מ דף ל"ב גבי פריקה וטעינה ותמצית דבריו דרשי' סובר דקושיות הגמרא נכתוב חמץ בפירוש בכותבות ונילף שאור מיניה לזה תירץ דה"א דיו ושאור נמי שיעורו ככותבות בחמץ. אמנם ההכרח שהביא לרשי' לזה לפרש כן מדקאמר הגמרא ש"מ שיעורו של זה לא כשיעורו של זה שאור בכזית וחמץ בכותבות ולמה לי לפרט שאור דפשיטא דשאור בכזית לא הל"ל רק דחמץ בכותבות אלא וודאי דהטעות הוה בשאור דה"א בכותבות וא"כ יהי' סגנון הגמרא כך דב"ש הוכיח מסברא החיצונה דחמץ בע"כ בכותבת והשתא אתי שפיר דכתביה רחמנא לשאור דאי לא כתבה לשאור ורק כתביה לחמץ בפירוש ה"א דיו ושאור נמי בכותבת. כך למדתי מדברי הכריתות. ועיין מה שהשיג בשביתות י"ט על תוספות יום הכפורים וגם ממנו נעלמה דברי הכריתות ועיין מה שהשיג בשביתות י"ט על תוספות יום כפורים גם ממנו נעלמה דברי הכריתות ועיין מה שציינתי בביצה על לשון רש"י ועיין במהרש"א ב"מ ל"ב בלשון רש"י ובמהר"ם שיף שם ובשיטה מקובצת שם:

כביצה משבעה ככותבות מיתבה דעתיה. עיין לשון לימודים נ"ח ע"ג:

תוס' ד"ה הא כביצה בעי סוכה כו' מדברי תוספות אלו מוכח דפחות מכביצה לא בעי נטילת ידים דהא כתבו דוקא כביצה בעי נטילת ידים משום דהוה חולין ומפה לא מהני בחולין אפילו על טהרת תרומה וא"כ למה לא נטל ידיו אלא ש"מ דלא בעי נטילה ומ"מ מפה בעי כדי שלא יקבל טומאה אלא שקשה למה באמת לא תקנו נט"י בפחות מכביצה וצ"ל כמ"ש במטה יוסף ח"ב דף ח"י ע"ב. ובשער המלך דף י"ד כיון דחולין משום תרומה גזרו ופחות מכביצה אפילו בתרומה דרבנן הוה כעין גזירה לגזירה וע"ש בארוכה במטה יוסף ובזרע יצחק הקשה דמנל"ן דחולין הוה על טהרת תרומה דילמא באמת תרומה הוה ומש"ה נטלו במפה ונ"ל משום דה"ל אוכל תרומה פחות מכביצה אבל בחולין ק"ז לא שייך למימר הכי:

תוס' ד"ה לומר לך כו' ותימא לי אמאי לא קאמר דבהל"מ פליגי משמע דדעת התוספות דיש פלוגתא בהל"מ מסיני ועיין חוות יאיר וביבין שמועה כ"ז ע"א ועיין על התוספות לימודי ה' י"ג ע"ג:

דף פ.

כל השיעורן כולן כו' לכאורא קשה מכאן לדעת הרא"ם בביאורו לסמ"ג שכתב דסתם אכילה בכל שהוא משמע אלא דאתי הלכתא ואפיקתיה לקרא ממשמעותי' לענין עונש וקרבן אבל לענין איסור כדקאי קאי ולהכי אמרינן חצי שיעור אסור מן התורה דא"כ איך

קאמר הכא חוץ מיוה"כ ששנה הכתוב דמשמע דוקא משום דשינה ולא כתיב אכילה הא אפילו הוה נמי כתיב אכילה שיעורא בכותבות מכח הלמ"מ ואי לענין חצי שיעור יוה"כ אסור בחצי שיעור כמו איסור אחרינא כמבואר בריש פרקין וא"כ הא לכל שיעורא אוכלין בכזית ויוה"כ בכותבות לא מכח שינוי דקרא הוא אלא מכח הלמ"מ כי אדרבה בקרא כל שהוא משמע ודוחק לומר דר' סבר כר"ל דחצי שיעור אסור מדרבנן אמנם אי נאמר דאכילה בכזית שפיר קאמר מדשני קרא ביוה"כ. ושוב בא לידי חקרי לב ח"א וראיתי לו בדף ק"ב ע"ג שכתב שהשיעורים נמסרו בהלכה למשה מסיני סתמא אבל לא על איזה איסור ומסרום לחכמים והמה ראו ארץ שרוב שיעורא כזיתים ועשו רוב השיעורים כזיתים ע"ש ובאמת לא מצאתי מנוח בזה דהיא גופא ארץ שרוב שיעורי' כזיתים אסמכתא בעלמא היא כדמסיק בסוכה וי"ו ובשאר מקומות שהובא זה וכשם שאנו אומרי' שרוב שיעורים כזיתים כן נוכל לומר שרוב שיעורי' בחטה. ועיין בקהלת יעקב אלגאזי דף ל"ו ל"ז:

אמר ר"א האוכל חלב בזמן הזה. עיין בארוכה במשנה למלך בפ"ב דשגגות הלכה ב' ופי"ב ה"א. ובתי כהונה בית אבות דף כ"ה לכאורא נראה לפי דעת המקשן הנה זה לא טעה בשיעורן דמה שאכל באמת לא הי' חיובא אף שאח"כ נתרבה השיעורן וחייב על האכילה זה לאו שב מידיעתו הוא אמנם הא תינח למ"ד חצי שיעור מותר מן התורה וא"כ היתר גמור אכל אף שאכלו בכוונת שומן מ"מ אלו הי' יודע נמי שהוא חלב הי' אכלו אבל למ"ד חצי שיעור אסור מן התורה לא יצדק דעכ"פ הי' מונע מלאכלו ושב מידיעתו הוא ויצדק לקושיות הרב משנה למלך ובתי כהונה ושוב ראיתי בקהלת יעקב אלגאזי בדף ל"ו ע"ג שהקשה דלר' יוחנן לא פריך מידי דשב מידיעתו קרינן ביה כיון דהוא חצי שיעור הוה פורש אלו הוה ידע שחלב הוא וצ"ל דהגמרא רוצה לתרץ אפילו אי ר"א סבר כר"ל ודוחק:

שיעורין ועונשין הלכה למ"מ. עיין דברי אמת בקונטרסים דף פ"ג ע"א:

שיעורין של עונשין הלכה למ"מ והקשה בקהלת יעקב אלגאזי דף ל"ו דלמה לא הביא ר' יוחנן סיעתא לסברתו דחצי שיעור אסור מן התורה מדקאמר שיעורן של עונשין משמע הא של איסורי' לא בעי שיעור אלא בכל שהוא ע"ש ומה שכתב דר"י הי' לו להביא סיוע קשה דהא ר"י בע"כ לא ידע הך ברייתא דאי ידע הך ברייתא א"כ מאי חידוש הוא ומה צריך הוא לומר ואם הברייתא לא הי' מפורסמת הי' לו לומר אמר ר' יוחנן תניא אלא וודאי דלא הי' יודע אמנם יצדק הקושיא על הגמרא שלא אמרה לעיל תניא כוותיה דר"י ונראה דאף זו לא קשיא דהא וודאי הברייתא לאו בדוקא דאטו לקרבן מי לא הוה הלמ"מ

לשיעורא ואדרבה לר"ש הוה דוקא לקרבן וא"כ למה לא אמר שיעור של עונשין וקרבן וא"ל דבכלל עונשין הוה קרבן ליתא דהרי בפ"ב דכריתות תנן מה בין השפחה לבין כל העריות שלא שוותה להן לא בעונש ולא בקרבן הרי דפרט עונש וקרבן וקרבן לאו בכלל עונש ואע"פ שיש לדחות מ"מ כך נראה דקרבן אינו בכלל עונש ובוודאי צ"ל דעונש דקאמר הכא היינו איסורי' ונכלל הכל:

כדי גמיאה. עיין שבת ע"ו ד"ה המוציא יין:

תוס' ד"ה ה"נ במלא לוגמיו כו' ואמאי שיערו כל חד וחד בשלמא כו' דבריהם מגומגמים וכמ"ש מהרש"א ובתוספו' יוה"כ ונראה לדעתם כמ"ש הר"ן בפסחי' דכמלא לוגמיו הוה ברביעית לכל אדם דבתר רובא דעלמא אזלינן ורובא דעלמא הוה כמלא לוגמיו ברביעית והטעם לזה דאפילו עוג מיתביה דעתיה קצת בהכי וראי' לזה שהרי דרשו ושבעת זו שתי' והוה כביצה א"כ כביצה שביעה הוה ומייתב הדעת לא הוי עד רביעית ועכ"פ כיון דחזינן שהתורה קראה לכביצה שביעה א"כ לפחות רביעית שהוא יותר הוה יתובי דעתי מעט אפילו לעוג וא"כ בשלמא אי אמרינן כמלא לוגמיו והוא שיעור שוה שפיר אמרו מלא לוגמיו לאשמעינן דבזה מייתבי' דעתי' אבל אי אמרינן מלא לוגמיו קשה למה עשו זה השיעור שאין לו טעם כי יתובי דעתיה הוא בציר מהכי ומה שכתבו כדמשני בסמוך הוא להביא ראי' כמו שאמרו באכילה כן יש לומר בשתיה ליתן טעם כמלא לוגמיו אע"פ שאין שוה ממש דהתם יתובי' דעתיה ממש והכא קצת יתוביה דעתיה. ועיין בשיח יצחק שכתב קרוב לזה אלא שאני עשיתי קצת סמוכות לסברא זו ומתוספות דפסחים אין ראי' כי אלו תוספות אחרים הם:

דף פ:

הנח לטומאת הגויה דלאו דאורייתא. עיין משנה למלך פי"ד דטומאת אוכלין הי"ו:

מכאן לטומאת הגויה מן התורה. חולין ל"ד ד"ה והשלישי סוטה ל' ד"ה הא אייתנן:

מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא. עיין זבחים ק"ד ד"ה לא מחשבה:

מ"ד משקה הוא כו' קשה דלמה ליה למימר הוא טעמא דהא לקמן אמרינן שתה ציר או מורייס פטור וא"כ ה"א כיון דאין ראוי פטור קמ"ל דעם האוכל חייב דראוי הוא ובשלמא למה שפירשי' בחולין דף ק"כ לחד לישנא דהך ציר היינו ציר שע"ג ירק י"ל דהאי ציר לא הוי כשאר ציר וראוי הוא אבל לאידך לישנא דהוי ציר ממש קשה. ועיין במגילת ספר לאוין דף ט"ו ע"א ונראה דהא פשיטא דדוקא ציר בעיניה פטור אבל במטבל בו

אע"פ שנאמר דאוכל אינו מצטרף עמו אם יש בציר כשיעור חייב כיון דהוא ראוי ולכן לא היה מצי למימר דאיצטריך לאשמעינן הא:

האוכל אכילה גסה. עיין פסחים ק"ז ד"ה דילמא אתי ומ"ש שם נזיר כ"ג ד"ה פסח. ב"ק ק"י ד"ה אכילה גסה משנה למלך פ"ה דיסודי התורה (דף ע"ד ע"ב) דרך המלך כ"ה ע"ג. זרע יעקב סימן י"א. באר שבע בהוריות:

זר שאכל תרומה. עיין משנה למלך פ"ו דתרומת ה"י שכתב המגיה עיין ברש"י פ"ב דיומא דף פ' גבי זר שאכל תרומה ביום הכפורים דמוקי לה בשוגג משמע דבמזיד ליכא חומש והם דברים תמוהים חדא דלמה אמר ביוה"כ דהך מימרא מיירי בכל השנה ולא ביוה"כ ותו דמי לא ידע בכל אלה דבמזיד פטור מן החומש ומשנה ערוכה היא פ"ז דתרומות האוכל תרומה מזיד משלם את הקרן ואינו משלם את החומש ובלי ספק ט"ס נפל בדבריו. ועיין בפסחים דף ל"ב ע"ב ומה שכתבתי שם ובשו"ת זרע יעקב סימן י"א:

דף פא.

כי יאכל פרט למזיק. עיין מרכבת המשנה ח"ג פ"י דתרומו' ה"ו:

זר שבלע שזיפין כו' והקשה בתוספות יוה"כ דהכא משמע כיון דבלעו חשיב כמעוכל ואלו בס"פ גיד הנשה אמרינן גבי חלב דאע"ג דבלעו לא חשיב כמעוכל ע"ש ובאמת לא קשיא דהכא לאו טעמא משום דהוה כמעוכל אלא משום דכתיב ולא יחללו פרט שמחוללת ועומדת וכ"כ התוספות להדיא במנחות ס"ט ד"ה ובלע ולעיל דף ע"ז הארכתי בזה ועיין בר"ש פי"א דאהלות שהקשה כקושיות תי"ה. ועיין ת"י כאן ושוב בא לידי קול אלי' ואין הזמן מספיק לעמוד על דבריו ע"ש סימן ט':

מפני מה לא נאמר אזהרה בעינוי. עיין על כל הסוגיא ורש"י ותוספות זרע יצחק דף כ"ד ע"ב והקשה במשנה למלך הלכות חמץ פ"א (דף כ"ו ע"ג) להרא"ם דסבר דסתם אכילה בכל שהוא א"כ מה קאמר נכתוב רחמנא לא תאכל אכילה בכזית דלעולם נכתוב לא תאכל והרי השתא נמי דכתיב עינוי נמי הוה בכל שהוא ואתי הלכתא ואפקיה לככותבות הכי נמי אי כתיב בכזית ודוחק הוא לומר דכל הסוגיא דלא כרבי יוחנן. ועיין מה שכתבתי לעיל בדף הקודם גבי כל השיעורים בכזית והנראה דס"ל להרא"ם דהלכה דכותבות לא נמסרו בפירוש על מה נאמר רק מסר לחכמים ולכך צריך שהתורה ישנה ביוה"כ ולכתוב לשון עינוי ומעתה מכח השינוי נאמר דהלכה דכותבות על יום הכפורים נאמר אבל אי לא הוה כתיב עינוי אלא אכילה הוה אמרינן יוה"כ כשאר שיעורי אוכלים בכזית והלמ"מ הוה מוקמינן כב"ש אחמץ. ומה שהקשה הרב משנה למלך מדאמר

אכילה בכזית משמע דמאכילה נפקא לן דמשמעותיה כזית י"ל דכוונת הגמרא לאו על האכילה אלא הלמ"מ כי מכח הלכה הוה אמרי' בכזית כמו שאר אכילת אמנם הא קשה על הרא"ם שהרי בביאורו להלכות יוה"כ דף רס"ה כתב דאין הכוונה במקום תענה לכתוב לא יאכל דזה עשה וזה לא תעשה ואיך יכתוב ל"ת במקום עשה אלא הכוונה דלכתוב ועניתם וגם לא יאכל וא"כ השתא קשה דאפילו אי כתיב לא יאכל לא נוכל לומר בכזית מדשינה עכ"פ בעשה וכתב עינוי ולזה י"ל דשינוי גבי עשה לא שינוי הוא דהא צריך לחמשה עינוים דכולם הוה מדאורייתא לדעת הרמב"ם והרא"ם לשיטת הרמב"ם אמרה אבל עדיין קשה דהרי כתיב ג"כ כי כל הנפש אשר לא תעונה והתם לא קאי אלא על אכילה ושתיה דהא כרת כתיב וצ"ל דזה לא מקרי שינוי גבי עונש. ועיין בזרע יצחק:

א"כ נפישא להו לאוי והקשה ביד מלאכי סימן קצ"ח דאיך אמר הגמרא כן לר"ל והלא ר"ל סבר במנחות דף צ"ט דהשמר פן הסמוכים אינו אלא לאו אחד דהרי אמר התם השוכח דבר אחד ממשנתו עובר בלאו שנאמר השמר פן תשכח רבינא אמר השמר פן שני לאוים הרי דלר"ל לא הוי שני לאוין ובע"כ הטעם משום דסמוכים נינהו וא"כ הכי נמי וע"ש ביד מלאכי בארוכה והמחוור כיון דהתם אסמכתא בעלמא היא ורק כוונת ר"ל על עונש לאוין לא חש לומר כמה לאוי ורק רבינא ורב נחמן להרבות העונש הוסיפו הלאוין אבל באמת אינן לאוין גמורים:

השמר דעשה עשה. עיין ר"ה וי"ו ד"ה תשמור:

על עיצומו של יום ענוש כרת ואין ענוש על התוספות מגילת ספר לאוין י"ד ע"ד:

יכול לא יהא מוזהר על תוספות מלאכה קרבן אהרן רנ"ג:

ודין הוא כו' עיין על הסוגיא. גופי הלכות דף כ"ב:

אזהרה לעינוי של יום עצמו לא למדנו כו'. והקשה בגופי הלכות דף ה' דלמה איצטריך למילף אזהרה בעינוי ממה שלא נאמר עונש בעינוי נילף אזהרה בעינוי ממלאכה כשם דיליף העונש ותירץ דבעונש ס"ל דעונשין מן הדין אבל אזהרה כ"ע ס"ל דאין מזהירין ולהכי הוצרך למילף מלא יאמר עונש בעינוי והרב שער המלך בח"ב דף קל"ד הקשה מזה דאם נאמר לדעת הרב המגיד כשם דהיכא דאיכא לאו הבא מכלל עשה מזהירין ה"ה בעשה והרי כאן איכא עשה וא"כ שפיר מזהירין ועוד הקש' דלפי האמ' לא יאמ' עונש בעינוי ונילף עונש אזהר' ממלאכ' כיון דסבר עונשין מן הדין והנה לקושי' אחרונה לע"ד לא קש' כלל דוודאי כיון דמצינו עונש נוכל לילף האזהרה בעשה אבל היכא דליכא לא עונש ולא אזהרה אי אפשר ללמוד כלל אף בעשה. וראיה לזה שהרי הגמרא בכל הסוגיא אמרה לא ענש אלא א"כ הזהיר משמע דוקא כיון דאיכא עונש אבל זולת העונש

לא הוה למדנו האזהרה ואין להקשות ממה דאמר הגמרא לא יאמר עונש בעינוי היינו באמת אם נאמר דליכא אזהרה ביוה"כ א"כ לא נכתב העונש והעונש נוכל למילף בק"ו. ואין להקשות הא לא ענש אלא א"כ הזהיר כיון דכרת הוא שפיר נוכל לומר כיון דהעונש מפורש בתורה נענש הוא אף בלא אזהרה ומלקות באמת אין לוקין כיון דלא הוה אזהרה ועיין בדברי אמת בקונטרסים נ"ג ע"ב ועיין מרכבת המשנה ח"א פ"א דשביתות עשר ה"ו ועיין עוד בשער המלך שהקשה למ"ש הרמב"ם דהיכא דהעונש מפורש מזהירין והרי הכא העונש מפורש וא"כ פשיטא דמזהירין וביצחק ירנן דף פ"ד השיג עליו דאעפ"כ צריך ללמוד האזהרה באחד מי"ג מדוח ע"ש ואיני מבין דבריו דהרי השער המלך כתב דנילף האזהרה בק"ו. אמנם לפמ"ש לא קשיא דוודאי כרת הוה ידעינן דמפורש ואפשר דאף אזהרה לכרת אי בעי אזהרה הוה ידעינן מק"ו אבל מלקות לא הוה ידעינן כיון דמלקות לא כתיב בהדיא וכל מה שהביא הרמב"ם בסוף שורש י"ד דילפינן האזהרה מכח העונש היינו בחייבי מיתות דליכא מלקות דלאו שניתן לאזהרת מיתות ב"ד אין לוקין אבל בכרת דאיכא מלקות אזהרת מלקות לא למדנו ועיין לימודי ה' לימוד ה' וי"ו ע"ג:

לא יאמר עונש במלאכה כו' מופנה. גופי הלכות ל"ג ע"א:

מה למלאכה שכן נוהגת. קרבן אהרן רנ"ג:

וחד לאפנוי. שופרא דיעקב:

רש"י ד"ה א"כ נפישי ליה לאוין כו'. בלימוד ה' דף ל"ב ע"א הקשה על רש"י דכתב תרי לאוין השמר פן ובירושלמי קאמר תלתא השמר פן לא ע"ש ומיהו לפמ"ש רש"י בקושיא השמר פן תבא לידי ל"ת אי אפשר למחשב לא בהדי לאוי:

דף פא:

ועניתם את נפשותיכם בט'. לימודי ה' לימוד נ"ט:

אין לי אלא בכניסתו ביציאתו מנין. מ"ק ד' ד"ה מה להלן:

ת"ל מערב עד ערב וודאי אין דומה להדדי דערב בכניסתו היינו וודאי יום וערב דיציאתו הוה וודאי לילה ובזה מיושב מה שהקשה בשער המלך ח"ג דף ס"ט ע"ד להר"ן פ"ב דביצה שכתב דתוספות בע"כ לאו היינו בין השמשות דהא בין השמשות ל"צ לרבוי ובלא"ה אסור למ"ד ספיקא דאורייתא לחומרא מדאורייתא ומקשים דאפילו למ"ד ספיקו דרבנן נמי בין השמשות אסור דהרי איתחזק איסורו. ואפילו התוספות דסברי בין השמשות דכניסה לא איתחזק איסורא עכ"פ בין השמשות דיציאה אתחזק איסורא וא"כ

מה צ"ל ביציאתו מנין ותירץ דה"פ בכניסתו היינו בין השמשות וביציאתו היינו אחר בהש"מ והקש' דא"כ הך בערב להא דומה ולפמ"ש ל"ק דאפילו נימא דתוספות לאו היינו בין השמשות אעפ"כ הך בערב אינו דומה ועיין מה שכתבתי שם במסכ"ת ביצה:

תני חייא בר רב מדפתי ולשון הרי"ף רדב"ז ד"ו תתל"ו: בית דוד א"ח ק"ט:

כל האוכל ב"ט מעלה כו' לימודי ה' לימוד נ"ט נסתפק אי נשים חייבת בזה ולדידי אין ספק דכיון שמצוות ביה"כ גם זה בכלל:

כס פלפלי. עיין מגילת ספר לאוין י"ד ע"ד:

רשי' ותנא דעצם עצם כו' משמע מדברי רשי' דתנא דעצם עכ"פ ס"ל תוס' מדמעטה מעונש ואזהרה מוכח דמוסיפין וזה סותר למ"ש רשי' בפסחים ס"ח דתנא דעצם לס"ל תוספות כלל וכבר הארכתי בזה שם בפסחים. ועיין שער המלך ח"א כ"ח ע"ד. מגילת ספר לאוין י"ד ע"ד. בית דוד א"ח ק"ח ע"ד ק"י ע"א. ועיין לימודי ה' לימוד נ"ט דבר שמואל סימן ל"ד וע"ש ג"כ על הסוגיא:

דף פב.

אבל מחנכין אותן לפני שנה. נזיר כ"ח ד"ה בנו אין:

אמר רב הונא בן שמונה ובן תשע כו' עיין על הסוגיא רשב"א ח"ג סימן שנ"א מרכבת המשנה ח"א פ"ב דשביתות עשר ה"י. ועיין עירוכין ב' ד"ה שהגיע לחנוך. גט מקושר ק"ו. נחפה בכסף ק"נ:

השלמה מדרבנן. כתובות נ' ד"ה ובת תריסר. חקרי לב רכ"ט.

ת"ר עוברה שהריחה לכאורה משמע דהמשנה דאמרה סתמא עוברה שהריחה מיירי דוקא ביוה"כ אבל בשאר כל השנה מאיסורים לא קמיירי ולפיכך אמרה המשנה סתמא מאכילין אותה עד שתיישב נפשה ולא חילוק שנותנין מן הקל קל תחלה אמנם הברייתא דמיירי בכל השנה ומבשר קודש לכן נותנים לה הקל תחלה וכן נראה וודאי שהבין הרמב"ם בספרו דהביא הך דינא דמשנתינו בהלכות יוה"כ והך דינא דברייתא בהלכות מאכלות אסורות. אמנם הטור נראה שהבין דמשנותינו ובריייתא חדא היא. ועיין בב"י שצידד לכאן ולכאן בסימן תרי"ז וכנראה מדברי הרמב"ם בפירוש המשנה דמוקי הא דמתניתין בהריחה דבר האסור וכן משמע בירושלמי דקאמר על המשנה בתחלה תוחבין לה ברוטב אם שבה נפשה מוטב ואם לאו נותנין לה מגופו של איסור והרי הירושלמי לא קאמר כלל שהריחה מבשר קודש ובע"כ על המשנה קאי וש"מ דמפרש למתני' כפירש הרמב"ם דהריחה היינו דבר איסור ואע"פ שהרב ב"י צידד בדברי הטור מגופה של איסור

היינו מאכל של יוה"כ קרא איסור זה וודאי דוחק אמנם הרמב"ם וודאי נראה שחזר בו מחבורו למשנה ועיין בארוכה באוהל יוסף לר"י מלכו. ובספר מטה אשר בליקוטים סימן ל"ד עוד הקשו האחרוני' למה גבי יוה"כ לוחשין לה ובאיסור לא הזכירו זה ואפשר לומר כי בוודאי הלחישה לאו מדרך הטבע הוא שתועיל כי בדרך הטבע לא ישמע התינוק ולא יבין. אמנם הא סגולה למעלה מן הטבע וקבלה היתה בידם והם לא קבלו שתועיל אלא ביוה"כ לא למאכל איסור עוד הקשו הרי לא הפילה אשה מריח בשר הקודש וי"ל דאעפ"כ צריכים הי' לאמר הך דינא ולא לסמוך על הנס ועוד י"ל דהנס הי' דוקא במקדש וזה מיירי בקדשים שנאכלים בכל העיר והיא טמאה:

רשי' אין מענין אותן אין חייבין למנוע מהם מאכל ומשמע חיוב הא דליכא הא אם רצו למנוע מונעין וכן כתב הרע"ב אבל הרמב"ם כתב דאסור מפני הסכנה ונראה שאף רשי' לא קאמר אלא בחינוך שעות אבל כל היום אף רשי' מודה שאינו רשאי ועיין בחקרי לב דף רל"א ע"א ומה שהעיד שם שהקטנים בני י"ב מתענים ב' יום רצופים ואינו מזיק להם אנו במדינותינו לא ראינו ועוד מי יימר דלא הוה סכנה להם לאחר זמן וכי כל דברים שאנו מתירים מפני הסכנה צריכה להיות הסכנה תיכף אפילו בשביל אחר כמה שנים מתירים עכשיו והכי אמרינן לקמן ולא ספק שבת זו אלא אפילו ספק שבת אחר' ופשיטא דשבת לאו דוקא אלא אפילו לכמה שנים ומעתה אין להביא ראי' כלל על שלא נסתכנו הקטנים תיכף:

רשי' ד"ה או לפני שתי שנים תולדת יצחק:

רשי' כי כאשר יקום בנערה המאורסה כתיב. תולדת יצחק:

רשי' רוצח יהרג ואל יעבור. תולדת יצחק:

תוס' ד"ה אלא לרב הונא. זרע יצחק יתר הבז מ"ד ע"א. גט מקושר ק"ו ע"א. נחפה בכסף ק"כ חקרי לב ר"ל. תוס' ישנים ד"ה בן שמנה. חקרי לב קכ"ד קכ"ז:

דף פב:

ההיא עוברה דאריחה ויוה"כ הי' עיין בתוספות יוה"כ ולכאורה י"ל דרשי' מפרש למשנתינו עובר' שהריחה בדברים האסורים כמו שפי' הרמב"ם בפירוש המשנה והטור וא"כ ה"א דהכי נמי פרושו כן הוא. והאמ' דליכא לפרש כן דדוקא ביוה"כ לוחשין אבל לא במאכלו' אסורות לכך הוצרך לפרש דביוה"כ הוה ומש"ה לחשו:

דף פג.

חולי מאכילין אותו ע"פ בקיאים: עיין על סוגיות הגמרא והפוסקים יצחק ירנן ל"ט מ' ועיין שבת קכ"ח ד"ה קמ"ל:

חולי אומר צריך. מרכבת המשנה ח"א פ"ב דשביתות עשר ה"ח:

מר בר רב אשי אמר כו' וכתב רש"י הך סיפא לא תפרש הכי כו' ומשמע אבל ברישא לא ומוקי לה כדאוקימנא והקשה בתוספות יוה"כ למ"ש הרא"ש בשם השאלתות דמרי בר ר"א סבר דאזלינן בתר רוב דעות ושכן מוכח מפירש"י לקמן ולפ"ז צריך לאוקמי' רישא בחולי אומר א"צ ואיכא אחרינא בהדי דמאכילין אותו ע"פ בקיאין דוקא דהשתא הוי תרי ותרי אבל לא ע"פ אחד דההחולי מצטרף לאותו שאומר א"צ וא"כ חולק נמי ברישא דהוה מוקמינן בדאיכא תרי בהדי ע"ש ולע"ד דאין כוונת רש"י דבסיפא דוקא חולק אלא כוונתו דמכח הכרח דסיפא פליג דוודאי ברישא שפיר י"ל דלא אזלינן בתר רוב דעות אבל מכח הסיפא דמוכרחים אנו לומר דחולי אומר צריך ותרי אומרי' א"צ להם שומעין זה אין נראה לומר למר בר ר"א דוודאי חולי נאמן יותר ועתה כיון דאיכא הך סברא בעולם דחולי נאמן יותר ה"א גם באומר א"צ הוא נאמן יותר לכך אשמעינן דבא"צ לא הוי רק כשאר בקי וא"כ ל"ק פשיטא ושפיר י"ל דאזלינן בתר דעות אבל אי לא הוה הך סברא דבצריך החולי נאמן א"כ גם בא"צ הוה קשיא פשיטא והוה צריכין לומר דאזלינן בתר רוב דעות וא"כ כל כוונתו דמההכרח דסיפא חולק גם ברישא ועיין בקהלת יעקב דף ג' ויצחק ירנן ל"ט שתירצו בענין אחר:

ת"ר מי שאחזו בולמוס כו' עיין על הסוגיא כולה נחפה בכסף י"ח ע"ב. קהלת יעקב ב' ע"ד פרשת דרכים מ"ב ע"ב ולהלן ולשון הר"ן. מנחת בכורים. זרע אמת בחדושים סימן מ"ו. לימודי ה' לימוד פ"ט. נודע ביהודה ח"א דף כ"א.

מאכילין אותו הקל קל תחלה. קרית מלך רב ח"א ו' ע"ד ז'. ולשון הרא"ש והר"ן שם מחזיק ברכה חא"ח דף ע"ד וע"ה ועיין דרך המלך י"ט ע"א וראיתי בספר נודע ביהודה בדף כ"א שכתב דכל הנך דיני לדעת הרמב"ם לאו ביוה"כ מיירי דאדרבה ביוה"כ מאכילין אותו דברים האסורים למ"ד אין איסור חל על איסור אפילו בכולל א"כ אין איסור יוה"כ חל עליהם ומאכילין אותו דברים האסורים בלאוי' ולא לעבור על יוה"כ שהוא בכרת ואפילו למ"ד איסור חל על איסור בכולל עכ"פ היכא דלא שייך כולל מאכילין אותו דברים האסורים ואחר המחילה רבה דבריו לא האירו כלל דהרי הסכמת הפוסקים דשוחטין לו בשבת ולא מאכילין אותו נבילה אע"פ ששבת בסקילה ונבילה בלאו ואפילו התם דבתרי גברא הוא איסור סקילה למי ששוחט ואיסור לאו אצל החולה

ואפ"ה מתירין לבריא לשחוט ואפי' החולקים יודו הכא דלענין דברים המותרים הותרה יוה"כ משום סכנות נפשות ואפילו למ"ד דחוי' עכ"פ דחוי' היא אבל לענין הקל הקל תחלה לענין זה לא הותר ועוד דדעת רוב הפוסקים דדבר המותר מעצמו אע"פ שענשו חמור קיל טפי מדבר האסור מצד עצמו אע"פ שעונשו קיל טפי והרמב"ם נקט בהלכות שביתות עשר מאי דשייך ליוה"כ ובהלכות מאכלות אסורות נקט מאי דשייך לכל השנה. ועיין רשב"ץ ח"ג סימן ל"ז בסופו סימן ל"ח:

טבל ושביעית. רש"י פירש שביעית לאחר ביעורו. ועיין בתוספו' יוה"כ ובדברי אמת בקונטרסים נ"ז ע"א ע"ג וע"ש בדף ק"א. וקרבן אליצור קכ"ד ע"א מחזיק ברכה ע"ד ה"ה:

טבל ותרומה והקשה בשער המלך ח"א צ"ז ע"ב ויפקיר הטבל והפקר פטור מן תרומה וא"ל דהבעלים של הטבל איננו פה עמנו וא"כ ליכא מי דיפקירנו דא"כ איך קאמר באפשר בחולין דכ"ע לא פליגי דמתקינינן ליה ויהיבנא ליה הא אין כאן מי שיכול לתקן דהבעלים ליתנינהו והכריח מזה דטבל שכבר חייב במעשרות לא מהני הפקירא אח"כ ונשאר בחיובו ואע"פ שדינו דין אמת מ"מ מכאן אין הכרח דאפשר לומר דהבעלים ליתנינהו אבל נתן רשות להשליח לתרום וא"כ שפיר יכולין לתקן אבל השליח לא יוכל להפקיר. ועיין שאלות יעבץ ה"א קכ"ח ע"ב. מחזיק ברכה ע"ד וע"ה. יצחק ירנן פ"ו ע"ג. נחפה בכסף ק"ע ע"א וע"ב:

מאכיליו אותו טבל אורים גדולים דף כ"א ע"ג. ועיין בית ישחק ל"ז ע"ד:

מר סבר טבל חמור כו' ומר סבר תרומה חמורה מכאן הקשה בפרשת דרכים על מה שכתב הרמב"ן דלשחוט תרנגול קיל מנבילה דנבילה יש בו לאו אכל כזית וכזית ושחיטת תרנגול הוה רק איסור אחד דא"כ למה יתנו לו טבל דעכ"פ מפיש בלאוין ואם עכ"פ צריך הוא לתרומה אינו עובר רק על התרומה וראיתי לרשב"ץ בח"ג סימן ל"ז שתמה על הר"ן מהא דאמרי' בסמוך וגזזין את הכרישין ואין צריך לעשר ולדעת הר"ן למה א"צ לעשר כדי שלא לעבור על הכל ע"ש והדברים תמוהים על הרשב"ץ דמה צריך להקשות מכרישין ולא הקשה מהך דהכא דקודמת ונראה דהרשב"ץ לא הקשה מכאן דהא להך מ"ד ס"ל תרומה חמורה וא"כ הוה דומי' ממש לנדון הר"ן שבערך מה שתרומה חמורה נגד זה טבל חמור בריבוי לאוין כמו נבילה ולשחוט אבל הרשב"ץ עדיפא מניה קמקשי דהתם האיסורין שוים ואעפ"כ לא אזלינן בתר ריבוי הלאוין ומתירין אע"פ שיש בו ריבוי מכ"ש היכא דצד אחד חמור כמו שחיטה דבעי למיזל אחר הקל אפילו בריבוי לאוין דהא אפילו בשוין לא משוינן חומרי לריבוי הלאוין וזה נראה מדברי הרשב"ץ עצמו למעיין בהם ועכ"פ מה שתירץ בפרשת דרכים לא יצדק לקושיות הרשבץ מיהו לעיקר

קושיות הרשב"ץ י"ל דהר"ן סבר דדוקא באיסור דאורייתא קפדינן אריבוי הלאוין אבל באיסור דרבנן לא קפדינן והא תרומת ירק רק דרבנן וא"כ למאי דמוקמינן בעציץ שאינו נקוב דרבנן הך דהכי נמי לא קשיא ואע"ג דלכאורא להמקשן לא הוה מיירי בעציץ שאינו נקוב ומשמע דמדאורייתא הוא סבר הר"ן דבאמת הי' יכול להקשות אבל מקשה מגוף הברייתא וכיון שתירץ דבמדרבנן הוא לא יכול שוב להקשות לו. ועיין בשער המלך ח"ב קמ"ב ע"ב. מה שהקשה הוא על הר"ן:

תוס' ד"ה מר בר ר"א כו' ורבינו האי ור"ג ז"ל פסקו הלכתיה כוותיה כן הגיה מהרש"א ובמחנה יהודה הנדפס מחדש דף ע"ח תמה על זה כי הרי"ף והרא"ש והמרדכי כתבו להיפך וכבר עמד על זה בתוספות יוה"כ וגם הרא"ש סותר את עצמו משבועות לסנהדרין וכבר ידוע דתרי רב האי הוי.

דף פג:

לימא תנאי היא. עיין מהרש"א. וזרע יצחק. נודע ביהודה כ"א:

רש"י ראו נא כי אורו עיני. תולדת יצחק:

דף פד.

למקטליה בדבר הנזרק. עיין בתוספו' יוה"כ שהקשה לימא איכא בנייהו לר"מ בן חרש מלבד מה שכתב הוא י"ל דוודאי אף לר"מ לא נ"מ מידי דהא בברייתא מפרש סימני כלב שוטה וא"כ ממ"נ אם יש בו סימנים הללו בוודאי הוא שוטה יהי' הסיבה ממה שיהי' ואם אין בו סימנים הללו א"כ אינו שוטה ומסתמא אין רוח רעה שורה עליו אף לשמואל ובזה לא יקשה נמי מה שהקשה בלשון הגמרא דלמה אמר א"ב למקטליה בדבר הנזרק והא בזה כ"ע מודה והצ"ל למקטליה בידו או בנגיעה באיזה דבר אמנם לפי מה שכתבתי י"ל דקושיות הגמרא מאי בנייהו הוא כיון דלא נפקא מינה מידי אפילו לר"מ ב"ח א"כ למה אמר שמואל רוח רעה שורה עליו ולמה פליג על רב ואמר א"ב למקטלוה כלומר שמואל משום כך הוצרך להוסיף דרוח רעה שורה עליו כדי לאשמעינן דצריך למקטליה בדבר הנזרק. ועיין בהליכות עולם דף ט' יו"ד דבלא"ה איכא כמה איכא בנייהו שפרושם משונה זה מזה:

דמגלי לה מעיקרא. עיין בי"ד סימן רל"ב בש"כ ס"ק ל"ז דרמ"א למד מהך מעשה דכל דנשבע באונס יכול לגלות תיכף לנכרי שאינו שבועה והש"כ כתב דדוקא בהאי מעשה דמוכח מן הלשון דאינו שבועה אבל בנשבע באונס לא ובתוספות יוה"כ רצה לפרש

בזה לשון רש"י כהש"כ ולא כרמ"א ואינו מוכרח די"ל דרש"י בא לומר דעכ"פ טעמא בעי לומר לנכרי למה אינו מקיים שבועתו ורש"י מפרש טעמא דהכי וה"ה טעם אחר ולאפוקי שלא יאמר סתם אני איני מקיים שבועתי בלי נתינת טעם ועיין בריטב"א בע"ז דשם משמע כרמ"א ע"ש:

דף פד:

ואין עושין לא ע"י נשים וקטנים. עיין מגילת ספר לאוין י"ג ע"ד:

מכבין ומפסיקין בפני הדליקה הטור בסימן שכ"ט לא הביא רק מכבין ולא מפסיקין ולכאורא י"ל דהתוספות הקשו כיון דלכבוי שרי כ"ש להפסיק וא"כ לא צריך להביא מפסיקין דכ"ש הוא אמנם לפי מה שתרצו התוספות דקמ"ל דמותר להביא דרך ר"ה הי' לו להביא הך דינא ומדלא הביא נראה דלא ס"ל וזו ואין צ"ל זו קתני ובאמת לא ראיתי לשום אחד מן הראשונים שהביא הך דינא דהתוספות ואפילו מפסיקין לא כתבו אלא שקשה לי' להתוספות דהא בשבת דף ק"כ איתא ועושין מחיצה בכל הכלים בין מלאים בין רקנים כדי שלא תעבור הדליקה ואף ר' יוסי דפליג לא אסר אלא בכלי חרס חדשים מלאים מים וא"כ למה לא הקשו התוספות מזו ודוחק לומר דברייתא מיירי בכלי חרס חדשים וכר' יוסי ויותר קשה על רש"י דכתב בכלי מתכת או כלי חרס ובמקום שיש סכנות נפשות מיירי והוא תמוה דבמתכת וכלי חרס סתמא אף בלא סכנת נפשות שרי כדמוכח שם בשבת וליכא למימר דרש"י מוקי למתניתין שם בדאיכא סכנת נפשות דהא אי אפשר לומר הכי דאי בדאיכא סכנה למה אסר ר' יוסי בכלי חרס חדשים דהא כיבוי גופיה שרי ובפרישה בסימן שכ"ט תמה על הטור [דלמה כתב מכבי' דאין חידוש כ"כ דהוי מלאכה שא"צ לגופה ולא אמר מפסיקין דהוי חידוש יותר (כנ"ל כוונתו כי יש בו ט"ס) ובמאירי שהעתיק בשיח יצחק נראה שמפסיקין להרוס שלא תעבור הדליקה ונראה שכן מפורש הטור] ולהכי לא הוצרך לכתוב דסותר נמי הוי מלאכה שא"צ לגופיה כיון דלא הוה סותר ע"מ לבנות במקומו וכ"פ הרמב"ם (ואדרבה אפשר דסותר גרע יותר מכבוי למ"ד מלאכה שא"צ לגופה חייב ולהכי לא הוצרך גם הרמב"ם לכתבו) ולהטור עכ"פ שוים הם דתרווייהו מלאכה שאצ"ל הם. ועיין ביד אהרן סימן שכ"ט שהאריך בזה בדברי הטור והתוספות ובשער יוסף דף ויו ע"ב:

תשע נכרים. עיין זבחים ע"ג ד"ה ונכבשינהו:

לא הלכו בפקוח נפש אחר הרוב קהלת יעקב ד' ע"ג:

מי אמר שמואל הכי והתנן. קרית מלך רב ח"א י"א כל הסוגיא:

רש"י ואע"ג דקא צייד כוורי. מדברי רש"י נראה דכל הני תלתא מצודה עקירת חוליא ושבירת דלת מיירי בדצריך להו ואעפ"כ שרי אלא שקשה למה גבי דלת קאמרה הגמרא ואע"ג דקא מכוון ובשאר לא הזכירו וראיתי להלחם משנה בפ"ב דשבת הקשה על הרמב"ם למה לא הזכיר בדלת כוונה ויותר הי' לו להקשות על הגמרא למה שינה כיון דכולהי מיירי בצריך ומדברי הרא"ש נראה דלא הוה גריס ואע"ג דקא מכוון ובאמת שום פוסק לא הזכיר אע"ג דצריך לו וצ"ל דפשיטא דמיירי בצריך לו דאי אין צריך לו הוי דבר שאין מתכוון ושרי לדידן דפסקינן כן אלא דאפשר לומר דמיירי בפסיק רישיה וזה תלוי במחלוקת אי פסיק רישיה הוה במידי דניחא ליה דוקא או לא איכפת ליה ואין מקום כאן להאריך בזה:

רש"י ל"ש דאם רוב ישראל. תולדת יצחק:

תוס' ד"ה הא דפריש. מרכבת המשנה ח"א בפ"ב דשבת הכ"א:

דף פה.

לא צריכי' דנגחו כו' התוספות הקשו דהוה מצי למימר כולהי לענין נזיקין דהיכא דרוב ישראל ונגח תורא דידן לתורא דידיה משלם נזק שלם ובכתובות סוף פ"ק כתבו כן בגיליון התוספות וכתוב שם מהר"ם דהתוספות דיומא מהר"ם חיברם אלא דבמה שכתבו ברוב ישראל משלם נזק שלם בנגח תורא דידן לתורא דידיה הטור כתב להדיא דאפילו ברוב ישראל יכול לומר לו אייתי ראי' דישראל את משום דאין הולכין בממון אחר הרוב וכן דעת הרב המגיד אמנם לדעת התוספות קשה הא קיימ"ל כשמואל ולא כרב והבית שמואל שם כתב דדעת התוספות דדוקא בממון שבא לידו מדעת בעלים אמרינן דאין הולכין אחר הרוב כמ"ש בד"ה להחזיר לו אבידתו וצ"ע שלא הוצרכו התוספות לומר כן אלא גבי אבידה דממון שלו אבל ממון זה דמי תשלומי הנזק נראה דעדיפא טפי מדמי שור לרדיא שהרי לא בא ליד זה מעולם ולא יצא מרשות זה מעולם מה"ת נחייביה מכח הרוב. ועיין בספר תוספות יוה"כ ובשיטה מקובצת ספ"ק דכתובות שהביא דברי התוספות אלו בשם מהר"ם ולא העיר עליהם ואדרבה משמע משם שגם דעת רש"י כן הוא ובקונטרסים על אין הולכין בממון אחר הרוב הארכתי בזה. וכעת נדפס ובא שמן המור ובדף ל"ט מחלק ראשון האריך בזה וכתב לתרץ שאני הכי כיון דאין הספק על הממון לבד אלא על גוף האיש לפיכך הולכין אחר הרוב כי דוקא בממון לבד שמעינן לשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב ועשה לו סמוכת מדברי הרמב"ן שהביא בשיטה מקובצת דף ע"ח סוף ע"ג. ובאמת הרמב"ן ושאר מפרשים לא אמרוה אלא גבי רובא

גוים אבל לא ברוב ישראל כדמשמע שם מדברי שאר המפרשים דהביאה שם בשיטה מקובצת ובע"כ התו' לס"ל הך סברא גבי רוב ישראל דאי ס"ל מאי קשיא להו לשמואל גבי להחזיר לו אבידתו והוצרכו לומר משום דלא אתא לידו ברשות בעלים הלא ל"ק כלל כיון דעל הממון לבד אין דנין אלא עליו אלא וודאי התוספות לא ס"ל. וע"ש בשיטה מקובצת מ"ש לפי השיטה הישנה. ועיין מ"ש בכתובות דנר' לכאורה דעת בעל תרומת הדשן כמ"ש בית שמואל:

מנין לפקוח נפש שדוחה את השבת. זרע אמת בחדושים סימן מ"ו:

מעם מזבחי ולא מעל מזבחי וקשה דהא בסנהדרן דף ל"ה ול"ו מסקנת הגמרא דרציחה דוחה עבודה ואפילו בקרבן תמיד וא"כ זה סותר למ"ש ר"ע ולא מעל מזבחי וצ"ל דזה קרוי דחיית עבודה בלקחו מעם מזבחי ואע"פ שאין שם כהן אלא הוא ותבטל העבודה אבל לא מעל מזבחי והעבודה בידו וזה לאו משום דחיית העבודה אלא מגזירת הכתוב היא בעוד שהעבודה בידו אבל הרמב"ם פ"ה דרוצח הי"ב כתב ממשמע שנאמר במזיד מעם מזבחי מכלל דבשוגג אין לוקחין ובשוגג כתב דוקא על גגו של מזבח ועבודה בידו מכלל דבמזיד אפילו על גגו של מזבח ועבודה בידו נמי לוקחין אותו וכבר הקשה זו במשנה למלך שם ולכן נראה דהרמב"ם סבר דסוגיא דסנהדרין חולק על ר"ע וס"ל כהמכלתא פ' משפטים והביאה הילקוט שם מעם מזבחי אפילו כהן ועבודה בידו ומדקאמר ועבודה בידו משמע דבראשו של מזבח מיירי דעבודה בידו אע"פ שיתכן גם למטה במזבח דעבודה בידו מ"מ הלשון משמע דעבודה ממש קאמר וזה לא יצדק אלא ע"ג המזבח דאם אינו ע"ג המזבח אין חילוק אם הוא במזבח או בשאר מקום ועוסק בעבודה ובאמת רבא דדחי הא דר"ע הכא כדאביי וודאי ספק מנלן הוי מצי למדחי דלא דרשינן אלא על מזבחי אלא דעדיפא מניה קאמר אפילו לשיטת ר"ע דדריש ולא על מזבח אין ראי' לספק וכיון דלא קיימ"ל הא דר"ע גם הא דר' יוחנן ל"ש אלא להמית אבל להחיות אפילו מעל מזבחי גם הוא נדחה ולפיכך לא הביא הרמב"ם פ"ב דביאת מקדש ה"ה וע"ש במשנה למלך ועיין בזית רענן פ' משפטים ומה שהשיב עליו במקום שמואל בשו"ת דף ל"ו ויש להשיב על דבריו וכתבתי במקום אחר. ושוב ראיתי להרלב"ג פרשת משפטים שכתב ולפי מה שאמרו מעם מזבחי ולא אמרו מעל מזבחי למדנו שאינו קולט אלא מה שהוא עמו והוא כהן העובד עבודה וע"ש נראה שמפרש דעם מזבחי היינו בשעת עבודה ואפילו בשעת עבודה תקחנו למות ומינה דשוגג דקולט נמי דוקא בשעת עבודה היא אמנם לא ידעתי אם סמך על דרשא דמכילתא או לגמרא דכאן נתכוון והוא מפרש מעם מזבחי ולא מעל מזבחי אשוגג קאי ומדיוקא דקרא וקאמר רבי יוחנן ל"ש

אלא להמית בשוגג מעל מזבחי נהרג והיינו שלא בשעת עבודה אבל להחיות אפילו מעל מזבחי שהוא מזומן לעבודה נמי הולך אלא שדוחק הוא שהרי הגמרא קאמר ועבודה דוחה שבת ש"מ דהוה בשעת עבודה ממש ולא במזומן לעבודה. ועיין בארעא דרבנן במה"ב אות ג' ובעפרא דארעא שם ועכ"פ לא ידעתי מקום מהיכן למד הרלב"ג כן אם לא מסוגיין:

רש"י ד"ה למאי הלכתא. מנחת בכורים:

תוס' ד"ה אבא שאול גופי הלכות קי"ט ע"ב:

דף פה:

לכולהי אית להו פירכי. והקשה במחזיק ברכה חי"ד דף ק"ז ע"ב דהרי גם לשמואל אית ליה פירכא דהרי התרגום אונקלס פירש וחי בהם לעלמא דאתא וא"כ לא נילף לפקוח נפש וע"ש וכן הוא מפרש בת"כ וחי בהם לעה"ב וא"ת לעה"ז הרי סופו מת ע"ש לא לבד תסוב קשיא זו על שמואל אלא אכ"ע דהרי הלכה רווחת בכל המצות יעבור ואל יהרג ונפקא לן מוחי בהם כמבואר בכמה דוכתיה ואיך ילפינן מוחי בהם כיון דפרושא הוא לעלמא דאתא ולפי מה שכתבו התוספות ס"פ סורר ומורה דלא צריכין לחי בהם אלא כדי שלא נאמר דילפינן מהך ג' עברות דאפילו בצנעה יהרג ואל יעבור י"ל דהתרגום ותורת כהנים סברי כהנך מ"ד דאפילו ב"ג עברות יעבור ואל יהרג וא"כ ס"ל בכל העברות מסברא ולא צריכי לחי בהם ואע"ג דבסנהדרין שם יליף ר"י ע"ז מחי בהם י"ל דת"כ והתרגום ילפי מסברא וכמו שנראה מדברי התוספות דבע"כ לר"י לא ילפינן הנך לימודים דכי כאשר יקום וכן רוצח צ"ל דלאו סברא וגם בכל נפשך לא דריש א"כ שפיר ילפינן מסברא אמנם רבא דהכי סבר דהנך ג' נמי ילפי מחי בהם. ועיין תוספות כתובות י"ט ובע"ז דף כ"ז וא"כ רבא שפיר מקשי כיון דע"כ ילפינן מחי בהם לענין כל המצות שיעבור ואל יהרג ואפילו החולק בג' אלו בשאר מצות מודה ובע"כ מחי בהם נלמד וא"כ בע"כ דחי בהם לאו לעה"ב הוא כשם דלמדין ממנו לענין יעבור ואל יהרג אף פיקוח נפש נמי נלמוד מזה דחדא הוא דהכל הוא משום פקוח נפש ולפ"ז י"ל דרבא הקשה כן לשיטתו דהוא באמת יליף מחי בהם אבל להתנאים גופא לא קשיא למה לא ילפי מחי בהם דאפשר דלא דרשו וחי בהם אלא ילפי מסברא אבל לרבי ישמעאל וודאי קשה דהא בסנהדרין ע"ד הוא יליף מחי בהם דאף בע"ז יעבור ואל יהרג ועיין בתבואת שור קט"ו דתירץ להנך אמוראי האיך ילפי ספק פקוח נפש שדוחה השבת:

תשובה מכפרת על עשה ועל ל"ת. עיין על הסוגיא קהלת יעקב בדרשות דף ל'. ועיין בארוכה על הסוגיא בעבודת ישראל דף קצ"א ולהלן:
עבירות שבין אדם למקום כל המשנה זרע אמת בחדושים סימן מ"ז:
תשובה מכפרת כו' השתא על ל"ת מכפרת. מרכבת המשנה ח"ב פ"א דתשובה הי"ב. ועיין שבועות י"ג ומ"ש שם. וחגיגה ה' ד"ה הא יראוני אמש שם:
השתא על ל"ת מכפרת על עשה מבעי' כריתות בלשון לימודים שער ג' סימן כ"ט שופרא דיעקב:
תוס' ד"ה עם התשובה. זרע יצחק:
תוס' ד"ה חוץ מפורק עול. זרע יצחק:

דף פו.

אי אפשר לומר ונקה שכבר נאמר לא ינקה. שנות חיים רמ"ד:
שמעת ד' חלוקי כפרה שהי' ר' ישמעאל דורש צפנת פענח למהרימ"ט רל"ב ע"ד. משכנות יעקב י"ח ע"א. שפתי ישנים כ' ע"ב עבודת ישראל קצ"ה. אשד הנחלים צ"ג ע"ב:
שנאמר שובו בנים שובבים והקשה בתוספות יום הכפורי' הא קרא בע"ז כתיב שהי' עובדים ע"ז ותירץ דקרא מיירי בגדולי ישראל שלא הי' מוכיחים על דורם והי' עוברים על הוכח תוכיח כו' ומכאן למדנו עבר על עשה ולעיל מזה בד"ה אמר ר"י ה"ק על עשה כתב דקרא מיירי בעשה שיש בו כרת כגון ע"ז ומשכחת בע"ז עשה שיש בו כרת כגון הוכח תוכח שלא הוכיחו על ע"ז או דטעה וסבר שלא הוזהרנו על ע"ז או על שאר עבירות ולי קשה איך יקרא זה עשה שיש בו כרת וגם בטעה וסבר דע"ז לא הוה רק עשה איך לפי מחשבתו של זה האיש הטועה שסבר שהוא רק עשה נקרא זה עשה שיש בו כרת כיון דהוא מחייבי מיתות ב"ד ואין תשובה מכפרת כי באמת ל"ח מחייבי מיתות הוא ולדעת הרב למה צריך לדחוק בגדולי ישראל אולי גם הי' אחרים שלא עבדו ע"ז רק עברו על עשה ועוד י"ל דבאמת הי' עובדי ע"ז ג"כ ועברו על עשה ג"כ וכיון שעשו תשובה נתכפר להם על העשה מיד אע"פ שעל ע"ז לא נתכפר להם עדיין. ומהרי"ט בצפנת פענח הקשה דאיך אמר לא זז הא ארפא לעתיד משמע וי"ל דהרי עדיין לא עשו תשובה רק הנביא אומר שובו ואז ארפא מיד אבל לעולם עכשיו הוצרך לומר בלשון עתיד:
ל"ש אלא באתרא דלא תבעי. מגילת ספר לאוין א' ע"ג. אזני יהושע פ' במדבר:
רש"י אי אפשר לומר ונקה. מקום שמואל שער התרוצים. זהב שבא:
רש"י שובו בנים שובבים אזני יהושע פ' במדבר:

דף פו:

גדולה תשובה שדוחה את ל"ת. אורים גדולים ח"ש דף ל"ה ע"ג. צרור הכסף קל"א. אגורה באהליך ל"ח תבואת שור קט"ו. בית יעקב סימן קכ"ה. זרע יעקב בדרשות דף מ'. בני חייא קפ"ה ע"ד. זבח השלמים סימן קמ"ד. מקום שמואל סימן פ"ז. דת ודין דף ע"ה ע"ג. בני חייא בחדושים לגיטין. לימודי ה' לימוד ב' ודף קי"א ע"ג:

גדולה תשובה שזדונת נעשו כשגגות. שנות חיים רי"ו ע"ב. משכנות יעקב ר"ג ע"ג:

עבר אדם עבירה פעם ראשנה מוחלין לו שנות חיים ק"ל:

ת"ר עבירות שהתודה עליהן כו' ר"א בן יעקב אומר כו' הרמב"ם פסק כראב"י וכבר ידוע המחלוקת אי הלכה כראב"י אף בברייתא או דוקא במשנה ומהרצב"י סימן י' כתב דכאן מסתבר טעמי' ע"ש ובוודאי דכן נראה דהכא הגמרא מתרץ לדידיה הפסוק ככלב שב על קיאו כדרב הונא ומשמע דרב הונא נמי הכי ס"ל ותו דלרבנן קשה קרא דוחטאתי נגדי תמיד דהגמרא לא מתרץ מה יאמרו רבנן ש"מ דסתמא דתלמודא הכי ס"ל ועיין בחזון עובדיה דף קצ"ח ע"ד:

וצריך לפרט החטא כו' אשרי נשוא פשע כסוי חטאה בסמוך מוקמינן לרב האי קרא בחטא שאינו מפורסים וא"כ קשה מר"ע דהא חטא העגל מפורסם הוה ואפ"ה משמע דלר"ע לא הי' צריך לפרט ולרב נחמן דמוקי בעבירות שבין אדם למקום קשה מר"י בן בבא דהא עגל עברות שבין אדם למקום הוה ודוחק לומר דהני אמוראי בפלוגתא דהני תנאי פליגי וראיתי להפר"ח בסימן תר"ז שכתב דר' מצי סבר כריב"ב או כר"ע ולא ידעתי איך יצדק לריב"ב כמו שכתבתי דהא בעברות שבין אדם למקום סבר רב נחמן אשרי כסוי חטאה והב"י כתב והאי שינויא דרב נחמן אתי שפיר כר"ע וזה ניחא אבל כריב"ב לא ידעתי איך אתיא ונראה דהנך אמוראי מיירי לא להתוודו' לפני הקב"ה אלא לפרסם חטאו ברבים בעבירות שבין אדם לחבירו ולחד מ"ד אף בעברות שבין אדם למקום כשהם מפורסמים. ולפמ"ש הראב"ד בפ"ב דתשובה לא נחלקו בזה כלל אלא בעבירות המפורסמים לכ"ע צריך לפרסם אפילו שהם בינו לבין המקום ובעבירות שבינו לבין חבירו לכ"ע צריך לפרסם אע"פ שאינו מפורסמים וא"כ לא נשאר רק עברות שבין אדם למקום ואינם מפורסמים וכתב הכ"מ שכן דעת הרמב"ם כהראב"ד דדוקא באלו א"צ לפרסם ופלוגת' דר"ע וריב"ב הא בוידוי לפני המקום ועכ"פ נשמע מזה כיון דכ"ע סברי דבעברות המפורסמות צריך לפרסם ולא שייך בזה אשרי נשוי פשע כסוי חטאה א"כ הנך אמוראי תרווייהי דלא כר"ע דאי אפשר לאוקמי' כסוי חטאה בעון העגל דהרי הי' מפורסם וש"מ דכרי"בב ס"ל וא"כ אף בעבירו' שבין אדם למקום ואין מפורסמים עכ"פ

להתודות שרי וכסוי חטאה מוקמינן לפרסם ברבים דוקא מה שאין רשאי לפרסם כן י"ל לדעת הרמב"ם אשר מנהגינון כן הוא בסדור על חטא ועיין במהרי"ק שורש קכ"ט נראה קצת דמספקא ליה אי הלכה כאן כמ"ד בעברות שבין אדם למקום או כאן במפורסם. ועיין מגילת עשין ב' ע"ד. ידי משה קנ"ה מקראי קדש נ"ז ע"ב שנות חיים צ"ו. מטה יוסף ח"ב סימן כ"א:

שני פרנסים טובים עמדו להם לישראל בני חייא קפ"ו ע"א. שנות חיים רי"א:

ואחת אכלה פגי שביעית. הרמב"ן בתוספותיו לעשין מצוה ג' כתב כי לאכלה ולא לסחורה הוא מדאורייתא וא"כ י"ל כי ג"כ לאכלה ולא להפסד ג"כ מדאורייתא וכבר כתב הריב"ש כיון דלא הוי אלא לאו הבא מכלל עשה אין לוקין והך דהכא מכות מרדות הוא אמנם במגילת אסתר שם כתב דלוקה מדאורייתא כי אף על העשה אם התרו לוקה והביאו ביבין שמועה כלל ר"ו ודבריו תמוהים וכבר השיב עליו בארוכה ביד מלאכי דף ק"כ ע"ב ועיין בדברי אמת בקונטרסים דף נ"ו ע"ג שכתב דשפיר לוקה על פגי שביעית לר"י דאמר כל לאמר הוי לאו וכתבו התוספות בלאו הבא מכלל עשה והכי נמי כתיב לאמר ובאמת דוחק הוא לאוקמיה כרבי יהודה דהא בפסחים מ"ב אמר הא מני ר' יהודה היא משמע דרבנן חולקין ועיין מה שאכתוב בסמוך:

רש"י ואחת קלקלה זנתה והתרה בו למלקות וכתב מהרש"א דאלו התרו בה למיתה ליכא מלקות ולדבריו צ"ל דהך אגדה אתיא כמ"ד לאו שניתן לאזהרת מיתות לוקין עליו ובאמת קשה מי דחקה לרש"י לפרש כן נימא דלא התרו בה כלל ואעפ"כ מכין אותה מכות מרדות ובפנויה וצ"ל לפ"ז דרש"י באמת סבר דלוקין על פגי שביעות ודחקו לרש"י לומר דזה מלקות ממש וזה מכות מרדות ואם רש"י סבר דלוקין על לאו דלא תהי' קדשה יכולין לאוקמי' במלקות ממש בפנויה דלא שייך בה מיתה מיהו עיין בר"ש בן הרשב"ץ סימן תר"י שהאריך בענין מכות מרדות ומשמע דיש מכות מרדות דבעי התראה במכות מרדות וכ"כ בחנוך קפ"ז גבי קריבה לערוה עיין ביד מלאכי מה שכתב מזה גבי מכות מרדות וגם שם בדף ק"כ:

דף פז.

כל המזכה אה הרבים אין חטא בא על ידו. יבמות כ"ט ד"ה מהו דתימא:

רמי ליה רב יוסף בר חבו לר' אבוה עבירות שבין אדם לחבירו. משכנות יעקב ר"ו ע"א:

כיון שעבר אדם עבירה ושונה בה. משכנות יעקב ע"ו ע"ג:

וצריך לפייסו בג' שורות של ג' בני אדם ואמר רבי יוסי פשוט הוא דרבי יוסי לא פליג ארב חסדא וכן רב חסדא לא פליג אר' יוסי והא דאמר רב חסדא בשלש שורות היינו בג' פעמים ורבי יוסי משמיע לן דיותר מג' פעמים אל יבקש ממנו ועיין בארות המים דף ע"ג:

קאזיל אבא למקטל גברא. חולין ל"ח ד"ה איצטריך:

דף פז:

מצות וידוי עי"כ עם חשכה אבל אמרו חכמים כן הוא הנוסחא שלפנינו וכן הוא בתוספת' אבל הרא"ש והרי"ף גרסי דברי ר"מ וחכמים אומרי' כו' וכפי הנוסח שלפנינו ואע"פ שהתודה לפני אכילה ושתי' מתודה לאחר אכילה ושתיה שמא יארע דבר קלקלה בסעודה ואע"פ שהתודה ערבית כו' וזו היתה ג"כ נוסחת הרמב"ן אלא שרש"י מפרש עם חשכה היינו לאחר שקבל עליו יוה"כ והך וידוי לאחר שיאכל וישתה היינו אותו וידוי דעם חשכה שהזכיר ברישא וזו היא שאמר אח"כ ואע"פ שהתודה ערבית אבל הרמב"ן מפרש עם חשכה היינו קודם ערבית ולא כרש"י שפירש אחר שקידש היום ווידוי זו לא זזה ממקומה כי אע"פ שהתודה קודם שאכל ושתה מתודה אותו וידוי במקומה לאחר שאכל ושתה ומה שאמר ואע"פ שהתודה ערבית אינו אותו ווידוי של אחר אכילה ושתיה אלא בלילה ונסתייעו הרמב"ן מתוספתא שכתב בהדיא ואע"פ שהתודה לאחר אכילה ושתיה מתודה ערבית ואע"פ שהתודה ערבית כו' וכתב הרמב"ן דבגמרא לא הי' צריך לפרש אמנם בתוספות ישנים הביאו ג"כ התוספתא (והיא שם בטעות וצריך להגיה) ותלו הוידוי יתירה שהזכירה התוספתא בט"ס ובה"ג שהביא ת"י גריס ג"כ כגירסתינו ומפרש ג"כ דלא כהרמבן אבל בענין הטעמים של הוידוי יש לו נוסחא אחרת שבנוסחתינו קודם אכילה הטעם שמא תטרף דעתו ולאחר אכילה שמא יארע דבר קלקל' ובה"ג גרס קודם אכיל' שמא יאר' דבר קלקלה ולאחר אכילה שמא תטרוף דעתו והיא גרסת הרמב"ם ומ"ש בת"י ובה"ג גורס כן אין הכוונה כמו שגורס בתוספתא אלא הכוונה מ"ש כן היינו כמו שהעתיקו והרמב"ן גופי' כתב בליקוטיו כי רש"י והראשונים כולם לא ס"ל זו הוידוי יתירה קודם ערבית ובמטה אשר כתב כי רש"י ובה"ג ס"ל כהרמב"ן ובימיו עדיין לא נדפסו ליקוטי הרמב"ן כי חדשים מקרוב באו אבל אחרי שזכינו לדברי הרמב"ן עצמו יראה דאין מי שיסכים עמו:

דף פח.

בעל קרי טובל והולך עד המנחה. עיין ביצה י"ח ד"ה כל חייבי טבילות:
הזב והזבה וטמא מת. עיין מגילה כ' ד"ה ולא טובלין. שבת קי"א ד"ה לא ס"ד:
ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה. עיין זרע יצחק. ומ"ש בשבת דף קכ"א שיש להתוספות נוסחא אחרת ועיין זרע יצחק:
כורך עליו גמי. מקראי קודש ע"ד ע"ב:
תוס' ד"ה מפיש חיי. עיין ברצוף אהבה שהאריך בדבריהם וי"ל נמי שהם אינם מפרשים כרש"י סגי ומסגי בבנים ובני בנים כמו שפירש רש"י דבאמת קשה דאיך נלמד זה מהכתוב והלא הכתוב לא אמר אלא יראה זרע יאריך ימים וא"כ י"ל פרושו כשיראה זרע ביוה"כ יאריך ימים אבל לרש"י יראה זרע בכלל הברכה שיראה זרע וגם יאריך ימים לכן הוסיף רש"י וכתב ויאריך ימים אמנם התוספות ס"ל סגי ומסגי באריכות ימים הרבה וכן מצאתי שכתב ביד אהרן סימן תרט"ו ולפי פשוטו י"ל דאין כוונתם רק לסיים בדבר טוב:
סליק מסכת יומא בע"ה